

T.C.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

**Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde “Özel Metin” Kullanımı ve Bu
Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi**

Yahya TAŞKAYA

Doktora Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mehtap ÖZDEN

ÇANAKKALE

Şubat, 2018

Taahhütname

Doktora tezi olarak sunduğum “Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde Özel Metin Kullanımı ve Bu Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05/ 02 / 2018

Yahya TAŞKAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Yahya TAŞKAYA tarafından hazırlanan çalışma, 05/02./2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : ..20183309.....

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Yrd. Doç. Dr.	Mehtap ÖZDEN		Danışman
Prof.Dr.	Çavuş ŞAHİN		Üye
Doç.Dr.	Yusuf AVCI		Üye
Yrd. Doç.Dr.	Ümit Özgür DEMİRCİ		Üye
Yrd. Doç. Dr.	Serhat KÜÇÜK		Üye

Tarih: 05.02.2018

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Ön Söz

Bir dilin kurallarını öğrenmek ve gündelik hayatta iletişim kurmak için dil bilgisi gerekli bir bilim dalıdır. Dilin kurallarını ve mantık sistemini öğrenen öğrenci öğrendiği bir kuralı, benzer tüm yapılara kolayca uygulayacaktır. Bu da öğrencinin dili kullanmada kendine güven duymasını sağlayacaktır. Kendine güveni artan öğrenci her alanda rahatça kendini ifade edebilecektir. Dil bilgisi eğitimi dört temel beceriyle birlikte ele alınmalıdır. Bu bağlamda dil bilgisi öğretiminin kullanım alanı ve uygulama yeri olan metinler ön plana çıkmaktadır. Metinler, öğrencilerin öğrendikleri dil bilgisi kurallarının kullanımını gördükleri yerlerdir. Çalışmamızın içeriğini yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımı oluşturmaktadır.

Çalışmanın, yabancılara Türkçe öğretimi alanına katkı sunacağını umarak doktora öğrenimi sürecinde yardımlarını esirgemeyen ve her zaman anlayışlı olan, tez danışmanım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehtap ÖZDEN'e sonsuz teşekkür ederim. Bunun yanında doktora ders döneminde derslerinden oldukça istifade ettiğim, azmine ve enerji dolu haline hayran kaldığım rahmetli hocam Prof. Dr. Kemal YÜCE'yi şükranla anıyorum. Diğer yandan Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN'e, Doç. Dr. Yusuf AVCI'ya, Yrd. Doç. Dr. Serhat KÜÇÜK ve Yrd. Doç. Dr. Ümit Özgür DEMİRCİ'ye de çok teşekkür ederim.

Çalışmanın deney ve kontrol grubu öğrencilerine ve uygulamaya izin veren hocalarına da teşekkür ederim. En çok da maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, bu günlerimi göremeyen ama sürekli varlığını hissettiğim rahmetli babama ve doktora dönemi boyunca yardımlarını esirgemeyen adını sayamadığım herkese sonsuz teşekkür ederim.

Çanakkale, 2018

Yahya TAŞKAYA

Özet

Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde “Özel Metin” Kullanımı ve Bu Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi

Dil bilgisi öğretimi, Türkçenin yabancılara öğretiminde dört temel becerinin (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) yanında yer alan önemli bir bilim dalıdır. Eğitim sistemimizin benimsediği yapılandırmacı yaklaşıma göre dil bilgisi öğretimi başlı başına bir amaç değildir. Dil bilgisi bir şeyi anlamak ve bu anlamı aktarmak için kullanılmalıdır. Anlamın oluştuğu ve gün yüzüne çıktığı yer ise metindir. Bu bağlamda günümüzde Türkçenin yabancı dil olarak yaygın bir şekilde öğretiminin artmasıyla birlikte Türkçe dil bilgisini daha iyi öğretmek ve Türkçenin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için karşımıza “hedefe yönelik, öğretimi hızlandırıcı özel metin ihtiyacı” ortaya çıkmaktadır. Özellikle dil bilgisi öğretiminde öğrenciyi ezberden kurtaracak, öğrencinin dil bilgisi kurallarını ve bu kuralların kullanımını görmesini sağlayacak özel metinlere ihtiyaç vardır. Bütün bunlara bağlı olarak yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretimine yönelik yapılan bu çalışmamız önemli bir yere sahiptir.

Yapılan bu araştırma, “karma gömülü deneysel” bir çalışmadır. Bu yöntemde nicel ve nitel veriler bir arada kullanılmıştır. Nicel ve nitel veriler ayrı ayrı elde edilip çalışmanın sonunda ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın nicel verileri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına göre analiz edilmiştir. Nitel verileri ise içerik analizine göre çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Nitel verileri elde etmek için oluşturulan formlar uzman görüşü alınarak pilot uygulamaları yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini Moskova Devlet Sosyal Bilimler ve Ekonomi Üniversitesi Türkoloji Bölümü’nde okuyan B1 seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmektedir. İkinci bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi yer almaktadır. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemine değinilmektedir. Dördüncü bölümde ise bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın son bölümünde tartışma, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımını ve bu metinlerin öğrenci başarısına etkisini inceleyen bu çalışma sonucunda; yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde amaca yönelik, hızlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacak özel metinlere ihtiyaç olduğu ve bu metinlerin dil bilgisi öğretimini kolaylaştırdığı tespit edilmiştir. Bu nedenle alan öğretmenlerinin ve akademisyenlerin bu konuda daha fazla çalışma yapmaları alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yabancılara Türkçe öğretimi, akademisyenlerin yapacağı çalışmalarla desteklendiği müddetçe ve yabancılara Türkçe öğretiminin bir devlet politikası haline gelmesi durumunda hızla gelişecek ve ilerleyecektir.

Anahtar Kelimeler: dil bilgisi öğretimi, özel metin kullanımı, yabancılara Türkçe öğretimi

Abstract

The use of “Special Texts” in Turkish Grammar Teaching to Foreigners and the Impact of These Texts on Students Achievement

Teaching of grammar is an important field of science in the Teaching of Turkish to foreigners in addition to four basic skills (listening, reading, speaking and writing). According to the constructivist approach adopted in our education system, teaching of grammar is not a stand-alone purpose. Grammar should be used to express something and convey this meaning to others. Text is space in which meaning is formed and unearthed. In this sense, with the proliferation of teaching Turkish as a foreign language, we are faced with the need to use “purpose oriented, learning facilitator special text” in order to teach Turkish grammar and to ensure better comprehension of Turkish. There is a specific need for special texts in grammar teaching in order to avoid memorization for students, and to help them see about grammar rules and their use. In this context, the study is of crucial importance for teaching Turkish grammar.

The study is of “mixed-embedded experimental” character. In this method, quantitative and qualitative data are given together. Quantitative and qualitative data are obtained separately and associated together at the end of the study. The quantitative data of the study are analyzed by means of SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). The qualitative data are analyzed and interpreted in accordance with the content analysis. The survey forms prepared to obtain qualitative data are organized according to expert views as well as findings from pilot implementation. The sample of the study includes the students at B1 level having education in Moscow State University Social Sciences Department and Economy University Turkology Department.

The study includes 5 parts. In the first part, the status of problem, its importance, assumptions, limitations and definitions. The second part gives the conceptual context of the study. The third one deals with the methodology of the study. The fourth part is comprised of findings and comments. The final part of the study lists discussion, conclusion and recommendations.

It is identified as a result of this study analyzing the use of special texts in teaching Turkish grammar to foreigner and the impact of them on student achievement that there is a need for special texts that will ensure fast and permanent learning in teaching Turkish grammar to foreigners and the use of such texts facilitates grammar teaching. For this reason, it is thought that more studies to be conducted by teachers and academicians will contribute to the field. As long as teaching Turkish to foreigners is supported by the studies to be conducted by academicians, the teaching of Turkish to foreigners will rapidly become a state policy and improve.

Keywords: teaching grammar, the use of special texts, teaching of Turkish to foreigners.

İçindekiler

Onay.....	i
Ön Söz	ii
Özet	iii
Abstract	v
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	xii
Şekiller Listesi	xiv
Kısaltmalar Listesi	xv
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu.....	7
Amaç.....	10
Önem.....	12
Varsayımlar.....	13
Sınırlılıklar.....	14
Tanımlar.....	15
Bölüm II: Kuramsal Çerçeve.....	17
Dil Bilgisi ve Dil Bilimi.....	17
Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yaklaşımlar.....	24
Geleneksel Yaklaşım.....	25
Dil Bilgisi Yaklaşımı.....	27
Kelime Yaklaşımı.....	27
Davranışçı Yaklaşım	28
Bilişsel Yaklaşım	30
Yapılandırmacı Yaklaşım.....	33

Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem, Teknik ve İlkeler.....	38
Yabancı Dil Öğretiminde Yöntemler	39
Dilbilgisi – Çeviri Yöntemi.....	40
Düzvarım Yöntemi	42
Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi	44
Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı	46
Doğal Yöntem	48
İletişimci Yaklaşım	49
Seçmeli Yöntem	53
Yabancı Dil Öğretiminde Teknikler.....	55
Yabancı Dil Öğretiminin İlkeleri	57
Yabancılara Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış.....	58
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimin Yeri ve Önemi.....	63
Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları.....	68
Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişi.....	74
Fiilimsiler.....	74
Türkçe Cümle Yapısı ve Cümlenin Öğeleri.....	81
Fiillerde Çatı.....	82
Aktarma Cümleleri.....	87
Kurallı Birleşik Fiiller	89
Yabancılara Dil Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme.....	94
Dil Bilgisi Öğretiminin Yazma Becerisine Etkisi	99
Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretimi ve Metin İlişkisi	102
Dünyada Metin	109
Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin	115

Alanyazın.....	137
Bölüm III: Yöntem.....	146
Araştırmanın Modeli.....	146
Evren ve Örneklem.....	149
Verilerin Toplama takvimi.....	151
Veri toplama araçları.....	154
Nitel Veri Toplama Araçları.....	154
Öğretmen Görüşme Formu.....	154
Öğrenci Görüşme Formu.....	155
Metin Değerlendirme Formu.....	155
Uygulama Yansıtıcı Günlükleri.....	156
Odak Grup Görüşme Formu.....	157
Nicel Veri Toplama Araçları.....	158
Başarı Testi (ön test / son test).....	158
Kompozisyon Değerlendirme Formu.....	158
Verilerin Analizi.....	159
Nitel Verilerin Analizi.....	159
Nicel Verilerin Analizi.....	160
Geçerlik ve Güvenirlik	161
Bölüm IV: Bulgular ve Yorum.....	169
Nitel Bulgular.....	169
Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	170
Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	171
Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	172
Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	174

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	176
Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	179
Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	181
Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	182
Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	186
Nicel Bulgular.....	188
Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	188
Araştırmanın On Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	192
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	196
Tartışma.....	196
Sonuç	200
Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	200
Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	200
Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	201
Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	202
Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	202
Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	203
Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	204
Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	204
Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	205
Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	205
Araştırmanın On Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç.....	206
Öneriler.....	206
Kaynakça.....	207
Ekler.....	221

Ek A:	221
Ek B:	224
Ek C:	226
Ek D:	228
Ek E:	229
Ek F:	240
Ek G:	241
Ek Ğ:	331
Ek H:	332
Ek I:	333
Ek Ī:	334
Ek J:	335

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Dilbilimin görevleri.....	21
2	Saussere'e göre dilin özellikleri.....	23
3	Davranışçı ve Bilişsel yaklaşımının karşılaştırılması.....	32
4	Yapılandırmacı yaklaşımın özellikleri.....	35
5	Dil öğretim yöntemler.....	39
6	Kulak-dil alışkanlığı yönteminin özellikleri.....	45
7	Bilişsel öğrenmenin özellikleri.....	47
8	Doğal yöntemin özellikleri.....	49
9	İletişimci yaklaşımının özellikleri.....	52
10	Seçmeli yöntemin özellikleri.....	54
11	Dil öğretim teknikleri.....	56
12	Yabancı dil öğretim ilkeleri.....	57
13	Dîvânü Lugati't-Türk'teki öğretim sistemi.....	59
14	Yabancılara Türkçe öğretimi eserleri	60
15	1950'lerden sonra öne çıkan yabancılara Türkçe öğretim eserleri.....	61
16	Dil bilgisi öğretiminin gerekçeleri	66
17	Dil öğretiminde materyal seçimine yönelik önemli özellikler	95

18	Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilecek teknolojiler...97
19	Edgar Dale'nin yaşam konisi.....98
20	Yazma becerisinin amaçları.....101
21	Özel metin özellikleri 111
22	Metinsellik ölçütleri.....121
23	Avrupa Ortak Dil Kriterleri 150
24	Veri toplama takvimi 151
25	Madde ayırt edicilik indeksi değerlendirme kriterleri.....162
26	Madde güçlük ve ayırt edicilik değerlendirme kriterleri.....163
27	Başarı testinin madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksi.....164
28	Uzman bilgileri.....169
29	Görüşme yapılan öğrenci bilgileri.....176
30	Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviyeler.....179
31	Deney grubunun uygulama öncesi kompozisyon puanları.....188
32	Deney grubunun uygulama sonrası kompozisyon puanları 190
33	Gruplara göre ön test, son test ve kazanım ortalamaları.....192
34	Deney grubu ön test-son test (başarı testi) arasındaki fark.....194
35	Kontrol grubu ön test-son test (başarı testi) arasındaki fark.....194

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	Dilin doğuşu.....	2
2	Dil Bilgisi, Dil Bilimi İlişkisi	20
3	Geleneksel sınıfta eğitim.....	25
4	Davranışçı yaklaşımda öğrenme	29
5	Bilişsel yaklaşımda öğrenme.....	30
6	Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin durumu	34
7	Yapılandırmacılıkta bilgi işleme süreci	37
8	Yaklaşım, yöntem ve teknik ilişkisi	38
9	Dil bilgisi çeviri yöntemi	40
10	Bilişsel yaklaşıma göre dil üretim süreci.....	46
11	İletişimsel yaklaşımda öğrenci ve etkileşim alanları	51
12	Dil öğretiminde yaklaşım, yöntem-teknik ilişkisi.....	55
13	Dört temel beceri ve dil bilgisi ilişkisi	64
14	Görsellik eğitimde kalıcı sağlar.....	94
15	Yazma süreci.....	99
16	Okuma- yazma ilişkisi.....	103
17	J. Dewey'in felsefesine göre eğitim.....	105
18	Yaklaşımlara göre metin türleri	114
19	Yakınsayan paralel desen	146
20	Evren örneklem ilişkisi	149
21	Deney ve kontrol grubunda başarı kazanımlarına ilişkin diyagram	193
22	Gruplara göre ön test ile son test başarı düzeyleri arasındaki değişim diyagramı.....	195

Kısaltmalar Listesi

AB	: Avrupa Birliği
ADÖÇ	: Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı
A.B.D.	: Ana Bilim Dalı
Akt.	: Aktaran
Ed.	: Editör
f	: Frekans Sayısı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretimi Uygulama Merkezi
TYDÖ	: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
v.d.	: Ve diğerleri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
%	: Yüzde

Bölüm I: Giriş

“Dilimin sınırları, dünyamın sınırlarıdır.”

Ludwig Wittgenstein

Dil, insanlar arasında bir iletişim aracı olarak bilinir. Buna karşın dilin ne zaman ortaya çıktığı, dillerin kökeninin ne olduğu ve ilk konuşmaların nasıl gerçekleştiği bilinmez. “Humboldt’a göre dil, düşünceyi tamamlayan, düşünceyi yaratan bir şeydir” (Dilidüzgün, 2017, s.112) Dil, düşünme ve iletişim kurma vasıtası olmanın yanında; bireylerarası bağlar kuran, bu bağları güçlendiren yaşayan bir varlıktır. Dolayısıyla hislerimiz ve hayallerimiz dil yardımıyla gerçekleşir. Öyleyse, bir milletin lisanı, o halktaki kişilerin his ve düşünce âlemini meydana getirir. Toplumsal iletişim ve insanlar arasında anlaşmanın sağlanmasında dil temel araçtır. Dilin kökeni konusunda farklı yaklaşımlar vardır. Bazı bilim adamlarına göre insan dilini oluşturan sözcükleri tecrübelerle elde eder. Bu düşünce deneysel (empirist) kuramı oluşturur. Başka bir görüşe göre insan ile hayvan eylemleri arasındaki fark insanın eylemlerini bilinçli yapmasıdır. İnsan iletişimde düşünce öne çıkar. Bu görüş rasyonalist kuramı oluşturur. Diğer bir yaklaşıma olan evrimsel kurama göre diller insan evriminin geçirdiği mutasyon sonucu ortaya çıkmıştır.

Teolojik kurama göre dil insanlara Tanrı tarafından verilmiştir. Her yaklaşıma göre dilin doğuş teorisi (<file:///C:/Users/USER-PC/Downloads/2-hafta-dilin-kokeni-dil-dunya-dunya-dilleripdf3nmvf.PDF>) farklılık gösterebilmektedir. Bu da farklı tanım ve görüşlerin çıkmasına neden olmaktadır. Dilin yaşayan bir canlı olduğu ve dünden bugüne devamlı bir değişim sürecinde olduğu bilinmektedir. Bu süreç ve gelişim zaman zaman duraksama gösterse de hiçbir zaman tamamen durmamıştır. Dilin çok önemli bir iletişim aracı olduğu günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır. Dilin iletişim aracı olarak görülmesinden başka, bazı uzmanlarca

dilin siyasi ve politik yönleri de incelenmektedir. Chomsky'e göre "dil biyolojik bir organ olmasıyla birlikte aynı zamanda dil, sömürücü aracı olarak kullanılan bir şeydir." (Chomsky,2014, s.15). Bazı geri kalmış toplumlarda egemen gücün hâkim olduğu dilin, ezilmiş topluma bir baskısının olduğu görülmektedir. Burada dilin bir sömürü aracı olduğu düşüncesi Chomsky'nin siyasi düşüncesini göstermektedir. Chomsky'e göre dil doğuştan gelen bir yetidir. Dil gelişimi deneyimlerin sonucu oluşmamakta aksine doğuştan gelen bir yetidir. Aşağıda dilin doğuşu ve iletişim aracı haline gelmesiyle ilgili bir görsel verilmektedir. Burada dilin doğuşu ve çeşitli süreçlerden sonra iletişim aracı olarak insanların kullanımına sunulması anlatılmaktadır.

Şekil 1. Dilin doğuşu. (Orijinal kaynak)

Dil sorunu şu ya da bu biçimde öne çıktığında, bu her zaman, bir dizi başka sorunun doğmak üzere olduğuna (yöneten sınıfın biçimlenimi ve genişlemesi, yöneticilerle halk kitleleri arasında daha 'yakın' ve sağlam ilişkiler kurulması), yani kültürel egemenliğin yeniden örgütlenmesi gereğine işaret eder (Freire ve Macedo, 1998, s. 33)

Yukarıda söylendiği üzere dil bir sorun haline geldiği zaman yönetim ve halk arasında kopmalar başlamış demektir. Bu da iletişim sıkıntısını ortaya çıkarır. Bu anlamda dil insan ve toplum için oldukça önem teşkil etmektedir. Freire'e göre dil ve erk (güç) birbirinden ayrılmaz bir bütünlük oluşturur. Dil bir sorun haline gelmeye başladığında erk kaybedilmeye veya zayıflara başlamış demektir.

Freire'ye göre dil yaşantıyı oluşturmada ve toplumdaki çeşitli kümeler arasında var olan uygulamaları örgütlemeye etkin bir rol oynar. "Gramsci'ye göre dil, hem egemen, hem de karşıt egemen bir nitelik taşır" (Freire ve Macedo, 1998, s. 44). Dil bir yandan ezilen toplum kesimlerinin sesini bastırmada kullanılırken diğer yandan da radikal isteklere, hayallere umut olur. Freire dile hep siyasal niteliğiyle bakmış ve değerlendirmiştir. Freire'ye göre dil, üçüncü dünya toplumlarının faşist düzenleri yıkmaları için bir araç, devrim sonrasında da yeniden kuruluş için kullanılan bir vasıta. Burada dil ve eğitim arasındaki ilişkiye de değinmek gerekir. Bilindiği gibi eğitim, bireyin davranışlarında planlı ve sistemli bir biçimde, kalıcı değişimler meydana getirme sürecidir. Dil eğitimi de aynı zamanda bireyin istendik bir davranış kazanma işidir. Birey dil eğitimi başarılı bir şekilde tamamlarsa insanlar ve toplum arasında iyi bir iletişim kuracaktır. Yabancı dil eğitimi alan öğrenci öğrendiği dil sayesinde hedef dilin kültürünü ve insanlarını tanıma fırsatı bulacaktır.

Dewey'e göre "eğitim doğaya ve insanlara karşı zihinsel ve duygusal temelli" tutumlar meydana getirmektir (Dewey, 2015, s. 1). Bu tanım aynı zamanda Dewey'in felsefi anlayışını yansıtır. Dewey, felsefesini eğitim deneyimleriyle doğrulama yoluna gider. Eğitimin insan hayatında büyük bir yeri vardır. Dewey'e göre okul ve eğitim; öğretmen, öğrenci ve aile arasında gerçekleşen bir organizasyondur. Bu bağlamda dil eğitimi de bu organizasyondan bağımsız düşünülemez. İnsanlar arasında iletişimi sağlayan dil aynı zamanda eğitim sisteminin temel vasıtasıdır. Buradan dil eğitiminin de doğa ve insanlar bütünleşmesi gerektiği kanısına varabiliriz. Dilin toplum hayatındaki yeri, dil öğretimi öne çıkarmaktadır. Dil ne kadar önemliyse, dil öğretimi de o ölçüde önemlidir. Bunlardan biri de dil öğrenmesidir.

Öğrenmenin kuramlara göre farklı tanımları vardır. "Davranışçı kuramlar öğrenmeyi, doğrudan gözlenebilen uyarıcı ile davranış arasında ilişki kurma işi olarak açıklamaktadırlar. Bilişsel kuramcılar ise öğrenmeyi içsel bir süreç olduğu ve doğrudan gözlenemeyeceği

görüşünü savunmaktadırlar” (Aydoğan ve Helvacı, 2011, s. 15). Bu yaklaşımlar dil öğrenme sistemlerini ve yöntemlerini etkilemekte ve şekillendirmektedir. Küreselleşen ve gittikçe uluslararası olan toplumlarda yabancı dil öğrenimi önemli oldukça, hükümetler politika yapma konusunda daha dikkatli olmaya başlamıştır. Dil öğretimiyle ilgili Avrupa Konseyi’nin önemli çalışmaları olup bu konuya özen göstermektedir. Avrupa Konseyi dil eğitim politikaları aşağıdaki maddelerin teşvik edilmesini amaçlar:

Çok dillilik: Hepsi ihtiyaçlarıyla uyum içinde hayat boyunca dillerin iletişim becerisini geliştirmeyi amaçlar.

Dil Çeşitliliği: Avrupa çok dillidir ve bütün dillerin eşit değerde iletişim yerleri ve kimlik ifadeleri vardır; birinin dilini kullanma ve öğrenme hakkı Avrupa Konseyi Sözleşmesi tarafından korunur.

Karşılıklı Anlaşma: Diğer dilleri öğrenme şansı kültürlerarası iletişim ve kültürel farklılıkların kabulü için özel bir durumdur.

Demokratik yurttaşlık: Çok dilli toplumlarda demokratik ve sosyal süreçlere katılmak bireylerin çok dillilik mücadelesi tarafından hızlandırılır.

Sosyal dayanışma: Kişisel gelişim için fırsat eşitliği, eğitim, istihdam, değişkenlik, bilgiye ulaşım ve kültürel zenginlik hayat boyu dil öğrenme erişimine bağlıdır. (Council of Europe, 2005, s. 4)

Yukarıdaki maddelerden Avrupa Konseyinin dil konusuna büyük önem verdiğini ve bu konuda çalışmalar yaptığını görmekteyiz. Avrupa Konseyi’ne göre çok dillilik bir problemde ziyade bir zenginliktir ve çok dillilik toplumların karşılıklı anlaşma sağlamalarını için bir fırsattır. Avrupa Konseyince çok dillilik, farklı kültürler, kimlikler ve farklı zenginlikler koruma altındadır.

Avrupa Birliği birçok ülke ve farklı etnik unsurlardan ibarettir. Hal böyle olunca ortaya onlarca dil, buna bağlı olarak da karşılıklı anlaşma sorunu çıkmaktadır. Bu soruna çözüm olarak Avrupa Birliği çok dilliliği bulmuştur. Buna göre Avrupalı herkes ya da bu coğrafyada yaşayacak olan en az birkaç dil bilmek mecburiyetindedir. Tabii ki bilinmesi gereken dillerin başında Almanca ve Fransızca gelmektedir. Halka ‘Avrupalılık’ kimliği kazandırmak ‘Birliğin’ en asli görevidir. Bu yüzden çalışmalar bu yöndedir.

Günümüzde yabancı dil öğretiminin odak noktasını İngilizce ğretme ve öğrenme oluşurmaktadır. Özellikle Orta Asya’da Yabancı Dil (EFL) olarak İngilizce, Yabancı Dil ğrenimi ile neredeyse eş anlamlıdır. Bu dünya meselelerinin Amerikan hkimiyeti ile devam eden İngiliz kolonileşmesinin bir sonucudur. İngilizcenin rolü, dil eğitim politikalarını genelde yönetmesidir. “İngilizce ğretimi diğer bütün yabancı dil ğretiminde en büyük etkiye sahiptir” (Byam, 2008, s. 9)

İngilizcenin dünyadaki hâkim etkisi diğer yabancı dil olarak öğretilen dilleri de etkilemektedir. Bu etki yöntem, teknik ve en önemlisi de yaklaşımlar konusunda olmaktadır. İngilizce de kullanılan yeni bir yöntem ve teknik diğer yabancı dil olarak öğretilen dillerin öğretilmesinde de kullanılabilir. Özellikle yabancılara Türkçe ğretiminde kullanılan birçok yöntem, teknik ve yaklaşımlar İngilizce öğretiminden faydalanılarak geliştirilmiştir.

Dil ğretimi ana dil ve yabancı dil olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Ana dil ve yabancı dil ğretimi şu kategorik yetenekler üzerinden gitmektedir. Bunlar: dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileridir. Sınıf içinde eğitim faaliyetleri, doğal hayata ne denli uyumlu şekillendirilirse, öğrenen ne kadar fazla dinleme, okuma, konuşma ve yazma eyleminde bulunursa, dili o denli çok etkili kullanır. Dil ğrenimi bilgilendirmeden çok beceri haline getirme işidir.

Bu dört temel becerilere dil bilgisi öğretimini de eklemek gerekmektedir. Dil bilgisi öğretimi bir dilin öğretilmesinde temel basamağı oluşturmaktadır. Fakat akademik dünyada dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılacağı konusunda farklı fikirler bulunmaktadır. Bu fikirler dil bilgisi öğretiminin gereksizliği üzerine değil, yöntem olarak ele alınması şeklindedir. Buna bağlı olarak da birçok yöntem denenmiştir. Bu konuda genel kanaat dil bilgisi öğretiminin ayrı bir ders olarak değil, diğer becerilerle bütünlük içerisinde öğretilmesidir.

Türkçenin yabancılara öğretimi (TYDÖ) hızla önemini artırmaktadır. Türkçenin yabancı dil, başlığı altında öğretimi ana dil olarak öğretilmesine göre farklılıklar göstermektedir. Ana dil öğretiminde öğrencilerin önceki yaşam deneyimleri, kültürel durumları, eğitim seviyesi, lisan durumları vb. nitelikleri dilin ilk edinmesini ve bu edinç üzerinde bir öğretimin gerçekleşmesini olası kılmaktadır. Anadili eğitiminin fertlere doğru, net ve etkin bir iletişimi sağlayabilecek lisanla alakalı yetenekleri verme gibi öncelikleri vardır. Buna karşılık yabancı dil öğretiminde birçok ülkenin farklı kültürlerinden, eğitim anlayışından, farklı dil aileleri ve alfabelerden gelen kişilerle eğitim ortamı oluşturmaktadır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrencilerin hazır bulunuşları, Türkçeyi ana dil olarak öğrenenlerinkine göre yok denecek kadar azdır. Durum böyle olunca Türkçenin ana dil, eğitimi ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi arasında büyük farklar olacaktır. Bu farklar yöntemden, yaklaşıma ve kullanılan materyallere kadar gidecektir. Bundan dolayı yabancılara Türkçe öğretimi, Türkçenin ana dil olarak öğretiminden tamamen farklıdır. Tabii bu görüşe katılmayan bilim insanlarını da görülmektedir. Yani yabancı dil öğretiminin ana dil öğretiminden farklı olmadığını söyleyenler de vardır. Burada kastedilen ana dildeki yöntem, teknik ve dokümanların yabancı dil öğretiminde de kullanıldığıdır. Bu görüşün ne kadar doğru olduğu konusunda farklı düşünceler görülebilmektedir.

Problem Durumu

“Dil, insanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumunun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir” (Korkmaz, 2010, s. 67). Buradan hareketle dil kişiler arasında anlaşmayı temin eden bir araç olması bakımından önemlidir. Bunun yanında dil öğretimi de ayrı bir öneme sahiptir. Dil, bireyler ve toplumlar arasında iletişimi sağlayan önemli bir araçtır. Bu bağlamda yabancı bir dil öğrenme ihtiyacı da önem kazanmaktadır. Eğitim, ticaret ve turizm gibi birçok alandaki gelişmeler yabancı dil öğrenmenin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşen dünyada artık tek bir dil bilmek ihtiyacı karşılanamamaktadır.

Yukarıdaki nedenlere bağlı olarak Yabancılara Türkçe öğretimi günden güne önemini artırmaktadır. Türkiye'nin dünya ile olan ekonomik ve ticari ilişkilerinin artması, yabancıların Türkiye'ye ilgi duymasını sağlamaktadır. Bunun yanında eğitim için Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türkçe öğrenmek istemeleri, Türkçeye olan ilginin artması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Türkçeye olan ilgi artıkça, alanla ilgili ihtiyaçların eksikliği de kendini göstermektedir. Yabancılara Türkçe öğretim alanının yeni olması, yöntem ve müfredat gibi konularında birlik sağlanamaması gibi sorunlar alanla ilgili eksikliklerin artmasına neden olmaktadır. Özellikle Türkçe öğretiminde konulara özgü materyal eksikliği, öğreticilerin önde gelen sıkıntılarından biridir. Yabancılara Türkçe öğretiminde her seviye ve her konuya göre özel materyal eksikliği vardır. Bu eksiklik, alan çalışanları ve öğrenciler tarafından da kabul edilmektedir. Yabancılara Türkçe öğretim kitaplarına bakıldığında özellikle dil bilgisi öğretiminde konuya uygun metinlerin azlığı görülmektedir. Dil bilgisi öğretimi genellikle örnek cümle ve diyaloglardan oluşmaktadır. Öğrencinin, öğrendiği konuyu uygulamalı olarak göreceği ve içinde öğrenmediği bir dil bilgisi konusunun olmadığı metinlere ihtiyacı vardır.

Öğrenci böyle metinlerle hem öğrendiği konunun uygulamasını yapacak hem de metni zorlanmadan anlayacaktır. Bu bağlamda konuyla ilgili bazı çalışmaların olduğunu görüyoruz. Geçmişten günümüze kullanılan yaklaşımlara göre farklı metin türleri kullanılmıştır. Diğer yandan ülkemizde ve dünyada bazı metin çalışmalarının yapıldığını görmekteyiz.

Motteram (2013) “İngilizce Dil Öğretimi İçin Öğrenme Teknolojileri ve Yenilikler” adlı eserinde “Konuşma metinleri” (Talking texts) şeklinde bir tabir kullanmıştır. Bu çalışma okuma metinlerinin sözlü versiyonunu oluşturmaktadır. Unger ve Kubek’in (2011) “Special-purpose Text Clustering” (Özel amaçlı metin) adlı çalışmalarında ise bir internet sitesinde arama yapıldığında kolaylık sağlanması için anahtar kelime ve terimlerin kümelenmesi incelenmiştir. Thom (2008) “Dil öğretiminde edebi metinleri kullanımı” adlı çalışmasında Vietnam Ulusal Üniversitesi İngilizce Bölümü birinci sınıflarda edebi metin kullanmıştır. Yabancı çalışmalara bakıldığında amaca hızlı ulaşmayı sağlamak için yapılan metin çalışmaları olduğunu görmekteyiz.

Ülkemizdeki metin çalışmalarının genel olarak Türkçenin ana dil öğretimi olarak yapılan kaynak ve materyal geliştirme çalışmalarının olduğunu görmekteyiz. Ama unutulmamalıdır ki ana dil öğretimindeki yöntem ve yaklaşımlar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini de etkilemektedir. Çalışmaları bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Bunun yanında çalışmamızla ilgili metin örneklerini yabancılara Türkçe öğretim setlerinde görmek mümkündür.

Dilek (1995) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Özgün Metinlerle Çalışma Yolları” adlı yüksek lisans tezi Türkçe öğretiminde okuma-anlama becerisini geliştirmeye yöneliktir. Çalışma gazete ve dergi vb. yayınlardan alınan özgün metinlerin öğrenci tarafından daha anlaşılmasına yardımcı olmayı ve etkinlikler sunmayı amaçlar. Çeçen (2007) “Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi” adlı doktora tezinde ana dil olarak Türkçe öğretiminde etkinliklerle dil bilgisi öğretimi yapmıştır. Özden (2009) “Türkçe Kaynak Metinlerin Türkçe

Öğretiminde Kullanılabilirliği” adlı doktora tezinde Türkçe kaynak metinlerin dil eğitiminde kültür ve değerlerin çocuklara aktarılmasında kullanılma imkânının tespiti için yapılmıştır. Şalvarlı (2010) Türkçe Öğretimi İçin Metin Hazırlama adlı yüksek lisans çalışmasının amacı Türk dilindeki deyimlere dikkati çekmek, yerli ve yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullanılan dilbilgisi kitaplarına deyimlerin eklenmesinin önerilmesidir. Yukarıda verilen çalışmalara benzer diğer örnekler ilgili çalışmalar kısmında görülebilir.

Yukarıda çizilmeye çalışılan çerçeve göstermektedir ki çalışmaların çoğu Türkçenin ana dil olarak öğretilmesiyle ilgilidir. Yabancılara Türkçe öğretiminde özellikle dil bilgisi öğretiminde “özel metinle” ilgili çalışmaların yokluğu karşımıza çıkmaktadır. Bu da karşımızda bir problem olarak durmaktadır. Üniversitelerin TÖMER’leri tarafından çıkarılan Türkçe öğretim setlerine baktığımızda özel metinlerin daha çok uygulama kısmında kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, manavdaki bir diyalog ya da mağazadaki bir alışveriş diyalogu için özel metin kullanıldığı görülmektedir. Buna karşın dil bilgisi becerisine ait bir konu için – örneğin, (A)sı eki için- özel metin kullanımı yok denecek kadar azdır. Bu durum bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda söylenenle ortaya bir ihtiyacı ortaya çıkarmıştır: “Dil bilgisi konusuna uygun özel metin”. Bundan kasıt yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretimi yapılırken dil bilgisi konusuna uygun özel metinlerin hazırlanmasıdır. Bu metinlerde anlatılan kuralların öğrenciye “metinlerin dil unsurların bir kullanım alanı olduğu” prensibinden hareketle kullanımının gösterilmesi amaçlanmalıdır. Böylece öğrenci yeni öğrendiği konuyu pekiştirecek ve bilmediği konuyla karşılaşmayacak, dil öğrenme motivasyonu artacak ve Türkçeyi daha çok sevecektir. Bu çalışma bu düşünceyle ortaya çıkmıştır. Tabii ki özel metinlerin yanında öğretim setlerinde edebi metin, özgün metin ve diğer metinler de kullanılabilir. Bu metinler genellikle ünitelerin uygulama bölümlerinde kullanılmaktadır. Dil öğretiminde amaca yönelik tüm metinler kullanılabilir ama dil bilgisi alanında özel metin kullanımının yeri ayrıdır

Amaç

Dil bilgisi öğretiminde metin kullanımının amacı, öğrencinin öğrendiği dilin kurallarını, mantığını anlaması ve öğrendiği bir dil bilgisi yapısını diğer alanlara da uygulamasıdır. Bunun yanında geniş bir kelime bilgisine sahip olmak, dil bilgisi kurallarını öğrenmek ve kuralları pekiştirmek, hedef dile ait kültürü ve evrensel değerleri tanımak da metinlerle gerçekleşmektedir. Bu bağlamda metinlerin milli ve evrensel değerleri tanıtması bakımından oldukça önemli görevleri vardır. Dil iletişim aracı olmanın yanında aynı zamanda bir kültür taşıyıcısıdır. Milletler geçmişten günümüze dilin taşıdığı değerlerle ayakta durmaktadırlar. Bu anlamda dil bir kültür taşıyıcısı olduğu gibi aynı zamanda tarih şuuru ve düşünce devamlılığı sağlayıcısıdır. Bu bağlamda dile en büyük yardımcı şüphesiz dil bilgisidir. Dil bilgisi bir dilin sistematığını oluşturan, o dili kurallar etrafında yıkılmaz bir bütün olmasını sağlayan bir bilim dalıdır. Bu yüzdendir ki dil bilgisi öğretimi başlı başına büyük önem arz eder. Tarihten günümüze dil bilgisi öğretimi farklı yaklaşımlar ışığında; farklı yöntem ve tekniklerle yapıla gelmiştir. Dil bilgisi öğretimi kimi zaman “dört temel becerilerle beraber mi öğretilmeli yoksa ayrı mı öğretilmeli” şeklinde tartışmalara konu olmuştur. Ama hiçbir zaman dil bilgisi öğretilmemeli gibi bir düşünceye maruz kalmamıştır. Dil bilgisi öğretimi her devirde önemini yitirmeyen; günümüzde de hala etkili ve önemli bir alandır. Her ne kadar nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda tartışmalara devam etse de dil bilgisi bir dilin bel kemiğidir.

Bu çalışmanın amacı; yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metinlerin kullanımı ve öğrenci başarısına etkisini tespit etmektir. Bu fikre bağlı olarak B1 seviyesinde oluşturulan dil bilgisi konularına göre metinler ve etkinlikler oluşturulacaktır. Böylelikle dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımının öğrenci başarısına etkisi tespit edileceği gibi aynı zamanda alan çalışanlarının faydalanabilecekleri dokümanlar hazırlanmış olacaktır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen ve öğrencilerin özel metinlere karşı görüşleri ve bu

metinlerin işe yarayıp yaramadıkları öğrenilecektir. Diğer yandan çalışma sonunda çıkacağı düşünülen ham verilerin alan çalışanlarına katkı sağlayacağı hatta başka çalışmalara fikir vereceği düşünülmektedir. Araştırmanın çıkış cümlesini “Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde Özel Metin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu alt başlıklara cevap aranacaktır:

1. Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımına ilişkin uzman görüşleri nelerdir?
2. Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde öğreticilerin zorlandıkları dil becerileri hangileridir?
3. Uzmanlara göre yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretim kitaplarındaki sorunlar ve öğrencilerin zorlandıkları dil bilgisi konularına göre çözüm yolları nelerdir?
4. Uzmanların yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullandıkları yöntem ve materyaller nelerdir?
5. Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenleri ve Türkçenin kendilerine sağladığı faydalar nelerdir?
6. Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviye ve Türkçeyi geliştirmek için yaptıkları faaliyetler nelerdir?
7. Yabancı öğrencilerin dil bilgisi anlatımında özel metin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
8. Odak grup görüşmesinden çıkan sonuçlar nelerdir?
9. Uygulama yansıtıcı günlüklerinden çıkan sonuçlar nelerdir?
10. Özel metin kullanımının yazma becerisine etkisi var mıdır?
11. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testi Sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Çalışma boyunca yukarıdaki başlıklara cevap aranacaktır. Çıkan sonuçlar öğrenci ve öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminde “özel metin” kullanımına dair düşüncelerini ortaya koyacağı gibi alana katkı vereceği düşünülen daha birçok veriyi de elde edilmesini sağlayacaktır. Bu veriler bundan sonra yapılacak çalışmalara dayanak olacağı gibi ışık da tutacaktır. Bu bağlamda çalışmamızın dil bilgisi öğretimi alanında bir eksikliği kapatacağı düşünülmektedir.

Önem

Dünyamız coğrafi açıdan çok büyük bir yer olmasına rağmen teknolojik gelişmeler sonucunda küçük bir köy haline gelmiştir. Bu duruma bağlı olarak insanlar hatta ülkeler arasında iletişimin önemi daha da artmıştır. Bu bağlamda insanların ana dillerinin yanında yabancı bir dil öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bütün bu gelişmeler yabancılara Türkçe öğretiminin her geçen gün önem kazanmasını sağlamaktadır. Türkçe öğretimi bir dil öğretiminin ötesinde misyonu olan bir iştir. Bu misyon, Türk kültürünü ve değerlerini anlatma işidir.

Dil bilgisi öğretimi kurallardan oluşmaktadır. Öğretilen dilin kuralların uygulama yeri de metinlerdir. Metinler, öğrencilerin öğrendikleri kuralların uygulamasını görme alanları olduğu gibi aynı zamanda öğrendikleri dilin kültürünü de tanıma fırsatı buldukları yerlerdir. Dil kültür ilişkisinin görüldüğü yer metinlerdir. Öğrenci metinlerde dilin kurallarını ve öğrendiği dilin kültürünü bulur. Çalışmanın önemi alandaki dil bilgisi öğretime dair özel metin boşluğunu doldurmaya çalışma en azından bu yolda çaba gösterme düşüncesinde yatmaktadır. Bu boşluk yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde, ihtiyacı hissedilen seviyelere uygun özel metinlerdir. Bu çalışmayla B1 seviyesinin dil bilgisi konularına uygun şekilde hazırlanmış özel metinler alana katkı olarak sunulmuştur. Özel metin çalışmaları diğer seviyelerde de yapılması gerekmektedir. Dil öğretiminin pratik yapma alanı olan metinler

öğrencilerin kuralı öğrenme, kullanma ve anlama ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu anlamda özel metin çalışmaları öğrencilerin dil bilgisi öğretimine dair ihtiyaçlarının büyük bir kısmını gidereceği düşünülmektedir.

Öte yandan bu çalışmanın öğretmen ve öğrencilerin Türkçeyi daha iyi öğretmek ve öğrenmek için yapılması gerekenler ve istekleri hakkında, alan çalışanlarına bilgi vermesi bakımından önemli bir fonksiyonu yerine getireceği düşünülmektedir. Çalışmanın başka bir yönü ise araştırma sonuçlarını alan uzmanlarının incelemesine sunmasıdır. Böylece uzmanlara alanla ilgili eksikleri ve yapılması gerekenleri görüp fikir sahibi olabileceklerdir. Aynı zamanda bu çalışmanın verilerinden istifade edip makale gibi çalışmalar yapabilecek ve atıflarda bulunabileceklerdir.

Varsayımlar

Araştırmanın başlıca varsayımlarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Çalışma kapsamında görüşlerine başvurulmuş öğretmen ve öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar gerçek düşüncelerini yansıtmaktadır.
2. Deney ve kontrol gruplarının çalışmanın başında Türkçe dil bilgisi yeterlilikleri açısından aynı ya da birbirine çok yakın oldukları kabul edilmektedir.
3. Çalışmanın pilot ve asıl uygulamalarında öğrencilerin konuyla ilgili bilgilerini tam yansıttıkları kabul edilmektedir.
4. Deney grubuna verilen ev ödevlerini kendilerinin yaptıkları kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Her bir akademik çalışmanın mutlaka zorlukları ve sınırlılıkları olmaktadır. Araştırmacı yaptığı çalışmanın kapsamlı, detaylı ve tüm muhataplarına ulaşmayı ister. Tabii ki bunun imkân, zaman ve maliyet açısından mümkün olmadığını da bilir. Bu olumsuz durumlar yapılan çalışmayı en az şekilde etkilemelidir. Yani zaman kısıtlılığına, imkân yokluğuna ve maddi sıkıntılara rağmen araştırmacı çalışmasını en iyi şekilde yapmaya çalışmalıdır. Yapılan akademik çalışmalarda tüm evrene ulaşmak zor olduğunu için evren içinden bir örneklem seçilir ve uygulamalar bu örneklem üzerinde yapılır. Çıkan sonuç tüm evrene yapılmış gibi değerlendirilir ve raporlaştırılır. Çalışma sonucunda çıkan sonuçlar tüm evrene mal edilir ve buna göre yorumlar yapılır. Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde “özel metin” kullanımı ve bu metinlerin öğrenci başarısına etkisini ölçmeye çalışılan bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Araştırma B1 düzeyindeki öğrenciler dikkate alınarak hazırlandığı için B1 seviyesindeki uygulamaya katılan öğrencilerle sınırlıdır.
2. Uygulama iki aylık zaman dilimi ile sınırlandırılmıştır (1 Nisan- 31 Mayıs 2015).
3. Öğrencilerin uygulamalara istekli bir şekilde katıldıkları ve veri toplama araçlarını hiç bir etki altında kalmaksızın ve istekli bir şekilde doldurdukları kabul edilmiştir.
4. Bu araştırmada yapılan uygulamaya ilişkin elde edilen bulgular, yalnızca uygulamanın gerçekleştiği sınıfta yer alan öğrencilerle sınırlıdır.
5. Araştırma çalışmayla ilgili görüşleri alınan öğretmen ve öğrenci görüşleriyle sınırlıdır.
6. Araştırma yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla yazılan ve tarafımızca incelenen kaynaklarca sınırlıdır.
7. Araştırma deney grubunun uygulama başında ve sonunda yazdıkları kompozisyonlarca sınırlıdır.

Tanımlar

Yabancı dil olarak Türkçe: İnsanlar eğitim, hobi, ticaret, göç, evlilik, turizm ve diğer sebeplerden dolayı yabancı dil öğrenirler. Son zamanlarda yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yoğun bir ilgi artışı görülmektedir. Yabancıların Türkçeyi öğrenme sebeplerinde farklılıklar görülmektedir.

“Türkçe Unesco’nun ‘Anadil sıralamasındaki’ tespitlerine göre dünyada üçüncü sırayı, resmi diller sıralamalarında ise beşinci sırayı almaktadır. Buna göre Türkçe; bir yandan konuşulan anadil, diğer yandan da yabancı dil olarak öğrenilen Türkçe bazında görevini bütün dünyada sürdürmektedir” (Güzel ve Barın, 2013, s. 11)

Dil bilgisi: Dilbilgisiyle ilgili farklı tanımlar vardır: “Bir dilin işleyişini ve sunduğu düzeni ortaya koyan, özellikle de biçimbilimle sözdizimi kapsayan incelemedir” (Vardar, 2002, s. 73)

Diğer bir tanım ise Korkmaz’ın tanımıdır; “Çeşitli düzeydeki okullarda, Türkçenin ses, şekil ve cümle yapısı ile cümlenin öğeleri arasındaki anlam ilişkilerini öğreten bilgi dalı; bu bilgileri veren dersin ve kitapların adı” (Korkmaz, 2010, s. 68)

Dilbilim: “Sosyal bir kurum olan dilin genel ve özel niteliklerini ve dil olaylarını inceleyen; dillerin doğuşlarını, zaman içindeki gelişmelerini, yeryüzündeki yayılışlarını ve aralarındaki ilişkileri araştıran ve niteliği bakımından diğer birtakım bilim dalları ile de yakın ilişkileri bulunan bilim dalı” (Korkmaz, 2010, s. 68)

Metin: “Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır. Bu yapılara yerleştirme işlemi peş peşe sıralama şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile gerçekleştirilir” (Sidekli, 2014, s. 167)

Verimli bir dil bilgisi öğretimi için doğru metnin seçilmesi büyük önem taşırır. Seçilen metnin dersin amacına uygun olması gerekir. Metin seçiminde öğrencilerin yaşı ve

seviyelerine dikkat edilmelidir (Arak, 2013). Dilbilimde, inceleme konusu olan düzlemdeki sözceler bütünü (Vardar, 2007, s. 38)

Özel metin: Özel metinler dil öğretiminde kullanmak için hazırlanmış metinlerdir. Bu metinlere ait nitelikler aşağıda verilmektedir:

(https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf)

Yabancı dil öğretiminde kullanılmak üzere özel olarak geliştirilmiş,

Örneğin, doğal metinlere benzer metinler (örneğin, özellikle bu amaçla yazılan ve tiyatro oyuncularından seslendirilen dinleme anlama metinleri);

Öğretilecek dilsel içerik bağlamında örnek vermek üzere hazırlanmış metinler (örneğin, belirli bir ünite);

Alıştırma amaçlı birbirinden bağımsız cümleler (telaffuz, dilbilgisi vb. gibi);

Ders kitaplarındaki yönergeler ve açıklamalar; öğretmenin kullandığı ders dilindeki test ve sınavlardaki görevler gibi (yönergeler, açıklamalar, sınıf içindeki yönlendirme ve kontrol vb.). Bunlar, özel metin çeşitleri olarak görülebilir.

Özel metinler yabancılar Türkçe öğretiminde önemli yere sahiptirler. Özellikle üniversitelerin TÖMER'leri tarafından hazırlanan setlere baktığımızda uygulama konusuna göre özel metinler kullanılmaktadır. Buna karşın dil bilgisi konularına göre hazırlanmış özel metin eksikliği göze çarpmaktadır. Çalışmamız amacı da dil bilgisi konularına ve öğrenci seviyelerine göre özel metin ihtiyacını giderme ve bu alana dikkati çekme çabasıdır.

Bölüm II: Kuramsal Çerçeve

Dil Bilgisi ve Dil Bilimi

Dil bilgisi ve dil bilimi verilerini dilden elde eden alanlardır. Dil bilgisinin çeşitli tanımları vardır: “Bir dilin işleyişini ve sunduğu düzeni ortaya koyan, özellikle de biçimbilimle sözdizimi kapsayan incelemedir” (Vardar, 2002, s. 73) “Çeşitli düzeydeki okullarda, Türkçenin ses, şekil ve cümle yapısı ile cümlenin öğeleri arasındaki anlam ilişkilerini öğreten bilgi dalı; bu bilgileri veren dersin ve kitapların adı.” (Korkmaz, 2010, s. 68). Dil bilgisi tanımlardan da anlaşılacağı üzere okullarda Türkçenin yapısını, özelliklerini ve kurallarını öğreten bilimin adıdır. “Dil bilgisi, Latince “harf ve işaret” anlamındaki “gramma” sözcüğüyle “harfleri yazma ve okuma sanatı” şeklinde beyan edilen “grammatica” sözcüğünden gelmektedir” (Güneş, 2013, s. 73) Lisan, harflerden ve işaretlerden oluşan bir sistemler bütünüdür. Bu sistemleri gruplara ayıran, bu grupları adlandıran, inceleyen ve öğretimini gerçekleştiren bir bilim dalı olarak bilinmektedir.

“Dil bilgisi, dilleri bütün cepheleriyle konu edinip inceleyen bilimin adıdır” (Yurtbaşı, 2013, s. 210) Bir dilin öğretilmesinde dil bilgisi kurallarının öğretilmesi önem arz etmektedir. Dilbilgisi, düzgün ifade edebilme, uygun bağlamda hitap etme ve zihindekileri yazıya aktarma işine destek olandır. Gramer eğitimiyle, öğrenen kişi bir dilin tüm olanaklarına kavuşmuş olacaktır. Bu olanaklar bireylerin yaşamdaki işlerini kolaylaştıracak ve rahatlatacaktır. Dil bilgisi öğretimi monoton kural ezberlemek yerine o dilin sırlarını, derinliklerini ve gücünü anlamayı esas almalıdır. Böylece öğrenci konuştuğu dilin imkânlarına sahip olacak ve kendine olan güveni artacaktır. “Bir dilin seslerini, kelime yapılarını, kelime anlamlarını, kelime köklerini, cümle kuruluşlarını ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilime dil bilgisi denir” (Temizkan, 2014, s. 129) Dil bilgisi bilim olarak dilin bütün yapılarını inceleyen bilim dalıdır. Bir dilin cümle yapısı ve sözcük dizimi en önemli unsurların başında gelir. Dil bilgisi dilin öge dizilişlerini sisteme sokan ve bu sistemin kurallarını belirleyen alan olarak

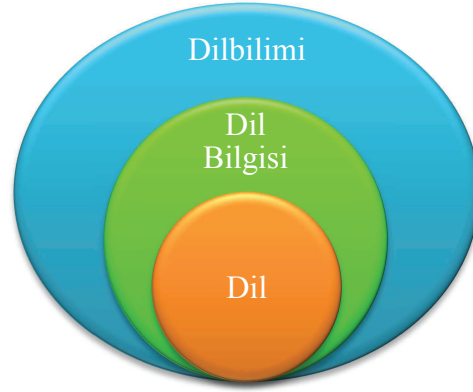
çalışmaktadır. “Dil seslerden yapılmış bir takım şekiller manzumesidir. Bu şekillerin manaları veya vazifeleri vardır. O halde dil bilgisinin vazifesi seslerden cümleye kadar bütün dil birliklerini yapı, mana ve vazife bakımından incelemektir” (Ergin, 2013, s. 28) Dil bir bütündür. Sesler sözcükleri, sözcükler cümleler, cümleler de dili oluşturur.

Dil bu bütünlük içinde varlığını korur ve devam ettirir. “Dil bilgisi bir dilin yapısı, kuralları ve işleyişi ile ilgilidir. Dolayısıyla dilden ayrı bir birim gibi düşünülmemelidir” (Öz, 2011, s. 305) “Dil bilgisi, dildeki biçimbirimlerin ve sözcüklerin büyük anlamlı yapılar oluşturmak üzere belirli kural ve kalıplara göre düzenlenmesini içeren bir daldır” (Oymak, 2012, s. 33). Dil bilgisinin amacı bir anlam kurmak için sistem oluşturmaktır. Dil bilgisinin asıl hedefi, öğrencilere “Türkçenin konuşma, yazma ve okuma ile ilgili ana kurallarını sezdirip Türkçeyi kullanmalarında güven kazandırmaktır” (Calp, 2010, s. 318) Dil bilgisi kurallarını bilen öğrenci dört temel beceriyi, özellikle yazma becerisini başarılı biçimde kullanabilecektir. Dil becerilerini kullanan kişi kendini istediği gibi ifade edebilme gücüne sahip olacaktır.

Dilin kurallarını bilen kişi kelime ve cümle üretimine rahatlıkla gidebilir. Bu konuda geleneksel yaklaşımda kuralları bilen dili iyi öğrenir anlayışı hâkimdir. Bu anlayış uzun bir dönem etkisini devam ettirse de çok eleştiri almış bir yaklaşımdır. Dil öğretimini kuralların öğrenilmesine hapseden bu yaklaşım iletişim yönünün eksikliğinden dolayı eleştirilmiş ve zamanla yerini başka yaklaşımlara bırakmıştır. Yeni yaklaşımlarda dil bilgisi öğretimi dört temel beceri içinde ve iletişim odaklı, anlama dayalı öğretilmelidir şeklinde ele alınarak öğretilmiştir. Geçmişten günümüze farklı gramer bölümleri gün yüzüne çıkmıştır. Bunlar, “Biçim bilimsel Dil Bilgisi, Üretimci ve Dönüşümcü Dil Bilgisi, Kavramsal-İşlevsel Dil Bilgisi, Söyleyiş Dil Bilgisi, Metinsel Dil Bilgisi’dir. Son zamanlarda ise Metin Dil Bilgisi ve Yararlı Dil Bilgisi gündeme gelmiştir. Bunların dışında geleneksel dil bilgisi ile yeni dil bilgisi ayrımı yapılmış ve Yeni dil bilgisi ortaya çıkmıştır” (Güneş, 2014, s. 275) Bunlardan

günümüze kadar popülerliğini devam ettiren yaklaşım Chomsky'nin "üretici dilbilgisi" yaklaşımıdır. Chomsky'e göre dil, edinim sitemlerine talimatlar verir. Bu talimatları dilsel ifadeler denilen bir biçimde yapar. Dilin sonsuz sayıda ifade üreten bir sistemdir. İşte bu sistemin adı "üretici dilbilgisi"dir. (Chomsky, 2014) Bu yaklaşıma göre dil öğrenilmez, edinilir. Chomsky'e göre insanlar dünyaya "evrensel dil bilgisi" şemasıyla gelmişlerdir. Buna göre her insanlar her dilin dil bilgisini edinebilecek hazır bulunuşluğa sahiptir. Dolayısıyla Chomsky'e göre dilin doğuştan gelen bir yeti olduğu konusunda hiçbir şüphe yoktur. Günümüzde yeni dil bilgisi anlayışına göre dil bilgisi öğretimi bir araçtır. Dilbilgisi, yazım ve imla, sözcükleri en iyi şekilde yazma ve okuma, lisan ve zihinsel yetenekleri artırma gibi faaliyetlerle beraber düşünülmelidir. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Portfolyosu; Öğrenme, Öğretmen, Değerlendirme (Avrupa Konseyi, 2001) 1980 ve 1990'larda Avrupa Konseyi tarafından oluşturulmuştur. "Oluşturulan portfolyo dilbilgisini incelemek yerine dilin iletişim için nasıl kullanıldığını, insanların hangi işlevler için ve hangi amaçlar için dili kullandığını, kavramı açıklamayı ve bahsedilen şeyleri başarmak için çalışıldığını anlatmaktadır" (Byam, 2008, s. 8) Artık günümüzde dil bilgisi kuralların öğretimi, iletişimi ve anlamı aktarmayı amaçlamalıdır.

Görüldüğü gibi dil bilgisiyle ilgili birçok tanım vardır. Her uzmanın anlayış ve düşünce yapısına göre tanımlar ortaya çıkabilmektedir. Ama genel olarak tanımlar birbiri içerik olarak tutmaktadır. Tanımlardan ve genel kanattan yola çıkarsak dil bilgisi, dilin kurallarını koyan ve bu kuralları belli bir sisteme oturtan, bu sistem çerçevesinde dili ayrıntılı bir şekilde inceleyen, dilin bu kurallar sayesinde yeni üretimler yapmasına olanak sağlayan ve öğrenenlere dilin zenginliklerini gösteren bir alandır. Burada dil bilgisi ve dil bilimi arasındaki ilişkiyi görmek için dil bilimi hakkında yapılan tanımlara da bakmak gerekmektedir.

Şekil 2. Dil, dil bilgisi ve dil bilim ilişkisi.

“Dil bilim, kendisine insan dilini bütün yönleriyle araştırmayı ve incelemeyi, onun tasvirini, açıklanmasını, iç ilişkilerini, işlevini ve toplumdaki yerini konu edinen bilim dalıdır” (Demir ve Yılmaz, 2003, s. 33) “Dil bilimi, kendine özgü yöntemlerle genel olarak dil olayını, özel olarak da doğal dilleri yapıları, işleyişleri, süre içindeki değişimleri vb. açısından inceleyen insan bilimidir” (Vardar, 2002, s. 73) Dil bilimi insanların dilini her yönden araştırmayı, incelemeyi ve dillerin oluşum süreçlerini, sürece ait toplumsal etkileri ve etkileşimleri inceleyen bir alandır. Bu anlam da dil bilgisi ve dil bilimi bir birinden ayrılmaz alanlardır. “En genel tanımıyla dilbilim, dil yetisinin ve doğal dillerin bilimsel olarak incelenmesidir. Dilbilimin ve dilbilimcilerin görevi, bir dilsel topluluğa ait bireylerin zihinlerindeki ortak özelliği geniş ve ayrıntılı bir biçimde tanıtmaya çalışmaktır” (Kıran ve Eziler, 2006, s. 44) “Dil bilimi, sosyal bir kurum olan dilin genel ve özel niteliklerini ve dil olaylarını inceleyen; dillerin doğuşlarını, zaman içindeki gelişmelerini, yeryüzündeki yayılışlarını ve aralarındaki ilişkileri araştıran ve niteliği bakımından diğer birtakım bilim dalları ile de yakın ilişkileri bulunan bilim dalıdır” (Korkmaz, 2010, s. 68). Dil bilimi dil bilgisine göre daha genel ve daha kapsamlı bir alandır. Dil bilimi dillerin doğuşlarından gelişme evrelerine kadar bütün gelişmeleri inceleyen ve araştıran bir alan olarak dil bilgisine katkı sunmaktadır. Dil bilimin amacı, kendi içinden ve kendisi bakımından dil gerçeğini incelemektir. Yasalar ve kurallar koymak, dile yön vermek, geleceği kestirmek, dil bilimin

uğraş alanına girmez (Dizdaroğlu, 1971). Dil bilimi, bu yönüyle dil bilgisinden farklılık göstermektedir. Dil bilimi için doğru ya da yanlış kullanım önemli değildir. Dil bilimi, kullanılan bir dil yapısının nedeni ve nasılı ile uğraşırken dil bilgisi, bu yapının dilin belirlenmiş kurallarına uygun olup olmadığını tartışır. Dil bilimin ve dil bilimcilerin görevi, bir dilsel topluluğa ait bireylerin kafalarının içindeki ortak olan şeyi etraflıca tanıtmaya çalışmaktır. Bu ortaklıklar olmazsa bildirişim de olamaz (Bayraktar, 2004). Dil bilimci dilin doğuşunu, yayılışını ve toplumdaki yerini incelerken aynı zamanda aynı dili konuşanların ortaklıklarını tanımaya, tanıtmaya çalışır. Dilbilimin ana hatlarıyla görevleri aşağıda belirtilmiştir (Vardar, 1998, s. 34).

Tablo 1

Dil Biliminin Görevleri

Ulaşabildiği bütün dilleri betimlemek, bu dillerin tarihini incelemek, bir başka deyişle dil ailelerinin evrimini göstermek, her ailedeki ana dillerin ilk biçimlerini olanaklar çerçevesinde ortaya koymak.

Bütün dillerde sürekli ve evrensel olarak kendini gösteren güçleri araştırmak, tarihin bütün özel olaylarını açıklayabilecek genel yasaları bulmak.

Kendi sınırlarını çizmek ve kendi kendisini tanımlamaktır.

Dilbiliminin kurucu olarak adlandırılan F. Saussure'nin dil ve dilbilim hakkındaki görüşleri ölümünden sonra öğrencileri tarafından ders notlarının düzenlenerek "Genel Dilbilim Dersleri" adı altında kitap olarak yayınlanır. Bu eserde dilin felsefe ve ruh bilimin alt inceleme alanından çıkarılması düşüncesi ortaya atılmıştır. "Dilbilim konusunu, toplumsal nitelikli dille kişisel özellikli söz ayrımından yola çıkarak belirleyen, dizge görünümü sunan, bütünlük gösteren toplumsal dili inceleme konusu olarak düşünen Saussure onu dış etkenlerle değil, aynı zamanda bir arada bulunan öğelerin görevleri bakımından açıklamak gerektiğini

belirtmiştir. Böylece dilin dizge incelemesine öncelik vermiştir” (Vardar, 1998, s. 80). Saussure’e göre dil bir dizge ve göstergeler sistemidir. Dilin zihinsel bir oluşum süreci vardır. Bu süreç göstergelerle gün yüzüne çıkar ve bir anlam oluşturur. Dilin bir görünen kısmı bir de derin yapısı vardır. Bu yapılar Saussure’nin önem verdiği ve üzerinde durduğu çalışma alanlarıdır.

Saussure’nin dile bakışı üç başlıkta incelenebilir:

1. İnsanların konuşmasını ifade eden langage,
2. Soyut kuralları ifade eden langue,
3. Konuşmayı ifade eden parole kavramıdır.

Saussure’ün dünyasında dil, milletle ve insanla birlikte var olur. Bundan dolayı sese yani sözcüğe gereksinim vardır. Lisans hayatımızdakileri resmeden bir ayna ya da başka bir ifadeyle göstergedir. Dilin halkla alakalı olması birbiriyle bağlantılı olmasındandır. İnsanın beyindeki düşünceleri dil yardımıyla gösterge olarak ortaya çıkar. Dil dünden yarına değişmeyecek bir aynadır. Saussre, Chomsky gibi konuşma yetisine doğuştan gelen bir özellik olarak bakar. Chomsky’e göre dil yetisi doğuştan gelen bir şeydir. Her çocuk dil donamıyla doğar. Buna Chomsky ‘evrensen dilbilgisi’ demektedir. Buna göre her dilin temeli aynı sisteme bağlıdır. Bu yetiye sahip çocuk her dilin dil bilgisini öğrenebilir. İnsan beyni bilgisayara benzetilir. Nasıl ki bilgisayara girilen verilerin bir çıktısı vardır; aynı şekilde beyin öğrendiği kuralların da bir çıktısı bir üretimi vardır. Beyin belli kurallarla sonsuz şekilde üretim yapabilmektedir. Saussre zihinsel bir süreç sonucu ortaya çıkan sesleri bir gösterge olarak düşünür. Göstergeler zihinsel anlamların devamıdır. Saussure’e göre düşünce sayfanın ön yüzü, ses ise sayfanın arka yüzüdür. Dilbiliminin Saussure ile farklı noktalara odaklandığı görülür. Yapısalcı dil biliminin oluşması döneminde Saussure cümleyi kullanımın alanının elemanı şeklinde ele almış dil bilimin araştırma sahasının dışında tutmuştur. Bu görüşün savunduğu dil bilim, dilin yapısını betimlemelidir. Bundan dolayı

Avrupa yapısalcılığı olarak adlandırılan dil bilim kuramı fonoloji ve morfolojiyi konu edinmiştir. Saussure'e göre dilin özellikleri aşağıda belirtilmektedir (Köktürk ve Eyri, 2013, s. 126).

Tablo 2

Saussure'e Göre Dilin Özellikleri

Oluşturulan seslemler kulağın algıladığı işitim izlenimleridir. Demek ki dili sese indirgeyemeyeceğimiz gibi sesi de ağız eklememesinden ayıramayız.

Ama biz gene de sesi yalın bir olgu sayalım. Dil yetisine oluşturan ses midir? Hayır değildir. Ses yalnızca düşüncenin aracıdır, tek başına varlıktan yoksundur.

Dil yetisinin hem bireysel bir yanı, hem de toplumsal bir yanı vardır. Bunların biri olmadan öbürü düşünülemez.

Dil yetisi her an yerleşik bir dizgeyle bir evrim içerir, hem çoğalan bir kurumdur, hem de geçmişin ürünüdür her an.

Chomsky de tümceyi dil anlayışının merkezine yerleştirmiş ve dil bilimin görevinin tümcenin yapısını, kurallarını betimlemek olduğunu belirtmiştir (Altun, 2010). Dilbilimini bu görevi aynı zamanda dillerin kökeniyle de ilgilidir. Dil bilgisi ile dil biliminin farkı bu tanımlardan açıkça ortaya çıkmaktadır. Dil bilgisi, olması gerekeni; dil bilim, olanı inceler. Dolayısıyla dil eğitimi söz konusu olduğunda dil biliminin verilerinden faydalanılsa da dil bilgisinin esas alınması gerekir. Bir dili yabancı dil olarak öğrenen öğrenci o dilin öncelikle ses özelliklerini, cümle yapısını ve dil bilgisi kurallarını öğrenmelidir. Böylece öğrenci hedef dilin gramer özelliklerini anlayacak ve öğrenmesini buna göre planlayacaktır. TYDÖ'nin asıl amacı öncelikle dil bilgisi kurallarının doğru öğretilmesi ve doğru kullanılması olduğundan dil bilgisi öğretilmesine ihtiyaç vardır.

Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yaklaşımlar

İnsanlar kendine lazım olanları birçok şekilde öğrenip hayatlarına katabilirler. Bunlar; işiterek (duyarak) ve görerek; yansıtarak ve gerçekleştirerek; mantıksal ve sezgisel olarak sebeplendirerek; ezberleyerek ve görselleştirerek. Aynı zamanda öğretim metotları da çeşitlidir. “Bazı öğretmenler anlatır, diğerleri gösterir ve tartışır; bazıları kurallara odaklanır, bazıları örneklendirir; bazıları ezberi vurgular ve bazıları da anlamayı vurgular” (M Felder, 1995, s. 21). Öğrencinin öğrenme şekli ve öğretmenin öğretim metodu farklı yaklaşımların, yöntem ve tekniklerin ortaya çıkmasına neden olur. Sınıf ortamında öğretmen bilgiyi karşısına nasıl aktarırsa, karşının da bu mesajı alma metodu şekillenir. Bu yaklaşımlara göre dil öğretim yöntemleri şekillenir; yani öğreticinin yoğurt yeme şekline göre dil öğretimini gerçekleştirir.

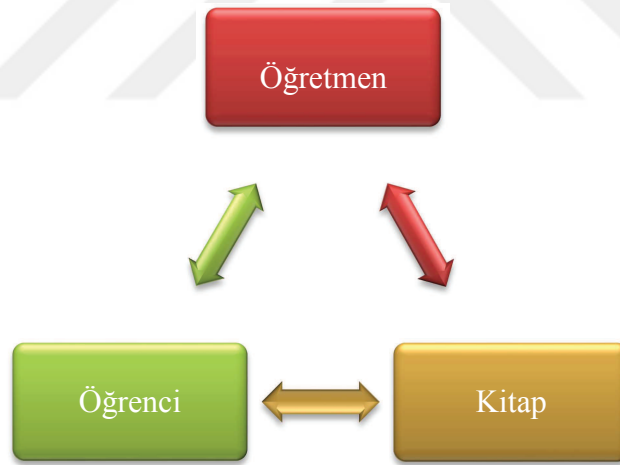
Dünyamızda dil bilgisi öğretiminde, günümüze kadar birçok yaklaşım ortaya çıkarak uygulanmıştır. Bu yaklaşımlara göre de dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilmiştir. Yaklaşımların bazılarında göre dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders olarak öğretilirken bazılarında göre ise dört temel beceri içerisinde öğretilmelidir. Özellikle son zamanlarda dil bilgisi öğretimi anlama yönelik diğer becerilerle bütünlük içerisinde öğretilmeye başlanmıştır. Dil bilgisi öğretiminde ortaya çıkan bu yaklaşımlardan bazıları başarılı olmuş, bazıları da başarısız olmuş ve yerini başka bir yaklaşıma bırakmıştır.

“Dil bilgisi öğretiminde, dünyada ve ülkemizde günümüze kadar farklı dil öğretim yaklaşımları esas alındığı görülmektedir. Bu yaklaşımlar geleneksel yaklaşım, davranışçı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve yapılandırıcı yaklaşım olarak adlandırılabilir” (Güneş, 2014, s. 283). Bu yaklaşımlar çıktıkları devirde oldukça ilgi görmüş ve uzun yıllar benimsenip kullanılmıştır. Fakat her yaklaşım eleştirilecek bir yanı olduğundan yeni bir yaklaşımın doğmasına neden olmuştur.

Geleneksel Yaklaşım

Geleneksel yaklaşım dil bilgisi öğretiminde en eski yaklaşımdır. Diğer adıyla klasik yaklaşımının esas alındığı sınıflarda çocuğun aktif olmasına daha az önem verilmiştir. Bu yaklaşım öğrencilik yıllarımızdan da, yaşı müsait olanlar için, bildiğimiz kara tahta tebeşirle öğretmenlerin ellerinde kitapla yaptıkları standart eğitim şeklidir. Bu eğitimde öğrenci pasif ve hep izleyendir.

Geleneksel sınıfların odak noktası öğretmendir. Bu sınıflarda öğrencinin yazı yazması, yaratıcı gücünü ortaya çıkarması ve hatta araç-gereç için geniş bir yer bile yoktur. Bu sınıflarda her şey dinleme esasına dayandığı için monoton bir ders olmaktadır. Dersler öğretmen ve kitap ekseninde devam etmekte ve öğrencilere yeteneklerini tespit etme fırsatı verilmemektedir.

Şekil 3. Geleneksel sınıfta eğitim.

Oysa Dewey' e göre eğitimde cennet aranıyorsa, öğrencinin içgüdüleri ve ihtiyaçları tanınmaları ve bunları ortaya çıkarma amacı esas alınmalıdır (Dewey, 2015). Türk eğitim sisteminin de en büyük problemlerinden biri öğrencinin yeteneklerine ve ihtiyaçlarına göre bir okula yerleştirilememesidir. Öğrencinin hangi alanda yeteneği varsa ona göre eğitim almalı ve

okullara yerleştirilmelidir. Maalesef lkemizde eğitim sistemi ve veli bilinci, buna henüz hazır olmadığı düşünülmektedir. Veliler ğrencilerinin yeteneklerinden ziyade ekonomik kaygılarla, çocuğunun mezun olunca iş bulabilmesine göre hareket etmektedirler. Bu mantık görünürde iyi olsa da ilerikisi için yanlış atılmış bir adım olarak karşılarına çıkmaktadır. Umut edilen odur ki bu yanlış hem veliler hem de eğitim sistemimiz daha fazla devam ettirmez. Eğitim ve öğretimde okullar asla öğrenciler üzerine mutlak kesinlikleri dayatmamalıdır. Bu düşünceye katılmayan kimse olmayacaktır. Buna karşın eğitim sistemimizin bu düşünce etrafında ne derece şekillendiği düşünmeye değer bir konudur.

Okullar ğrencilere eleştirel düşünceyi öğretmeli ve öğrenciyi dünya hakkında konuşmaya, içindeki yetenekleri ortaya çıkarmalarına fırsat vermelidir (Freire ve Macedo, 1998). Okul ğrencinin eleştirel düşüncesini ve içindeki yetenekleri ortaya çıkarmada yardımcı olmalıdır. Günümüzde eleştiren, sorgulayan, araştıran, keşfeden ve bulan insanlara oldukça fazla gereksinim vardır.

Ülkemiz, teknolojinin baş döndüren hızını yakalamak ve diğer dünya insanlarıyla rekabet edebilmek için bu insan modelini (araştıran ve üreten) yetiştirecek bir eğitim sistemini kurmak zorundadır. Modern ağımızın insan modeli geçmişi ile barışık; yaşadığı anın ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve geleceğin bugünden daha yeni, daha hızlı olacağı vizyonuna sahip kişiler olacaktır.

“Eğitim kuramları tarih boyunca iki zıt fikre göre biçimlenmiştir. Bunların birincisi, eğitimin öğrencinin doğal yeteneklerine dayalı, içsel bir geleişim olduğudur. Diğeri ise eğitimin içsel değil, dışarıdan oluştuğunu söyleyen kuramdır” (Dewey, 2014, s. 19). Bu iki zıt fikir davranışsal ve bilişsel yaklaşım gibi iki büyük yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Davranışsal yaklaşım eğitimde uzun yıllar varlığını korusa bile yerini bilişsel yaklaşıma bırakmak zorunda kalacaktır. Geleneksel yaklaşım dil bilgisi ve kelime yaklaşımları olarak ayrılabilir:

Dil Bilgisi Yaklaşımı

Bu anlayışın savunduğuna göre dil kuralları olan kendine özgü bir araçtır. Bu araçları iyi kullanan dili iyi öğrenir ve hayata yansıtır. Adı geçen anlayışa göre gramer başlıkları belli bir diziliş sistemiyle kademeli anlatılır. Öğretim sürecinde dilin temel kuralları üzerinde durulur. Dil bilgisi kuralları öğrenen kişilere ezberlettirilir. Dil bilgisi kurallarının en küçük ayrıntısına kadar incelenir. Ders kitapları gramer ağırlıklıdır. “Bu yaklaşım dünyada 1950’li yıllara kadar uygulanmıştır. Ülkemizde de uzun yıllar kullanılmıştır” (Güneş, 2014, s. 283). Bu yaklaşıma göre dil kuraldan ibarettir. Bu yüzden öğrenci kuralları iyi öğrenmelidir. Dil bilgisi yaklaşımı dil öğretimini kural öğrenmeye odakladığı için eleştirilmiştir. Öğrenci sürekli kural öğrenmekte ve ezber yapmaktadır. İletişim yönü kısıtlıdır.

Kelime Yaklaşımı

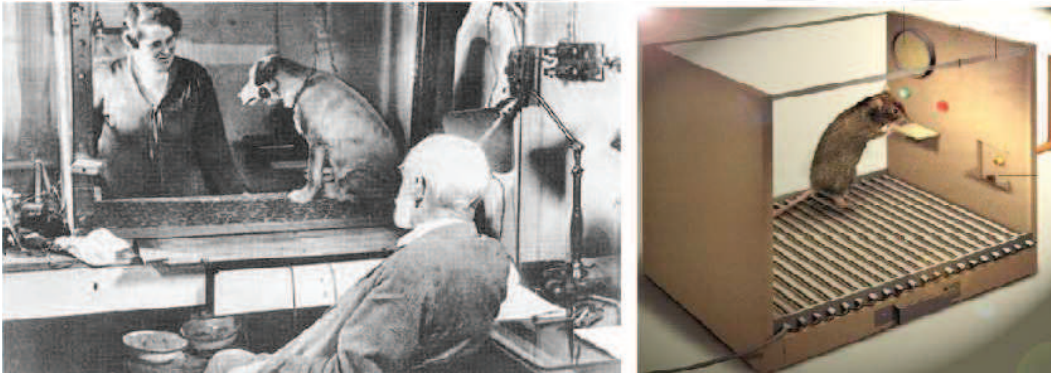
Kelime, anlamı taşıyan en küçük parçadır. Kelime diğer kelimelerle birleşerek anlamı oluşturur. İletişim kelimelerle yapılır. Kelimeler grupları, gruplar da cümleyi oluşturur. Böylece maksat ortaya çıkar. “Kelime dağarcığının zengin olması dili kullanmayı kolaylaştırır. Kelime bilgisi fazla olan biri dili daha iyi kullanır” (Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, 2013, s. 301). Kelime bilgisine sahip olmayan öğrenci dili kullanamaz ve iletişim sağlayamaz. Bu durumda anlaşma da olmaz.

1980’lerde dil bilgisi çeviri metoduna ve dil bilgisi yaklaşımına karşı olarak ortaya kelime (sözcük) anlayışı çıkmıştır. Bu anlayıştaki fark önceki dönemlerde uygulanan gramer öğretimi yerine sözcük öğretiminin önemszenmesidir. Bu yaklaşımın çıktığı zamanlarda öğrenciye ilk öğretilecek şeyin kelime olduğu anlayışı yaygındı. Bu öğretilen kelimeler günlük yaşamdan seçilmiş ihtiyacı giderici kelimeler olmuştur. Kelime yaklaşımına göre dilin en temel kısmını kelimedir. Kelime dağarcığı geliştirilmeden dil istenen seviyede öğrenilmez. Bu yüzden kelime öğretimine önem verilmelidir. Bu yaklaşıma göre kelime hazinesi zengin olan öğrenci dili daha güzel öğrenir ve kullanır.

Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı yaklaşım taklit, pratik, pekiştirme ve alışkanlık edinme ile açıklanabilir. Çocuk duyduğu sesleri taklit yoluyla öğrenir. “Bu yüzden davranışçı yaklaşım taklit ve pratik yapmayı dil gelişiminin başlıca ögesi olarak görürler” (Güzel ve Barın, 2013, s. 174). Dil taklitle öğrenilir. Öğrenci duyduğu ses ve kelimeleri tekrar ederek alışkanlık haline getirir. Böylece öğrenme gerçekleşir. “Yirminci yüzyılın başından beri eğitimde egemen olan öğrenme teorisi davranışçı kuramdır.

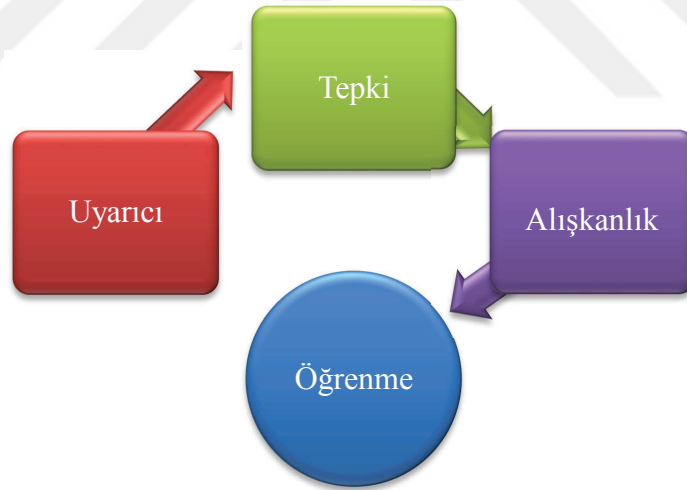
Davranışçı ekolün klasik koşullanma (Pavlov’un deneyi) ve edimsel koşullanma (Skinner’in deneyi) gibi öğreti formları temelde aynı ortak görüşü paylaşırlar: yani, öğrenme, bireyin çevresinde kendisine sunulan çeşitli uyarıcılara tepki göstermesi sonucunda oluşur” (Yıldızlar, 2012, s. 41). Birey içinde yaşadığı ortamda uyarıcılarla karşılaşır. Bu uyarıcılara tepkiler verir. Bu uyarıcı tepki olayı devam ederse alışkanlık haline gelir. Bu şekilde öğrenme meydana gelmiş olur. Aşağıda Pavlov’un deneyi ve Skinner’in kutusu gösterilmektedir.

(Kaynak, <https://www.guncelpsikoloji.net>)

Davranışçı bakışında dil pekiştirmeyle oluşur ve ilerler. Skinner’e göre küçük yaşta dilde dil edinimi sağlanır. Dil edinimiyle ilgili davranış, etrafındakilerce desteklendiği için dil edinimi sağlanır. Dolayısıyla dil, taklit yoluyla kazanılır (Yıldız, 2010). Davranışsal yaklaşıma göre öğrenme uyarıcı ile tepki arasında kurulan bir bağ sonucunda oluşur. Belli uyarıcılara göre belli tepkiler meydana gelir (Yanpar, 2005).

Davranışçıların öğrenmeyi uyarıcı-tepki sonucunda meydana gelmektedir açıklamaları büyük eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler sonucunda davranışçı yaklaşım yerini başka yaklaşımlara bırakmak zorunda kalmıştır. Skinner'e göre dil bir davranıştır ve diğer davranışlar gibi uyarıcı-tepki bağlamında çeşitli tekrar ve taklitlerle öğretilir. Skinner'in bu düşüncesi davranışçı yaklaşımın temelini oluşturmuştur. Dil öğreniminin gerçekleşmesi için yoğun bir uyarıcı olmalıdır ki tepki olarak öğrenme gerçekleşsin. "Davranışçı yaklaşımı savunanlar öğrenmeyi uyarıcı ve davranış arasında dıştan gelen pekiştirme yoluyla elde edildiğini söylerler" (Demirel, 2011, s. 32). Öğretim süreci boyunca uyarıcılarda bulunma, devamlı tekrarlama, öğrencilerin hareketlerini pekiştirmeyle bir davranış değişikliği amaçlanmıştır. Chomsky, davranışçı yaklaşımı dil (lisan) öğretimini mekanik hale getiriyor diye çok sert şekilde eleştirmiştir. Chomsky bu eleştirisi davranışçı yaklaşımın çökmesinde çok büyük etkisi olmuştur.

Şekil 4. Davranışçı yaklaşımda öğrenme.

Chomsky'nin eleştirileri ile davranışçı yaklaşım büyük yara almıştır. Öğrenmeyi dış etkenlere ve uyarı-tepki olayına bağlayan davranışçılar öğrenciyi adeta bir robot olarak görmüşler ve dil eğitimini mekanik hale getirmişlerdi. Dil öğretiminin aynı zamanda içsel bir süreç olduğunu görmezlikten gelip dilin zihinsel ve iletişimsel bir durum olduğunu fark etmemişlerdir.

Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım 1970’lerde davranışçı yaklaşıma karşı bir eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır. Bilişsel yaklaşımının meşhur bilindik temsilcisi N.Chomsky’dır. Bu yaklaşım “Chomsky’in dilbilim ve Asubel’in öğrenme kuramları konusundaki düşünceleriyle de şekillendi. Bu yaklaşım davranışsal yaklaşım ve yapısal yaklaşım ilkelerine karşıdır” (Günday, 2015, s. 31). Bilişsel yaklaşımın davranışçı yaklaşıma karşı yaptığı eleştirilerin başında davranışçı yaklaşımın, gözlenemediği için zihni inceleme dışı tutmalarıdır. Bilişselciler, düşünme, hatırlama, anlama, problem çözme, hafıza gibi zihinsel süreçlerin incelenmesi gerektiğini bir diğer ifadeyle insanın tüm davranışların öğrenme süreçleri ile açıklanamayacak kadar karmaşık olduğunu savunmuşlardır.

Sözü edilen yaklaşıma göre insan beyninin işleyişi bir bilgisayara benzemektedir. İnsanların dil edinmeleri bilgisayarların çalışma sistemine benzemektedir. Bu yaklaşıma göre kişi diğer varlıklardan ayrı olarak dikkat algı, düşünme gibi zihinsel süreçlerle aktif bir canlı olarak etrafını yorumlar. Buna göre davranışları şekillendiren bilişsel süreçlerdir. Bilişsel süreçler insanın gelişim aşamalarına göre sırasıyla gün yüzüne çıkar.

Şekil 5. Bilişsel yaklaşımda öğrenme.

Bu süreçler algılama, bellek ve düşünme gibi zihinsel süreçlerdir. Kişi bu süreçleri kullanarak kendisi ve etrafına dair yeni şeyler öğrenir, eskiden olanları anımsar, ortaya çıkan problemleri çözümler ve gelecekle ilgili planlar kurar. İnsan edilgen bir canlı değil, uyarıcıları algılayan ve onlara tepki veren bir varlıktır. Chomsky göre dil öğrenilmez, dil edinilir. İnsan tabiatında bulunan dil edinme donanımı ile dil öğrenir ve geliştirir. Bu yönüyle bilişsel yaklaşım davranışçılardan ayrılır.

“Bilişçilere göre her yeni öğrenme, kendisinden önceki öğrenmelere dayalı, kendinden sonraki öğrenmelerinde hazırlayıcısıdır” (Sever, 2004, s. 35). Bilişsel kuramcılara göre öğrenme uyaran tepki ilişkisi ile açıklanamayacak kadar karmaşık sistem ağıdır. Öğrenme kişilerin etrafında cereyan edenlere bir anlam yükleme çabasıdır. Dolayısıyla fikirde; anlama, özümseme, algılama, düşünme, bağıntılar kurma ve bilgiyi yeniden yapılandırma vardır. Davranışsal kuramın tersine bu kurama göre dil, çocuğa doğuştan verilen bir yetenektir. Bu yaklaşımın anlatılarından çocukların dil öğrenme sistemleriyle doğdukları kanısına varılmaktadır. Chomsky'nin dillendirdiği “Üretici Dönüşümsel Dilbilgisi” çocukların bir dil üretme sistemiyle geldiklerini ve çocuklar büyüdükçe bu sistemin kendini tam olarak ifade ettiğini söyler.

Davranışsal kuramda dil öğretimi dış etkenlerle gerçekleşirken; bilişsel kuramda iç etkenlerle gerçekleşir. Davranışçılar dil öğrenme olayını tepki-etki ilişkisiyle açıklarlar. Buna göre dil öğrenen kişi yoğun bir şekilde uyarıcılara maruz kalır ve bu uyarıcılara verdiği tepkiler tekrarlandıkça öğrenme gerçekleşir. Bilişçiler bu mekanik duruma karşıdırlar. Onlar dil öğrenmeyi bir tepki-etki ilişkisi sonucunda ortaya çıkan bir davranış olarak görmezler. Chomsky göre çocuklarda dil edinim süreci zihin işlemlerinden farklı ve bağımsız olarak gelişmektedir. Çocuklar dili bilinçli bir şekilde öğrenmemekte, sosyal şartlar çerçevesinde edinmektedirler. Dil çocukta doğuştan gelen bir donanım olup çevrenin de etkisiyle ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3

Davranışçı ve Bilişsel Yaklaşımın Karşılaştırılması

Davranışçı yaklaşım	Bilişsel yaklaşım
Öğrenme uyarıcı-tepki ilişkisine bağlıdır.	Öğrenme zihinsel bir süreçtir.
Öğrenci sesleri taklit ve tekrar ile dil öğrenir.	Öğrenmede iç etkenlere bağlıdır.
Öğrenme dış etkenlere bağlıdır.	İnsan tabiatında dil öğrenme donanımı vardır.
Öğrenci öğrenim boyunca uyarıcılara maruz kalır.	Kişi çevresinde olanlara bir anlam yükler.
Dil pekiştirmeyele öğrenilir.	Dil öğrenilmez edinilir.
Dili mekanik hale getirdiği için eleştirilmiştir.	İnsan beyni bilgisayarın çalışma sistemine benzer.

Dil öğrenmeyi bilgisayara benzeten Chomsky, insanlarda bulunan dil öğrenme donanımı sayesinde ve çevrenin de etkisiyle dil öğrenmenin gerçekleştiğini belirtir. Bilişsel alan kuramcıları insan davranışlarının çok karmaşık bir özellik taşıdığını belirtirler. “Bu alan uzmanları öğrenmenin, çevremizdeki olay ve durumlara anlam verme girişimlerimiz sonucunda oluştuğuna ve bu amaçla sahip olduğumuz bütün zihinsel araçları kullandığımıza inanmaktadırlar” (Demirel, 2011, s. 32)

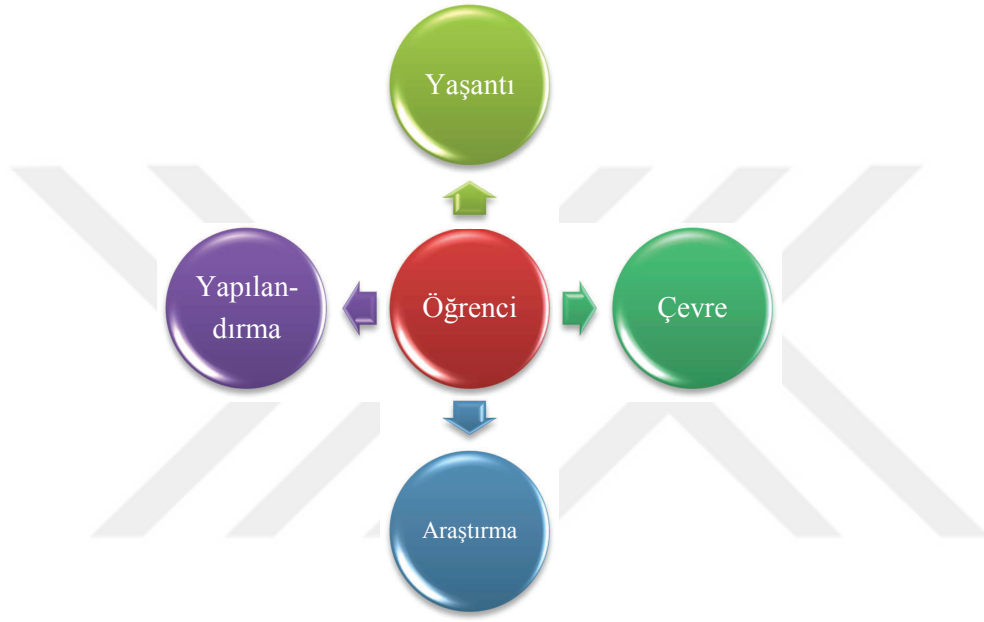
Bu yaklaşımın hedefi öğrencilerin yabancı dillerini, öğrendikleri dili konuşanlarına benzer şekilde geliştirmek ve beceri kazandırmaktır. Öğrencilere belli cümle kalıplarını öğretmek yerine, yeni cümleleri kendilerinin üretebilmeleri istenir (Köksal ve Varışoğlu, 2012).Bilişsel yaklaşım bir bilgisayar gibi girilen girdilerden yeni çıktılar almayı amaçlar.

Yapılandırıcı Yaklaşım

Bu yaklaşımın önde gelen isimleri Jean Piaget, Vygotsky ve Bruner'dir. Bu yaklaşıma göre öğrenme, öğrenenin bizzat gayretiyle gerçekleşmekte ve kafada yapılandırılmaktadır. Piaget, dilin zihinsel işlemlerle ilişkili olduğunu dile getirir. Yapılandırmacılık bilgiyi yapılandırma, bilginin doğası ile ilgili bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlayışta öğrenci adeta bir kâşif şeklinde ortaya çıkar ve yeni şeyler keşfetmeye çalışır. Bu keşif sırasında öğrenci eski birikim ve deneyimlerini kullanarak yoluna devam eder. Tecrübeleri ile yeni karşılaşmaları ilişkilendirir ve bir sonuca ulaşır. Bu işlemin adı kâşifliktir.

Geleneksel sınıf ortamında öğrenme, ezbere ve tekrara dayanırken yapılandırmacı yaklaşımda bilginin transferi yeniden yapılandırılmaktadır (Demirel, 2011). Geleneksel sınıfta öğretmen egemenken ve öğrencinin düşüncesine önem verilmezken yapılandırmacılıkta eğitimin merkezinde öğrenci vardır. Eğitimin merkezinde öğrenci olması işin doğasında olan bir şeydir. Önemli olan öğrenme sürecinde öğrenciyi işin içine katma girişimidir. Öğrenci bizzat kendi yapmalı, görmeli, dokunmalı ve hissetmelidir. Bu söylenenler teoride geçerli olabilir; ama sahaya inildiğinde okullarda yapılandırmacılık ne derecede uygulanmakta olduğu soru işareti olan bir durumdur. Bir takım uzmanlar eğitim sistemimizin yapılandırmacılığı teoride uygulandığını düşünürken sahada hiç de öyle olmadığı söylemektedirler. Örneğin Caner Kerimoğlu, eğitim sistemimizi “yapılandırmacılık görünümünde davranışçılık” şeklinde yorumlamaktadır. Bu önemli iddia yapılandırmacılığın teoride var olduğunu buna karşın uygulamaya geçirilemediğini söylemektedir. Yapılandırmacılığın uygulamaya konmasındaki sorunlar araştırılmaya ve çözülmeye değer bir durumdur. Bu yaklaşımda öğretmen eğitim programlarının sıkıcılığından öğrenciyi kurtarır ve öğrencinin büyük düşünceler üzerine odaklanmasını sağlar. Yapılandırmacılar davranışçılığın kural merkezli eğitim anlayışını yanlış bulurlar. Yapılandırmacılıkta dilbilgisi öğretimi amaç

değil, dilin güzel kullanılmasını sağlayan bir araçtır. Bu yaklaşımda dilbilgisi öğretimi somuttan soyuta ilkesi esas alınır. Öğretmen sezdirerek öğrencilerin zihninde bilgiyi keşfettirir. Bu yaklaşımda öğrencinin hayatta karşısına çıkan bilgiler önemsenir ve öğrenciden bunları anlaması ve beyinde yapılandırması istenir (Kerimoğlu, 2016). Yapılandırmacı yaklaşımda, öğrendiklerini işleme ve hayatına aktarma önem teşkil eder. Öğrenci kendisi için lazım gelenleri elde etmek için büyük bir gayret içinde bulunur.

Şekil 6. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin durumu.

Yapılandırmacı anlayışta öğrenme, mevcut durumlardaki etkinliklerden oluşan ve yaşam boyu ilerleyen bir süreçtir. “Avrupa Konseyi Mart 2000’de Lizbon’da Avrupa Politikalarını belirlemek için toplanmıştır. Toplantı sonucunda; her alanda (sosyal, kültürel ve ekonomik) Avrupa’nın bilgi çağının gereğini yerine getirmesinin tartışma götürmeyeceği vurgulanmış” (Gülcan, 2016, s. 47). Öğrenmenin, çalışma hayatındaki değişime uyumlu olarak geliştirilmesi, böylece değişimin yolunun açılması gereği vurgulanmıştır. Yapılandırmacılıkta öğrenme çabası yaşadıkça devam etmesi gereken bir eylemdir. Öğrenci

bir yandan yeni şeyler öğrenirken diğer yandan eski bilgileri ile yeni bilgileri birleştirir ve ilişki kurara. Araştırmaya ve öğrenmeye yaşam boyu devam eder. Öğrenme kesintiye uğramaz. Yapılandırmacılıkta bilgi, hayatını anlamsal hale sokmaya çalışan kişi tarafından tekrar şekillendirilen bir kavramdır. Kişiler içi boş öylece duran kaplardan ziyade, anlamlı olanları bulmaya çalışan varlıklardır. Yapılandırmacı yaklaşımın temel özellikleri aşağıda gösterilmektedir (Yıldızlar, 2011, s.29).

Tablo 4

Yapılandırmacı Yaklaşımın Özellikleri

Öğretme değil, öğrenme ön plandadır.
Öğrencinin girişimciliği cesaretlendirilir.
Öğrenci bilgiyi sorgulamaktadır.
Öğrenmede yaşantı önemli yer tutar.
Öğrencinin doğal merakı desteklenmelidir.
Öğretmen öğrencinin ne öğrendiğiyle değil, nasıl öğrendiğiyle ilgilenmelidir.

Yapılandırmacı anlayışın uygulandığı bir ders, öğrencinin daha çok yükümlülük almasını ve faal olmasını ister. Görev almaktan kaçan öğrenci bilgi birikimine bir şey katamaz. Bu düşünceye göre öğrencinin becerileri kendi tecrübeleri ve azimle yaptığı çalışmaların sonucuna dayanır. Çünkü elde edilecek unsurlar öğrencinin bizzat kendi zihinsel yapılandırmalarıyla gerçekleşir. Bu yüzden öğrencinin eğitim ve öğretim alanı etrafıyla iç içe ve çeşitlilik arz edecek şekilde tasarlanmalıdır. Yapılandırmacılıkta öğrenme beyinde ve kişinin isteğiyle gerçekleşen bir durumdur. Bu durum eski bilgiyle var olan bilgiyi birleştirme ve yeni bir sonuca varmadır. “Yapılandırmacı yaklaşım, dil bilgisi öğrenme sürecine gelişimsel ve etkileşimsel açıdan yaklaşmaktadır. Bu yaklaşım dil bilgisi öğretimine okul öncesi dönemden başlamakta ve yükseköğrenime kadar sürdürmektedir. Yapılandırmacı

yaklaşım dil bilgisi öğretiminin anlamak ve anlamı aktarmak için yapılması gerektiğini savunur” (Dolunay, 2014, s. 101).

Bu yaklaşımda kişi aktif bir çaba içinde olmalıdır. “Yapılandırmacı yaklaşımda dil bilgisi öğretimi başlı başına bir amaç değildir. Dil bilgisi bir şeyi anlamak ve bu anlamı aktarmak için kullanılmalıdır” (Yaman, 2011, s. 14). Dil bilgisi eğitimi diğer becerilerle birlikte anlama hizmet etmelidir. Dil bilgisi öğretimi katı kurallar yerine daha çok işlevsel ve yararlı olmalıdır. Ders kitaplarındaki gramer isimleri azaltılmaktadır. Bununla birlikte 1980’lerde gündeme gelen metinle öğrenmeye yönelik etkinlikler yapılmaktadır. Bilim adamlarına göre dil bilgisi öğretimi kişinin ihtiyaçlarına yönelik ve bütüncül şekilde verilmelidir.

Yapılandırmacı ekole göre dil bilgisi eğitimin hedefi, dil becerilerini ve zihinsel yetenekleri geliştirmek ve aktifleştirmektir. Bu nedenle dil bilgisi amaç değil bir araç olarak düşünülmelidir. Bu yaklaşıma göre dil bilgisi öğretimi işlevselliği amaçlamalıdır. Yapılandırmacılar öğrenmeyi eski birikimlerle yenileri birleştirerek yeni manalar oluşturduğu beyinsel etkin bir işleyiş olarak görür. Nasıl ki bilgisayara bir veri girilir ve o veri bilgisayar tarafından işlenir ve yeni bir bilgiye dönüştürülür. Aynen bu şekilde de insan beyni yeni bilgiyi alır yapılandırır ve kullanmaya hazır hale getirir. Bu bilginin işlenme ve yeni bir boyuta evrimle sürecidir.

Yapılandırmacı yaklaşım ülkemizde 2005 yılından beri uygulanmakta olan bir yaklaşımdır. Uzun yıllar davranışçı yaklaşım esas alınmış ve okullarda uygulanmıştır. Dünyamızdaki gelişmeler eğitim alanında da gelişmeyi zorlamaktadır. Hızla gelişen teknoloji ve yenilikler, çağa uygun genç beyinlerin yetişmesini istemektedir. Bu durum eğitim sistemimizde yeni bir yaklaşım olan yapılandırmacı yaklaşımı uygulamaya koymamızı ihtiyaç haline getirmiştir.

Şekil 7. Yapılandırmacılıkta bilgi işleme süreci.

Adı geçen düşünceye göre Türkçe eğitim ve öğretiminde öğrenme; öğrencinin bilgiyi beyinde düzenleyerek yeni bilgiler üretmesi ve kendini bizzat bu işin içine sokmasıdır. Bu yaklaşıma göre bilgi zihinde yapılandırılmaktadır. Birey eski bilgileriyle yeni bilgileri zihninde bütünleştirerek yeni bilgiye dönüştürmektedir. Yukarıdaki şemada görüldüğü gibi eski bilgiler bir girdi şeklinde beyne alınır.

Beyin bilgisayar gibi eski bilgilerle yeni bilgileri zihinsel bir süreçle karşılaştırır, yapılandırır ve yeni bir çıktıya dönüştürür. Öğrenme, öğrencinin kendi çaba ve gayretiyle; aynı zamanda bilinçli girişimi sonucu oluşmaktadır. Yapılandırmacılık esasına göre öğrenci araştırır, keşfeder, yorumlar ve analiz eder. Öğrencinin yeniyi bulma ve işleme sürecinde öğretmen bir rehber ve yol göstericidir. Bu yaklaşıma göre öğrenilen her bilgi sonraki bilginin alt yapısını oluşturur. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin görevi, öğretmene fazla ihtiyaç duymadan bilgiye ulaşabilmeli, kendi öğrenmesinden sorumluluk alabilmeli ve kitaplardan bilgiyi aynen almak yerine kendisine yarayan kısmı süzüp alabilmelidir.

Öğretmenin görevi ise, öğrencilerin düşüncelerini önemser, onlara zengin kaynaklar sunar, bireysel farklılıkları dikkate alır, öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine özendirir ve ortamın demokratik olmasına özen gösterir (Çelenk, 2008). Yapılandırmacı yaklaşım öğretmeni rehber, öğrenciyi de bilgiye ulaşmada sorumluluk alan olarak tanımlar.

Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem, Teknik ve İlkeler

Yabancılara Türkçe Dil bilgisi öğretiminin hangi metotlarla ve nasıl yapıldığı, üzerinde durulması gereken bir alandır. Bu başlıkta genel öğretim metotlarından dil bilgisi öğretiminde nasıl yararlanılacağı üzerinde durulmuştur. Dil öğretiminde yöntem, teknik ve ilkeler vazgeçilmez alanlardır.

Şekil 8. Yaklaşım, yöntem, teknik ve ilkeler ilişkisi.

Hiçbir eğitim psikoloğunun tartışmadığı nokta, bir konu tek bir model üzerinde değil birden fazla model üzerinden anlatıldığında öğrencilerin konuyu daha iyi anladığıdır. “Bu konu 20-30 yıl önce yapılan araştırma ile desteklenmiştir ve çocukların okuduklarının yüzde 10’unu, duyduklarının yüzde 26’sını, gördüklerinin yüzde 50’sini, söylediklerinin yüzde 70’ini ve yapmasını söylenenlerin yüzde 90’ını anlaması ile sonuçlanmıştır. Etkili yabancı dil öğrenimine ulaşmak için yapılması gereken eğitim metotlarını dengelemek, sınıfları bir şekilde bütün öğrenme stillerini uygulayacak şekilde düzenlemek veya en azından sıralı bir şekilde yerleştirmekten geçer” (M Felder, 1995,s.28). Dil öğretimi başarılı bir şekilde gerçekleştirmek için öğrencilerin ve derslerin durumuna göre uygun yöntem ve teknikler seçilmelidir. Öğreticinin benimsediği yaklaşıma göre seçeceği yöntemler de değişiklik gösterecektir. Tek bir yöntem ve teknik seçmek yerine dersin daha başarılı, eğlenceli ve hareketli geçmesi için farklı yöntemler seçilebilir.

Yabancı Dil Öğretiminde Yöntemler

“Yöntem, kelime anlamı itibariyle tarz, usul, yol ve yaklaşım kelimeleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır; hatta bazen strateji, görüş, öğretim yolu ve teori kelimelerini de kapsamaktadır” (Calp, 2010, s. 294). Dil öğretiminde seçilecek yöntem başarıya ulaşmada büyük öneme sahiptir. Dil öğretiminin başarıya ulaşmasında kullanılan yöntemin büyük bir yere sahiptir. Öğreticinin sınıfın durumuna göre seçeceği yöntem başarılı bir eğitim ve öğretimin gerçekleşmesini sağlayacaktır. Öğretici bazen tek bir yöntem seçebileceği gibi birkaç yöntemi de aynı anda kullanabilir. Bu öğreticinin uzmanlığına ve sınıfın durumuna bağlıdır. Dil öğretiminde günümüze kadar birçok yöntemin ortaya çıktığı ve uygulandığı görülmektedir. Bu yöntemlerin sınıflandırılmasında yaklaşım, yöntem ve teknik kavramları arasında anlam kargaşasını gündeme getirmiştir. “1982 Ekim ayında Avrupa Konseyi ile Milli Eğitim Bakanlığı’nın birlikte düzenledikleri Yabancı Dil Öğretim Programları adlı seminerde şu yöntemler esas alınmıştır” (Demirel, 2012, s. 36).

Tablo 5

Dil Öğretim Yöntemleri

Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)
Düzvarım Yöntemi (Direct Method)
Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio- Lingual Method)
Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive-Code Approach)
Doğal Yöntem (Natural Method)
İletişimci Yaklaşım (Communicative Approach)
Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)

Görüldüğü üzere Avrupa Konseyi ile Milli Eğitim Bakanlığı ortaklaşa yöntemleri yedi başlık altına toplamışlardır. Bu yöntemlerin özellikleri birbirinden farklı olsa da bazıları birbirine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu yöntemlerin her biri uzun yıllar kullanılmış ve yerlerini yeni bir yönteme bırakmışlardır.

Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)

Çeviri yöntemi Latinceyle birlikte gün yüzüne çıkarak günümüze kadar ulaşmış ve Türk eğitim sisteminden uzun yıllar etkinliğini koruyan bir metottur. XVIII. Yüzyılın sonlarına kadar çoğu okullarda öğretilen bu yöntem, hedef dilden anadile tercüme metodu olmuştur. Çeviri metodu, dil bilgisi aktarımında oldukça önemli bir yer tutar (Şahin ve Acar, 2013). Bu yöntemde dil bilgisi kurallarını öğrenme ve ana dille öğrenilen dil arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Bu yöntemin başarılı bir şekilde uygulanması için öğreticinin her iki dili de iyi bir seviyede bilmesi gerekir. Böylece öğretmen çeviri hatalarından kurtulmuş olacaktır.

Şekil 9. Dil bilgisi çeviri yöntemi.

“Dil bilgisi çeviri yöntemi öncelikle klasik dillerden Latin ve Grek dillerinin öğretiminde kullanıldığı için, bir zamanlar, Klasik Yöntem diye anıldı. 20. Yüzyılın başında, bu yöntem öğrencilere yabancı dil edebiyatını okuma ve değerlendirmelerine yardım etmek amacıyla kullanıldı. Ayrıca, hedef dilin gramerinin öğrenilmesi yoluyla, öğrencilerin ana dillerinin gramerine daha fazla aşina olacakları ve bunun onların ana dillerini daha iyi konuşup yazmalarına yardım edeceği umuldu” (Freeman ve Anderson, 2014, s. 41). Hedef dilin gramerini bilmenin ve en iyi şekilde öğrenmenin ana dilli de iyi öğrenmede katkı edeceği düşünüldü. “Dil bilgisi-çeviri yöntemi akla dayalı çözümler, kural öğrenme ve karşılaştırmalı çalışmalara yer verir. Buna karşın konuşma eğitiminin geliştirilmesine önem vermez. Bu yöntemin konuşma eğitimine önem vermemesi eleştirilecek bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemin amacı o dilin dil bilgisi kurallarını çalışmak ve bu yolla o

dilin edebiyatını izleyebilmektir” (Demirel, 2012, s. 36).“Dil bilgisi çeviri yöntemi dünya klasiklerinin çevrilmesiyle doğrudan ilişkili hale gelmiştir” (Yaylı ve Bayyurt, 2011, s. 10).

Dilin kurallarını ayrıntılı bir şekilde incelenmesi diğer becerilerin (dinleme, konuşma) geri kalmasına neden olmuştur. Çeviri yönteminde öğrenci kural öğrenme, düzgün tercüme etme kaygısını yenemediği için konuşma gibi dilin en önemli becerisine ne yazık ki zaman kalmamakta ve imkân olmamakta. Dil bilgisi- çeviri yönteminin, “Avrupa’da orta dereceli okullarda kullanılmak üzere ortaya çıktığı ve geliştirildiği bilinmektedir. Dil bilgisi çeviri yönteminin 18.yüzyılda ana düşüncesi şöyleydi: Öğrenciler yabancı bir dil bilmek istiyorlarsa kendi dillerinin kurallarını bilmek zorundadır” (Durmuş, 2013, s. 46). Bu yöntemde öğrenci ana dilini iyi bilmedir ki hedef dili daha iyi öğrensin. Bu cümlenin doğruluk payı yüksektir. Çünkü daha kendi dilinde sıfatları, zarfları ve diğer gramer konularını bilmeyen öğrenci yabancı dili nasıl öğrenecek, nasıl karşılaştırma yapabilecek? Bu düşüncenin hedefi dilinin özellikleri ve tercüme aracılığıyla kişilere okumayı, çeviri yapmayı, sonrasında dinleme ve konuşmayı öğretmektir. Bu yöntemde önce dil bilgisi kuralları takdim ediliyor, açıklanıyor ve sonrasında tümce içinde gösteriliyor. Tümceler dilin kurallarını gösteren cümlelerdir. Bu cümleler tekrar ve ezberi esas aldığı için eğitimde öğrencileri sıkmaktaydı. Bu da dil bilgisi- çeviri yöntemin eleştirilen yönlerindedir. Dil bilgisi-çeviri yönteminin kendine özgü özelliklerini aşağıda gösterilmektedir.

Önce öğrencilere okutulan bölümdeki gramer kalıpları öğretilir. Gramer öğretimi verilen metnin incelenmesi ile gerçekleşir.

Öğretimde anadil kullanımı ağırlıktadır.

Öğrencilerin kelime bilgisi verilen bir listenin ezberletilmesi şeklinde gerçekleşir.

Karışık ve zor gramer kuralları ayrıntılı bir şekilde incelenir.

Öğretimde kurala uygun cümle kurma ve cümle çekimlemesi esas alınır (Demirel, 2012, s. 36).

Düzvarım/ Doğrudan Yöntemi (Direct Method)

“Düzvarım yöntemi, dilbilgisi-çeviri yöntemine karşı tepki olarak 1950’lerde ortaya çıkmış, dünyada ve ülkemizde kullanılmıştır. Bu yönteme doğrudan yöntem denmesinin sebebi, anadili kullanmadan doğrudan hedef dilin kullanılmasındandır” (Günday, 2015, s. 79). “Düzvarım yöntemine göre sınıf içinde amaç dilin daha etkin bir şekilde kullanılması, çağdaş ders kitaplarının okutulması, o ülkenin kültürüne ağırlık verilmesi, tümevarım yoluyla gramerin öğretilmesi modern edebi eserlerin okunması ve yazılı araştırmaların yapılması için ev ödevlerine ağırlık verilmiştir” (Güzel ve Barın, 2013, s. 184). Bu yöntemde öğrenci ana dile başvurmadan doğrudan yabancı dili öğrenmeye çalışır. Hedef dille eğitim yapılır.

Son zamanlarda, öğretimin amacı, iletişim kurmak için bir yabancı dilin nasıl kullanılacağını öğrenmek olduğundan, bir yöntem olarak tekrar kullanılmaya başlandı. Dil bilgisi tercüme metodu amaç dili işlek şekilde kullanıma hazır etmediği için bu metot tercih edilmiştir. Doğrudan yöntem çok temel bir kurala sahiptir. Çeviriye izin vermez. Bu yöntemde ana dile başvurmadan gösteri ve görsel yardımlarla hedef dili öğretme amaçlanır (Freeman ve Anderson, 2014)

Düzvarım yönteminin farklı ülkelerde uygulanması birçok zorlukları ortaya çıkarmıştır. Düzvarım yönteminde görsel öğrenme çok önemlidir. Direkt yönteminde dil öğreticisi sınıftaki eşyaların isimlerini ifade ederek başlayabilir. Bu yöntem 20.yüzyılın başlarında önemli bir ün kazandığı görülmektedir. Özellikle de öğrencilerin motive edildiği öğretilen dili ana dili gibi konuşan öğretmenlerin çalıştığı okullarda büyük ilgi görmüştür. Düzvarım yönteminde öğrenci dili ana dili konuşan öğretmenden öğrendiği için motivasyonu artmaktadır. Düzvarım yönteminde dil yeteneklerinin değer sıralaması dinleme, konuşma, yazma ve okuma şeklindedir. Bu yöntemde dil sadece dil bilgisinden oluşmamakta ve kullanılan dil çok büyük önem teşkil etmektedir. Bu yöntemde dil becerilerine önem verildiği

gibi dilin kullanımına da değeri verilmiştir. Düzvarım yöntemine göre yabancı dil öğrenme ile anadil öğrenme aynıdır. Yabancı dil öğrenen öğrenci öğrendiği bir şeyi kendi anadiliyle kıyaslayacaktır. Bunu yapan öğrencilerin tümevarım yöntemi gelişmiştir. Düzvarım yönteminin özellikleri şöyle sıralanabilir:

Dersler kısa bir diyalogla başlar.

Önce sözlü öğretim yapılır.

Kelime öğretimi görsel malzemelerle yapılır.

Dil bilgisi tümevarım yoluyla öğretilir.

Dilin yoğun şekilde kullanılmasıdır.

İlk başlarda telaffuza dikkat edilmez.

Sınıf içinde anadile ve tercüme yer verilmez.

Öğretmenin amaç dili iyi bilmesi istenir.

Okuma parçaları amaç dili konuşan ülkeyle ilgilidir.

Öğrencilerden derse aktif katılmaları istenir. (Demirel, 2012, s.40)

Yukarıda görüldüğü üzere düzvarım yönteminde amaç dil ve görsel malzeme kullanılarak sınıf içinde öğretim yapılmak istenmektedir. Amaç öğrencinin bir an önce konuşmaya başlamasıdır. Öğretim hedef dilin kullanılmasıyla devam edilir. Basit diyaloglardan başlar kelime öğretimi ile devam eder. Derslerde görsel malzemeler kullanılır ve ana dil kullanılmaya çalışılır. Amaç hedef dilin daha çok kullanılması ve öğrencinin hedef dili daha çok duymasıdır.

Kulak-Dil Alışkanlığı Metodu (Audio- Lingual Method)

Bu metot 1940’larda ortaya çıkmış, davranışçılarla ve yapısalcı dilbilimcilerin etkisi altında kalmıştır. Bu yöntem Ordu yönteminin bir benzeridir. Ordu yöntemi Amerikan ordusun gittiği ülkelerdeki dilleri öğrenmeleri için geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yöntem, askerlere kısa sürede dil öğretiminde faydalı olduğu görülünce 1950’li yıllardan itibaren normal okullarda da kullanılmaya başlanmıştır (Günday, 2015). Bu yöntem daha sonra okullarda kullanılmaya ve kulak-dil alışkanlığı metodu şeklinde dillendirilmiştir (Demirel, 2012). Bu yöntem uyarıcı-tepki ilişkisine dayanır.

Konuşma temelli bir yaklaşımdır. Bu yöntem dilbilim ve psikolojide kuvvetli bir teorik temele sahiptir. Michigan Üniversitesinden Charles Fries yöntemi geliştirmede dilbilimden aldığı prensipleri uygulamaya öncülük etti. Daha sonra bu yönteme davranışçı psikolojiden alınan ilkeler de eklendi. Hedef dilin cümle kalıplarını kazanma yolunun geribildirim ve biçimlendirmeye öğrenenlerin uyarıcıya doğru olarak tepki vermesine yardım eden şartlandırmalar aracılığıyla olduğu düşünüldü (Freeman ve Anderson, 2014). Bu yöntem “Amerika’nın askeri çalışmalarını desteklemek üzere Almanca, Fransızca, İtalyanca, Çince, Japonca gibi dilleri iyi seviyede bilen ve çevirmenlik yapabilecek kişilere yönelik özel bir eğitim programını amaçlamaktadır” (Durmuş, 2013, s.63). Bu yöntemle askerlerin dil ihtiyaçları hızlı bir şekilde çözülmek istenmiştir.

Bu yöntemin dayanağı yapısalcı dil bilimidir. Dil bilimciler sesbirim ve biçimbirim gibi alanlara yönelmişlerdir. Bir dilin öğrenilmesinde, o dilin anlamı oluşturmak için nasıl bir yapı oluşturduğunu, sestene metne kadar nasıl şekillendiğini anlamak gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dilin, konuşma olduğu düşünüldüğü için ses bilimsel çalışmalara önem verilmiştir (Yaylı ve Bayyurt, 2011). Dil konuşmadır. Öyleyse dinlemelerin fazla yapıldığı ve kalıpların ezberlendiği sınıflara ihtiyaç vardır. Öğrenci bu sınıflarda sürekli dinleme yapar ve tekrar

eder. Kulak-dil alışkanlığı metodu üzerine Skinner'in çok fazla çalışması vardır. Skinner'e ifadesine bakılırsa her uyarıcıya karşı bir tepki vardır. Dil öğrenmeyi uyarıcılara karşı verilen bir tepki olarak gören davranış ekolü dil edinimini de bu felsefeyle açıklamaya çalışırlar. Ama diğer ekollerce eleştirilirler. Eleştirilerin başında dili dış etkenlere bağlamaları ve dili mekanikleştirmeleri gelmektedir. Davranışçı ekol, daha sonraları bilişçiler tarafından yoğun eleştiriye tutulurlar. Kulak-dil alışkanlığı yönteminin özellikleri aşağıda gösterilmektedir (Güzel ve Barın, 2013, s.190).

Tablo 6

Kulak-Dil Alışkanlığı Yönteminin Özellikleri

Yeni yapılar diyalog şeklinde verilir ve bağlamda değişiklik yapılmaz.

Yapılar tek tek öğretilir.

Tekrar, taklit ve ezber önemlidir.

Dil bilgisi tümevarım yoluyla öğretilir.

Öğrenme sırası dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklindedir.

Teyp ve dil laboratuvarları kullanılır.

Dersin başında ön okuma için süre verilir.

Öğretilecek dilin kültürel yapısı verilir.

Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive-Code Approach)

Bilişsel yöntemin ortaya çıkmasında rol oynayan ünlü dilbilimci (Chomsky) 1957 senesinde yayınladığı Syntactic Structures adlı eserinde dilin alanıyla alakalı yeni fikirler gündeme getirmiş ve dilbilim alanında üretici-dönüştürümlü (Generative Transformation grammatik) ekolünün ortaya koymuştur. Chomsky'e göre dil edinim ve yeti şeklinde ikiye ayrılır. "Dil edinimi dili nasıl kullanacağımızı, dil yetisi ise dili kullanma yeteneğimizi ortaya koyar. Chomsky davranışçı dil öğretimine karşı çıkar.

Chomsky'e göre dil öğrenimi bir alışkanlık ve koşullanma değil, yaratıcı bir süreçtir. Bu süreç tepkilerden çok akılcı ve zihinsel etkinliklerden oluşur" (Demirel,2012, s. 45). Davranışçı dil öğretimine karşı çıkan Chomsky dili uyarıcı-tepki bağlamında değil, yaratıcı bir süreç olarak görür. Öğrenme bilgisayar sistemine benzer. Veriler girilir, zihinsel bir süreç yaşanır ve çıktı alınır. Üretim sistemini bilen öğrenci yeni üretimler yapabilir. Bu üretim sistemine kişi doğuştan sahip olarak dünyaya gelir. Aşağıda bilişsel yaklaşıma göre dil üretim süreci gösterilmektedir.

Şekil 10. Bilişsel yaklaşıma göre dil üretim süreci.

"Chomsky ortaya attığı görüşler ile üretimsel- dönüştürümlü akımının doğmasına neden olmuştur. Dil olgusunu dil edimi ve dil yetkisi olarak ikiye ayırır. Dil edimi dili nasıl kullandığımızı dil yetisi de dili kullanma yeteneğimizi ortaya koyar" (Kasapoğlu, 2012, s. 21)

“Bilişsel yöntem dil kurallarına ya da dil bilgisinin bilinçli öğretimine karşı değildir. Okuma ve yazma becerilerinin dinleme ve konuşma ile birlikte verilmesinden kaçınmaz. İşitsel-dilsel yönetime bir eleştiridir.

Bilişsel yöntemde ezber ve bilinçsizce yinelemelere yer yoktur” (Güzel ve Barın, 2013, s. 197). Bu yönetime göre insan doğal olarak dil öğrenme donanımına sahiptir. Bilişselcilerden Asubel’in düşüncesine göre bilişsel öğrenmenin niteliği yeni bilgilerin toplanması ve eski bilgilerin yeni anlamlar elde etmesidir. Manalı bir öğrenme olması için yeni bulguları eskileriyle birleşmesi gerekir. Öğrenci yenilerini öğrenmeye geçmeden önce eski bilgileri tam öğrenmelidir.

Bilişsel öğrenme yönteminin özellikleri şu aşağıda gösterilmektedir (Demirel, 2012, s. 46).

Tablo 7

Bilişsel Öğrenmenin Özellikleri

Dil bilinçli olarak kuralları öğrenmedir.

Telaffuz çalışmasına ayrı bir önem vermeye gerek yoktur.

Duyduğunu anlamaya önem verilmelidir.

Dil bilgisi kuralları tümevarım ve tümden gelim yollarıyla öğretilmelidir.

Dört temel beceri önem sırasına göre değerlendirilir.

Anadil kullanılmasına ve tercümeyle izin verilir.

Her şey bir bütünlük içinde öğretilmelidir.

Öğretmen ve öğrenci tutumu öğrenme ortamı için çok önemlidir.

Doğal Yöntem (Natural Method)

“Bu yöntem Dil bilgisi-çeviri yöntemine karşı olarak ortaya çıkmıştır. En eski zamanlara dayanan dil öğrenme yoludur. İnsanlar farklı dil kullananlarla karşılaşınca iletişim kurma ihtiyacı doğmuştur. Farklı ülkelere çalışmaya giden işçiler veya yabancı bir ailenin yanında kalanlar dili bu yöntemle öğrenmişlerdir” (Günday, 2015, s.7 1). Doğal metodun savunduğu fikir yabancı dil eğitiminin ana dildekine benzer sistemde yapılması gerektiğidir.

Anlatılan metotta öğretmen öğrenim sürecinin başından beri kendi anadilini kullanarak ve sürekli konuşarak, iletişim kurmaya çalışarak, ama buna karşın dil bilgisi açıklaması yapmaksızın en sade şekliyle anlaşılabilir dil kullanmasıyla öğretim başlar. Anadil öğretimine benzeyen bu yöntemde öğrenci hedef dile yoğun bir şekilde maruz kalmaktadır.

Doğal yaklaşım, döneminde diğer yaklaşımlara göre daha tanınır olmasında Southern California Üniversitesi’den, Stephen Krashen tarafından desteklenmesi gösterilebilir. Bu yaklaşıma göre dil gelişimi, üretim temelli değil, anlam temellidir. İkinci dil edinimi başlangıç döneminde sezgisel olduğu kadar deneysel olarak da böyledir (Durmuş, 2013). Doğal yöntemde öğrencilerde temel bireysel iletişim becerilerini geliştirmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin istekleri farklılık gösterebilir, bu yüzden hedefler bunlara bağlı olarak değişebilir.

Doğal yöntem öğrenciyi girdi işlemcisi olarak görür. Öğrenci kendi düzeyinden biraz yüksek verilmiş girdiyi anlar ve edinir. Aynı zamanda öğrenci girdileri ne zaman kullanacağına karar verir (Yaylı ve Bayyurt, 2011). Girdileri anlayan ve yorumlayan öğrenci bu girdileri ne zaman kullanacağını da bilir.

“Bu yöntem, dil-bilgisi çeviri yönteminin tercih ettiği klasik metinlerde kullanılan dilin yerine yaşayan dilin, yazı dilinin yerine konuşma dilinin öğretimini önemser” (Güzel ve

Barın, 2013, s. 193). Doğal yöntemde konuşma dili öğretilmeye çalışılır. Başlangıçta sadece dinleme ve konuşma aktivitelerine yer verilir.

Yabancı dil öğrenirken ana dili öğreticilerden öğrenmek işin mantıklı olanı olacaktır. Öğretmenler hedef lisanı kendi dilini konuşanlardan oluşur. Öğrenci dili yazılı olarak görmeden önce duymalıdır. Konuşma için de bazı diyaloglar ezberletilir. Doğal yöntemin özellikleri aşağıda gösterilmektedir (Şahin, 2013, s. 61).

Tablo 8

Doğal Yöntemin Özellikleri

Öğretmen konuşur, öğrenci dinler.

Öğrenciye yapılan açıklamalar mimikle bazen de öğretilen dille açıklama yapılır.

Öğrenci duyduğunu anlamasa bile tekrarlar ve taklit etmeye çalışır.

Dil öğrenimi sözcük öğrenimidir.

Bu yöntemde orta zorluktaki sözcükler öğretilir.

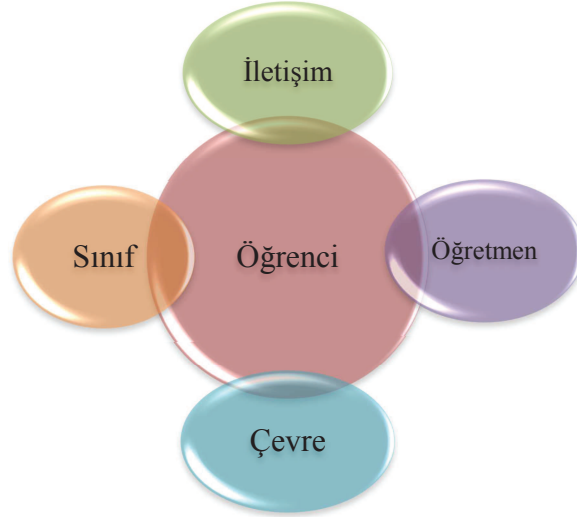
İletişimci Yaklaşım (Communicative Approach)

19. Yüzyılın sonlarında gerçekleşen hedeflerin ‘‘Reform Hareketi’’ olarak meşhur bir adı olsa da, Vietor ‘‘Der Sprachunterricht Muss Umkehren (Dil en baştan öğrenilmeli) der, taze başlangıcın kabul edilmesi neredeyse 100 yıl almıştır. Yabancı dil edinimini anlamaya yönelik hedefleri elde etmeyi, büyük medeniyetlerin dili günlük hayatta kullanma ve diğer ülkelerden insanlar anlaşma hedeflerini elde etmeye ihtiyaç olduğundan bir değişim gerekiyordu. Bu değişim kabul edildiğinde ki ‘‘İletişimsel Dil Öğrenimi’’ afişi ile kabul edildi, bunun üzerinde eğitim kurumları başka yollarla ve başka yerlerde dil öğrenen insanların hedefleriyle denk gitmeye başladı. Yabancı dil eğitimi artık büyük ölçüde dil öğrenim hedeflerine odaklanmaya başlamıştır ve bu öğretmenlere ve politikacılara göre aşikârdır ve bu yüzden yabancı dil eğitimi yabancı dil öğreniminde başarılı olma

beklentilerini karşılamak zorundadır (Byam, 2008). Dil öğretimin beklentilere cevap vermesi gerekir. Beklentilere cevap vermek ifadesi önemli bir ifadedir. Ne yazık ki teknoloji acımasız bir şekilde gelişip dil ve kültür adına, önüne ne var ne yok katmakta ve yok etmektedir. Bu cümleden teknoloji düşmanlığı çıkarılmamalıdır. Bir durum tespiti yapılmaktadır. Öyle hızlı ki her şey insanların, gençlerin, toplumun beklentileri artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu beklentiler karşısında bazen dil çaresiz kalmaktadır. Hayatımıza o kadar fazla yeni alet, makine ve bunlara bağlı olarak yabancı sözcük girmekte ki dil bunları adlandırmada yetersiz kalmaktadır. Yani konuşmamızı, anlaşmamızı, irtibat kurmamızı en önemlisi yaşamamızı sağlayan dil çaresizliklere gark olmuş yarım beklemekte ve insanları daha vicdanlı olmaya çağırılmaktadır.

1970'lerde, eğitimciler amaçlarına doğru biçimde ulaşip ulaşamadıklarını başarıp başaramadıklarını sorgulamaya başladılar. Bazıları öğrencilerin deste doğru bir şekilde cümle kurabildiklerini, fakat sınıf dışında gerçek olarak iletişim kurduklarında onu doğru kullanamadıklarını gözlemlediler. Diğerleri, iletişim kurabilmenin dilbilimsel yapılarla yeterlilik kazanmaktan daha gerekli olduğunu fark ettiler (Halliday, 1973) Dil kullanıcıları sosyal bir bağlam içinde söz verme, davet etme, daveti reddetme gibi belirli fonksiyonları yerine getirmeye gereksinim duydular. Öğrenciler dilin kullanım kurallarını bilebilirler, fakat dili kullanamayabilirler. Kısaca, iletişim kurabilmek dilbilimsel yeterlilikten daha fazlasını gerektirir (Freeman ve Anderson, 2014).

Dil öğretimi belli kuralları öğrenmekle bitmez, işin iletişim boyutu da vardır. İletişim hayatımıza yön verir. İnsanlar daima olarak iletişim kurma ihtiyacındadır. Eğitim de bir iletişim sürecidir. Karşılıklı iletişimin yoğun yaşandığı yerlerden birisi öğretmen-öğrenci ve öğretmen-çevre arasındaki iletişimidir. Etkili iletişim kurma yeni programdaki her derste yer alan temel yaşam becerilerinden biridir (Yanpar, 2005). İletişim öğrenci, öğretmen ve çevre arasında geçmektedir. Öğretim sistemleri bu üçlüyü göz önüne almalıdır.

Şekil 11. İletişimsel yaklaşımda öğrenci ve etkileşim alanları.

1970’lerden sonra uygulamalı dil bilimi alanındaki verilerden beslenen bu yaklaşım, ilkesel olarak öğrencilerin ihtiyaçları ve içinde buldukları şartları önceliğe alan yöntemlerdendir. Öğrenci merkezli yöntemdir. Öğrenci merkezli yöntemler anlama odaklı aktiviteler yardımıyla iletişimsel işlevleri önceden belirlenmiş dil bilimsel yapıları uygulamak için öğrencilere imkân vermeye çalışmaktadır. Bu yöntemde öğrencinin ihtiyaçları esas alınır ve öğretim öğrenci etrafında planlanır. İletişimsel yaklaşım dil öğretimi için büyük bir devrimdir. Çünkü dilin sadece yapılardan meydana gelmediğini görmek ve dili, dil bilgisi işlevleri birleştirerek öğretmek düşüncesiyle ortaya atılmıştır. Bu anlayışa göre dil iletişimsel işlevleri dikkate almadığı zaman kimseye hizmet edemez. Dil sadece kuralları öğrenmek değildir. Bu kurallar işlevsel hale gelmelidir.

Son zamanlarda yabancı dil öğretiminde, kuramsal dilbilimciler, toplumbilimciler ve özellikle Hymes’in öncülük ettiği sosyal dilbilimciler Chomsky’nin öne sürdüğü kavramlarla edim ve yeti ile dilin doğasını açıklamanın yetersiz kaldığını bunun yanında iletişim yetisi adıyla üçüncü boyutu eklemenin uygun olacağını öne sürmüşlerdir.

Böylece dille iletişim kurulması olayında dil bilgisi kurallarının yanında kimi kullanım ve konuşma kurallarının da olduğu kabul edilmiştir (Demirel, 2012, s. 48)

Dil bilgisi kuralları kullanıma yönelik olduğunda anlamlıdır. Bu düşünceye göre dilin katı kurallarından ziyade bir toplumsal iletişim vasıtası olarak ele alınıp eylemleştirilmesi gerekir. Kelimeler ve cümleler, kavramların iletilmesinde birer vasıtaadır. İnsanlarla karşılıklı bir iletişimi sağlanabilmesi için o dilin anlamı anlayacak ve aktaracak kadar bilinmesi lazımdır. Öncelikle öğrenilen dilin kuralları irdelenmeli ardından bu kuralların gündelik yaşamda kullanımlarına bakılmalıdır. Dil, iletişimin basamağı ve kapısıdır. “Dil öğretiminde sadece yapıların edinilmesi yerine, iletişimsel yeterlik üzerine durma ihtiyacı bu yaklaşımı ortaya çıkarmıştır” (Güzel ve Barın, 2013, s. 198). İletişimci yaklaşımda dilin kuralları iletişimi sağlamak için öğrenilir. Dil öğretiminde istenen şey öğrencinin kurallara uygun cümleler kurmasıdır. Kurallara uygun cümle kuran öğrenci iletişimi doğru kuracaktır. İletişimi doğru kurduğunda ise anlam kargaşası olmayacak ve doğru anlaşılacaktır. İletişimci yaklaşımı savunanlar ise kurallara uygun cümle kurma öğrenmenin son aşamasıdır. Bu felsefenin başat isimlerine göre öğrenciler basmakalıp ifadeleri papağan gibi ezberlemek yerine, öğrendiklerini kavramaya çalışmalıdır. İletişimsel yaklaşıma ait nitelikler aşağıda verilmektedir (Demirel, 2012, s. 51).

Tablo 9

İletişimsel Yaklaşımın Özellikleri

Sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilir.

Öğretim öğrenci merkezlidir.

Öğretim etkinlikleri daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenmeye dayanır.

Amaç dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğretim için kullanılır.

Öğretmen hem anadilde hem de amaç dilde yeterli olması gerekir.

Öğretmen öğrencilere amaçlarına uygun şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olur.

Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)

Bu yöntem adından da anlaşılacağı üzere tek bir yönetime bağlı kalmayıp, ihtiyaca göre derslerde birçok yöntemin bir arada kullanılmasıdır (Günday, 2015). Seçmeli yöntem, diğer yöntemlerden oluşan karma bir yöntemdir. Metodun genel niteliği tüm metotlar incelenir ve işe yarar kısımları alınır. Tabii ki bu işlemin yapılabilmesi için öğreticinin tüm metotları bilmesi gerekir. Öğretici tüm metotları bilmediği halde bu yöntemi uygulamaya kalkması sonucunda, uygulamanın başarısız geçme ihtimali yüksek olacaktır. Bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğretmenin geçmişteki ve günümüzdeki yöntem ve teknikleri hakkında bilgi sahibi olması ve günümüzdeki gelişmeleri de iyi takip edip sınıfta uygulaması hayati öneme sahiptir. Kullanılacak yöntemler, ihtiyaca ve amaca uygunluğa göre belirlenir. Örneğin sözcük öğretilecekse doğrudan yönetime; dile ait kurallar öğretilecek bilişsel yönetime; konuşma becerisi öğretilecekse kulak-dil alışkanlığı yöntemine başvurulmalıdır. Seçmeli metodun uygulamak isteyen öğretmenin diğer bütün yöntemleri iyi bilmesi gerekir. Öğretmenin yöntemleri bilmediği takdirde uygulama sorunu yaşayacaktır.

Öğrenme, öğrencilerin yaşları, öğrenme ortamının büyüklüğü, öğretmenin eğitim durumu ve motivasyon gibi birçok değişkene bağlıdır. Bunlardan birinin olmaması veya eksik olması öğrenmenin olmamasına ya da eksik olmasına neden olacaktır. Bundan dolayı seçmeli yöntem öğrenmeye daha uygun bir yöntem olabilir. Bu yöntemin kullanımı öğreticilerin istek ve becerilerine bağlıdır. Öğretici sınıfın seviyesine göre uygulayacağı yöntem ve teknikleri seçmesi için bütün yöntemleri en iyi şekilde bilmesi gerekir. Bu anlamda seçmeli yöntem iyi uygulandığında başarılı bir yöntem olabilmekte ve dil öğretimi açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Seçmeli yöntemin kullanım özellikleri aşağıda gösterilmektedir (Demirel, 2012, s. 58).

Tablo 10

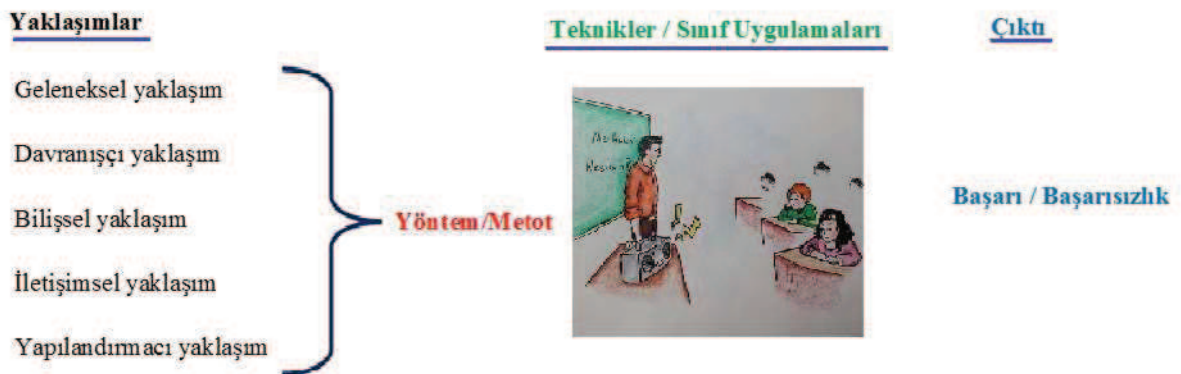
Seçmeli Yöntemin Özellikleri

-
- Dil öğrenimi anlamlı ve gerçek hayata uygun olmalıdır.
  - Başlangıçta çeviri uygun bir yol değildir.
  - Dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Gerektiğinde anadile yer verilebilir.
  - Mekanik tekrarlara çok zaman ayrılmamalıdır. Anlamlı ve iletişime yönelik etkinliklere yer verilmelidir.
  - Yüksek sesle okuma sözcük okumayı ilerletir, okuduğunu anlama becerisini geliştirmez.
  - Sözcük öğrenmeye erken başlanmalı ve her sözcük cümle içinde kullanılmalıdır.
  - Dört temel becerinin geliştirilmesi esas alınmalıdır.
  - Her seferinde tek bir yapı sunulmalıdır.
  - Öğrenim planlı olmalıdır.
  - Her dersten önce öğrenciye ne öğrenecekleri ve niçin öğrenecekleri bildirilmelidir.
  - Dil öğreniminde sözel olmayan iletişim jest ve mimikler, ses tonu, vurgu ve kültürel tavırlar dikkate alınmalıdır.
  - Dil öğrenimi, öğrenci istemedikçe ve yeterli olmadıkça gerçekleşmez.
  - Öğrenim basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru olmalıdır.
  - Sınıf içinde bireysel farklılıklar olduğu unutulmamalıdır.
-

Sonuç olarak seçmeli metot (Eclectic Method) dil öğretim yöntemlerinden sınıfın ve öğrencilerin durumuna göre ya da anlatılan konuya göre en uygun metodu seçip uygulama işidir. Bu yüzden öğretmen dil öğretimi alanındaki tüm metotları en iyi şekilde bilmelidir.

Yabancı Dil Öğretiminde Teknikler

Bu başlık altında yabancı dil öğretiminde en fazla kullanılan öğretim teknikleri üzerinde durulmuştur. Yöntem ve teknik kavramlarının birbirine çok karıştırıldığı görülmekte hatta aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Yöntem kabul edilen yaklaşımın uygulamaya sokmak için izlenen yollar ise; teknik bunların sahada yani sınıfta hayata geçirme işidir diyebiliriz. Eğitim ve öğretimde seçilecek olan yöntem ve tekniklerin öğrenme üzerinde büyük etkiye sahiptir. Öğretici eğer öğrenmeye uygun yöntem ve tekniği seçemezse öğrenme sürecinde sorunlar doğacaktır. Genel olarak yöntem ve teknik yabancı dil öğretiminde öğretimi gerçekleştirmede bir bütünlük teşkil etmektedir. Antohony'nin teknik, Richards ve Rodgers'in işlem terimleriyle anlattıkları ve yaygın olarak teknik olarak kullanılan kavram; bir yaklaşım üzerine oturtulan, ana kuramsal ilkeleri yaklaşımlar tarafından belirlenen dil öğretiminin, öğrenciye etkinlikler yoluyla aktarılan kısmı teknik olmaktadır (Durmuş, 2013). Görüldüğü gibi teknik öğretmenin sınıf içi uygulamalarıdır.

Şekil 12. Dil öğretiminde yaklaşım, yöntem-teknik ilişkisi. (Orijinal kaynak)

Yabancı dil öğretiminde ne çok kullanılan teknikleri şunlardır (Güzel ve Barın, 2013, s. 211).

Tablo 11

Dil Öğretim Teknikleri

Grupla Öğretim teknikleri	Bireysel Öğretim Teknikleri
<i>Beyin Fırtınası</i>	<i>Bireyselleştirilmiş Öğretim</i>
<i>Gösteri</i>	<i>Programlı Öğretim</i>
<i>Soru-Cevap</i>	<i>Bilgisayar Destekli Öğretim</i>
<i>Drama ve Rol Yapma</i>	
<i>Benzetim</i>	
<i>İkili ve Grup Çalışmaları</i>	
<i>Altı Şapka Tekniği</i>	
<i>Kavram Haritaları</i>	
<i>Eğitsel oyunlar</i>	
<i>İletişim Oyunları</i>	
<i>Grammer Oyunları</i>	

Öğretmen dil öğretimini gerçekleştirmek için yukarıdaki tekniklerden kendine uygun olanı seçip sınıfında uygulayabilir. Dil öğretiminde yöntem ve teknik oldukça önemlidir. Bu yöntem ve teknikler sayesinde ders daha verimli geçecektir. Bundan dolayı öğretmenlerin bu yöntem ve teknikleri iyi bilmeleri gerekir; aynı zamanda yeni çıkan yöntem ve teknikleri takip etmelidirler.

Yabancı Dil Öğretim İlkeleri

“Yabancı dil öğretim tarihi, katı yöntem anlayışının uygulamada başarısız olduğunu göstermiştir” (Şahin ve Acar, 2013, s. 81). Yabancı dil öğretiminin başarısı uygulanan yöntem, teknik ve ilkelere bağlıdır. Öğrenim sürecine ilişkin ilkeler sınıf ortamını etkilediği gibi eğitimin niteliğini de etkilemektedir. İlke, genel olarak temel düşünce veya tutarlı ana kuraldır. Yabancı dil öğretimindeki temel ilkeleri şu başlıklar altında toplayabiliriz (Demirel, 2012, s. 29).

Tablo 12

Yabancı Dil Öğretimin İlkeleri

Dört temel beceriyi geliştirme	Öğretime dinleme ve konuşma becerileri ile başlama
Öğretim etkinliklerini önceden planlama	Öğrencilerin temel cümle kalıplarını öğrenmelerin sağlanması
Basitten karmaşığa somuttan soyuta doğru öğretme	Kullanılan dilin öğrenilmesi
Görsel ve işitsel araçları kullanma	Öğrenilen dilin seslerinin en iyi şekilde çıkarılması
Anadili gerekli durumlarda kullanma	Öğretim materyallerinin kolaydan zora doğru sıralanması
Bir seferde bir tek yapıyı verme	Yeni cümle kalıplarının bilinen kelimelerle
Verilen bilgilerin günlük yaşama uygulamasını sağlama	Öğrenciye öğrendiklerini kullanma olanağının sağlanması
Öğrencilerin derse katılımını sağlama	
Bireysel farklılıkları dikkate alma	
Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme	
öğretilmesi	
Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmesi	

Yukarıda görüleceği üzere yabancı dil öğretim ilkeleri büyük önem arz etmektedir. Yabancı dil öğretimi yapan bir öğretmen bu ilkeleri bilmeli ve sınıf ortamında uygulamalıdır. Böylelikle öğrenim süreci daha kolay, daha planlı ve daha eğlenceli olacaktır.

Yabancılara Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış

Eğitimin bazı amaç ve yapılarının değişmediği halde günümüzde ‘küreselleşme’ ve ‘ulusallaşma’ kelimelerine yenilmesiyle bilinen 20. Yüzyıl ve 21.yüzyıl’ın sosyal değişimleri yabancı dil öğrenimine yeni bir anlam ve önem kazandırdı. Bunun bir örneği Batı Avrupa’da bulundu ve daha sonra Orta Avrupa ve Doğu Avrupa’da artmaya başladı. Avrupa Birliği tarafından tek bir Pazar oluşturulması küreselleşmenin evrimi olmuş ve insanlar arasında artan elektriğe ve hareketliliğe yol açmıştır. Bu aslında yeni kavram olan kimlik yani Avrupa kimliğinin gelişmesine sebep olmuştur ve bu gittikçe hızlanan yabancı dil öğrenimi ile daha da artmıştır (Byam, 2008). Avrupa’nın farklı milletlerden oluşması iletişimi, iletişim de dil öğretiminin önemini ortaya koymuştur.

“Öncelikle bu başlıktan genellikle Türkiye’de yaşayanların ana dili olarak konuştuğu Batı Türkçesinin Eski Anadolu, Osmanlı Türk Yazı dillerinin tarihsel gelişim çizgisinin son dönemi olarak Türkiye Cumhuriyeti Türkçesi anlaşılmalıdır” (Durmuş, 2013, s. 95). Günümüzde yabancılara öğretilen Türkçe, Türkiye Türkçesidir. Türkçe öğretimi dendiğinde anlaşılan günümüzde kullanılan Türkiye Türkçesidir.

Dünyada birçok dil olmasına rağmen günümüzde gittikçe artan ülkeler arası ilişkiler, milletlerin kendi dilleriyle iletişim kurmalarını yetersiz kılmakta ve bundan dolayı diğer ülkelerin dillerini öğrenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı Türkçenin yabancı dil şeklinde eğitimi ve öğretimi hızlı bir tırmanışla ilerliyor.

Yabancılara Türkçenin öğretimi alanında yazılan ilk eser, Kaşgarlı Mahmut’un 1072-1074 yılları arasında Araplara Türkçeyi öğretmek ve aynı zamanda Türkçenin Arapçadan üstün olduğunu kanıtlamak için kaleme aldığı Divânu Lûgati’t-Türk’tür. Bu değerli kaynakta Kaşgarlı çok başarılı bir metot takip etmiştir. Onun takip ettiği metodun özellikleri aşağıda verilmektedir (Barın, 2004, s. 20)

Tablo 13

Divânu Lûgati't-Türk'teki Öğretim Sistemi

Medreselerde yapıldığı gibi önce ve hemen her zaman sadece kural verme değil, önce çok sayıda örnekten hareket edip kurala ulaşma yolunu izlemiş ve günümüz yabancı dil öğretiminde benimsenen bir yöntem uygulamıştır.

Dil öğrenmede örneklerin, metinlerin önemini çok iyi fark etmiş, verdiği çok sayıda örneği günlük hayattan, atasözlerinden, manzum sanat eserlerinden derlemiştir.

Türkçeyi öğretirken, Türk kültürünü de tanıtmaya, öğretme amacını gütmüş, bu konuya özel bir önem vermiştir.

Dil öğretiminde tekrarın önemini çok iyi kavradığından, önceden geçen bir kuralı gerektiğinde tekrar hatırlatmaktan çekinmemiştir.

“İzlediği bu başarılı yöntemleri buluncaya kadar çok çaba harcayan yazar, iki yıl içinde eserini üç kez yazıp beğenmemiş, nihayet kesin olarak dördüncü defa yazmıştır. Böylece o, eser yazma konusunda da kendisinden sonra geleceklere geçerli bir ders vermektedir” (Akyüz, 1989,s. 45-46) yazarın bu tutumu aynı zamanda günümüz araştırmacılarına bir çalışma örneğidir.

“Yabancılara Türkçe öğretiminde ikinci büyük eser, Ali Şir Nevâî'nin 15.yüzyılda yazdığı Muhâkemetü'l-Lûgateyn'dir. Farsça ile Türkçenin karşılaştırıldığı bu eser, Türkçede ilk ad bilim ve anlam bilim eseri olarak tarihe geçmiştir. Kaşgarlı Mahmut ve Ali Şir Nevai'nin Türkçeye hizmetleri çok büyüktür” (Durmuş, 2013, s. 96)

Yukarıdaki adı geçen tarihi karakterler yaptıkları önemli çalışmalar Türk eğitim, kültür ve tarihine yol gösteren, ışık tutan şahsiyetlerdir. Türkler tarafından yazılan daha birçok kitap

olduğu gibi yabancı dilde yazılan ve Yabancılara Türkçe öğretimine katkı sağlayacağı düşünülen daha birçok kitap vardır. Bu bağlamda aşağıdaki tablonun incelenmesi faydalı olacaktır (Bayraktar, 2003, s. 69).

Tablo 14

Yabancılara Türkçe Öğretimi Eserleri

TÜRKLERCE YAZILANLAR	YABANCILARCA YAZILANLAR
Divânü Lugâti't-Türk - Kaşgarlı Mahmud(1072-1074)	Codex Cumanicus
Muhakemetü'l-Lugateyn - Ali Şir Nevâyî (1498)	Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî (XIV. yüz yılın ilk yarısı)
Kitabü Bulgati'I-Müştak Fi Lugâti't-Türk ve'I-Kıfçak-Cemalü'd-din Ebi Muhammed Abdullahi't-Türkî (15. yüz yılın ilk yarısı)	EI-Kavaninü'l-Külliyeye Li Zabtî'l-Lügati't-Türkiyye (XV. Yüz yılın ilk yarısı)
(Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı)	
Kitabü'l-İdrak Li Lisânü'l-Etrak -Esirü'd-din Ebû Hayyân (1312) (Türklerin Dilini Anlama Kitabı)	Et- Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-lugâti't-Türkiyye (XV. yüz yılın ilk yarısı)
	(Yeni ve Arı Türkçenin Sözlüğü)
Hilyetü'l-İnsân ve Heybetü'l-Lisân-Cemâlü' d-dîn İbni Mühennâ (XIII. yüz yılın sonu ya da XIV. yüz yılın başı)	
(İnsanın Güzel Sıfatları ve Dilin Büyüklüğü)	

Türkçenin yabancılara öğretimiyle tarihi gelişim süreçlerine göre eserlere bakıldığında, kaleme alınan bu kitaplarının çoğunun sözlük çalışması ya da dil bilgisi kitapları olduklarını görmekteyiz. Tabii ki bu kitapların yaklaşım ve yöntemleri ilk oldukları için günümüzden farklıdır. Bu eserleri zamanlarına göre değerlendirmek gerekir. Türkçe öğretimiyle ilgili ilkler oldukları için bazı eksikleri olacaktır. Ama günümüze kadar gelen bu yapıtlar bizim için bir yol gösterici ve başyapıttırlar.

1950'lerden sonra gelişme eğilimi gösteren yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda yazılan bir takım kitaplar vardır bunları aşağıda görmek mümkündür (Biçer, 2017, s. 212).

Tablo 15

1950'lerden Sonra Öne Çıkan Yabancılara Türkçe Öğretim Eserleri

---

Kenan Akyüz, Yabancılar İçin Türkçe Dersleri-Konuşma, Okuma (1965)

Hüseyin Aytaç- M. Agâh Önen, Yabancılar İçin Açıklamalı Uygulamalı Türkçe (1969)

Sermet Sami Uysal, Yabancılara Türkçe Dersleri (1979)

Kaya Can, Yabancılar İçin Türkçe – İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri (1981)

M. Hengirmen – N. Koç, Türkçe Öğreniyoruz (1982)

Tahir Nejat Gencan, Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Öğreniyorum (1985)

Türkçenin yabancılara öğretilmesinde bir sistematikte ortaya çıkan ve ilk defa 1984 yılında TÖMER'i kuran resmi kurum Ankara Üniversitesi'dir. Bu üniversiteyi 1994 yılında Gazi Üniversitesi takip eder. Ardın diğer birçok üniversite TÖMER bölümleri açar ve kurarlar. Şu an da İstanbul Üniversitesi'nin İstanbul, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İzmir, Gazi Üniversitesi'nin Gazi Yabancılar İçin Türkçe, Ankara Üniversitesi'nin Yeni Hitit ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Yedi İklim gibi yabancılara Türkçe öğretim kitapları

bulunmaktadır. Bunların yanında özel kursların çıkardığı Türkçe öğretim kitapları da vardır. Yukarıda belirtildiği gibi çok eski zamanlardan beri çeşitli sebeplerden ötürü yabancılara Türkçe öğretilmeye çalışılmış veya yabancılar Türkçe öğrenmeye çalışmışlardır. Günümüzde ise Türkiye Cumhuriyeti dünyanın gözünde gelecek vaat eden ve ilgi duyulan ülkeler arasında olduğundan özellikle büyük şirketler Türkiye'yi bir pazar olarak görüp aktif iş gücünü de Türkçe bilen personelden oluşturmaya başladığı görülmektedir. Bununla beraber Afrika'da ve dünyanın diğer bölgelerinde oluşan yeni Türkiye imajı Türkçe öğrenenlerin sayısını artıran bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan eğitim, ticaret, turizm vb. amaçlarla Türkçe öğrenmek isteyen kişilerin Türkiye'ye olan ilgilerinin arttığı görülmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak Türkçe öğretim merkezlerinde artış olduğu izlenmektedir. Türkiye'ye ve Türkçeye karşı ilginin oluşmasında dünyanın çeşitli ülkelerinde, Maarif Vakfı tarafından açılan Türk okullarının ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Türkçe öğretim faaliyetlerinin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretmenin yanında ebru, hat sanatı vb. kurslarıyla da Türk kültürünü tanıtmayı açısından oldukça önemli bir görevi üstlenmektedir. YÖK'ün Yabancı öğrenci kontenjanını üniversite yönetimlerine bırakması Türkçe öğrenmek isteyen kişilere daha güzel olanaklar oluşmasını sağlamıştır. YÖK'ün bu uygulaması ise üniversitelerin kendi bünyesinde bir TÖMER oluşturma zorunluluğunu doğurmuştur.

Ayrıca Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında üniversitelerin yüksek lisans programları açmaları alanda ilerlemenin olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Başkent Üniversitesi gibi üniversitelerde Yabancılara Türkçe Öğretimi tezli veya tezsiz Yüksek Lisans programlarının açılmış olması sevindirici bir gelişmedir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi

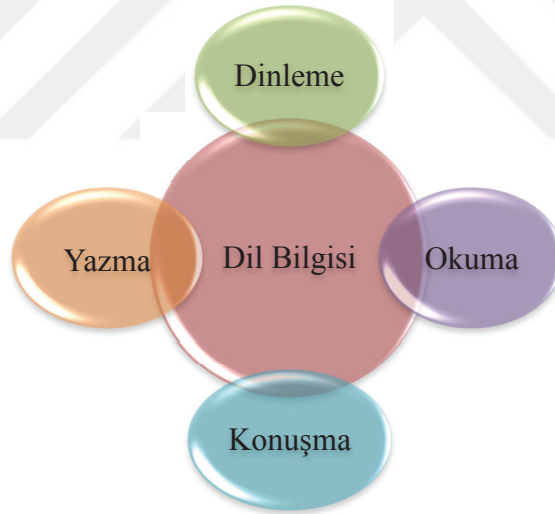
Yabancı dil öğretiminde genel hedef, öğrencilere dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi alanlarında kendini ifade etme yeteneği kazandırmaktır. Yabancı öğrenciler öğrenecekleri dilin farkında olmalıdırlar. Dil farkındalığı Fransızca ‘*éveil aux langues*’, aynı zamanda öğrencilerin daha etkili olmasına yardımcı olur çünkü onlar dilin nasıl öğrenildiği konusunda ve bir dilden diğer dile transfer edilen becerilerin farkındadır (Byam, 2008). Dil farkındalığı öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. “Bir dili anlayabilmek o dilin dil bilgisini çözmeye bağlıdır. Bu da cümleleri çözümlenmekle olabilir. Cümle öğretiminin temelinde düşünce ve uygulama boyutu olmak üzere iki yön yer alır. Bu iki unsur Türkçenin asıl temelini oluşturur” (Avcı, 2013, s. 705).

Dil bilgisi öğretimi, kendi başına bir alan şekline ziyade Türkçe dersleriyle birlikte bir bütün şeklinde anlatılması gerekir. Özellikle Türkçenin kendine özgü yöntemi olan tümenden gelimle öğretimi esas alınmalıdır. Yargı bildiren yüklem sonda olduğu için öğretimin buradan başlanması diğer unsurların önüne geçer. Bu yöntem tümenden gelimdir. Avcı ve Küçük’ün belirttiklerine göre Türkçenin anadil ve yabancı dil olarak öğretiminde, öğretmenlerin bu yöntemi uygulamaları Türkçenin kendi mantığıyla öğretilmesidir (Avcı ve Küçük, 2017).

Dil bilgisi dersinin hedefi öğrenci beyinlerinde kuru bilgi yığınları meydana getirmek yerine, öğrencinin kendini karşıdaki kişi veya kurumlara doğru düzgün anlatma; aynı zamanda bu kişi ve kurumları anlama olmalıdır. Dil bilgisi öğretimi kurallar ezberletmekten ziyade anlama ulaşmada bir araç olmalıdır. Öğrenci anlam için dil bilgisini öğrenmelidir. Dil bilgisi, gösterenin (biçim) gösterilene (anlam) erişmesi sürecindeki kurallar topluluğudur. Dil öğretiminde kurallar ve yapılar anlama ulaşmak içindir. Bir dilin kurallarının öğretilmesinin amacı bu kuralların gerçek yaşama aktarılmasıdır. Bu bağlamda öğretim amaçlı dil bilgisi öğretiminde kurallar öğrenen kişinin ihtiyacına göre seçilerek yeniden düzenleme ve

planlaması yapılır (Cem Değer, Çetin ve Oflaz Köleci, 2017). Dil bilgisi öğretimiyle ilgili “2005 yılında değişikliğe gidilmiştir. Buna göre dil bilgisi öğretimi ayrı bir alan yerine dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin içerisinde verilmesi gerektiği savunulmuştur. İlköğretim ikinci kademesinde, dil bilgisi kurallarını bir bilgi çerçevesinde öğretme yerine metinler içerisinde göstererek öğretme amaçlanmıştır” (Yıldız, 2010, s. 300). Böylece öğrenci, bu kuralları öğrenirken sıkılmayacak, metin içinde fark ederek öğrenecektir. Dört temel becerinin içerisinde öğretilecek olan dil bilgisi hem öğrencileri sıkıcı kural ezberlemekten kurtaracak hem de derslerin daha eğlenceli geçmesini sağlayacaktır. Dil bilgisi bu alanları destekleyen bir beceridir. Bu dört temel becerinin ayrılmaz bir parçası olan dil bilgisi öğretilmesi ihmal edilemeyecek bir alandır (Dolunay, 2013). Dil bilgisi öğrenilecek dilin kurallarını anlatması açısından büyük öneme sahiptir.

Şekil 13. Dört temel beceri ve dil bilgisi ilişkisi.

Dil ve kültür sıkı bir etkileşim içindedirler. Dünyadaki herhangi bir dili alıp o dildeki unsurlara (deyim, atasözleri, şiir, hikâye vb.) göre gruplama yaparsak o milletin geçmişleri ve bugünkü sosyolojileri hakkında detaylı bilgilere ulaşabiliriz. Dil kültürün yansımasıdır. Bir toplumun kültür seviyesi ne kadar yüksekse, dili de o kadar zengin ve üstün olur. Dil ve dilin

kurallarını öğrenen öğrenci hedef dilin kültürünü, yaşam tarzını, güzelliklerini, zenginliklerini ve hayata bakış tarzlarını da öğrenmiş olacaktır.

Dil bilgisi tek başına bir amaç olmamakla birlikte amaca giden bir araçtır. Dört temel becerinin öğretilmesinde başarıya ulaşmak için dil bilgisi de öğretilmelidir. Dil bilgisi sayesinde öğrenci farkına varmadan dilin kurallarını kavrar ve öğrendiği bir kuralı diğer cümle ve yapılara da kolayca uygular. Böylece öğrencide kendine güven duygusu artar. Anadilini öğrenen bir öğrenci kendi dilinin kurallarını iyi öğrenirse yabancı dil öğrenmede zorluk çekmeyecektir. Evet, ana dilini iyi bilen yabancı bir dili daha iyi öğrenecektir. Ama ya ana dil öğretiminde de sorun varsa, o zaman ne olacak? Türkçe eğitiminin kendine ait sorunları vardır. Bunların başında terimler sorunu; birinin “a” dediğine ötekinin “b” demesi gelmektedir. Üzücüdür ki Türk dili uzmanları arasında bile terim birliği yoktur. Öğrendiği yabancı dilin kurallarını, öğrenen öğrenci bu sayede bir kuralı diğer bütün cümlelere uygulayabilir. 2005 eğitim yılında uygulamaya konan yeni programa göre öğrencinin Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisini kazandırmak gerekir (Yıldızlar, 2011). Bu noktada dil bilgisi diğer becerileri destekleyen bir alan olarak karşımıza çıkar.

Kelime ve cümleleri doğru kullanma, ekleri doğru ekleme, kendini ifade etme ve anlamı dikkate alma gibi dilin temel hedeflerini gerçekleştirmede dil bilgisi büyük bir yardımcıdır. Bundan dolayı dil bilgisi öğrencilere sevdirmeli ve dil bilgisi öğretiminin gerekli olduğu onlara hissettirilmelidir. “Dil öğretiminde ne türden bir model ya da yöntem benimsenirse benimsensin öğretim izlencelerinde dilbilgisi öğretiminden tamamen vazgeçilemeyeceği ve dilin, özellikle yabancı dilin konuşulduğu ülkenin dışında bir ülkede öğretildiği durumlarda dilbilgisi kurallarına odaklanmanın dili öğrenmek için gerekli olduğudur” (Cem, 2008, s. 9). Dil bilgisi öğretimi bir zorunluluktur.

Dil bilgisi diğer becerilere yardımcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil bilgisi okumada olsun, yazma veya dinlemede olsun göndericiden gelen mesajları alıp

anlamlandırmak için mecburiyettir. Dil bilgisi kurallarının gerekliliği kendini konuşma ve yazmada da gösterir. Kurala uygun olmayan bir konuşma ya da kurala uygun olmayan bir metin anlaşılmayı zorlaştıracaktır. Bu durumda ise karşı tarafa yanlış mesaj gönderilmiş olacaktır. Dil bilgisi öğretiminin gerekçelerini Hundson aşağıda açıklamaktadır(Aydın'dan akt. Temizkan, 2004, s. 132).

Tablo 16

Dil Bilgisi Öğretiminin Gerekçeleri

-
- Dilsel özgüveni oluşturmak,
  - Ölçülü dil öğretimine yardımcı olmak,
  - Başarıyı artırmaya yardımcı olmak,
  - Yabancı dilleri öğrenmeye yardımcı olmak,
  - Dilsel ve kültürel hoş görüyü artırmak,
  - Bilimsel yöntem ve çözümleyici düşünmeyi öğretmek,
  - Dili kötüye karşı kullananlara karşı korumak,
  - Dil sorunlarını anlamaya yardımcı olmak,
-

Dil bilgisi öğretiminin gerekli olduğu yukarıdaki söylenenlerden anlaşılmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin ana dilde büyük önemi olduğu gibi yabancı dilde de oldukça fazla önem teşkil etmektedir. Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dil bilgisi konusu hem önem arz etmekte hem de yabancılara dil bilgisi öğretiminin nasıl yapılacağı gibi bir soruyu karşımıza çıkarmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi günümüzde her geçen gün önemini artıran bir durumdur. Dünyamızdaki gelişmeler, teknolojinin hızla ilerlemesi, yabancı ülkelerin Türkiye ile olan ilişkileri ve ekonomik durumlardan dolayı Türkçeye olan ilginin artmasını sağlamaktadır. Türkçe yabancı dil olarak öğretilirken sadece dört temel beceri düzeyinde öğretilmemektedir. Bu becerilerin yanında dil bilgisi de öğretilmektedir.

Bir yabancı öğrenci Türkçenin gramer yapısını bilmeden diğer becerileri anlayamayacak ve başarıya ulaşamayacaktır. Bundan dolayı yabancılara Türkçe öğretilirken mutlak surette dil bilgisi kuralları da öğretilmelidir. Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim işinin nasıl yapılacağı tartışma konusudur. Dil bilgisinin ayrı bir alan şeklinde mi yoksa metin içinde mi öğretileceği tartışması devam etmektedir. Son zamanlarda dil bilgisinin metin içinde sezdirme yoluyla öğretilmesi gerektiği ağır basmaktadır.

Yukarıda söylenen bütün bunlara karşın en yaygın düşünce bir dili iyi öğrenmek o dilin kurallarını iyi bilmekten geçer. Her ne kadar kurallar anlamı aktarmak için dense de kuralları bilmeyen kişi dili kullanamayacak ve anlamı aktaramayacaktır. “Yabancılara Türkçe öğretiminde vazgeçilmez bir alan olan dil bilgisi öğretimi anlama yönelik ve anlamı bulmaya araç olacak şekilde ele alınmalıdır.” Sözü tamamen kural öğretilmemeli anlamına gelmemektedir.

Sonuç olarak dil bilgisi öğretimi yapılırken öğrenci kurala boğulmadan dengeli bir yöntemle diğer becerilerle bütün halinde metinler yardımıyla yapılmalıdır. Bu durum anlamı elde etmede daha yararlı olacaktır. Kural ezberlemeden yorulan öğrenci dil öğrenmeye karşı bir önyargı içindedir. Bu yüzden kurallar ezberden çok metin içinde sezdirme ve keşfetme yoluyla öğretilmelidir. Dilimizin kurallarını öğretirken Türkçemizin zenginliklerinden faydalanmalı ve dilin zevkli kısımlarını öne çıkarmalıyız. Deyimlerimiz, atasözlerimiz, şiirlerimiz, hikâyelerimiz ve daha niceleri bizim yardımcımız olacaktır.

Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları

Dil öğretimi amaç ve yaklaşımlarının ortaya konması, sahada karşılaşılan temel problemlerden bağımsız düşünülemez. Temel problemlerin çözümü, aynı zamanda yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında öğretici ve öğrenenlerin yolunu açacaktır (Balcı ve Gültekin, 2017). Dil öğretiminde dört temel becerinin yanında öğretilen dil bilgisi öğretiminin ana dil ve yabancı dilde öğretimi konusunda sorunları olan bir alandır. Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda dil bilgisinin nasıl öğretileceği tartışmalı bir durumdur. Dil bilgisi dört temel beceriden ayrı mı yoksa bu becerilerle bütün olarak mı öğretilmelidir?

“Dil bilgisi öğretimine bazı sınıflarda gereğinden çok zaman ayrılması, bazılarında ise gereğince yer verilmemesi; ayrıca bu öğretimin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olacak, uygulamalı bir nitelik taşıması bir sorundur” (Sever,2000, s. 93). Dil bilgisi öğretiminin öğreticinin inisiyatifine kalması sınıf içi uygulamalarında farklılık gösterebilmektedir.

Ana dil ve yabancı dil öğretiminde dil bilgisi öğretimi vazgeçilmez bir alandır. Özellikle kişinin öğrendiği dilin kurallarını bilmesi düzgün cümle kurma ve düzgün konuşmasını sağlayacaktır. Dil bilgisi kurallarını bilmeyen öğrenci kelime türetme, cümle kurma, okuduğunu anlama ve mantık yürütme gibi faaliyetleri yapamayacaktır. Bundan dolayı iyi bir dil bilgisi öğretimi dil öğrenene hem kolaylık hem de kendine güven duymasını sağlayacaktır.

Türkçenin ana dil olarak öğretilmesinde ortaya çıkan sorunlar yabancı dil olarak Türkçe öğretimini de etkilemektedir. Ana dil öğretimindeki sorunları çözememiş bir dil yabancılara öğretiminde ne denli başarıya ulaştıracaktır. Yabancılara Türkçe öğretiminin de birtakım sorunları vardır.

Mutlu, H.H. ve Ayrancı B.B. yaptıkları çalışmada bu sorunları şu şekilde gruplamaktadırlar: “Eşgüdüm sorunu, içerik ve yöntem sorunu, ders araç-gereç ve materyal sorunu, öğretmen sorunu, öğretim programı sorunu, Türkçenin dil özelliklerinden kaynaklanan problemler, devlet politikasının olmamasından kaynaklanan sorunlar, eğitim-öğretim ortamından kaynaklı sorunlar” (Mutlu, H.H. ve Ayrancı B.B., 2017, s. 70). Bir dilin ana dil olarak öğretilmesinde ortaya çıkan sorunlar o dilin yabancılara öğretimini de etkileyecektir. Bu yüzden ki Türkçenin yabancı dil olarak başarılı bir şekilde öğretilmesi isteniyorsa öncelikle Türkçenin ana dil olarak öğretiminde ortaya çıkan sorunlar giderilmeye çalışılmalıdır. Türkçe dil bilgisi öğretiminin sorunları şu başlıklar altında toplayabiliriz (Kurudayıoğlu, 2014, s. 47).

Terimler Sorunu

Dil bilgisi öğretiminde belki de karşılaşılan en büyük sıkıntı terimler sorunudur. Türkçe öğretim kitaplarına bakıldığında her yazarın farklı terimler kullandığı görülmektedir. Ortak bir terimde anlaşılammıştır. Söz gelimi bazı kitaplarda “zahir” şeklindeyken diğer kitaplarda aynı konu “adıl” şeklinde verilmektedir. Bu duruma daha birçok örnek verilebilir. Bu durum Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde sorunlu bir alandır. Bu yüzden öğrenci gramer terimleriyle boğulmaktadır.

Türkçe de bu terimler meselesi zor bir alandır. Çünkü her dilci kendine göre terim türetip kullanmıştır. Örneğin fiillere gelen “-ıp” eki için zar fiil, gerundium, ulaç, belirteç ve bağ fiil gibi terimler kullanılmaktadır.” (Kerimoğlu, 2016, s. 6). Hâlbuki terimler konusunda birlik çok önemli bir meseledir. Terim birliği sağlanmadan dil de birlik sağlanamaz (Kurudayıoğlu, 2014). Bugün ders kitapları incelendiğinde terimler konusunda bir kargaşanın hâkim olduğu görülmektedir. Keyfi uygulamalar, tutarsızlıklar ve karasızlıklar dil öğrenen kişilerin işini zorlaştırmaktadır. Dil bilgisi terimi kapsayıcı ve konu hakkında bilgi verici olmalıdır. Öğrenci başlığı okuduğunda konu hakkında fikir yürütebilmelidir. Bu yüzden

uzmanların dilbilgisi yazımındaki farklı kabullerden vazgeçip herkesin kabul edeceği ortak bir noktada buluşmaları gerekmektedir (Kerimoğlu, 2016). Dilciler ve alan çalışanları bir an önce kendi aralarındaki bu terim sorununu çözmelidirler. Çünkü terim sorunu Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten ve öğrenenler için büyük bir sorun olmaya devam edecektir. Türkçe öğrenmek isteyen bir kişi aynı konunun adını farklı kaynaklara baktığında farklı isimlerle karşılaşmamalıdır. Bunun yanında dil bilgisi terimi öğrenci tarafından kolay öğrenilebilecek ve akılda kalıcı olmalıdır. Günümüzde dil öğretim yaklaşımlarına göre öğrenciye gramer terimlerini ezberletme gibi bir görev yüklenilmemelidir. Yaklaşımlar bunu derken bir de öğrenci terim farklılığıyla uğraşmamalıdır.

Yaklaşım Sorunu

“Yaklaşım sorunu dil bilgisi öğretiminde belirsizliklere neden olan problemlerden biridir. Bu problemin nedenini büyük çoğunlukla Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) arasındaki iletişim eksikliği denebilir” (Kurudayıoğlu, 2014, s. 60). Üniversitede farklı bir eğitim alan öğretmen mezun olduktan sonra çalışmaya başladığı okulda başka bir dil bilgisi eğitimi verebilmektedir Üniversitede öğrendiği dil bilgisiyle, okullarda öğretmek zorunda kaldığı dil bilgisi arasında fark olması öğretmenleri zorlayan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan öğretmenler farklı yöntem, teknik ve metot uygulama konusunda geri kalabilmektedirler. Esasında Avcı'nın aktardığına göre “Türkçenin genel olarak bir teori problemi vardır. Kendine özgü bir öğretim teorisi olmayan Türkçe yapısalci ve üretimsel dönüşümlü ekollere göre bir yol ve yöntem çizilmeye çalışılmaktadır. Bu durum Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde de söz konusudur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımlar ana dil öğretiminden farklı değildir. Bu durum yöntem karmaşasına neden olmakta ve aynı zamanda Türkçe öğretimini zorlaştırmaktadır” (Avcı, 2012, s. 3).

Diğer taraftan Avcı'ya göre “Chomsky'nin söz dizimi örgüsü Türk dili için uygun değildir. Çünkü Chomsky'nin örgü şeması batı dilleri için uygundur. Türk dili ise yapısı gereği farklı bir inceleme yolu gerektirir. Bunun yanında Türkiye Türkçesi genellikle yapısalcı ekolün etkisinde incelenmiş sınıflandırılmış ve öğretim yöntemleri geliştirilmiştir” (Avcı, 2013, s. 704).

Dil bilgisi öğretimi tek düze kural öğretme yerine sevdirek ve oyunlarla öğretilmelidir. Öğrenci dil bilgisi dersinden sıkılmamalı ve eğlenerek kuralları öğrenmelidir. Bu konuda öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Konunun başka bir yönü ise öğretmenlerin dil bilgisi öğretim yaklaşım ve ilkelerini bilmeleridir. Öğretmen özellikle yapılandırmacı yaklaşımı iyi bilmeli sınıfta öğrenciyi aktif hale getirmelidir. Öğrenci bir yandan öğrenirken diğer yandan yeni şeyler keşfetmelidir. Öğretmen bu konuda öğrencilere yol gösterici bir rehber olmalıdır.

Lisans Eğitimi İle İlgili Sorunlar

Üniversitenin Türkçe bölümünde eğitim alan öğretmenle öğrenim süreleri boyunca dil bilgisi konusunda yeteri kadar eğitim alamamaktadırlar. “Dört temel dil becerisine yönelik eğitim derslerinin programda yer almasına karşın dil bilgisi öğretimine yönelik bir dersin olmaması bir sorundur” (Alyılmaz, 2010, s. 733). Üniversitedeki derslerde dil bilgisi konularının nasıl öğretileceğinden çok konular teori şeklinde öğretilmektedir. Oysa öğretmenler üniversitelerde teori dersleri görmelerinin yanında öğretmenliğe hazırlanmaları bağlamında uygulama dersleri de yapmalıdırlar. Uygulama derslerinde öğretmen gerçek sınıf ortamının simülasyonunu görecektir ve kendisini tüm olumsuzluklara hazır hale getirecektir. Bu anlamda günümüz üniversitelerinin öğretmen yetiştirme programlarında bir sorun olduğu gözükmektedir.

Üniversitede sınıfların kalabalık olması ve yeteri kadar öğretim elamanının olmaması Türkçe öğretmenlerinin iyi yetişmesini engellemektedir (Kurudayıoğlu, 2014). İyi bir şekilde yetişmeyen Türkçe öğretmenleri çalışmaya başladıklarında sorunlarla karşılaşacaklardır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca kaliteli Türkçe öğretmenleri yetişmemektedir. Bu durum dil bilgisi öğretimini de kötü yönde etkilemektedir. Üniversitede sadece konuyu öğrenen öğretmen sınıfta öğrencilere dil bilgisini nasıl anlatacağını bilmemektedir. Ancak tecrübe ederek öğrenmektedir. Bu ise zaman kaybına ve öğrencilerin dil bilgisinden soğumasına neden olmaktadır.

Dil Bilim Sorunu

Dil biliminin, insan dilini bütün yönleriyle araştırıp, inceleyen, işlevini ortaya çıkaran ve toplumdaki yerini konu edinen bir alan olduğu bilinmektedir. Dil bilimi, dil bilgisine teori bakımından kaynaklık eden bir alandır. Dil bilimi bu açıdan geniş anlamda dil bilgisini kapsayan bir alandır.

Bugün dil bilgisi alanı dil biliminden yeteri kadar faydalanamamaktadır. Bu yüzden öğretmenler yeni yaklaşımlardan uzak kalmaktadır. Bu da vizyon eksikliğine ve eğitimdeki kalite düşmesine neden olmaktadır. Dil bilimi alanındaki gelişmeleri yakından takip etmeyen öğretmenler dil bilgisi öğretiminde çıkan yeni yöntemleri ve diğer farklılıkları öğrenememekte ve bu gelişmeleri sınıfa yansıtamamaktadır. Bu işte dil bilimcilere de sorumluluklar düşmektedir.

Dil bilimciler yeni yaklaşımları dilcilere tanıtılmalıdır. Öğretmenler dil bilim verilerinden faydalanamamalarının nedeni üniversitede dil bilim derslerinin olmamasıdır. Yeni yaklaşımlardan haberdar olmayan öğretmen kendi yöntemleriyle dil bilgisi öğretmeye çalışmaktadır (Kurudayıoğlu, 2014). Bu da belli bir noktadan sonra yönlemsizliğe dönüşmekte ve dersin sıkıcı hale gelmesine neden olmaktadır.

Dil Bilgisinde Kural Sorunu

Dil bilgisi öğretimindeki diğer bir problem ise kuralların ezberletilerek öğretilmeye çalışılmasıdır. Dil bilgisi öğretiminde kural ezberletilme yerine uygulama yaparak öğrenciye kuralın sezdirilmesi gerekir. Bugün dil bilgisi öğretim kitaplarına bakıldığında tanımları ve kuralları ezberletmekten başka bir yöntem izlenmemektedir. “Dil bilgisi konularının sınıflara dağılımında öğrencilerin bilişsel gelişimlerinin yeterince göz önünde bulundurulmaması, konuların orantılı bir dağılım izlememesi, 7. sınıf dil bilgisi amaç / kazanımlarının yoğun olması da diğer bir sıkıntıdır” (Alyılmaz, 2010, s. 731). Dil bilgisi öğretiminde kural doğrudan söylenmemeli konu hakkında birçok örnek vererek öğrencinin kuralı sezmesi istenmelidir (Kurudayıoğlu, 2014). Öğrencilerin çoğu genelde kural ezberlemeyi sevmez, bu yüzden sezdirme yöntemiyle kuralın kullanımının öğretilmesi kalıcılığı sağlayacaktır. Bu da ezberden kurtulmaktır.

Dil bilgisi dersleri öğrencilerde ön yargıya sebep olan bir alandır. Sebebi ise yoğun bir şekilde verilen kurallardır. Bunun yerine sezdirme yoluyla öğrencisini kendisi kuralı bulmalı ve uygulamalı. Öğrenci dil bilgisi dersinde yaparak ve uygulayarak kuralı öğrenmeli, dersten zevk almalıdır.

İmla ve Noktalama Sorunları

Dil bilgisi öğretiminde önemli bir noktada imlaktır. İmla, kelimelerin doğru yazmaya ve doğru telaffuz etmeyi amaçlar. İmla yazma birliğini sağlar. Böylece her kitapta aynı imla işaretleri kullanılmış olur. İmla işaretleri bir yazının anlaşılmasını kolaylaştırır ve anlamı kuvvetlendirir. Bunun yanında okumanın düzenli olmasını ve dinleyicinin ilgisini uyanık tutmaya yarar. Yabancılara Türkçe öğretiminde imla işaretleri konusuna yeteri kadar önem verilememektedir. Bundan dolayı öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlarda birçok imla hatası çıkmaktadır. Bu yüzde noktalama işaretleri öğretilmeli ve anlamı nasıl etkilediği gösterilmelidir.

Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Dil Bilgisi Konularının İşlenişi

Günümüzde Türkçeye olan ilgi ve alakanın artmasıyla birlikte Türkçe öğretim kitaplarının da artmasına neden olmuştur. Bugün birçok özel ve devlet üniversitesinde Türkçe öğretim merkezleri açılmaktadır. Bu öğretim merkezleri kendilerine özgü Türkçe öğretim setleri çıkarmaktadır. Bunların yanında Türkçe öğreten özel kurslar da kendi yarınlarnını çıkarmaktadır. Bu bölümde yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim setlerinde dil bilgisi (fiilimsiler, cümle yapısı, fiillere çatı, aktarma cümleleri ve kurallı birleşik fiiller) konularının nasıl yapıldığının üzerinde durulacaktır. Türkçede bazı fiilimsilerin kalıplaşarak, fiilimsi özelliğini kaybetmesi durumları vardır. Bu çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler üzerinde yapıldığı için bu ayrıma gidilmemiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencinin başlangıçta bu ayrımdan ziyade fiilimsileri bilip kullanabilmesi daha büyük önem arz etmektedir. Aşağıda bu çalışma için incelenen B1 seviyesinde yabancılar için Türkçe ders kitapları gösterilmektedir:

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı

İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı

Türkçe Öğrenelim-2

Yabancı Dilim Türkçe

Yedi İklim Türkçe

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı

Fiilimsiler

Türkçenin en önemli konularından olan ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yabancıların öğrenmede ve kullanmada zorluk çektikleri fiilimsiler konusu isim, sıfat ve zarf fiil olarak üç başlıkta incelenebilir:

İsim fiiller, fiil kök ya da gövdelerine eklenerek fiillerin isim gibi kullanılmasını sağlayan yapılardır. Fiillere getirilen “-ma, -me, -mak, -mek, -ış, -iş, -uş, -üş” ekleriyle yapılır.

Yukarıda sözü edilen ekler tümcelerde ad yaparlar. Ad fiiller, fiillerin ad biçimine giren unsurlardır. İsim fiiller zaman ve kişi belirtmezler.

Sıfat fiiller, fiil kök ya da gövdelerine “an-ası mez-ar dik-ecek-miş” formülü ve türevlerinin getirilerek türetilmiş fiilimsilerdir.

Zar fiiller, fiillere, bağ-fiil eki dediğimiz eklerin getirilmesiyle yapılır. Hareket hali ifade eden fiil şekilleridir(Ergin 2008, s. 580). Kurduğu önermeyi başka bir önermeye bağlayan eylemsidir (Gencan 2001, s. 423).

Bir yandan birleşik cümlede iki cümlecisi bağladıkları için bağlaç, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir (Ediskun 2010, s. 252). Ulaçlar eylem çekimine girmez, kişi kavramı taşımaz (Hengirmen, 2007, s. 252). Kişi ve zaman kavramı olmadan temel cümlenin ya da yan cümlenin yüklemine niteleyen, cümlede genellikle zarf tümlecei olarak görev yapan fiilimsilerdir (Bayraktar, 2004, s. 137). Bu ekleri şöyle sıralayabiliriz:“(İp, -İp, -Up, -Üp), (-Ara, -Ere),(-A,-E), -madan, -meden,-meksizin, -dığı halde, -ken, dığı halde, (-Dığı, -Diği, -Duğu, -Düğü), (-İnce, -İnce, -Unca, -Ünce), (-Alı, -Eli), (-r (-Ar, -Ir, -Ur)... Maz / Mez), (-Dıkça, -Dikçe, Ddukça, -Dükçe), -Dığından beri, -Dığı için, Dığından dolayı, -Dığı zaman, -Dığında, -Acağı için, -eceği için, -Acağından dolayı, -Eceğinden dolayı, Acağı zaman, -Eceği zaman”

Fiilimsiler konusu yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken en çok zorlandığı konulardan biridir. Bu konuda A.Ü TÖMER’in hazırladığı Y. Hitit Yabancılar İçin Ders Kitabına bakıldığında, fiilimsiler konu orta ve yüksek seviyelerde (B1-B2) genellikle konulara dağıtılarak verildiği görülmektedir. Örneğin isim fiillerin “Adlaştırma” adıyla tablo şeklinde verilmektedir. İsim fiil ekleri örnekleriyle verildikten sonra öğrencilerden konuyla ilgili verilen alıştırmaları uygun isim fiil ekiyle tamamlamaları istenir. Diğer fiilimsi konuları da aynı şekilde kuralları tablo şeklinde gösterilmekte bu kurallar etkinliklerle pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Etkinlikler yönergelerle öğrencilerden yapılması istenmektedir:

23 Tamamlayalım

1. Biz sinema dayken elektrikler kesildi.
2. Kardeşim hiç kitap oku _____ ben kitapsız bir hayat düşünemiyorum.
3. Lütfen ders çalış _____ beni rahatsız etmeyin.

17 Yerleştiririm

görmek • doğmak • değiştirmek • izlemek • çıkmak • almak • yerleşmek • artmak
gelmek • hazırlanmak • bilmek • tanımak

1. Ayşe'yi görmeyle yıllar oldu. Ne kadar büyümüş.
2. Magazin programları _____ ünlülerin özel yaşamlarına saygı kalmadı.

Fiilimsiler konusu Yabancı Dilim-3,4'te daha çok kural tablo şeklinde gösterildikten sonra alıştırmalar şeklinde öğretilmektedir. Bunun yanında okuma metinleri ve diyaloglar da verilmektedir. Yabancı Dilim Türkçe seti genel olarak alıştırmaya kitabı olarak bilinmekte ve çok kullanılan bir settir. Aşağıda fiilimsiler konusu için etkinlik ve metin örnekleri gösterilmektedir:

Lütfen “-İp” ulaç eki kullanınız.

- 1- Dün akşam çok yorgundum, biraz televizyon seyret..... yattım.
- 2- Arkadaşım beni ara..... “Biraz geç kalacağım.” dedi.
- 3- Lütfen çok iç..... sarhoş olma, çünkü dönüşte araba kullanacaksın.
- 4- Onunla kavgaya ettik, ama kısa zaman sonra hatasını anla..... benden özür diledi.

A – Ayşe eve nasıl gidiyor?

B – .....

Zarf-Fiiller**fil + (y)ArAk**

Bu zarf-fiil, durum zarf fiilidir ve fiilin nasıl yapıldığını anlatır.

This gerund is a situation gerund and tells how the action is done.

NOT: Olmak ve gitmek sözcüklerinden sonra "(y)ArAk" zarf-fiili geldiğinde, bu kelimeler başka bir anlam ifade eder. When "ArAk" (equivalence for gerund/infinitive mode) follows the verbs to be and to go, these words have other meaning.

Örnek:

Babam mühendis olarak çalışıyor.
Hasta giderek iyileşiyor.

Örnek:

Annesinin yanına koşarak gitti.

Her sabah okula yürüyerek gidiyorum.

Müzik dinleyerek ders çalışıyorum.

Türkçeyi, Türk filmlerini seyrederek öğrendim.

Benimle konuşmayarak kalbimi kırıyorsun.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında ise fiilimsiler konusu ünitelere dağıtılarak işlenmiştir. Fiilimsiler konusu bu kitabın (B1-B2) seviyelerine dağıtılarak anlatılmıştır. Örneğin B1 kitabında fiilimsi konularından (zarf fiillerden: -(y)ArAk, -(y)A - (y)A), -(y)ken), (-mAk için / -mAsI için / -mAk üzere), (-mAktAnsA / -mAsInA rağmen), (-A rağmen / -sA bile), (-DıkçaA / -DIğIndA / -DIğI sürece), (-DIğIndAn beri -(y)AlI, -DI - (y)AlI); isim fiillerden: (-mAK / -mA), -(y)Iş işlenmiştir. Fiilimsiler konusu açıklanarak örnekler verilmiştir. Aynı zamanda tanımların İngilizcesi verilerek öğrencilerin daha iyi anlamaları sağlanmıştır:

Gamze: İstanbul'da çalışmaya başladım ve acil olarak iş yerime yakın bir ev arıyorum. Günlerdir yeni bir ev araya araya yoruldum.

fiil + (y)A fiil + (y)A

Bu zarf-fiil, fiilin nasıl yapıldığını anlatır. Bu zarf fiilde yapılan işin tekrarı söz konusudur. Kimi zamanlarda bu iki zarf-fiilin cümleye kattığı anlam, birbirine çok yakındır. Bu nedenle çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılabilirler.

It describes how an act is performed. There is a repetition of the act to be done. Sometimes the meaning that these add to the sentence is very close to each other. For that reason, they can be used interchangeably.

Örnek:

Bilgisayarın karşısında çalışa çalışa gözlerim ağrıdı.

Konuşa konuşa Türkçemi ilerlettim.

Birbirimizi görmeye görmeye unuttuk.

Piknikte güle oynaya eğlendik.

Mehmet Hengirmen'in yazdığı Türkçe Öğrenelim-2 kitabında filimsiler konusunun tanımını ve özelliklerini verdikten sonra örnek cümlelerle anlatmaktadır. Buna ek olarak resimler ve alıştırmalar da vermektedir. Özellikle

resimler eğlenceli ve öğreticidir (Hengirmen, 2006).

Yedi İklim Türkçe kitabında filimler konusu B1 ve B2 seviyelerinde ele alınmış. Filimsiler konusu etkinliklerle, resimlerle anlatılmaya çalışılmış aynı zamanda metinlerle desteklenmiş. Dil bilgisi ayrı bir başlık halinde değil "Tamamlayalım, işaretleyelim, inceleyelim vb. " gibi yönergelerle ele alınmıştır. Aşağıda filimsilerle ilgili etkinlik örnekleri gösterilmektedir:

Babam gençken bisikletle dünyayı dolaşmış.

3. Tamamlayalım.

1. Eğitimine hastayken bile devam etmiş.
2. Biz tatil..... eve hırsız girmiş.

6. Yeniden yazalım.

1. Bisiklet sürüyorum. O sırada birden yere düştüm.	1. <u>Bisiklete sürerken aniden yere düştüm.</u> .....
2. Çalışıyorum, lütfen rahatsız etmeyin.	2. ....
3. Araba sürüyorsun. O sırada cep telefonuyla konuşma.	3. ....

İzmir Yabancılar İçin Türkçe B1 seviyesi için hazırlanan kitapta kısmen özel metinlerin hazırlanıp kullanıldığını görmekteyiz. Bu kullanım çalışmamızı destekleyen bir durumdur. Aşağıdaki örnekte -ken zarf fiili için hazırlanmış özel metin görmekteyiz. Metin içinde birden fazla -ken zarf fiil eki kullanılarak öğrencinin konuyu daha iyi anlaması ve pekiştirmesi amaçlanmıştır:

YAŞARKEN

Ben sürekli çalışan bir iş kadınıyım ve bir oğlum var. Benim için zaman çok önemli. Pek çok şeyi aynı zaman içinde yapmam lazım. Bunun için aynı zamanda bazen birkaç işi birlikte yapmaya çalışıyorum. Örneğin sabah hazırlanırken her şeyi hızlı hızlı yapıyorum. Kahvaltı yaparken gazete okuyorum. Çünkü bu işim için gerekli. İşe giderken oğlum okula bırakıyorum. Sonra yoldayken İngilizce sözcükler dinliyorum. Yakında bir sınavım var.

İşe gittikten sonra işlerimi yaparken kahve içiyorum. Öğlen yemek yerken oğlumun okulunu arıyorum ve onunla konuşuyoruz. Çünkü oğlum gün içinde benimle konuşmak ister. Akşam eve dönerken oğlum okuldan alıyorum. Eve geldikten sonra yemek yaparken ertesi günün yemeği için de bir şeyler hazırlıyorum. Televizyon izlerken de oğlumun ödevlerine yardım ediyorum.

ULAÇ(-KEN)	Anlam	Örnekler
Eylem + (I)yor+ ken	İki eylemin aynı zamanda gerçekleşmesi Ne zaman?	Evden çıkarken yağmur başladı. Evdeyken uykum geliyor.
Eylem + (I/A)r+ ken		
Ad/sıfat + (y) ken		
Ad/sıfat + DA+ yken		

Türkçe Cümle Yapısı ve Cümlelerin Öğeleri

Cümle şöyle tanımlanmaktadır: “Bir fikri, bir duyguyu ve düşünceyi, bir oluş ve kılışı tam olarak bir yargı halinde anlatan kelime grubu” (Korkmaz, 2010, s. 54). Türkçe cümle yapısı şu şekildedir:

Özne	Tümleş (Dolaylı Tümleş, Zarf Tümleci, Belirtili Nesne, Belirtisiz Nesne)	Yüklem
-------------	--	---------------

Türkçe cümle yapısı öğrencinin dilin temel yapısı bilmesi ve doğru kullanması için gereklidir. Türkçenin öge dizilişi ile diğer dünya dillerinin öge dizilişlerinde farklılıklar olabilmektedir. Bu durum yabancı öğrencinin Türkçenin sistemini anlayamamasına ve dili doğru kullanamamasına neden olmaktadır. Bundan dolayı yabancılara Türkçe öğretiminde Türkçe cümle yapısı anlatılmalıdır. Yabancılara Türkçe öğretim setlerinden bazıları bu konuyu ayrı başlık vermekte bazı ise vermemektedir. Ama öğretmenlerin büyük bir kısmının cümle yapısına değindikleri görüşmeler sonucunda elde edilen veriler arasındadır.

Leyla sana bakıyor.

Yüklem

Annem şimdi evde değil.

Özne

Mehmet çok güzel şiir okuyor.

Yüklem

Biz pikniğe gidiyoruz.

Yüklem

Tren iki saat sonra hareket edecek.

Zarf tümleci

Canan eşyalarını getirdi.

Nesne

Fiillerde Çatı

“Çatı, fiil kök veya gövdesinin, sözlük anlamında herhangi bir değişikliğe uğramadan fiilden fiil yapan belirli bazı eklerle genişletilerek cümledeki özne ve nesne ile olan bağlantısında uğradığı durum değişikliğidir” (Korkmaz, 2007, s. 538) “Fiillerin özne ve nesneye bağlı olarak kazandığı anlama ve girdiği biçime fiillerde çatı denir” (Demir, 2006, s. 362). Fiillerin nesne alıp almadıklarına ya da öznelerin durumuna göre çatı eklerinin fiil kök ya da gövdelerine getirilerek bir yeni fiil türetilmesine çatı denir (Hengirmen, 200, s. 202).

Veli, kitap okuyor.

Özne / Eken fiil

Ali kendine kazak almış.

Özne Etken fiil

Araba / yıkandı.

Özne / Edilgen çatı

Sınıfımıza yeni bir başkan seçildi.

Edilgen çatı

Saçımı kestiriyorum.

Ettirgen çatı

Hakan, yeni öğretmeniyle tanıştı.

İşteş çatı

Veysel aynanın karşısında giyiniyor.

Dönüslü çatı

Onun geldiğini öğrenince çok sevindim.

Dönüslü çatı

Türkçe Öğrenelim-2 kitabında fiillerde çatı konusu tanımlar, örnek cümleler ve alıştırmalarla anlatılmıştır. Konu resimlerle pekiştirilmiştir. Bu da görsel açıdan zenginlik katmıştır.

Köksal kapıyı açtı. / Kapı açıldı.

Dilek, Serap'a telefon etti. / Serap'a telefon edildi.

Ayşe Hanım yıkandı.

Dilek Hanım süslendi.

Fiillerde çatı konusu Yeni Hitit kitabında tablo şeklinde formül ve örneklerin verilmesi ile anlatıldıktan sonra alıştırmalara geçildiği görülmektedir. Alıştırmalar bölümünde “Yeniden yazalım” gibi farklı soru modelleri vardır.

Yeniden yazalım

Güzellik salonumuzdaki lazer işlemlerini eğitimli uzmanlarımız uyguluyor.

Müzemizde yer alan sanat eserlerini ileri teknoloji güvenlik sistemleri koruyor.

Uzamanlar spora başlayacak kişilere önce doktor kontrolünden geçmelerini tavsiye ediyorlar.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında fiillerde çatı konusu tanımlarla açıklanmış ve örnek cümlelerle gösterilmiştir. Ayrıca metin içinde kullanılmıştır. Bunların dışında etkinliklerle konu pekiştirilmiştir:

Edilgen Fiil

Bu ek, cümlenin öznesi bilinmiyorsa ya da söylenmek istenmiyorsa kullanılır. Ünsüz harfle biten kelimelerden sonra "(I)", ünlü ile biten kelimelerden sonra "(I)n" kullanılır.

7 Aşağıdaki boşlukları ettirgenlik ekleriyle dolduralım.

Ahmet lise ikinci sınıfa gidiyor. Onu, annesi her sabah saat yedide uyan..... . Ahmet bazen uyanmak istemiyor ve annesini sinirlen..... . Annesi onun için kahvaltı hazırlıyor ama Ahmet kahvaltı yapmak istemiyor. Böyle zamanlarda annesi Ahmet'e bir şeyler ye..... çalışıyor. O, kıyafetlerini annesine ütüle..... . Ahmet odasını bazen dağınık bırakıyor ve akşam geldiğinde annesi odayı ona topl..... . Ahmet'in bir abisi var ve o öğretmen. Ahmet matematik problemlerini abisine çöz..... .

fiil + (I) I / (I) n

Örnek:

Öğretmen ders anlattı. (etken)

Ders anlatıldı. (edilgen)

Öğrenci kapıyı açtı. (etken)

Kapı açıldı. (edilgen)

Annem çiçekleri sulamamış. (etken)

Çiçekler sulanmamış. (edilgen)

Babam evin duvarlarını boyuyor mu? (etken)

Evin duvarları boyanıyor mu? (edilgen)

Yedi İklim Türkçe kitabında fiillerde çatı konusu etkinlik örnekleri ve resimlerle anlatılmıştır. Etkinlikler yönergelerle öğrencilerden yapılması istenmiştir. Aşağıda örnekler gösterilmektedir:

Orhan, Semra'ya baktı.
Semra da Orhan'a baktı.

⇒ Orhan'la Semra bakiştılar.

Emel Hanım kızını kucakladı.
Kızı da Emel Hanım'ı kucakladı.

⇒ Emel Hanımla kızı kucaklaştılar.

7. Eşleştirelim.

1. Çocuklar, sabahtan akşama kadar etrafta
2. Her sabah komşumla
3. Ramazan ve Kurban bayramlarında ailece
4. Kardeşim çok sakın bir çocuktur, onunla her konuda
5. Anne ve kızı birbirlerini çok özlemişler, hasretle
6. Sinemanın önünde kavga çıktı, iki adam
7. Takım kaptanları, maç başlamadan önce hakemle

- a. anlaşırız.
- b. tokalaştılar.
- c. koşuştular.
- d. vedalaştı.
- e. selamlaşırız.
- f. paslaştı.
- g. bayramlaşırız.
- h. yumruk

Çocuklar el ele tutuşuyor.

Adam ve kadın tokalaşiyor.

İzmir Yabancılar İçin Türkçe kitabında çatılar konusu B1 seviyesinde ele alınmaktadır. Çatı ekleri bir tablo halinde verilip anlam ve örnekleri ile açıklanmaktadır. Ardından etkinliklerle ve metin içinde kullanılarak öğrencinin konuyu anlaması sağlanmaya çalışılmıştır. Aşağıda örnekler gösterilmektedir:

İŞTEŞ ÇATI	Anlam	Örnekler
Eylem + İş Ad+ IAş	Eylem birlikte ya da karşılıklı yapılır. Özne birden çok kişidir.	Tanımadığımız kişilerle yazışırız. Tekrar görüşmek üzere vedalaşırız.

Örneğin internette bazı sohbet odalarında hiç tanımadığımız kişilerle yazışabiliriz. Selamlaştıktan sonra o kişi bize, biz ona sorular sorarız. Ya gerçek kimliklerimizle tanışırız ya da sahte isimler kullanıp; o an olmak istediğimiz kişi gibi davranırız. Biraz sohbet ettikten sonra tekrar görüşmek için anlaşırız ve vedalaşırız.

3. Aşağıdaki tümceleri işteş çatıyla tamamla. Eylemler birlikte mi, karşılıklı mı düşün ve seçmeye çalış. Nedenlerini açıkla.

	Birlikte	Karşılıklı
a. Çizgi film izleyen çocuklar (gül-) _____.	☐	☐
b. Ağaçtaki kuşlar aniden (uç-) _____.	☐	☐
c. Yarın sinemanın önünde arkadaşlarımla (bul-) _____.	☐	☐
ç. Patlama sesini duyan insanlar (kaç-) _____.	☐	☐
d. Dün öğretmenimle yolda (karşı) _____.	☐	☐
e. Ablam Amerika'daki arkadaşıyla 3 yıldır (mektup) _____.	☐	☐

Aktarma Cümleleri

Başkasına ait sözleri değiştirerek, sadece içerik olarak üçüncü bir kişiye aktarılmasıdır.

Aktarma cümlelerini şu şekilde gruplayabiliriz:

Düz aktarma

Emir aktarma

Soru aktarma

Örnekler:

Kerim, “Kitap okuyorum.” dedi.

Kerim, ne söyledi?

Kerim, kitap okuduğunu söyledi.

Veli, “Sigara içmem.” dedi.

Veli, sigara içmediğini söyledi.

Örnekler:

Öğretmen: “Arkadaşlar kitapları açın!”

Öğrenciler: “Öğretmen, bize kitapları açmamızı söyledi.

Hakan: Öğretmeni, size kitapları açmanızı söyledi.

Aktarma cümleleri Yeni Hitit-1’de tablo şeklinde verilip örnek cümlelerle anlatılmıştır.

Ardından alıştırmalar bölümünde öğrencilerden verilen cümleleri örnekteki gibi tekrar yazmaları istenir.

Trafik polisi çocuklara “Trafik kurallarına mutlaka uyun.” diyor.

Trafik polisi çocuklara trafik kurallarına uymalarını söylüyor.

Trafik polisi çocuklardan trafik kurallarına uymalarını istiyor.

Aktarma konusu Yedi İklim Türkçe kitabında B2 seviyesinde ele alınmıştır. Konu kitapta etkinliklerle ele alınarak anlatılmıştır. Ayrıca resimlerle ve metinlerle desteklenmiştir. Aşağıda örnekler verilmektedir:

2. İnceleyelim.

- Fakir kadın, "Bizim küçük bir altın topumuz var." dedi.
- Fakir kadın, küçük bir altın topları olduğunu söyledi.

5. Örnekteki gibi tekrar yazalım.

- 1. Yazar, "Aylin ile Serkan bir yıllık evliler." dedi.
- Yazar, Aylin ile Serkan'ın bir yıllık evli olduklarını söyledi.
- 2. Serkan'ın babası, gelinine "Yemekler çok güzel!" dedi.

10. Örnekteki gibi yazalım.

- 1. Çocuk, anne ve babasına, "Bana yerli yersiz söz vermeyin." dedi.
- Çocuk, anne ve babasına kendisine yerli yersiz söz vermemelerini söyledi.
- Çocuk anne ve babasından kendisine yerli yersiz söz vermemelerini istedi.
- 2. Çocuk, anne ve babasına "Başarmam için beni destekleyin." dedi.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında aktarma konusu dolaylı anlatım adı altında tanımlanmış örneklerle ve metin içlerinde kullanılarak anlatılmıştır:

Fiil Cümlelerinde Dolaylı Anlatım

Başkasına ait bir sözü, diğer kişilere aktarırken sözü aktaran kişinin, bu sözü kendi cümlesiyle anlatmasıdır.

fiil+ (y)AcAk + iyelik eki + belirtme durum eki
fiil + DIK+ iyelik eki + durum eki

Örnek:

Seda, bana "Geçen yıl Pamukkale'ye gittim." dedi.

Seda, bana geçen yıl Pamukkale'ye gittiğini söyledi.

Ali, arkadaşına "Dersten sonra genellikle kantine giderim." demiş.

Ali, arkadaşına dersten sonra genellikle kantine gittiğini söylemiş.

Doktor, hastaya "Yanlış ilaç içmişsiniz." dedi.

Doktor, hastaya yanlış ilaç içtiğini söyledi.

Kurallı Birleşik Fiiller

Tezlik fiili bir işin hızlı ve çabuk yapıldığını anlatır. "-ı,-i, -u, -ü" eki ile "ver-" yardımcı fiiliyle birleşmesinden oluşan fiildir.

Örnekler:

Bu kitabı bir günde okuyuverdim.

Arkadaşımız soruyu bir dakikada çözüverdi.

Araba bana çarpayazdı.

Ayağım kaydı az kalsın düşeyazdım.

Araba, birdenbire yoldan çıkıverdi.

Evi beş dakikada temizleyiverdi.

Yarın büroya geliverir misin?

Kurallı birleşik fiiller Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı-3'te tablo halinde kural verildikten sonra örnek cümlelerle pekiştirilmiştir. Ardından öğrencilerden boşlukları doldurmaları için örnek alıştırmalar verilmiştir.

Tamamlayalım

Ayağa kalkmışken şu camı da kapat_____, içerisi buz gibi oldu.

Her şeyi ben hazırladım, siz de bir zahmet yerinizden kalkıp masaya gel_____

Ben ne olduğunu anlamadan adam sessizce yaklaşıp omzumdaki çantayı kapıp kaç_____

İstanbul Yabancılar Türkçe Ders Kitabında bu konu C1 seviyesinde ele alınmış. Konu tanımlarla açıklanmış ve örneklerle pekiştirilmiştir. Metin içlerinde de gösterilmiştir. Ayrıca etkinliklerle öğrencilerin pratik yapmaları sağlanmıştır:

Tezlik Fiili

fiil + (y)lver

Tezlik fiili, bir iş ya da hareketin çabuk yapılması isteğini ya da çok çabuk yapıldığını ifade etmek üzere ayrıca bir yakarışı ifade etmek üzere kullanılır.

It is used to Express the willingness to act or to perform very quickly or to express a request or entreaty.

Örnek:

Mutfağa gitmişken bana bir çay getiriver.
Adam televizyonun karşısında uyuyuverdi.
Bu dosyayı benim yerime götürürsen ne olur?
Bugün de işe gidiverme.

NOT: Tezlik anlamı veren bir tane daha birleşik fiil vardır:
There is one more compound verb that gives the same meaning:
çıkagelmek → beklenmeyen bir anda gelmek

3 Aşağıdaki cümlelerdeki fiilleri tezlik ve sürerlilik fiiline dönüştürelim.

1. Masadaki ekmeği (kaldırmak)

.....

2. Hiçbir iş yapmadan bütün gün bilgisayarın başında veya televizyonun karşısında (oturmak)

.....

3. Aylin Hanım, şu mektuplar çok önemli, öğlene kadar (yazmak)

Kurallı birleşik fiiller konusu Yedi İklim Türkçe kitabında B2 seviyesinde son konu olarak ele alınmıştır. Konu etkinlik örnekleri ve resimlerle açıklanmaya çalışılmış ve ardından örneklerdeki gibi öğrencilerin yapmaları istenmiştir. Aşağıda etkinlik örnekleri gösterilmektedir:

10. İnceleyelim.

fiil+i(ı,u,ü)+ver-

Yemekleri hemen bitiriverdi.
Bir şeyi hızlıca yapmak.

fiil+e(a)+kal-

Kavga edenlerin haline bakakaldı.
Eylemin bir süre devam ettiğini gösterir.

fiil+e(a)+dur-

Siz kitabı okuyadurun ben kahve alıp geleyim.
Eylemin bir süre devam ettiğini gösterir.

fiil+e(a)+yaz-

Çocuk merdivenlerden düşeyazdı.
Bir şeyin olmasına çok yaklaşıldığını gösterir.

fiil+e(a)+gel-

Bu hikâye yüzyıllardır anlatılageliyor.
Bir eylemin uzun süredir devam ettiğini gösterir.

11. Tamamlayalım.

- Yaşlı adam, hırsızın arkasından .....
- Su, nefes boruma kaçtı, ...
- Kızım, haydi bana marketten bir ekmeğe .....
.....
- Matematik problemini yarım saatte .....
- Sen burada ....., ben az sonra gelirim.

çözebildim.

öleyazdım

alıyor

bekleyedur

bakakaldı

Yabancılara Türkçe öğretimi için yazılan birçok kitap bulunmaktadır. Bunlar şahsi çalışmalar olduğu gibi, özel kurs veya üniversitelerin çalışmaları da olabilmektedir. Bu çalışmalara bakıldığında anlatılan konuyu öğretmek için farklı türde metinlerin kullandığını görmekteyiz.

Gök (2017) yaptığı yüksek lisans çalışmasında Ankara Ü. Hitit, Dokuz Eylül Ü. İzmir Yabancılar İçin Türkçe ve Gazi Ü. Yabancılar İçin Türkçe setlerini incelemiş ve kullanılan metin türlerini belirtmiştir (Gök, 2017).

İstanbul Üniversitesinin yabancılar için hazırladığı eser incelendiğinde okuma becerileri içinde toplam 18 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 14 tanesi özgün, 4 tanesi özel metindir. Ayrıca 17 metin kullanmalık (Erkul, R. 2007) iken 1 metin kurmacadır.

Yeni Hitit 2 Orta Türkçe Ders Kitabında bulunan metinlerin sayısı 51'dir. Bu metinlerden 17 tanesi özgün olup 34 tanesi özeldir. Ayrıca 3 metin kurmaca iken 48 metin kullanmalıktır.

İzmir Yabancılar İçin B1 Türkçe ders kitabında toplam 52 metin bulunmaktadır. 13 tane özgün, 39 tane özel metin bulunmaktadır. Ayrıca 2 kurmaca, 50 kullanmalık metin vardır. İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında A1 seviyesinden A2 seviyesine doğru yavaşça metin türleri konusunda çeşitlilik göstermeye başlamakla birlikte daha çok ağırlıklı olarak diyalog, tanıtım gibi metin türlerine yer vererek çoğunluğu özel oluşturulmuş metinleri tercih etmiştir.

Gazi Üniversitesi TÖMER B1 Türkçe ders kitabında 20 metin bulunmaktadır. Bu metinlerden 3 tanesi özgün, 17 tanesi özel metindir. Ayrıca bu metinlerin 6 tanesi kurmaca metin iken 14 metin kullanmalıktır.

Gök (2017) yaptığı çalışmada, incelediği öğretim setlerinden şu sonuçları çıkarmıştır:

- Edebi eserleri ele alan metinlerden faydalanarak ders kitapları için hazırlanan metinler yoluyla edebiyatçıların kalemlerinden çıkan eserlere yer verme anlayışının temsilcisi olan geleneksel yaklaşımlar ile artık yerini daha çok kullanmalık metne bırakmıştır.
- Sözü edilen ders kitaplarının tümünde dilin kullanım alanını bazı alan mesleki metinlerin daha az yer kapladığı görülmektedir.
- İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında rastlanılan en dikkat çekici durum dilin dört becerisinin ayrı başlıklar altında verilmemiş olmasıdır.

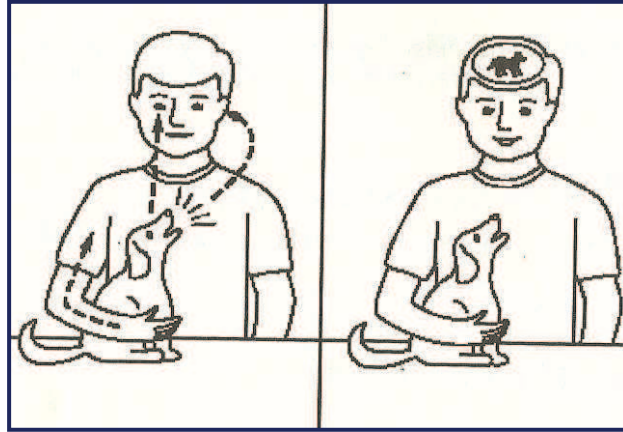
Gök (2017) yaptığı çalışma sonucunda yabancılar Türkçe öğretim setlerindeki metin kullanımını ortaya koymuştur. Buna göre: “Ders kitaplarında sayıca en fazla metin kullanan ‘İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı’dır (224 metin). Bunu, 140 metine sahip olan ‘Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları’ takip ederken, ‘İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı’ 103 metin kullanmıştır. ‘Gazi Üniversitesi TÖMER Türkçe ders kitaplarında ise 99 metne rastlanmıştır.”

Sonuç olarak yabancılar Türkçe öğreten ders kitaplarında dil bilgisi konuları kuralın verilmesi ve örnek cümlelerle pekiştirilmesi şeklinde anlatılmaktadır. Dil bilgisi konularına özgü metinlerin sayılarında setlere göre farklılar göstermektedir. Bazı setler özgün metin kullanırken bazı setler ise özel ve özgün metinleri karışık olarak kullanmaktadır. Bunun yanında edebi metin ve kullanmalık metinlerin de kullanıldığı görülmektedir. Dil öğretiminde önemli yere sahip olan metin, öğrencinin seviyesine göre olmalıdır. Bu anlayışa uygun olarak dil öğretiminde özel, özgün ve kurmaca metinler kullanılabilir. Bu metinler öğrenci seviyesine uygun olduğu sürece sorun oluşturmayacağı düşünülmektedir

Yabancılara Dil Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme

Her geçen gün yeni gelişmelere kapı açan teknoloji, eğitim alanında da eğitimcileri gelişmelere ayak uydurmaya zorlamaktadır. İyi bir eğitim için teknolojinin yeniliklerinden faydalanmak bir zorunluluktur. “Eğitim teknolojisi genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna egemen olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulması ile öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılandırılmasıdır” (Aydoğan ve Helvacı, 2011, s. 149) Eğitim teknolojilerinin işlevi öğretmen ve öğrenciyi serbest hale getirmektir. Eğitim teknolojileri aynı zamanda öğretmen ve öğrenciye zaman ve mekân yönünden kolaylık sağlar. Materyal tasarlama da öğretmen araçları tanımalı ve nasıl kullanacağını bilmelidir. Materyal hazırlanırken çevremizde görülebilecek her türlü araç ve gereçten yararlanılabilir (Yanpar, 2005).Türkçe öğretiminin amaçlarına ulaşabilmesi için tek başına ders kitabı yetmez. Konulara göre görsel materyal geliştirme dersin daha iyi ve kalıcı öğretilmesini sağlayacaktır.

Kaynak (Seferoğlu, 2011, s.68)

Şekil 14. Görsellik eğitimde kalıcılığı sağlar.

Her sınıfta sunulan malzemenin o seviyedeki öğrencilerin seviyesine ve gelişim yaşı ve düzeyine uygun olacak şekilde (başlangıç, orta, ileri) bilgi (kelime tanımları, dilbilgisi kuralları) ve kavram (sözdizimsel ve anlamsal bilgi, dilimsel ve kültürel tarihi bilgi) gibi somut bilgi karışımı olmalıdır (M Felder, 1995). “Ders kitabı, öğrencinin duygu ve düşünce

ürünleri evrenine açılabilmesi için sadece bir çıkış noktasıdır. Bunun yanında ansiklopediler, sözlükler, kılavuzlar, afişler, broşürler ve görsel açıdan zenginlik katacak dokümanlarında olması gerekir” (Calp, 2010, s. 359). Öğretimin çerçevesini sağlayan ders kitaplarının yanında konuyu pekiştirecek ve dersi eğlenceli hale getirecek farklı kaynaklar da kullanılmalıdır. Bir öğretim materyalinin seçimi ve kullanımını konusunda aşağıdaki maddeleri dikkate almak lazımdır. Materyal tasarımında üzerinde durulması gereken önemli noktalar aşağıda verilmektedir (Seferoğlu, 2011, s. 27).

Tablo 17

Dil Öğretiminde Materyal Seçimine Yönelik Önemli Özellikler

-
- Seçilen materyal öğretim programına uygun mu?
  - Materyalin içerdiği mesajlar doğru ve güncel mi?
  - Materyalde açık ve anlaşılır dil kullanılmış mı?
  - Materyal öğrencinin katılımını sağlayıcı özelliklere sahip mi?
  - Materyal teknik özellikler açısından yeterli m?
  - Materyalin etkili olduğunu kanıtlayacak veriler var mı?
-

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal geliştirme eğitimi tebeşir tahta ikilisine muhtaç olmaktan kurtaracaktır. Öğrencinin görerek ve uygulayarak yaptığı bir şeyi unutması zorlaşacak buna karşılık öğrenmesi kolaylaşacaktır. “İnsanlar okuduklarının %10’unu, duyduklarının %20’sinini, gördüklerinin %30’unu, görüp duyduklarının %50’sini, söylediklerinin %70’inin, yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadır” (Ergin, 1998’den akt. Şengül, 2012, s. 168). Bu veriden anlaşılacağı gibi öğrencilerin dersle ilgili materyalleri kullanmaları, uygulamaları ve hatta kendilerinin materyal oluşturmaları öğrenmede ve öğrendiklerini hatırlamada oldukça faydalı olmaktadır. Dil eğitiminde görsellik kalıcılığı sağlamakta ve öğrencinin öğrendiklerini aklına kazımaktadır. Kendimizi düşünelim

okuduğumuz bir şeyi mi daha geç unuturuz yoksa gördüğümüzü mü? Tabii ki gördüğümüzü daha geç unuturuz. O halde öğretmen dil öğretirken görsel malzemeleri konunun bağlamına göre bolca kullanmalıdır.

Yabancı dil öğretimi hareketli bir alandır ve durağanlığı sevmez. Öğretici bir cambaz gibi yerine göre taklit yapar, yerine göre şarkı söyler ve yerine göre kılık değiştirir. Yabancı dil öğretmeni öğrenci gözünde dilini öğrendiği milletin kültürü, geleneği, edebiyatı kısaca her şeyidir. Bu yüzden yabancı dil öğretmeni derste her türlü kıyafet, aksesuar, fotoğraf, teknolojik aletler ve daha birçok şeyi kullanmalıdır. Bunlar dersi eğlenceli hale getirecek ve öğrenci sıkılmayacak aynı zamanda öğreticinin sempatikliği sayesinde öğrendiği kültüre de ısınacaktır. Dil öğretimi sadece birkaç kural ve sözcük öğretme değil, aynı zamanda kültür aktarma işidir. Bunlardan dolayı her türlü doküman yabancı dil eğitiminde kullanılabilir.

Öğrenmeyle ilgili araştırmalar öğrenmenin büyük bir kısmının görsel betimlemeler yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir. Bu bağlamda eğitimde slâytlar, video programları, bilgisayar programları ve dijital teknoloji yoğun bir şekilde kullanılmalıdır (Seferoğlu, 2011). Materyal geliştirenler yabancı dil kitabının tamamını, kitabın içinde geçen hikâyeleri yazabilirler, ders malzemesi olarak da öğretmenlere gazete makalelerini, ilanlarını kullanmalarını ya da çok meşhur bir şairin şiirini derse getirmelerini önerebilirler (Yaylı ve Bayyurt, 2011). Geliştirilen materyaller ders konularına ve içeriğine uygunun olma ve amaca hizmet etmelidir. Türkçe öğretiminde materyal kullanımının öğrenim sürecine şu şekilde faydaları olacaktır:

Konuya dikkati artırır.

Zaman tasarrufu sağlar.

Gözlem yapma imkânı sunar.

Materyaller tekrar kullanılır.

Soyut şeyler somutlaştırılabilir (İzci, 2006).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde ipuçları vererek öğrenmeyi kolay hale getirmek, dikkati yüksek seviyede tutmak, tasarruf etmek, düşünmeyi teşvik etmek, öğrenmeyi kalıcı hale getirmek, görsel, işitsel duyuları harekete geçirmek için öğretim teknoloji ve araçlarından faydalanmak gerekir. Bunun içinde konulara uygun materyal geliştirmek gerekir.

“Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilir öğretim teknolojileri ve materyalleri şöyle sıralayabiliriz” (Şengül, 2012, s.167).

Tablo 18

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılabilir Teknolojiler

Bilgisayar	Kaynak eserler
Ders kitapları	İşıldak
Duvar gazeteleri	Radyo
Eğitim yazılımları	Televizyon ve kapalı devre televizyon
Görüntü tarayıcı	Video cihazları
İnternet, weblog	Yazı tahtaları
Kamera	Kavram haritaları

Bütün bunlar görsel, işitsel ve diğer duyu organlarına hitap edecek ve dersin daha zevkli ve kalıcı öğretilmesini sağlayacaktır.

Öğrenmede duyu organları oldukça önemlidir. Öğrenmede en önemli duyu görmedir. Bu nedenle materyal tasarımında görme duyusuna hitap edecek malzemeler kullanılmalıdır. Görselleri özgür biçimde kullanmak, kelimeleri göstermek ve anlamlarını zenginleştirmek için fotoğraflar, çizimler, skeçler ve çizgi filmler kullanmak öğrenmeyi kalıcı hale getirecektir. Dersi metinlerde göstermek için filmleri, video kayıtlarını ve canlı dramaları

kullanın. Görsel malzeme kullanımı derslerin içeriğini zenginleştirecektir. Eğitim-öğretim aşamalarını gösteren ve yıllardır büyük ilgi gören Edgar Dale'in Yaşam Konisi adlı şekilde görsel sembol ve materyallere büyük yer verilmektedir (Topal, 2008).

Tablo 19

Edgar Dale'nin Yaşam Konisi

Dale'nin yaşantı konisine bakıldığında, kolaydan zora; nesnellikten soyut olana ve birçok histen tek hisle anlaşılabilene ilkesinin hâkim olduğunu görmekteyiz. Buradan şu sonuçlara varılabilir:

Görsellik kalıcı öğrenmeyi artırmaktadır.

Ders materyali ne kadar fazla duyu organına hitap ederse öğrenme o derece artar.

En iyi öğrenme kendi kendine yaparak-yaşayarak öğrenmedir.

Öğrenilen şeylerin çoğu gözlemlerle olur.

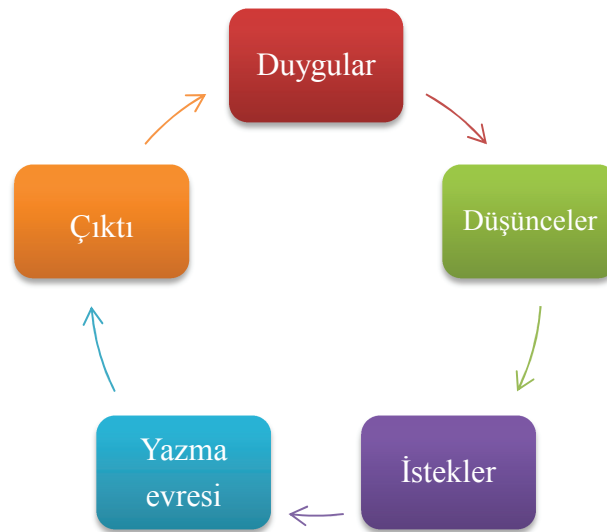
Dil Bilgisi Öğretiminin Yazma Becerisine Etkisi

“Okumak bir insanı doldurur, insanlarla konuşmaya hazırlar. Yazmak ise olgunlaştırır.”

Francis Bacon

“Dil becerileri anlama ve anlatma şeklinde ikiye ayrılır. Anlama becerileri okuma, dinleme; anlatma becerileri de konuşma ve yazmadır. İlk kazanılan beceri dinleme, ardından konuşma, okuma ve yazma gelmektedir” (Çoşkun, 2007, s. 49). Yazma becerisi en sonda gelen ve kazanılması zor olan bir beceridir. Yazma becerisinin zor kazanılması dil bilgisi kurallarının iyi öğrenilmemesinden de kaynaklanabilmektedir. Bu bağlamda dil bilgisi kurallarını iyi öğrenen kişi yazmayı da iyi yapacaktır.

“Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmektir. Yazmak; duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı ve görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır” (Sever, 2000, s. 130). Yazma ile insan kendini her türlü isteğini anlatmada bir araçtır. Bu becerinin verimli ve etkili gerçekleştirilmesi için yazma becerisinin elde edilmesi gerekir.

Şekil 15. Yazma süreci.

“Yazma, öğrencinin çevresinden bilgi toplaması, toplanan bilgileri sıraya koyarak anlamlı bütünlükler oluşturması, yazmanın bilişsel boyutunu; anlatımda sadelik, akıcılık, yazının güzelliği, sürükleyici ve ilgi uyandırıcı olması duyuşsal, kalemi tutma, bastırma, yazarken sırada oturuş, defteri tutuş da yazmanın devinişsel boyutunu oluşturur” (Güleryüz, 2004, s. 120). Yazma becerisi aynı zamanda dil bilgisi yapılarını bir düzene sokma bir sistem eşliğinde okuyucuya sunma işidir. Yazma becerisi öğrencinin öğrendiği kuralları uygulamaya soktuğu bir alandır. Öğrenci yazma becerisi ile öğrendiği dilin kurallarını ne derece öğrendiğini görür. Bu açıdan dil bilgisi öğretimi ile yazma becerisi doğrudan etkileşim içinde olan becerilerdir. Dil bilgisi öğretimi direkt yazma becerisini geliştiren ana basamaktır diyebiliriz. Türkçe Dersi Programı ile Türk Milli Eğitiminin ana hedefinden biri de dilimizi çocuklarımıza doğru düzgün öğretme, buna bağlı olarak çocukların Türkçeyi düzgün konuşma, yazma ve kendilerini iyi ifade etmedir. Yazma öğretimi, öğrencilerin kendilerini, duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini ifade etmelerini sağlamak için, onları cesaret vererek geçmiş tecrübelerinden de faydalanarak daha ileri seviyede yazabilir duruma yükseltmektir. Yazma eylemini bilinçli gerçekleştiren kişi duygu ve düşüncelerini anlatmada zorluk çekmeyecektir. Yazma eylemini gerçekleştiren kişi bir farkındalığın sonucu olarak yazma işini gerçekleştiriyorsa doğru yolda demektir. Bilinçli olmayan bir yazma eylemi boşa geçen bir zamanı ortaya çıkarmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Bilinçsiz yapılan yazma eylemi anlamı oluşturamayacak ve aktaramayacaktır. Yazma becerisi diğer becerilere göre daha zordur.

Yazmada birtakım kazanılmış bilgiler ve tecrübeler gerekmektedir. Öğrenilen dilin kurallarını bilmeden iyi bir yazma gerçekleştirilemez. İyi bir yazma gerçekleşmediği zaman iyi bir anlam da sağlanamaz ve böylece iletişimde zorluklar ve sorunlar ortaya çıkabilir. Bu yüzden ki yazma eyleminin gerçekleşmesi için öğrenilen dilin kuralları iyi bir şekilde öğrenilmelidir.

Yazma işinin hedeflerini gösteren tablo aşağıda verilmektedir (Calp, 2010, s. 226).

Tablo 20

Yazma Becerisinin Amaçları

-
- Günlük hayatta güzel yazmanın önemini kavrayabilme,
  - Meslek hayatında güzel yazmanın önemini kavrayabilme,
  - Duygu ve düşüncelerini amaca uygun olarak yazıyla anlatabilme,
  - Sözcük dağarcığını geliştirebilme,
  - Düşünce ile dil arasındaki ilişkiyi kavrayabilme,
  - Türkçenin günlük yaşamdaki yanlış kullanımına karşı duyarlı olabilme,
  - Türkçeyi doğru kullanmayı alışkanlık haline getirebilme.
-

Buna karşılık konuşma taklit yoluyla rahatça edinilebilir. Yazma eylemini bilmeden de kişi sokaktan konuşma becerisini öğrenebilir, tabii ki bu tam anlamıyla kurallı bir öğrenme olmayacaktır. Ama en azından basit bir iletişim kurmak için yetecektir. Yazma ise daha fazla çaba gerektirir. “Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işlemidir. Bunun için öğrencilerin dinledikleriyle ve okuduklarını iyi anlamaları ve beyinde yapılandırmaları gerekir” (Öz, 2011, s. 251). Yazma, duyguların, düşüncelerin yazılı olarak karşı tarafa sunulması işidir. İnsan yazma becerisi ile düşüncelerini düzenlemeyi öğrendiği gibi aynı zamanda olgunlaşır. Beyinde gerçekleştirilen plan ve tasarım yazma becerisiyle ortaya çıkar. Öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesinin amaçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Yukarıda anlatılanların gerçekleşmesi öğrenilen dilin kurallarını bilmeye ve kullanmaya bağlıdır. Bu yüzden dil bilgisi öğretimi yazma becerisinin öğretilmesinden büyük bir yardımcıdır. Dil bilgisi kurallarını iyi bilen kişi duygu ve düşüncelerini yazıya doğru bir şekilde aktaracaktır.

Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretimi ve Metin İlişkisi

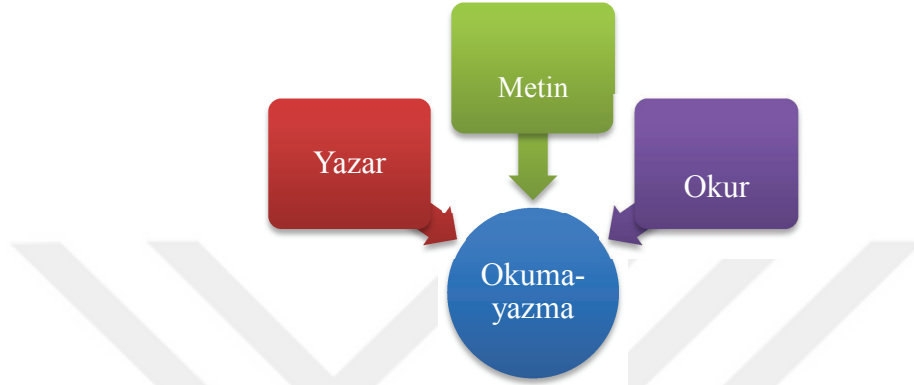
“Her şey bir gösterge”

Saussure

Dil insanlar arasında iletişim sağlayan ve okuma-yazma eyleminin gerçekleşmesinde en önemli unsurdur. Okuma-yazma eyleminin neden yapıldığı konusunda A. Gramsci şu düşünceye sahiptir: “Okuma-yazma iki yanı da keskin bir kılıçtı; bireysel ve toplumsal güçlenme amacıyla kullanılabilirdi gibi, baskı ve egemenlik ilişkilerinin sürdürülmesi için de kullanılabilirdi” (Freire ve Macedo, 1998, s. 34). Burada okuma-yazma eylemine farklı bir bakış açısının getirildiğini görüyoruz. Okuma-yazma eylemi bireylerin ve toplumların güçlenmesi için bir araç olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda da okuma-yazma eylemi bir baskı aracı olabilir. Gramsci’ye göre baskı altındaki halkları biçimlendirmek ve yönetmek isteyenlere karşı, demokratik kamusal alanlar geliştirmenin önemini kavrayan bir aydınlar grubu oluşturmak gerekir. Bunu yapmak için okur-yazarlık, hem gönderge, hem de bir eleştiri aracı olacaktır.

Freire okuma-yazmaya özgürleştirici siyasal bir proje olarak bakmıştır. Söylenene rağmen okuma-yazmayı bilmek tek başına insanı özgür kılmaz. Önemli olan bu eylemi haklarını elde etmeden kullanmaktır. Bu eylemi dünyadaki baskı gördüğü hâkimiyetlere karşı bir hak arama aracı olarak kullanma ve bu hakları elde etme unsuru şeklinde görmek gerekir. Bu konuda Freire Brezilya, Latin Amerika ve Afrika ülkelerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar okuma-yazmada Freire modeli olarak adlandırılır. Bu modelin merkezinde insanoğlu ile dünya arasında, dil ve dönüştürücü eylem arasında diyalektik bir ilişki vardır. Freire’ye göre okuma-yazma sadece kazanılacak bir teknik değil aynı zamanda özgürlük için kültürel eylemin zorunlu bir temeli ve toplumsal bir kimlik olmanın ana kuralıdır. Bu görüşe göre okuma-yazma sadece okumak ve anlamak için değil; toplumla ilişkilerini yeniden kurmak için haklarını isteyecekleri siyasal bir projedir.

“Metinler, insanlar tarafından meydana getirilmiş kültürel ürünlerdir” (Dilidüzgün, 2017,s. 7). Bu bağlamda okuma-yazma eyleminin gerçekleşeceği alan olan metinlerle kültüre sahip çıkma eylemi gerçekleşebilecektir. Geleneksel okuma-yazma yaklaşımları, hemen hemen istisnasız, pozitivist bir araştırma yöntemi içine gömülmüştür.

Şekil 16. Okuma-yazma ilişkisi.

Günümüzde okuma-yazma ile okuryazar kavramı arasında fark oluşmaya başlamıştır. Kâğıt üzerindeki harfleri okuma şeklinde açıklanan okur-yazar ile bir şeyi anlamlandırma biçiminde ortaya çıkan okuryazarlık farklı alanlar teşkil etmektedir. Okuma-yazma yaklaşımları aşağıda şu şekilde başlıklar altına alınmıştır:

Okumaya akademik yaklaşım

Okumaya yararçı yaklaşım

Okumaya bilişsel yaklaşım

Okumaya romantik yaklaşım (Freire ve Macedo, 1998, s. 209).

Okumaya akademik yaklaşım birincil olarak seçkin sınıfın çıkarlarına hizmet eder. Bu yaklaşımda okumaya bilginin önceden belirlenen biçiminin elde edilmesi olarak bakılır. Klasikler üzerine temellendirilmiş bir okumadır. Yararçı yaklaşım ise çağdaş toplumun temel okuma ihtiyaçlarını karşılayan okurlar oluşturmaktır. Bu yaklaşım ‘işlevsel okuryazarlık’ın ortaya çıkmasını sağlamıştır. UNESCO okur-yazarlığın ekonomik önceliklerle bağlantılı olması gerektiğini belirtir.

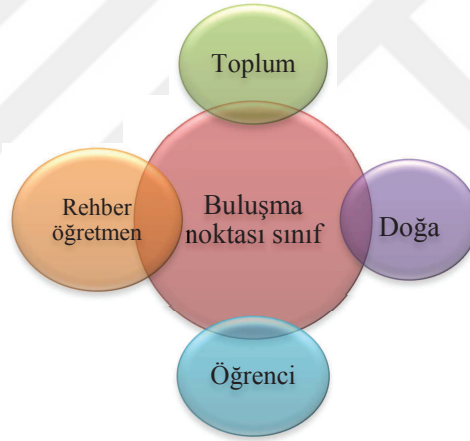
Okumaya bilişsel gelişim yaklaşımına göre okurlar kendileri ile nesnelere arasında diyalektik bir etkileşim ile anlamın kurulmasını ister. Bu yaklaşımın en önemli özelliği insanların sorun çözme süreçleri aracılığıyla anlamı nasıl kurduklarıdır. “Metnin kavranması, öğrencilerin basit okuma ödevlerinden giderek daha karmaşık olanlara yol almasına olanak verebilen yeni bilişsel yapıların geliştirilmesine kıyasla, daha az öncelik verilen bir konum olmaktadır” (Freire ve Macedo, 1998, s. 213). Bu yaklaşım okunan metnin içeriğini dikkate almada yetersiz kalır. Bunun yerine karmaşıklık düzeyi artan metinlerde ortaya atılan konuları çözümlenme ve eleştirme sürecine önem verilir. Okumaya romantik yaklaşım, anlam kurma üzerinde odaklanan, etkileşimci bir yaklaşıma dayanır. Romantik yaklaşım okumayı mutluluk veren bir yaşantı olarak görür.

Bu söylenenlerden çıkarılacak sonuç, okur-yazarlık bir şeyleri öğrenme ve anlamlandırmanın yanında, baskı altında kalan toplumların özgürlük ve güç elde etmeleri için yapmaları gereken bir eylem olması bakımından önemlidir. Dil bilgisi öğretimi kurallardan oluşmaktadır. Öğretilen dilin kuralların uygulama yeri metinlerdir. Öğrenci öğrendiği kuralların uygulamasını metin içinde görür ve anlar. Bu yüzden dil bilgisi öğretiminde metin çok önemlidir. Metinler, öğrencilerin öğrendikleri kuralların uygulamasını görme alanları olduğu gibi aynı zamanda öğrendikleri dilin kültürünü de tanıma fırsatı buldukları yerlerdir.

Dille kültür birbirini etkileyen dinamik iki süreçtir. Kültür, bir toplumun ürettiği maddi ve manevi bütün değerlerdir. Kültüre ait her şey geçmişten günümüze dil aracılığıyla aktarılır. Dil, bir milletin kültür varlığıyla iç içedir. Dil kültüre etki edebileceği gibi, kültür de dilin gelişimine etki eder. Aynı dili konuşan insanlar daha kolay anlaşılır ve ortak bir düşünsel evren oluştururlar (Güleryüz, 2004, s. 85)

Dil eğitimi aynı zamanda bir kültür öğretimidir. Bu açıdan öğretmenler yaptıkları işin ne derece önemli olduğunu farkına varmalı ve buna göre hareket etmelidir. Dewey’ e göre kültür: “hayal gücünün zenginliği, hareketliliği ve sempatikliği nedeniyle bireyin hayat şeklinin,

doğanın ve toplumun hayatından sıyrılıncaya kadar gelişmesini ve olgunlaşmasını sağlayan unsurdur.” Bu tanıma ve Dewey’in felsefesine göre, toplum ve doğa sınıf ortamında buluşabiliyorsa, kullanılan yöntemler ve materyaller deneyimlerin hükmü altına giriyorsa, o zaman hayat ve eğitim arasında bir birliktelik oluşmuştur. Bu söylenenlerden çıkan sonuca göre yabancılar için oluşturulacak metinlerde toplum ve doğayı birleştirmelidir. Bu metinler aynı zamanda toplumun kültürünü de yansıtmalıdır. Bu bağlamda metinle dil bilgisi öğretimi yapan dil öğretmenleri, “daha ilgi çekici materyal” bulmak için temel kelimeleri ve gramer kurallarını hızlı bir şekilde geçer ve karışık dilbilgisi yapılarını çeviri nüanslarına, dilbilim kavramlarına ve kültürel düşünceleri ele almaya başlar (M Felder, 1995). Öğretici kuralları anlama ulaşmada araç olarak kullanır. Seçtiği metinler dilin kurallarının kullanımı gösterdiği gibi aynı zamanda hedef kültürün özelliklerini tanıtıcı bir özellik gösterir.

Şekil 17. Dewey'in felsefesine göre eğitim.

Metin, kavramını; insan beyninden oluşan his, duygu ve fikirlerin gramer kural ve sistemlerine göre bir dizilişle sağlanan anlamlı bir tümceler kümesi diye tanımlayabiliriz. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi tarafından da önemle vurgulanan metinler, ders kitaplarında kullanılan ve dil öğretiminin önemli bir kısmına oluşturan bir iletişim alanıdır. Metinlerde kelime ve sözcüklerin bütün haline getirilmesi peş peşe değil bir mantık sırasına göre yapılır. Böylece anlamı yapılar ortaya çıkar (Sidekli, 2014). “Halliday’ın söylediğine

göre metin tümcelerden oluşmamış, ama tmcelerce gerçekleştirilmiş anlamsal bir birimdir” (Halliday 1977’den akt. Dilidüzgün, 2017, s. 22). Metnin anlamlı, düzgün ve kurallara uygun bir şekilde ortaya çıkması dil bilgisi öğretimine bağlıdır. Metindeki düzen ve sistemi dil bilgisinin kurallarına ve bağlı olarak gerçekleştirilir.

“Metin, onu oluşturan cmlerler toplamından farklı, kendine özgü bir bütündür. Dil kullanımının cmlerle değil, metinle gerçekleştiği ilk defa Harris tarafından belirtilmiştir” (Dilidüzgün, 2017, s. 8). Bu bağlamda metni bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. “Cmlerlerden oluşan değil, cmlerle gerçekleşen anlamlı bir yapıdır. Metin dilin devingen bir sürecidir” (Akbayır, 2010, s.10). “Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür” (Günay, 2013, s. 20). Metin anlamlı ve ilişkili cmlerler bütünüdür. Metinler bireylerin kendilerini ve düşüncelerini anlamlı bir şekilde anlatma yeridir.

Televizyon ve internetin insanların günlük yaşamına girmesi nce metin kavramını değiştirmiştir. Metin kavramının değişmesiyle okur-yazarlık kavramı da değişmiştir. Günümüzde okur-yazarlık kavramı sadece metni oluşturan sembollerini tanımakla sınırlı değildir. Bugün okur-yazarlık denildiğinde pek çok okuma türünü içine alan bir kavram akla gelmektedir. Kişiler günlük hayatta farklı okuma türleriyle isteseler de istemeseler de karşılaşmaktadırlar. Farklı okuma türlerindeki bilgi ve beceri seviyesi okurun yeni karşılaşılan farklı türdeki metinleri anlamlandırmasında başarılı olmasını sağlar (zden, 2017, s. 522)

“Dil ğretiminde yalnız dil bilgisi kurallarının öğretilmesiyle yetinilmemeli, bunların öğrencide birer beceri ve alışkanlık durumuna gelmesi için alıştırmalar yaptırılmalıdır” (Demirel, 2004, s. 30). Dil becerilerinin geliştirilmesi metinler vasıtasıyla meydana getirilir. Bu bağlamda “Türkçeyi gerek yazılı gerek de sözlü olarak kullanabilmek, hem iletişim bağlamına uygun metin üretebilmek hem de iletilen metni anlayabilmeye bağlıdır

(Dilidüzgün, 2017, s. 1). Kuralların kullanımının öğrencide birer beceri haline gelmesi metinler sayesinde gerçekleşir. Her metin bir dil ürünüdür. Dilin yapı taşları da sözcüklerdir. Okunan bir metindeki anlam evrenin algılanması, dil ve düşünce etkileşimini gerektirir. Bu eylem insan bilincini oluşturan ve geliştiren bir süreçtir (Sever, 2000). Metinlerle insan çevresini anlamlandırır. Dilin en önemli işlevi iletişim sağlamaktır. Bunu yaparken kelime, cümle ve metinleri kullanır. Metin olmadan iletişim sağlanamaz. Bu yüzden “Türkçe öğretimi bir metin çözümleme ve oluşturma süreci olarak ele alınmalıdır” (Dilidüzgün, 2017, s. iii) Metin iletişimin kurulması için en önemli ve vazgeçilmez bir unsurdur. “Tek tek tümceler incelendiğinde kuşkusuz dilin belli bir işlevi ötekilerine göre daha baskındır. O nedenle metin yapısı, gereği içerdiği her tümce birden çok dilsel işleve sahip olabilir” (Kılıç, 2007, s. 127). Metinlerin anlamı ortaya çıkarmak gibi önemli bir görevlerinin dışında iletişimi sağlama gibi önemli bir görevleri de vardır. Kişiler düşüncelerini metinlerle ifade edip karşı tarafın anlamasına sunar.

Metinler hem anlamı sağlamak hem de bu sayede iletişimi gerçekleştirmek için vardır. “Metin birbiriyle bağlantılı ifadelerin bir arada anlamlı bir bütün oluşturması ve parçadan bütüne, bütünden parçaya doğru anlamın korunması ile oluşur. Metin dilbilim, metin kavramını derinine inceleyen bilimdir. Yazılı ve sözlü bir metin niteliklerini, iç-dış yapısını inceler. Metin dilbilime göre metin dilin kullanımını betimleyen araçtır” (Şimşek, 2011, s. 35). Metinler sayesinde dilin kuralları kullanım alanına sahip olmuş olur. Metinlerde kurallar tatbik edilir.

Dil bilgisi öğretiminde uygulama alanı metinlerdir. Metinlerle öğrenci öğrendiği kuralları uygular ve beceri kazanmış olur. Dil bilgisi öğretiminde metin kullanımının amacı farklı seviyelerde yazılmış yazıları hızlı okuma ve tam anlamaktır. Bunun yanında geniş bir sözcük hazinesine sahip olmak, dil bilgisi kurallarını öğrenmek ve pekiştirmek, milli ve

evrensel değerleri tanımak da metinlerle gerçekleşmektedir (Temizkan, 2014). Metinlerle milli ve evrensel değerler öğrenilir.

Öğrenci hedef dilin metinlerini okurken hem kurallarını hem de kültürünü öğrenir. İlköğretim Türkçe altıncı sınıf programına (Türkçe 6-8 Programı, 2006) baktığımızda kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralların öğretilmesiyle ilgili şöyle denir : “ Düzeye uygun metinlerden hareketle zamirlerin hangi kelimenin, ifadenin yerine kullanıldığını belirlemeye yönelik çalışmalara ağırlık verilir.” öğrencinin seviyesine uygun metin seçimi dil ğretiminde oldukça önemlidir. Seviyesine uygun metni ğrenci rahatlıkla okuyup anlayacaktır. Türkçenin yabancılara ğretiminde seviyelere göre metin seçimi ya da yazımını yapacak bir kurumun olması alana büyük katkılar sağlayacaktır. Böylece alanda hâkim kargaşa sonlanacak hem öğrenciler hem de öğretmenler rahat edecektir. Alandaki bu otorite eksikliği dil öğretimini zorlaştırmaktadır. Dil öğrenmek; hayata yeni bir pencereden bakmak, yeni hayatlar tanımak, yeni kişiler ve yerler tanımak, gezmek belki de para kazanmaktır. Bunların ötesinde dil öğrenmek insanın kendi var oluşunu anlamlandırmaktır.

Öğretim sürecinin temelinde öğretme etkinliği bulunur. Öğretme ğrenmeyi kılavuzlama işidir. ğrenme, okul ve ğretim yaşantılarıyla sınırlandırılmaz (Sünbül, 2010). Bu bağlamda seçilen metinler gerçek hayatın içinden, bilindik olayları anlatan ve öğrencinin ihtiyaç duyduğu konularla ilgili olmalıdır. Böylece ğrenci günlük hayatta pratik ihtiyaına hazırlıklı olacaktır. Çok fazla kelime ve gramer tekrarı ve ezberi içeren temel dil oluşumu algıcılara daha uygun gelir (genelde okul öncesi kurumlarda ve mahalle mekteplerinde bulunan bir öğrenme stili). Eğer hiç ara verilmeden böyle durumlar çok st üste gelirse sınıfın çoğunluğunu oluşturan igdseller, Moodys’in söylemine göre, konudan sıkılabilir ve ders performansları kötüleşebilir (M Felder, 1995). Metinlerle ğretim öğrencinin gramer kurallarını ezberden sürekli tekrardan kurtaracaktır. Ezberden ve sıklıktan kurtulan ğrenci dili daha rahat ve anlayarak kolay bir şekilde öğrenecektir.

Dünyada Metin

Metin, dil bilgisi kurallarının uygulama alanı olması bakımından dil öğretiminde oldukça büyük öneme sahiptir. Ana dil veya yabancı dil öğretiminde metin kullanımı her geçen gün daha da önemini artıran bir durumdur. Kelimeler cümleleri, cümleler de metinleri oluşturur. Metinler ise dilin zenginliklerini, kültürel değerleri en önemlisi de anlamı taşırlar. Bu bakımdan yabancı bir dil öğretiminde metin kullanımıyla sadece dilin kuralları değil, o dilin bütün zenginlikleri de öğretilir. Kelimeler, cümleler gibi metinler de anlam oluşturursa bir değer ifade eder.

Dünyada dil öğretiminde kullanılan metin çeşitlerini yaklaşımlara göre farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Dil öğretiminde kullanılan yaklaşımın felsefesi ne ise metin çeşidi de buna hizmet etmektedir. Söz gelimi geleneksel yaklaşım kuralcıdır ve edebi metinleri tercih eder. Edebi metinler özgün ve klasik metinlerdir. Geleneksel yaklaşımın önem verdiği değerleri bu metinde görmek mümkündür. Bu yaklaşıma göre öğrenci dilin kurallarını en iyi şekilde edebi metinlerde öğrenecektir. Bu yaklaşım dil bilgisi öğretiminde en eski yaklaşımdır.

Diğer yandan Davranışçı yaklaşım dil öğrenim sürecini taklit, pratik, pekiştirme ve alışkanlık edinme ile açıklamaktadır. Çocuk duyduğu sesleri taklit yoluyla öğrenir. Bu yüzden davranışçı yaklaşım taklit ve pratik yapmayı dil gelişiminin başlıca unsuru olarak görülmektedir. Dil taklitle öğrenilir. Öğrenci duyduğu ses ve kelimeleri tekrar ederek alışkanlık haline getirir. “Dil bir davranıştır” görüşünü savunan davranışçı yaklaşım dil öğretiminde üretilmiş metin kullanmaktadır. Üretilmiş metin yaklaşımın felsefesine göre konuya uygun hazırlanan metinlerdir. Taklit ve tekrara bağlı hazırlanan bu metinlerle dil öğretimi gerçekleştirilir.

Bilişsel yaklaşımın kurucusu Chomsky'e göre dil, edinim ve yeti şeklinde ikiye ayrılır. Sözü edilen gruplamaya göre yeti uygun ortam ve koşullarda; beceri ve yeteneğimizi gün yüzüne çıkarmayı ifade eder. "Chomsky'e göre dil öğrenimi bir alışkanlık ve koşullanma değil, yaratıcı bir süreçtir. Bu süreç tepkilerden çok akılcı ve zihinsel etkinliklerden oluşur" (Demirel, 2012, s. 45) Davranışçı dil öğretimine karşı çıkan Chomsky dili uyarıcı-tepki bağlamında değil, yaratıcı bir süreç olarak görür. Öğrenme bilgisayar sistemine benzer. Veriler girilir, zihinsel bir süreç yaşanır ve çıktı alınır. Üretim sistemini bilen öğrenci yeni üretimler yapabilir. Bu üretim sistemine kişi doğuştan sahip olarak dünyaya gelir. Bu yaklaşım ise dili iletişim aracı olarak görür ve dil öğretiminde özgün metinleri kullanır. Özgün metinler orijinal metinlerdir. Dil öğretimi için özel hazırlanmamış ama içinde dilin özelliklerini taşıyan metinlerdir.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, bireyin aktif çabasıyla gerçekleşmekte ve zihinde yapılandırılmaktadır. Piaget, dilin zihinsel işlemlerle ilişkili olduğunu dile getirir. Yapılandırmacılık bilgiyi yapılandırma, bilginin doğası ile ilgili bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımda dil bilgisi öğretimi başlı başına bir amaç değildir. "Dil bilgisi bir şeyi anlamak ve bu anlamı aktarmak için kullanılmalıdır" (Yaman, 2011, s. 14). Dil bilgisi diğer becerilerle birlikte anlama hizmet etmelidir. Dil bilgisi öğretimi katı kurallar yerine daha çok işlevsel ve yararlı olmalıdır. Ders kitaplarındaki gramer isimleri azaltılmaktadır. Bu yaklaşım dil öğretiminde özel ve özgün metinleri esas alır.

Özgün ve özel metinlere yeni Türkçe öğretim programlarında yer verilmektedir. Bilindiği gibi ülkemizde 2004 yılından itibaren davranışçı yaklaşım terk edilerek yapılandırıcı yaklaşımla yeni Türkçe öğretim programları hazırlanmıştır. Özgün metinler, dil öğretimi için hazırlanmamış, ancak konuşma, kendini ifade etme, öğrenilen kelime ve dil bilgisi kurallarını uygulamaya yardım eden, işitsel, görsel ve yazılı dokümanlardır. Bunlar gazete yazıları,

mektuplar, afişler, yemek tarifleri, notlar, şiirler, haberler, resimli romanlar, roman özetleri, hikâyeler vb. olmaktadır.) Aşağıda özel metine ait nitelikler tablo halinde verilmiştir.

(https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf)

Tablo 21

Özel Metin Özellikleri

Özel metinler dil öğretiminde kullanmak için hazırlanmış metinlerdir.

Özgün metinlere benzer şekilde hazırlanmış metinlerdir.

Bu metinlerin özellikleri ve örnekleri:

Yabancı dil öğretiminde kullanılmak üzere özel olarak geliştirilmiş,

Doğal metinlere benzer metinler,

Örneğin:

Özellikle bu amaçla yazılan ve tiyatro oyuncularından seslendirilen dinleme anlama metinleri.

Öğretilecek dilsel içerik bağlamında örnek vermek üzere hazırlanmış metinler örneğin, belirli bir ünite.

Alıştırma amaçlı birbirinden bağımsız cümleler (telaffuz, dil bilgisi vb. gibi);

Ders kitaplarındaki yönergeler ve açıklamalar; öğretmenin kullandığı ders dilindeki test ve sınavlardaki görevleri gibi (yönergeler, açıklamalar, sınıf içindeki yönlendirme ve kontrol vb.).

Yukarıda söylenenlerin dışında dil öğretiminde kullanılan diğer metinleri şu şekilde özetleyebiliriz: (http://www.distance.vic.edu.au/samples/pdf/en93_A01.pdf)

Edebi metinler

Roman ve kısa hikâyeler, şiir, oyunlar, hikâye tarzı filimler

İkna edici metinler

Başyazılar, editöre gelen mektup ve maille, görüş parçaları, çevrimiçi fikir yazıları

Bilgilendirici metinler

Yeni raporlar, biyografik metinler, belgesel filmler

Görsel, multimedya ve dijital metinleri

İçerebilir Görsel; karikatürler, fotoğraflar, afişler, çizelgeler, grafikler, tablolar ve diğer görsel araçlar.

Multimodal metinler içerebilir; reklam ve televizyon güncel olaylara ilişkin programlar.

Sayısal metinleri içerebilir; e-metinler, web siteleri ve sosyal ağ siteleri.

Yukarıdaki metin sınıflandırmasından başka diğer bir sınıflandırma ise aşağıdaki gibidir:

(<http://www.oocities.org/upis3/bm/learnignfromtext.htm>)

Anlatı / öyküleyici metinler (narrative): öykü, roman, drama vb.

Prosedürel metinler (procedura): el kitapları, yemek tarifleri vb.

Açıklayıcı metinler (expository): deneme, raporlar vb.

Bu sınıflandırmaların yanında karşımıza çıkan diğer bir sınıflama ise bölümlere göre yapılan sınıflamadır: (<http://www.oocities.org/upis3/bm/learnignfromtext.htm>)

İçerik-Alan Metinleri (Content-Area Texts): Bu metinlerin bariz özelliği söz konusu olan disiplinin genel kavramların belirli örneklerini içermektedir.

Sosyal Bilimler Metinleri (Social Studies Text) : Sosyal bilgiler tek bir disiplin değildir.

Tarih, coğrafya, antropoloji, siyaset bilimi, ekonomi, sosyoloji gibi alanları kapsar.

Bilim Metinleri (Science Text): Biyoloji, kimya, fizik, jeoloji gibi bilimlere ait metinlerdir.

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde ise metin sınıflandırılması şu şekilde yapılmaktadır

(https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iaın_Avrupa_Ortak_öneriler_AEeraevesi.pdf)

Sözlü metinler: Kamu duyuruları ve yönergeler, Topluluk önünde yapılan konuşmalar, Üniversite dersleri, Sunumlar, Vaazlar, Geleneksel töreler (törenler gibi) Eğlence (dram, şov, okumalar ve şarkılar) Spor yorumları (futbol, boks ve at yarışları gibi), Haber programları, halka açık tartışma ve konuşmalar, Elemanlar arası ikili konuşma ve sohbetler, Telefon görüşmesi, başvuru görüşmesi.

Yazılı metinler: Kitaplar, edebiyat, teknik kitaplardan edebi dergilere kadar, Dergiler, gazeteler, Kullanım yönergeleri (el işleri ve “kendi kendine yap” kitapları, yemek kitapları), ders kitapları, Çizgi romanlar, broşürler, El ilanları, reklam malzemeleri, resmî tabela ve levhalar, süpermarket, dükkân ve pazaryerlerinde bulunan levhalar, mal paketleri ve etiketleri, bilet, giriş bileti vb.

Form ve soru katalogları

Sözlükler (bir ve iki dilli)

Ticari ve mesleki mektuplar, faksalar

Özel mektuplar

Deneme, makale ve alıştırılmalar

Muhtıra, rapor ve belgeler

Notlar ve iletiler vb.

Bilgi bankaları

Dil öğretiminin vazgeçilmez en önemli unsuru olan metinler çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik yaklaşımlara ve ihtiyaca göre şekillenmektedir. Dil öğrenen öğrencinin ülkesine, dil ailesine veya seviyesine göre metin ihtiyacı değişmektedir. Burada önemli olan öğreticinin bu ihtiyacı fark edip öğretimi buna göre şekillendirmesidir. Öğrenci ihtiyacı olanı metin içerisinde görebilmelidir.

Öğrendiği dilin kurallarını, kelime zenginliğini ve kültürel unsurları metinlerde gören öğrenci daha aktif bir öğrenme içine girecektir. Bu bağlamda metinler birer aktarıcıdır. Geçmişten günümüze hareketli bir alan olan dil öğretiminde her geçen gün yeni yöntemler, teknikler ve uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Yaşayan bir varlık olan dilin öğretim sistemlerinin de durağan olması beklenemez. Bu bağlamda dili daha iyi ve aktif öğretmek için gelişmeleri takip etmek; metin türlerini ve içeriğini zenginleştirmek gerekmektedir. Aşağıda yaklaşımlara göre metin türleri gösterilmektedir.

Şekil 18. Yaklaşımlara göre metin türleri.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin

Bu dünya; bir yazarın romanı, bir şairin şiiri, bir araştırmacının makalesi, bir görevlinin tutanağı, bir askerın mektubu, bir annenin feryadı, bir sevdalının türküsüdür; bu dünya metindir. “Kelime ve kurallar ancak metinlerde kendini gösterir, anlam kazanır, duygu düşünceler metinlerle gün yüzüne çıkar. Türkçe öğretiminde metni önemli kılan da bu özelliktir” (Duman, 2003, s. 152) Yabancı dil öğrenen kişi öğrendiği onca kuralın nasıl kullanıldığını metinler sayesinde görür ve öğrenir.

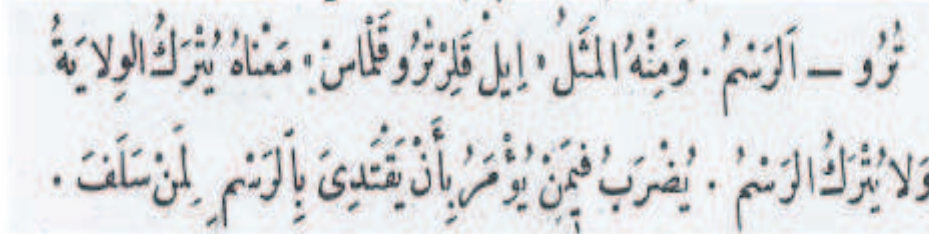
Tarih boyunca Türklerin buldukları bölgelerde özellikle bir güç olarak ortaya çıktıkları dönemlerde diğer toplumlarla kaçınılmaz bir etkileşim içine girdikleri görülmektedir. Bu durum etkileşim içine girdikleri toplumların iletişim kurmak için döneme dönem Türkçeyi öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu da yabancılara Türkçe öğretim sürecini ortaya çıkarmıştır. Yabancılara Türkçe öğretim tarihini Hunlulardan başlatıp günümüze kadar getirebiliriz. Eski Türk hükümlerine baktığımızda Türkçenin yabancılara öğretimi genel olarak diplomatik ve ticari ilişkilerde öne çıkmaktadır. Bu dönemlerde yabancılara Türkçe öğretim faaliyetleri komşu ülkelere gönderilen mektupların Türkçe olarak yazılması ve ticaret adamlarının Türkçe öğrenme ihtiyaçlarıyla sınırlandırılabilir. Örneğin “Köktürk kağanlarının 6. yüzyılda Çin imparatorlarına gönderdikleri Türkçe mektuplar; İstemi Yabgu'nun 567 yılında Bizans imparatoruna gönderdiği Türkçe mektup ve Çin'de yapılan Türkçe çeviri faaliyetleri dönemin yabancılara Türkçe öğretim uğraşları olarak sayılabilir” (Biçer, 2017, s. 32).

Görüldüğü gibi eski Türk hükümlerinde yabancılara Türkçe öğretim faaliyetleri diplomatik ilişkiler etrafında şekillenmiştir. Bunun yanında Uygurlar döneminde Mani rahipleri Türkler arasında Manihaizm'i yaymak için Türkçe öğrenip halka bu şekilde hitap etme çalışmalarını da Türkçe öğretim faaliyeti olarak görebiliriz.

Karahanlılar dönemine gelindiğinde karşımıza yabancılara Türkçe öğretimi alanında gün yüzüne çıkan kaynak “Kaşgarlı Mahmud’un Divanü Lügati’t-Türk” adındaki kitabı çıkmaktadır. Bu eser Türkçenin bilinen ilk sözlüğüdür. Kaşgarlı Mahmut Türklerle, Araplar arasında 9. Yüzyıldan başlayıp 12. Yüzyıla kadar yoğun bir ilişki yaşandığı dönemde Türkçenin Arapça kadar güçlü bir dil olduğunu hatta Arapçadan üstün olduğunu göstermek için Divanü Lügati’t-Türk’ü yazmıştır. “Eser Arapça olarak kaleme alınmıştır. Eserde Türk inanç ve mitolojisine de yer verilmiştir. Eserde kullanılan metinler Türk kültürünü anlatmaktadır. Eserde Türk coğrafyasından toplanan şiirler, atasözleri ve deyimler de vardır” (Biçer, 2017, s. 69). Aşağıda Arapça olarak yazılan Divanü Lügati’t-Türk’ten bir metin örneği görülmektedir. (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/33140>)

Divanü Lügati't-Türk (Tıpkıbasım, s. 542)

Divanü Lügati't-Türk (Kilisli Rifat Baskısı, c. III, s. 86)

“Törü: Töre, atalardan kalan ve yazılı olmayan kurallar. Şu atasözünde de geçer: İl kalır, törü kalmas: Ülke terk edilir, ama töre terk edilmez. Bu atasözü, kendisinden öncekilerden gelen kurallara uyması istenen kişi için söylenir.”

Tarih boyunca Türkçenin yabancılara öğretimiyle ilgili tespit edilen eserler Türkler tarafından yazılanlar ve yabancılar tarafından yazılanlar olarak gruplandırılmıştır. Yabancılar tarafından yazılanlar: “Codex Cumanicus, Kitâb-ı Mecmû-i Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî, EI-

Kavaninü'I-Külliyeye Li Zabtî'I-Lügati't- Türkiyye, Et- Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-lugâti't- Türkiyye” adlı eserlerdir.

Türkler tarafından yazılanlar: “Divânü Lugâti't- Türk - Kaşgarlı Mahmud, Muhakemetü'I-Lugateyn - Ali Şir Nevâyî, Kitabü Bulgati'I-Müştak Fi Lugâti't-Türk ve'I-Kıfçak-Cemalü'd-din Ebi Muhammed Abdullahi't-Türkî, Kitabü'I-İdrak Li Lisânü'I-Etrak – Esirü'd-din Ebû Hayyân, Hilyetü'I-İnsân ve Heybetü'I-Lisân- Cemâlü' d-dîn İbni Mühennâ” adlı eserlerdir.

Yukarıda sözü edilen eserler XI. yy ve XV. yüzyılları arasında çoğu sözlük biçiminde yazılan kitaplardır. Bu eserlerde yabancılara öğretilmeye çalışılan Türkçe, Kıpçak Türkçesidir. Bu dönemde yabancılar için yazılan Türkçe kitaplarının farklı nedenleri vardır. Örneğin Divanü Lügati't-Türk adlı seri yazar Kaşgarlı Mahmud, Türkçenin Arapçadan üstün olduğunu kanıtlamaya çalışır. Codex Cumanicus ise Fransiskan mezhebi mensubu İtalyan ve Alman misyonerler tarafından Kıpçakçayı anlamak, halka ulaştırmak ve Hıristiyanlığı anlatmak için yazılır. Yukarıda sözü edilen diğer eserlerin çoğu Araplara Kıpçak Türkçesini öğretmek için yazılır. Ali Şir Nevâyî, ise Çağatayca'nın Farsçadan üstün olduğunu göstermek için Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eseri yazar.

Yazılan bu eserlerin çoğu sözlük biçiminde yazılmıştır. Eserlerde Türkçenin dil bilgisi özellikleri ve örnekleri, bunun yanında Türk kültürüne ait unsurlar, günlük yaşama ve ticaretle ilgili pratik cümleler, kelimeler öğretilmektedir. Eserler yöntem olarak tümevarım ve dil bilgisi çeviri metotlarını esas alarak yapısalcı bir anlayışla yazılmışlardır. Bu eserlerin bir kısmının yazarları belli olmasına karşın bir kısımların da yazarı bilinmemektedir. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan metinleri bu tarihi eserleri inceleyerek görebilmekteyiz.

Yabancılara Türkçe öğretiminin Cumhuriyet Dönemi'nde faaliyet alanı ve önem derecesi olarak arttığını görüyoruz. Özellikle 1950 ve 1960'lardan günümüze alanda önemli

faaliyet ve icraatlar görülür. Bu dönemde Boğaziçi ve Ankara üniversiteleri başı çeken çalışmalar yapmışlardır. Bunları İstanbul ve Ortadoğu üniversiteleri takip eder.

Bu dönemde yabancılar için Türkçe öğretim kitapları arasında Hikmet Sebüktekin'in Yabancılar İçin Türkçe (1982), Sermet Sami Uysal'ın Yabancılar İçin Türkçe Dersleri (1979), Kayan Can'ın Yabancılar İçin Türkçe-İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri (1981), Tahir Nejat Gencan Türkçe Öğreniyorum (1970), Kenan Akyüz'ün Yabancılar İçin Türkçe Dersleri (1965) ve Hamza Zülfükar'ın Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi (1969) adlı eserleri yer almaktadır (Biçer, 2017, s. 212)

Bu gelişmeleri 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulan TÖMER ve 1994 yılında Gazi Üniversitesinin kurduğu TÖMER takip eder.

Yabancılar Türkçe öğretimi 1990'larda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Türkî Cumhuriyetlerde de ilgi görmeye başlar. Türkî Cumhuriyetlerden ülkemize eğitim görmeye gelen öğrenciler Türkçe öğrenmeye başlarlar. Bu gelişmeleri günümüzde birçok üniversitenin kurduğu TÖMER'ler, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve Maarif Vakfı'nın dünyadaki Türkçe öğretim faaliyetleri takip eder. Bunların yanında özel kurs merkezlerinin Türkçe öğretim faaliyetleri ve Suriyeliler için açılan Türkçe öğretim merkezleri ve projeleri de vardır. Bütün bu gelişmeleri tarihten günümüze incelediğimizde Türkçe öğretim işinin ilk dönemlerine ait elde somut bir veri olmadığını daha çok doğal yöntemlerle ve belli bir sistematığe bağlı olmadan öğretildiği görülmektedir. Buna karşın Kaşgarlı Mahmud'un yazdığı ve tespit edilebilen yabancılar Türkçe öğretimi alanında ilk eser olan Divanü Lügati't Türk, yabancılar Türkçe öğretimine dair ilk adım sayılabilecek bir sistemle karşımıza çıkmaktadır. Bu eser birçok araştırmacı ve yazara da ilham olmuştur. Günümüze doğru gelindikçe yabancılar Türkçe öğretimi daha sistematik hala gelmiş ve bu alanda çok sayıda araştırma yapılmış ve birçok eser yazılmıştır.

Dil öğretiminde dünyada ve ülkemizde yaklaşımlara göre metin kullanıldığını görmekteyiz. Ülkemizde Türkçe öğretimi, ister an dilde olsun isterse yabancı dil olarak öğretiminde olsun yabancı dillerin öğretim yöntemlerinden ve yaklaşımlarından etkilenmiş ve kimilerini de uygulamaya koymuştur. Bu konuda Avcı da “yöntem ve yaklaşım olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ana dili öğretimi yöntem ve yaklaşımından farklı olmadığını söylemektedir” (Avcı, 2012, s. 4). Yukarıda söylenenler ışığında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan metinleri “özel metinler, özgün metinler ve edebi metinler” şeklinde gruplandırabiliriz.

2005 ve 2006 Programlarında ilk defa ders kitaplarına alınacak metinlerin türleri belirlenmiştir. Fakat bu iki program arasında da ‘metin türü’ kavramlarının farklılaştığı görülmektedir.

2005 Programı’nda (1-5. sınıflar) metin türü “anlatım biçimi” olarak değerlendirilmiş ve ders kitaplarına alınacak metinlerin öyküleyici metin, bilgilendirici metin veya şiir olması gerektiği belirtilmiştir. 2006 Programı’nda (6–8. sınıflar) ise metin türü “edebî tür” olarak değerlendirilmiş ve her sınıfta hangi edebî türlere (şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, masal, fabl, sohbet, makale, roman vb.) zorunlu olarak yer verileceği belirlenmiştir (Çoşkun ve Taş, 2008, s. 65).

Öğrenciler, çeşitli metin türleri üzerinde çalışmalar yaparak metin yapılarına ilişkin bilgilerini artırabilirler. Öğrencilerin okuduğunu anlama konusunda metin yapılarının farkında olması önem arz eden bir konudur. Metin yapısının farkında olmak öğrencide ne okuyacağını farkında olmasına ve zihinsel ön hazırlık yapmasını sağlar (Sidekli, 2014). Metin hakkında ön bilgiye sahip olmak öğrencinin ne okuyacağını ve nasıl bir bilgiyle karşılaşacağını anlaması bakımından önemlidir. Metin hakkında ön bilginin olması zihinsel olarak hazır bulunuşluğu artırır.

“Dil bilgisi dilin yazılı ve sözlü kullanımında ortaya çıkan kurallar bütünüdür. Bundan dolayı dilin kuralları kendisini yazılı ve sözlü metinlerde gösterir. Bu sebeptir ki dil bilgisi öğretiminde dilin uygulama alanı olan metinlerden hareket edilmesi uygun olacaktır” (Temizkan, 2014, s. 135). Metinler üzerinden gidecek olan bir dil bilgisi öğretimi öğrencinin kuralları daha anlaması bakımından oldukça büyük öneme sahiptir. Kuralların kullanımını gören öğrenci kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirecektir.

Yazı, söze göre daha somut ve sınırlıdır. Bundan dolayı, dilbilimsel inceleme alanı olarak yazıya önem verilmiştir. Günümüze kadar metin üzerindeki dil çalışmaları cümle ve daha küçük dil parçaları üzerinde durulmuştur. 1950’li yıllardan sonra dilsel çalışmalarda cümlenin yetersiz kaldığı düşünülerek dilbilim çalışmalarının metin kavramına ağırlık vermesi metin dil bilimin doğmasına neden olmuştur. Metin dilbilim, metinsel ilişkileri bütüncül bir bakışla ele alır (Çoşkun, 2013, s. 259)

Anlam bütünlüğünü sağlamak için metnin bütününe bakmak ve bütünü değerlendirmek metin dilbilimin işidir. Anlam taşımayan metin kurallar bütünü olmaktan öte gidemez. Bu bağlamda metinler anlamlı olmalıdır. Dil bilgisi konularının metinlerle öğretilmesinde öğretmen sezdirme yöntemiyle kuralları metinler aracılığıyla öğretmeye çalışır. Böylece öğrenci örneklerdeki benzerliklerden kuralı sezer ve anlar. Bunun sonucunda öğrenci sezerek öğrendiği kuralı benzer durumlarda kullanır ve kalıcı öğrenme gerçekleşir. Sezerek öğrenen öğrenci öğrendiği kuralı unutmayacak ve öğrendiğini diğer alanlara da uygulayacaktır.

Dil bilgisi konuları öğretilirken Edgar Dale’nin yaşantı konisinde olduğu gibi somuttan soyuta ilkesine göre hareket edilmesi uygun olacaktır. Soyut kurallar örneklerle ve metinlerle somut hale gelecektir. Öğrenci bir kuralı öğrenirken bildiğinden yola çıkarak bilinmeyeni bulup yeni bilgiye ulaşmalıdır. Bu da yapılandırmacılıkta olan bilgini transferi ilkesine göre olacaktır. Öğrenci bilgiye doğrudan değil keşfedip yapılandırarak ulaşmalı. Böylece bilgi kalıcı hâle gelecektir.

“Dil bilgisi öğretiminin amacı dilin kurallarını ezberletmek değil, dil becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu yüzden dil bilgisi dört temel beceri olan dinleme, konuşma ve yazmayla birlikte bütün halinde öğretilmelidir” (Özbay, 2006, s. 45). Bu becerilerden bağımsız öğretilen dil bilgisi öğrencileri kuralları ezberletmeye zorlayacaktır. Dil bilgisi öğretimi sezdirme yoluyla olmalıdır.

Öğrenci kuralları ezberlese unuttur; ama sezerek ve yapılandırarak öğrenirse unutmaz. Bu yüzden örneklerden yola çıkarak kuralı sezerek ve keşfederek öğrenmelidir. Sezerek öğrenme, öğrencilerin bilgilerinin kalıcı hale gelmesini sağlayacaktır. Bir metnin amaca uygun olması için bazı ölçütlere göre yazılması gerekir. Bu ölçütler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Çoşkun, 2007, s. 235).

Tablo 22

Metinsellik Ölçütleri

Bağdaşıklık
Tutarlılık
Amaçlılık
İkna edicilik
Bilgilendiricilik
Duruma uygun olma
Metinler arasılık

Uygulama yapılacak bir metnin yukarıdaki özelliklere sahip olması öğretim işini kolaylaştıracaktır. Öğrenci okuduğu metni daha kolay anlayacak ve kavrayacaktır. Metne dayalı dil bilgisi öğretimi günümüzde yaygın olan dil öğretim yaklaşımlarından yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir yoldur. Bu yaklaşıma göre öğrenci eğitimin merkezindedir. Öğretim programı ve öğrenme etkinlikleri öğrenciye göre planlanmaktadır.

Öğrenci bu süreçte verilen ön bilgiyi alıp eski bilgilerle birleştirmesi ve yeni bilgiye ulaşması istenir. Öğrenci bu yaklaşımda öğrenmeden sorumlu olmakta, çeşitli etkinlik ve projelerde görev almaktadır. Bunun yanında öğrenci, dilin kurallarını tanımakla sınırlı kalmaz, dilin kullanımını da öğrenmesi gerekir. Bu amaçla metinlerden araç olarak faydalanılmalı, kavrama ve zihinsel becerilerin geliştirilmesine çalışılmalıdır. Yapılandırıcı yaklaşıma göre metin amaç değil, araç olmalıdır.

Metinlerdeki derin bilgiler öğrencilere ezberletilmemelidir. “Metinler öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye yardımcı olmalıdırlar” (Güneş, 2014, s.259). Metinler dil öğretiminde amaç değil araç olmalıdır. Metinlerdeki bilgiler ezberletilmemeli, bu bilgiler anlamayı sağlamalıdır. Aşağıda özellikle yabancılara Türkçe öğretiminin önem kazandığı 1950’den sonra yazılan yabancılara Türkçe öğretim kitaplarında kullanılan metin örnekleri gösterilmekte ve bu metinler üzerine düşünceler ifade edilmektedir:

Hamza Zülfikar’ın 1969 yılında Ankara Üniversitesi Türkçe Kursu Yayınları arasından çıkardığı Yabancılar İçin Türkçe Dersleri incelendiğinde alfabeden başlayıp edat, bağlaç ve deyimlere kadar konu anlatımı olan; imek fiili, tek heceli fiiller, haber kipleri, dilek kipleri ve birleşik zamanlar için önemli tablolarla veren; bunların yanında Türkçe-İngilizce ve Arapça sözlüğü olan çok değerli bir eser karşımıza çıkmaktadır. Eserde anlatılan dil bilgisi konularına göre bolca örnek kullanılmıştır. Ayrıca kimi dil bilgisi konularına göre özel metinler de kullanılmıştır. Aşağıda bu önemli esere ait özel metin ve alıştırma örnekleri gösterilmektedir.

Alıştırma 60

Aşağıda geçen görülmeyen zaman eklerini işaretleyiniz.

“Üç arkadaş Newyork’ta elli katlı bir otelin en üst katında bir oda kiralamışlar. Bütün gece şehirde eğlenmişler, gezmişler, gecenin geç bir saatinde otele dönmüşler. Otelin o gece asansörleri bozukmuş. Müşteriler alt katlardaki salonlarda yatmışlar. Otelci bu üç arkadaş da salonda yer ayırmış. Onlar bu habere çok üzülmüşler.

83

Biz merdivenlerden çıkarız. demişler. Paltolarını, ağırlıklarını vestiyerde bırakmışlar ve merdivenlerden çıkmaya başlamışlar. Yol uzun sürmüş. Üç arkadaş sıra ile hikâye anlatmaya başlamışlar. Yirmi beşinci katı geçmişler. Fakat her üçünün de takatı kesilmiş. Gülünç hikâyeler de bitmiş. Kırk beşinci katta artık nefesleri kesilmiş. Nerdeyse orada yatacaklarmış. Sabah olmak üzere onlar hâlâ merdiven çıkıyorlar. Kırk sekizinci katta birisinin aklına gülünç bir fıkra gelmiş. Fıkra sahibi anlatmaya başlamış.

— Arkadaşlar size şimdi çok gülünç bir fıkra anlatıyorum. Güler misiniz? ağlar mısınız? orasına karışmam. Odanın anahtarı, vestiyerde, paltomun cebinde kaldı.”

Alıştırma 64

Aşağıdaki parçada geçen fiilleri işaretleyiniz. Geçişli ve geçişsiz fiilleri ayırınız. Geçişli fiiller nesne alıyorlar mı? Dikkat ediniz.

“Bir zamanlar Anadolu’da pek zalim bir padişah varmış. Herkes onun zulmünden korkarmış. Bu padişahın okul çağında pek yaramaz, pek tembel bir oğlu varmış. Oğlan bir gün eve gelmiş. Babasının karşısına çıkmış, etek öpmüş ve şunları demiş:

— Baba, benim öğretmenim, diğer çocuklar gibi bana kızıyor, ayağımı falakaya geçiriyor, tabanlarımı dövüyor.

Padişah, ertesi günü oğlunun elinden tuttu ve okula gitti. Öğretmen o gün çocukları sınıfa almış, edep ağacını masanın yanına koymuş. Biraz sonra padişah kapıyı açmış, içeri girmiş.

A L F A B E		
ÜNLÜLER VE ÜNSÜZLER		
1.2. açık	open	مفتوح
ağız	mouth	الفم
alt dişler	lowerteeth	الاستان السفلى
alfabe	alphabet	الحروف الهجائية
anne	mother	الأم
aşağıdaki	the following	الذي يتبع
az	little	قليل
bahçe	garden	الحديقة
bal	honey	العسل
		انا

Alıştırma 78

Aşağıdaki noktalı yerlere sıfat-fiil ekleri koyunuz. -an (-en)

- 1) geç .. hafta pazardan bulgur aldım.
- 2) Kaç .. fırsatlara acıyorum.
- 3) Bugün eve gel .. gid .. oldu mu?
- 4) Öfke ile kalk .. zarar ile oturur
- 5) Bil .. ler ile bilme ... ler hiç bir olur mu?
- 6) Bak .. lar mecliste toplanıyorlar.
- 7) Çağla ... 'a bir hediye aldım.
- 8) Dur .. 'ı babası çarşıya götürüyor.
- 9) Güneş girme ... eve hekim girer.
- 10) Oku ... her kes sever.
- 11) Bil .. ler bilme ... lere söylesin.
- 12) Söylen .. i dinle.

Alıştırma 111

Aşağıdaki boşluklara uygun edatlar koyunuz.

- 1) Sınıfı geçmek .... çalışmak lâzım.
- 2) Saçları altın ..... sarıydı.
- 3) Banyoda dağlar ..... çamaşır yıgılmış.
- 4) Bilet almak .... sıraya girdik.
- 5) Boyu fidan .... uzundur.
- 6) Bütün gençler .... ben de asker oldum.
- 7) Cesetler kale .... yıgılmış
- 8) Çeltik ekmek .... ruhsat almak lâzım.
- 9) Çayımız zehir .... acıydı.
- 10) Serçe kuşları .... sekerek yürüyor.
- 11) Çorba ateş .... sıcak.
- 12) Kaymakam köylüleri sevgi ... selâmladı.
- 13) Sorularıma başı ... cevap verdi.
- 14) Dostluk ..... güzel şey yoktur.
- 15) Muhtarı babam .... seviyorum.
- 16) Söylediğimiz .... yazacaksınız.
- 17) O vakitler fen ve ilim bugünkü ..... ileri değildi.
- 18) Cennet ..... güzel bir bahçeleri var.

Tahir Nejat Gencan'ın 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Yabancı Diller Okulu Yayınları bünyesinde çıkardığı Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Öğreniyorum kitabı incelendiğinde özel metinlerin kullanıldığını ve Türk edebiyatından da örnekler (şiir, hikâye vb.) verildiğini görmekteyiz. Kitapta “Şehirde Gezinti, Alışverişte, Aile vb.” başlıklar altında konuyu açıklayıcı ve öğretici metinler kullanıldığını görmekteyiz. Ayrıca bu metinlerin altında bulunan “Konuşturmalar” başlığı altında öğrenciyi konuşmaya yönlendirmek için pratik sorular vardır. Aşağıda bu kitapta kullanılan özel ve özgün metin örnekleri gösterilmektedir:

GİYDİKLERİMİZ

Kış geldi. Soğuktan korunmak için çok giyinmek lazım.

Yazın elbiselerimiz daha ince, daha hafifti. Ceket giymeden sokağa çıkanlar vardı. Hemen herkes şapkasızdı, kasketsizdi. Çocuklar kısa pantolon giyiyordu. Kızların, kadınların çoğu çorapsızdı. Ayakkabılar çok ince ve hafif şeylerdi.

Yazın, gençlerle erkeklerin birçoğu açık yakalı gömlek giyer, boyunbağı (kravat) takmaz.

Kışın, daha kalın, daha ağır kumaşlı elbiseler giyilir. Erkekler sokakta palto, kadınlar manto giyerler.

Eldivensiz sokağa çıkmanın elleri üşür. Eldiveni olmayanlar, üşüyen ellerini ceplerine sokarlar.

Kışın ayakkabılar da daha kalındır. İstanbul'da kışın kauçuk altlı ayakkabılar giyenler çok olur.

İlkbaharla sonbaharda mevsimlik elbiseler giyilir. Bunlar, ne kış giyimleri kadar kalın, ağır; ne de yaz giyimleri gibi ince ve hafiftir.

İlkbaharın birinci, ikinci aylarıyla sonbaharın ikinci, üçüncü aylarında İstanbul'un havasına pek güvenilmez. Pek çabuk değişir. Birden hava bozar, yağmur boşanır. Bu mevsimlerin sağnakları da yaman olur. Onun için şemsiye ve yağmurluk almadan sokağa çıkanlar sık sık ıslanırlar.

KONUŞTIRMALAR :

- Hayvanlar da giyinirler mi ?
- Hayvanlarda giyim eşyası yerini neler tutar ?
- Çok eski çağlarda insanların giyim eşyası var mı idi ?
- İlk insanlar önceleri neler giymişlerdir ?
- İlk insanların giyimleri korunmak için midir, süslenmek için mi ?
- Her mevsimde aynı şeyleri mi giyeriz ?
- Yazın nasıl giyiniyorduk ?
- Ceketsiz sokağa çıkanlar var mıydı ?
- Böyle ceketsiz çıkanlar daha çok kimlerdi ?
- Kışın ceketsiz sokağa çıkılır mı ? Ne olur ?
- Yazın şapka giyenler çok muydu ?
- Kışın şapka giyenler çoğalıyor mu ?
- Boyunbağı takanlar yazın mı, kışın mı çok olur ?
- Palto hangi mevsimde giyilir ?

DEVENİN BAŞI

Vaktiyle büyük bir devenin bir başı varmış...
Başsız deve olmaz ya, masal, neyse; bütün gün,

Yaz kış, bu beyinsiz, bu çürük baş
Çöl, kır, tepe, dağ, taş,

Biçareyi beyhude sürükler ve yorarmış...
Biçare ağır gövde ne yapsın, kime küssün;
Bir karga bulup derdini dökmüş, o demiş : — Vah !
Baştan büyük Allah... Başa gelmiş, çekeceksin.

Artık işe hörgüç bile şaşmış.
Kuyruksa dolaşmış

Baştan başa enhayi; fakat kimseyi Allah
Baştan düşürüp kuyruğa baktırmasın; ilkin
Bir parça durup dinleyen olmuşsa da git git
Âlem bu uzun derdi işitmekten usanmış ;

Artık kime dinletmeğe gitse,
Kim duysa, işitse

Yüz vermediğinden, devecik sakın ü sakit
Bir hendeğe inmiş, başı sokmuş, ve uzatmış,
Birden çekilip : «haydi - demiş - duzeha, murdar ! »

Haksızlık eden başları bir gün... koparırlar.

(Tevfik Fikret.)

BOA İLE KEÇİ YAVRUSU

Hayvanlar bahçesinde, boalara ara sıra bir keçi yavrusu verirlermiş. Ziyafet günü camekânın önü seyircilerle dolarmış. Bu iri yılan, keçi yavrusunu nasıl yiyecek?... Halk, sürü sürü, bunu görmeğe gelirmiş.

Yine bir gün, bu kanlı ziyafeti görmek için, büyük bir kalabalık, camekânın önüne yığılır. Yavruyu içeriye salıverirler. Boa, başını diker ; fakat hayret !... Yavru da titreme, ne haykırma... Hiç bir korku izi yok. Kahraman hayvan, sırtını kafesin uygun bir yerine vererek yılanı bekler. Boa, çatal dilini oynata oynata yaklaşınca yavru gerilir, düşmanın avurduna şiddetli bir boynuz yerleştirir.

Kangalları allak bullak olarak koca yılan geri çekilip büzülür. Avını bir müddet öfke ile süzdükten sonra, ikinci bir hücumla geçer. Yavru da evvelkinden daha şiddetli, daha çabuk birkaç boynuz vuruşu ile düşmanını yaralar.

Aç yılan, bu sefer daha geri çekilir ; Bekler, bekler ve ansızın tekrar atılır; aynı sert ve çevik hücumla karşılaşılır.

Bu cılız yavru; vahşi ormanlarda arslanların, kaplanların kemiklerini kırmağa alışık olan boayı tam üç saat uğraştırır ; kendini yedirmez. Camekânın içindeki bu savaşı nefes nefese takip eden halk da bağırmağa başlar :

— Yetişir artık!... Yavru, hayatını bu inanılmaz cesaretiyle kazandı.

Memurlar, oğlağı camekândan alırlar. Boynuna, bu olağanüstü kahramanlığımı hatırlatan bir madalyon asarak bahçeye bırakırlar. Herkes boalardan çok bu yavruyu görmek için oraya koşar.

Önce cesaret, sonra sebat !
Her güç iş, bu iki kuvvetle başılır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar.)

Kaya Can'ın 1983 yılında ODTÜ bünyesinde yazdığı Yabancılar İçin (Türkçe-İngilizce Açıklamalı) Türkçe Dersleri eseri incelendiğinde Türkçenin özelliklerinden başlayarak fiilimsilere, birleşik zamanlara ve fiillerde çatı konusuna kadar dil bilgisi anlatımını görmekteyiz. Eserde kural ve açıklamalarının İngilizcesi verilmekte ve aynı zamanda her üniteye bazı kelimeler İngilizce karşılıklarıyla verilmektedir. Eserde dil bilgisi konularına yönelik bolca örnek verilmektedir. Bunun yanında özel ve özgün metinlerde kullanılmaktadır. Aşağıda örnek metinler gösterilmektedir.

DERS : IX

Bu hafta biraz Fransızca çalışmalıyım; çünkü pazartesi günü bir burs için sınava gireceğim. Bu dili öğrenmem lâzım. Aksi takdirde Paris'e gidemeyeceğim. Dün sabah, arkadaşlar birlikte çalışmak için fakültede toplandılar. Ben biraz hastaydım ve doktora gitmem lâzımdı. Onun için ben gelemedim.

Yabancı dil öğrenmek oldukça zor. Çünkü, daima kendi dilimizle konuşuyoruz. Halbuki (oysa), Fransızca öğrenmek için sık sık Fransızca, Türkçe öğrenmek için Türkçe konuşmaya çalışmalıyız; arkadaşlarımızla bile anadilimizle konuşmamalıyız. Sonra, sürekli olarak okumamız gerek.

Erol Fransızca'yı hepimizden daha iyi biliyor. O, çalışsa da çalışmasa da iyi bir not alır; fakat daha iyi öğrenmek için bizden çok çalışıyor. Bugün onu görsem de bazı konuları birlikte tekrarlasak. Her şeyden önce kural dışı (irregular) fiilleri ezberlemek zorundayız. Ne güç iş Ya Rabbim! Her şey kurala uygun olsa ne iyi, ne kolay olacak! En iyisi Fransa'ya gitmek. Gitsek öğrenebilir miyiz acaba? (acaba: I wonder if . . . . .) Türkiye'de Türkçe'yi öğrenebildik mi? Hepsi boş (of no effect; useless)! Çalışmak gerek, çalışmak! (. . . .-(y)a/e —bilmek: to be able to . . . . .) .

M E K T U P

İstersen mesut oluruz seninle;
Evimiz, çocuklarımız olur.
Yemek pişirirsin kendi elinle,
Kalplerimizde saadet ve huzur
İstersen mesut oluruz seninle.

Birbirimiz için yaratılmışız;
Ruhlarımız, düşüncelerimiz bir.
Bizim gibi olur çocuklarımız,
Ben şair, sen baştan ayağa şiir!
Birbirimiz için yaratılmışız.

Ayrılık olmaz fikirlerimizde,
Kahkahamız bulutlardan duyulur..
Saadet pırıldar içerimizde,
Rüyalarımız bile aynı olur,
Ayrılık olmaz fikirlerimizde.

Ne hayaller kurarız uzun uzun!
Üzüntüleri atarız bir yana;
Gizli bir sırrı kalmaz ruhumuzun,
Bütün şiirlerimi okurum sana,
Ne hayaller kurarız uzun uzun!

Kim ne derse desin, mesut oluruz,
İçimizde ümit, arzu, teselli..
Bende aşk, sende güzellik sonsuz!
Aşkımız gözlerimizden besbelli,
Kim ne derse desin, mesut oluruz.

Ümit Yaşar Oğuzcan

Sermet Sami Uysal'ın 1984 yılında çıkardığı Yabancılara Türkçe Dersleri (Birinci Bölüm) incelendiğinde uygulama ve dil bilgisi bölümlerinin olduğunu görüyoruz. Uygulama bölümünde “Sınıfta, Var-yok, Nerede? Renkler vb.” konu başlıkları vardır. Dil bilgisi konuları ise “çoğul eki, zarflar, emir kipi, şimdiki zaman, geniş zaman, geçmiş zamanlar, gelecek zaman, ek-fiil ve sayı sıfatı” şeklindedir. Eserin uygulama bölümü “kelimeler, konuşmalar, okuma ve yazma, sorular, bilgi köşesi, şiir köşesi ve dil bilgisi” başlıklarından oluşmaktadır. Eserde bolca örnek cümleler, alıştırmalar, karikatür köşesi, özel ve özgün metinler kullanılmaktadır. Eser sistematığı açısından günümüz yabancılara Türkçe öğretim setlerine çok benzemektedir. Eserde kullanılan metin, alıştırma ve karikatür örnekleri aşağıda gösterilmektedir.

Şiir Köşesi:

DEĞİL

Bilmem nasıl anlatsam!
Nasıl, nasıl, size derdim!
Bir dert ki yürekler acısı
Bir dert ki düşman başına.
Gönül yarası desem...
Değil!
Ekmek parası desem...
Değil!
Bir dert ki...

Dayanılır şey değil. (1)

Orhan Veli KANIK

TAHTA, KÜRSÜ, ÇOCUKLAR

Tahta, sınıfa karşı;
Kürsü, tahtanın yanında;
Sınıfta, otuz çocuk vardı.

—o—o—

Tahtanın önünde silgi,
Üç dört tebeşir.
Öğretmen içeri girdi,
İlk ders cebir.

.....

Behçet NECAİİĞİL

Ö d e v : 1 — Yürekler acısı, düşman başına, gönül yarası, ekmek parası ve dayanılır şey değil sözlerinin anlamlarını bulup bunlarla birer cümle yapınız.

2 — «Beş parmak bir değil (-dir).» atasözünün anlamını açıklayın.

3 — «Başkasının sözüne değil, kendi gözüne inan» özdeyişinin (vecizesinin) anlamını, örnekler vererek açıklayınız.

PAPATYA

Bahar olsun da seyredin
Nasıl süsler bayırları,
Zümrüt gibi çayırları
Yüze gülen o nâzenin
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Tarlalarda hoşâ giden,
Sarı, turuncu, pembe, mor,
Birçok dilber çiçek olur;
Bence dilberdir hepsinden
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Yaprakları kıvrır kıvrır;
O da ayrı bir güzellik
Boy bos, boyun ipincecik;
Hem güzel hem de nazlıdır
Gelin yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Rüzgâr eser gâh o yana,
Gâh bu yana, hep beraber,
Dalga dalga eğilirler;
Ferah verirler insana
Güler yüzlü papatyalar,
Altın gözlü papatyalar.

Tevfik FİKRET

Salon ve Oturma Odası

(OKUMA ve YAZMA)

Bizim evimiz, amcamlarınkinden daha büyük, fakat dayımlarınkinden daha küçüktür.

Evimizde bir salon, bir yemek odası, bir oturma odası, üç de yatak odası vardır. Ayrıca da mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır.

Ben ve kardeşlerim oturma odasında ders çalışırız. Evimizin oturma odası yatak odalarından daha büyük, fakat salondan daha küçüktür. Misafir odası, odalarımızın en büyüğüdür. Oturma odasının duvarları fildişi renginde plâstik badanalıdır, fakat salonun duvarlarında çiçekli kâğıtlar vardır. Oturma odasında iki pencere, pencerelerde de tül perdeler vardır. Salonda, dört geniş pencere, pencerelerde de tül perdelerden başka fıstık renginde kadife perdeler vardır. Güneşli günlerde salonun perdeleri hep kapalıdır. Ayrıca, misafir salonunun panjurları da vardır. Salonun pencereleri, oturma odasınınkinden çok daha büyüktür.

Oturma odasının duvarlarında annemle babamın evlilik resimleri asılıdır. Salonda ise iki tane çok güzel tablo vardır. Bence bunlar dünyanın en güzel tablolarıdır. Biri, ötekinden daha büyüktür; ama küçüğü daha güzeldir. Orta büyüklükteki oturma odamızda bir küçük halı vardır, halbuki misafir salonumuz baştan başa halı ile kaplıdır. Misafir odasındaki halı, oturma odasındakinden altı kat (misli) daha büyüktür. Oturma odasında, ucuz rahat eşya vardır: Bir büyük formika masa, altı sandalye, iki kitap dolabı, ayrıca da katı, kaloriferle ısıttığımızdan yedi dilim radyatör. Ağabeyimin bir de pilli radyosu vardır. Çalışırken müzik dinlemeyi çok sever.

Oturma odamızın sağ duvarında bir termometre ile bir de barometre asılıdır. Barometre, termometreden daha büyüktür.

Salonda ise, daha pahalı mobilya bulunur: koltuklar, kanapeler, zarif iki masa ve televizyon. Orda, teyp, pikap ve bir de büyük «salon radyosu» vardır. O radyo, oturma odasındakinden daha büyük ve daha da pahalıdır. Babam, ders çalışırken bunlara el sürmemizi yasaklamıştır. Ders çalışma saatlerinde telefonla konuşmamıza da çok kızar. Onun için de bizim evdeki telefonun bir kilidi vardır. (1)

Sorular:

- Oturma odasında neler var, sayınız?
- Salonda neler var, sayınız?

(1) Bilinmeyen kelimeler sözlükten bulunacaktır. Ayrıca, «Yabancılarla TÜRK DİL BİLGİSİ»nden de «İsim Tamlaması» yeniden okunacaktır.

Günümüzde her geçen sayıları gün artan TÖMER'lerin Türkçe öğretimiyle ilgili çalışmalarına hız verildikleri görülmektedir. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan metin çeşitliliğini bu TÖMER'lerin setlerinden takip edebilmekteyiz. Aşağıda günümüz üniversitelerinin önde gelen TÖMER'lerine ait öğretim setlerinden örnek bazı metinler gösterilmektedir.

Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından çıkarılan İzmir Yabancılara Türkçe kitabında kullanılan metinlerin büyük çoğunluğunu özel metin göstermektedir. Gök, yaptığı çalışmaya göre İzmir Yabancılar İçin Türkçe (B1) kitabında okuma başlığı altında kullanılan metinlerin dağılımı 39 özel metin, 13 özgün metin şeklindedir (Gök, 2017, s. 79). Aşağıda bu kitaba ait özel metin örnekleri görülmektedir:

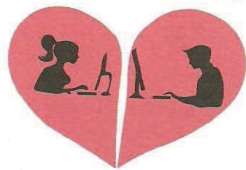
SANAL SOSYALLİK

Günümüzde her şey gibi sosyallik de teknoloji üzerinden olmaya başladı. İnsanlar evlerde, pastanelerde buluşup sohbet etmek yerine internetteki sohbet odalarında bir araya geliyorlar. Hatta teknoloji sayesinde hiç tanımadığımız insanlarla bile sohbet edebiliyoruz.

Örneğin internette bazı sohbet odalarında hiç tanımadığımız kişilerle **vazışabiliriz**. **Selamlaş**tıktan sonra o kişi bize, biz ona sorular sorarız. Ya gerçek kimliklerimizle **tanışırız** ya da sahte isimler kullanıp; o an olmak istediğimiz kişi gibi davranırız. Biraz sohbet ettikten sonra tekrar görüşmek için **anlaşırız** ve **vedalaşırız**.

Bu kısa sohbetlerde bazen belki de tanıdığımız kişilerle **karşılaşırız**. Ama kişiler bu sohbet odalarında genellikle farklı isimler kullanır. Bu yüzden kimle **vazıştığımızı** bilmeyiz. O kişi, belki de bizim çok yakından tanıdığımız bir arkadaşımızdır.

Bu sohbet odalarında **tanışan** ve daha sonra dışarıda gerçek hayatta **buluşup**, arkadaşlık kurarak, birbirine aşık olan hatta evlenen kişiler var. Hiç tanımadığımız kişilerle yüz yüze **görüşmeyip** sohbet etmek, sıkıldığımız zamanlarda bizi rahatlatır. Ama yine de dikkatli olup karşımızdaki kişiye fazla güvenmemelidir. Sosyal davranışlar...

YAŞARKEN

Ben sürekli çalışan bir iş kadınıyım ve bir oğlum var. Benim için zaman çok önemli. Pek çok şeyi aynı zaman içinde yapmam lazım. Bunun için aynı zamanda bazen birkaç işi birlikte yapmaya çalışıyorum. Örneğin sabah hazırlanırken her şeyi hızlı hızlı yapıyorum. Kahvaltı yaparken gazete okuyorum. Çünkü bu işim için gerekli. İşe giderken oğlumu okula bırakıyorum. Sonra yoldayken İngilizce sözcükler dinliyorum. Yakında bir sınavım var.

İşe gittikten sonra işlerimi yaparken kahve içiyorum. Öğlen yemek yerken oğlumun okulunu arıyorum ve onunla konuşuyoruz. Çünkü oğlum gün içinde benimle konuşmak ister. Akşam eve dönerken oğlumu okuldan alıyorum. Eve geldikten sonra yemek yaparken ertesi günün yemeği için de bir şeyler hazırlıyorum. Televizyon izlerken de oğlumun ödevlerine yardım ediyorum.

Yunus Emre Enstitüsü tarafından çıkarılan ve dünyanın birçok ülkesinde kullanılan Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe ders kitabında (B1 seviyesinde) kullanılan metinleri okuma başlığı altında 21 özel metin, 3 özgün metin şeklinde gruplayabiliriz. Bu kitaba ait metin örnekleri aşağıda görülmektedir:

Hayatı Paylaşıyoruz

Bence, sosyal paylaşım siteleri çok faydalı. Her gün milyonlarca insan, sosyal paylaşım sitelerini kullanıyor. İnsanlar, hayatlarındaki önemli olayları bu sayede arkadaşlarıyla paylaşabiliyorlar. Bazı insanlar fotoğraflarını, bazıları duygu ve düşüncelerini bazıları da çeşitli etkinlik haberlerini bu sayfalarda paylaşıyor.

İnsanların yanı sıra pek çok kurum ve kuruluş bu sitelerde gruplar kurarak insanlara ulaşmaya çalışıyor. Sivil toplum kuruluşları, üyelerine ve gönüllülere bu sayfalar aracılığıyla mesajlarını iletiyor. Hatta devlet başkanları, cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla vatandaşlarla iletişim kuruyor. Böylece sosyal paylaşım siteleri, büyük bir rol üstleniyor.

Hayattan Kopuyoruz

Bence, sosyal paylaşım siteleri insanları birbirinden koparıyor. Bazı uzmanlara göre, sosyal paylaşım siteleri insanları yalnızlaştırıyor. Sanal ortam, insanları toplumdaki yakın çevresinden uzaklaştırarak sosyalleşmeyi engelliyor. Aile bireyleri, birbiriyle iletişim kurmak yerine sosyal paylaşım sitelerinde başkalarıyla iletişim kurmayı tercih ediyor. Aynı evin içinde, farklı odalarda, birbirinden habersiz yaşayan insanlar var. Çocuklar anne ve babalarıyla, eşler birbirleriyle iletişim kurmuyor. Saatlerce sosyal paylaşım sitelerinde vakit geçiren insanlar, sanal bir ortamla gerçeklerden uzaklaşıyor. Bu nedenle sosyal paylaşım siteleri yerine yüz yüze iletişim kurmak gerek. Aynı ortamı paylaşarak sohbet etmek çok daha zevkli.

Ankara Üniversitesi yayınladığı Y. Hitit kitabında (B1) okuma bağılığı altında metin dağılımı 34 özel metin, 17 özgün metin şeklindedir (Gök, 2017, s. 64). Yabancılara Türkçe öğretiminin öncülerinden olan bu kitaptan örnek metinler:

Ne Yapmam Gerek?

Benim adım Elif. İnşaat malzemeleri satan büyük bir şirkette yönetici asistanı olarak çalışıyorum. Şirketimizde genel müdürden sonraki en yetkili personel Hasan Bey. Ben de Hasan Bey'in asistanıyım.

Aslında işimi ve şirketimi çok seviyorum. Çünkü çalışma saatlerim çok düzenli, işim zevkli ve maaşım benim için yeterli. Ama tek bir sorunum var, o da Hasan Bey... Normalde çoğu işi onun yapması ve benim ona yardımcı olmam gerekiyor. Fakat genellikle tam tersi oluyor. Ben bütün dosyaları genel müdürün isteklerine uygun olarak hazırlıyorum ve Hasan Bey neredeyse sadece kontrol edip imzalıyor...

Sana Çok Özeniyorum

- Burcu** : Alo, Ceren. Merhaba. Bugün işe gelmedin. Seni merak ettim.
- Ceren** : Sorma, çok hastayım. Bütün gün yataktan kalkamadım. Evde dinlendim.
- Burcu** : Geçmiş olsun. Biz de bugün o kadar yoğun çalıştık ki..Yorgunluktan ölüyorum. Keşke ben de hasta ol saydım da birkaç gün işe git _____.
- Ceren** : Bence iyi olup işe gelmek daha iyi. Bütün gün hiç yataktan çıkamadım. Televizyondaki programların hepsini seyrettim. Hiç zevkli değildi.
- Burcu** : Benim yorgunluktan televizyon seyretmeye bile vaktim yok. Yemek yiyip hemen uyumak istiyorum. Ben de keşke senin gibi bütün gün televizyon seyredip kafamı dağıt _____.
- Ceren** : Sabahtan beri yalnızca iki kase çorba içebildim.
- Burcu** : Ben de keşke az yiyip fazla kilolarımı ver _____ . Hiç şu durumunun kıymetini bilmiyorsun. Keşke ben de senin gibi işe ara verip evde vakit geçir _____ . Neyse ben seni çok özleyeceğim. Sen dinlenmeye devam et. Çok geçmiş olsun canım.
- 1 hafta sonra iş yerinde...*

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (B1) incelendiğinde okuma başlığı altında metin dağılımı; 14 özgün metin, 4 özel metin şeklindedir (Gök, 2017, s. 52). Örnekleri aşağıda gösterilmektedir:

NASIL BİR EV ARIYORSUNUZ?

Gamze: Merhaba, ben Gamze. Dükkânınızın camındaki ev ilanlarını görüp geldim.
Mehmet Ali: Merhaba Gamze Hanım, "Yeni Bir Hayat" emlak ofisine hoş geldiniz. Ben Mehmet Ali, size nasıl yardımcı olabilirim?
Gamze: İstanbul'da çalışmaya başladım ve acil olarak iş yerime yakın bir ev arıyorum. Günlerdir yeni bir ev araya araya yorulduğum.
Mehmet Ali: Nasıl bir ev arıyorsunuz, kiralık mı satılık mı?
Gamze: Kiralık.
Mehmet Ali: Özel bir mevki düşünüyor musunuz, hangi semtlerde ev arıyorsunuz?
Gamze: Levent'te çalışıyorum. Bu nedenle bu çevrede oturmak istiyorum.
Mehmet Ali: Peki, kaç odalı bir ev düşünüyorsunuz?
Gamze: Bir oda bir salon ya da iki oda bir salon benim için uygun olabilir.
Mehmet Ali: Gamze Hanım, yalnız mı yoksa ailenizle ya da bir arkadaşınızla mı yaşayacaksınız? Bu soruyu soruyorum çünkü biliyorsunuz ki bazı ev sahipleri bekâra ev vermemeyi tercih ediyorlar.
Gamze: Evet, biliyorum ama ben evli değilim ve henüz İstanbul'da kimseyi tanımıyorum bu yüzden ilk zamanlar yalnız yaşayacağım. Buna uygun evlere bakabiliriz.

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için

NEREYE GİDECEĞİZ?

Demet: Kendini nasıl hissediyorsun Nadia? Yorgun musun?
Nadia: Yorgunum. Ancak bu tatlı bir yorgunluk. Nihayet güzel bir ev bulduk. Ev arkadaşları oluyoruz. Ne güzel değil mi?
Demet: Evet ama çok işimiz var. Önce elektriğe, suya, doğalgaza, telefona ve internete abone olacağız.
Nadia: Haklısın ancak bunların hepsi bir günde olmaz. Bence iş bölümü yapalım.
Demet: Bence de. O zaman ben elektrik ve suya abone olayım. Sen doğalgaz, telefon ve internete abone ol.
Nadia: Olur. Peki, elektrik ve suya nasıl abone olacaksın? Memleketindeyken yeni bir ev için abonelik işlemlerini yaptın mı?
Demet: Evet yaptım. İstanbul'da ise elektrik için TEDAŞ'a, su için İSKİ'ye gideceğim.
Nadia: Nasıl gideceksin? Biliyor musun?
Demet: Evet, doğru öğrenmişsin. Peki, nasıl gideceksin? Biliyor musun?
Nadia: Otobüsü kullanacağım ama daha önce burada hiç otobüse binmedim.
Demet: Otobüs için "akıllı bilet" yani AKBİL kullanabilirsin. AKBİL vapur, tramvay, metro ve otobüs gibi ulaşım araçlarının yakınındaki satış yerlerinde var ve bütün ulaşım araçları için geçerli.
Nadia: Öyle mi? Benim "akıllı bilet"im var zaten. O zaman yarın ev için gerekli yerlere gidebilirim.
Demet: Ben de yarın gidebilirim ve sonra da taşınabiliriz. Peki, sonra faturaları nereye ödeyeceğiz? Biliyor musun?
Nadia: Hımm. Bilmiyorum. Ailemin yanında faturaları ben ödüyordum. Sen biliyor musun? Daha önce faturaları ödüyordun mu?
Demet: Evet, ödüyordum. İstanbul'da faturalar, fatura ödeme merkezlerine ya da bankalara ödenabiliyor.

Windows'u Etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için

Gazi Üniversitesi tarafından çıkarılan *Yabancılar İçin Türkçe (B1)* kitabı incelendiğinde okuma başlığı altında 17 özel metin, 3 özgün metin olduğu görülmektedir (Gök, 2017, s. 97). Yabancılar Türkçe öğretimi konusunda öncülerden olan bu kitaptan metin örnekleri aşağıda gösterilmektedir:

Merhaba Meti,

Türkiye'ye gittikçe alışıyorum. Artık buradaki hayata uyum sağladım. Sınıf arkadaşlarımla çok iyi vakit geçiriyorum. Bugün onlarla bir filme gittik. Sen de duymuşsundur: *Buz Devri 4 Bence* çok eğlenceli bir film. İzlerken tekrar çocukluğuma döndüm. Seninle yaşadığımız ve yaramazlık yaptığımız günleri hatırladım. Sana kısaca filmi anlatayım: Filmin kahramanları; Manny, Sid ve Diego, kırılmış bir buz dağından garip bir sal yaparlar. Bu derme çatma salla büyük ve heyecanlı bir maceraya atılırlar. Ama bu yolculuk onlar için düşündükleri kadar kolay olmaz. Film izlerken çok eğlendim. Meti, sana anlatacağım daha çok şey var ama çok geç oldu, artık uyumalıyım. Yarın sabah dersim var. Görüşürüz.

Sanal Alem

Günümüzde insanların şöhrete ulaşması, eskiye göre çok daha kolay. İnternet ve sosyal medya, bütün insanlara az da olsa ünlü olma fırsatı veriyor. Herkesin sosyal medyadaki iletleri az veya çok okunuyor, beğeniliyor ve paylaşılıyor.

İnsanlar kendi fotoğraflarını, videolarını, kliplerini kolaylıkla diğer insanlarla paylaşabiliyor. Herkes, kendi takipçilerini ve kendi hayran kitlesini oluşturabiliyor. Ayrıca, sosyal medyada herkes kendini eşit derecede ifade edebiliyor. Bu da demokratik düşüncenin gelişmesine yardımcı oluyor.

Sosyal medya, küçük işletmelerin ticarî faaliyetlerini de olumlu yönde etkiliyor. Çok az bir yatırım gerektiren reklam ve aktivitelerle çok büyük kitlelere ulaşmak mümkün. Bu sebeple küçük işletmelerin sosyal medyaya gösterdikleri ilgi sürekli artıyor.

Sosyal medyanın beraberinde getirdiği bazı olumsuzluklar da var. İnternet ortamı, sanal kimliklerin kullanılmasına zemin hazırlayarak insanları gerçeklikten uzaklaştırıyor. Sosyal medya ve internetteki bütün ilişkiler tamamen bir sanrıdan ibaret olabiliyor. Galiba internetten "sanal âlem" diye bahsedilmesi de bundan kaynaklanıyor.

Sonuç olarak bakıldığında Türkçenin yabancılara öğretiminde kullanılan metinler Hunlar, Uygurlar döneminde diplomatik ve ticari ilişkiler yanında misyonerlik faaliyetleri etrafında geliştiği görülmektedir. Diplomatik ilişkilerde yazılan mektupların Türkçe olması ve bunu karşı tarafın çevirmek zorunda olması bir öğretimdir. Bunun yanında yabancı tüccarların mallarını Türk bölgelerinde satmak istemeleri sonucunda öğrendikleri Türkçe de bir öğretimdir. Mani dinine ait rahiplerin Türklere dinlerini anlatmak için de Türkçe öğrendikleri görülmektedir.

Karahanlılar dönemine gelindiğinde elde tutulur bir kitap olarak karşımıza Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügati't-Türk adlı çıkmaktadır. Eser sistematik olarak ilk defa yabancılara Türkçe öğreten bir kitaptır. Bu kitap bir sözlük olmasının yanında Türk kültürüne ait şiir, atasözü, hikâye vb. unsurların verilmesi açısından önemlidir. Eserdeki metinler Türk kültürünü anlatmak için seçilmiş metinlerdir. Bu kitabın dışında yazılan bir takım eserlere değinmiştik. Osmanlılar zamanında ise yabancılara Türkçe öğretimi adına eksik ve kesintilerle de olsa birtakım faaliyetler olduğu ama bu konuda yeterli çalışma yapılmadığından fazla malumata sahip değiliz. Tanzimat ile birlikte Türkçe öğretiminde kıpırdanmalar olsa da yeterli değildir. Yıkılmayı durdurmaya çalışan ve ekonomik sorunları olan, diğer taraftan içindeki halkları bir arada tutmaya gayret gösteren bir devletin yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgilenememesi doğal karşılanabilir.

Günümüze doğru gelindikçe özellikle 1960'lı yıllarda Türkçe öğretim işi canlanmaya başlamıştır. Kitaplar yazılmaya ve üniversitelerde birimler açılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalara önceki bölümlerde yer vermiştik. Özellikle bu çalışmalardan günümüze doğru inceleme yapıldığında eserlerde edebi metin, özgün ve özel metin kullanıldığını görmekteyiz. Göze çarpan bir durum 1984 yılından sonra yabancılar için yazılan Türkçe kitaplarının uygulama bölümlerinde özel metin sayısının artmasıdır. Son yıllarda ise özel metin kullanımı dil bilgisi alanında da görülmeye başlanmıştır.

Alanyazın

Bilindiği üzere dil öğretiminin en önemli kullanım sahası metinlerdir. Aşağıda, çalışmamızın konusu olan metin, dil bilgisi ve dil öğretiminde materyal tasarımı bağlamında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmaların bir kısmı Türkçenin ana dil olarak öğretimiyle ilgilidir. Çalışmamızla ilgisi ise bu çalışmaların Türkçe öğretiminde metin kullanımıyla alakalı olmasıdır.

Avcı, “yöntem ve yaklaşım olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ana dili öğretimi yöntem ve yaklaşımından farklı olmadığını söylemektedir” (Avcı, 2012, s. 4). Ana dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımlar yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de etkilemiştir. Bu bağlamda ana dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan yöntemler, yaklaşımlar ve metinler yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanını da ilgilendirmektedir. Her iki alanında öğretim merkezi metindir. Bunların yanında ülkemizde 1950’lerden sonra üniversitelerde yabancılara Türkçe öğretim faaliyetlerinde bir artış görülmektedir. Bu faaliyetlerle birlikte üniversitelerin bünyelerinde TÖMER’ler kurulmuştur. Bu TÖMER’lerin çıkardığı yabancılar için Türkçe öğretim setleri incelendiğinde yoğun bir şekilde özel metin kullanıldığı görülmektedir. Gök, Yaptığı yüksek lisans çalışmasında TÖMER’lerin yabancılar için Türkçe setlerini (B1 seviyesinde) inceler ve okuma başlığı altında kullandıkları metin dağılımı şu şekilde belirler (Gök, 2017):

İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 39 özel metin, 13 özgün metin; Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 34 özel metin, 17 özgün metin; Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe 17 özel metin, 3 özgün metin; Yedi İklim Türkçe 21 özel metin, 3 özgün metin; İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders kitabı 14 özgün metin, 4 özel metin şeklindedir. Görüldüğü gibi özel metin kullanımını yoğun bir şekilde yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim setlerinde görmekteyiz. Yabancılara Türkçe öğretiminde özgün metin, özel metin ve edebi metin kullanımının ne seviyede ve yoğunlukta kullanılacağı netlik

kazanmayan ve öğretim setlerine ve öğretici fikirlerine göre değiştiği de bilinen bir durumdur. Aşağıda Türkçenin ana dil olarak veya yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili metin kullanımı, materyal tasarımı ve dil bilgisine ait çalışmalar görülmektedir. Çalışmamız bunların hepsini kapsadığı için burada yer verilmiştir.

Gök (2017) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi” adlı çalışmasında ‘İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları’, ‘Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları’, ‘İzmir Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları’ ve ‘Gazi Üniversitesi TÖMER Türkçe Ders Kitapları’ndaki metin seçimleri üzerinde durmuş. Böylece ders kitaplarının ne tür metinlere yer verdiği ortaya konmuş, metinler ve metin türleri incelenmiş ve sınıflandırma yapılmıştır. Ayrıca bu çalışmayla incelediği öğretim setlerinde özgün metin, özel metin, edebi metin, kurmaca ve kullanımlık metinlerin ne ölçüde kullanıldığını tespit etmiştir.

Motteram (2013) “İngilizce Dil Öğretimi İçin Öğrenme Teknolojileri ve Yenilikler” adlı eserinde “Konuşma metinleri” (Talking texts) şeklinde bir tabir kullanmıştır. Bu çalışmada bir metnin sözlü versiyonlarının olması, mevcut okuma yeterliliğini artıracaklarını söylemektedir.

Onat (2013) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Fiillerde Çatı” adlı yüksek lisans çalışmasında fiillerde çatı konusu ve çatının öğrenimini etkileyen, çatıdan önce bilinmesi gereken konular dilbilimcilerin verdikleri bilgiler ışığında açıklanmış, daha sonra da konunun öğretimine ilişkin iki uygulama örneği verilmiştir. Son olarak da Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarında yer alan çatı konusu ve alıştırmalar değerlendirilmiştir.

Kasapoğlu (2012) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Ulaçların Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme” adlı çalışmasında Türkçedeki –ArAk, -Ip, -IncA ve –All ulaç

yapıları ile oluşturulan ulaç tümçemsilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere öğretilmesine yönelik ders malzemesi oluşturmaktır.

Çalışmamızın amacı doğrultusunda yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış kitapların bir kısmı incelenerek ulaçların öğretimine yönelik eksiklikler saptanmış elde edilen verilerle saptanan eksikliklerin giderilmesine yönelik özgün malzemeler oluşturulmuştur.

Türkyılmaz ve Başarmak (2012) “Ana Dil Öğretiminde Hiper Metin Kullanımının Okuduğunu Anlamaya Etkisi” adlı makalelerinde yeni bir metin çeşidi olarak “hiper (köprülü metinler)” metinden söz etmektedirler. Hipermetin ((hyper texts)), henüz bilimsel teorisi tam anlamıyla bilinmeyen; tek tek metinlerin ve metin sayfalarının birbirine bağlanmasıyla oluşturulan dijital bir metin türüdür.

Artuç (2012) yaptığı çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde şiir metinlerinin kullanılmasının ne ölçüde yararlı olabileceğini saptamak; Türkçenin yabancılara ve iki dillilere öğretilmesinde etkili bir yöntem geliştirmek istemiştir. Çalışmanın hedef kitlesi Türk diline yabancı olan ve Türkçe öğrenmeye ihtiyaç duyan kişilerdir. Aynı zamanda dil öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma yönteminin soydaş Türk topluluklarına Türkiye Türkçesi öğretirken de kullanılabileceği göz önünde bulundurulmuştur.

Unger ve Kubek’in (2011) “Special-purpose Text Clustering” (Özel amaçlı metin) adlı çalışmaları incelendiğinde bir internet sitesinde arama yapıldığında kolaylık sağlanması için anahtar kelime ve terimlerin kümelenmesi incelenmiştir.

Yapılandırıcı yaklaşımın bu görüşleri dil öğretim alanında yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir. Bunlar ‘beceri yaklaşımı, etkinlik yaklaşımı, tematik yaklaşım, teknikleri öğretme yaklaşımı’ gibi sıralanabilir. Bu yaklaşımlar çeşitli ülkelerin programlarında ve Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde ele alınmıştır. (Beacco, 2007)

Şimşek (2011) yaptığı çalışmada okuma metinleri ve yardımcı kitapların yabancılara Türkçe öğretimindeki önemini belirtmiştir. Bu bağlamda Ankara TÖMER, Gazi TÖMER’in

ders kitaplarını incelemiştir. Bunun yanında yabancılara Türkçe öğretimi alanında tam anlamıyla hazırlanmış yardımcı kitapların bulunmadığını tespit ederek bu alanda çaba gösteren “AdımAdım Türkçe” öğretim setindeki okuma kitaplarını da incelemiştir.

Bozkurt (2011) yaptığı çalışmada yabancı dil öğrenmenin önemli bir ayağını oluşturan hedef dilde yazılmış bir öykünün dil düzeylerine göre yeniden oluşturulmasına, düzeylendirilmesine ve yalınlaştırılmasına uygun bir yöntem ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmada dil, kültür ve kültür aktarımında yazınsal metinlerin önemi konuları da ele alınmıştır. Türkçe yazılmış bir öykü, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin A1, A2, B1, B2, C1,C2 dil düzeylerine göre yeniden oluşturulmuştur.

Nam (2010) “Kelime Öğretiminde Etkili Stratejiler” adlı çalışmasında NASA’nın internet sitesinden aldığı “Su tasarrufu için ne yapabilirim?” adlı metni, otantik (authentic) metin olarak adlandırmıştır. Otantik metinler orijinal metinler olup pedagojik eğitim için yazılmamışlardır ve gerçek hayattan alınmışlardır (Berardo, 2006).

Şalvarlı (2010) “Türkçe Öğretimi İçin Metin Hazırlama” adlı yüksek lisans çalışmasının amacı Türk dilindeki deyimlere dikkati çekmek, yerli ve yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullanılan dilbilgisi kitaplarına deyimlerin eklenmesinin önerilmesidir. Ayrıca bu çalışma, yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde seviyeleri belirler ve bu seviyelerde deyimlerin nasıl öğretilmesi gerektiğini amaçlar.

Deyim kavramının tanımı ve deyim öğretiminin amacı incelenmiştir. Tüm konu deyim öğretiminin yöntemi ve amacı altında toplanmıştır. Kaynakçada belirtilen deyimler sözlüğü ve Cahit Uçuk’un hikâyelerinde kullanılan deyimler taranmış ve yorumlanmıştır. Deyimlerle ilgili metinler yazılmıştır

Pirinç (2010) yaptığı çalışmada ortaçlar kategorisel, anlamsal ve işlevsel yönden ele alınmıştır. Ortaçlı yapılar Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme alanında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin zorlandıkları bir dilbilgisi konusu olarak görülmektedir. Bu durumu göz

önünde bulundurarak bu çalışma Türkçede ortaçlı yapıların öğretimine ilişkin katkıda bulunabilmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretimi orta seviye kitabı incelenmiştir.

Ü. Yurtseven, (2010) yaptığı çalışmada yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki yeri ve önemini araştırmıştır. Bu bağlamda Yeni Hitit ders kitapları, çalışma kitapları ve dinleme kayıtlarında yer alan yazınsal metinler; metin türü, içerik, metin-alıştırma ilişkisi ve metin-görsellik ilişkisi açısından incelenip değerlendirilmiştir.

Özden (2009) “Türkçe Kaynak Metinlerin Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği” adlı doktora tezinde Türkçe kaynak metinlerin dil eğitiminde kültür ve değerlerin çocuklara aktarılmasında kullanılma imkânının tespiti için yapılmıştır. 14. Yüzyıla ait mesnevi türü eserler içinden yer olan kısa hikâyeler malzeme olarak kullanılmıştır.

Mantıku't Tayr ve Garib-name'den metinler seçilmiştir. Metinlerin çevirileri yapılmış, sözlükçeleri hazırlanmış ve hikâyeler resimlenmiştir. Mesneviler yazıldıkları dönemde Türkçeyi ve Türk kültürünü yeni yetişen kuşaklara aktarmada araç olarak kullanılmıştır. Bu sebeple Türkçenin 14. Yüzyıla ait kaynak metinlerin çocuk edebiyatı ve dil eğitiminde kullanılabilir olduğu tespit edilmiştir.

Thom (2008 “Dil öğretiminde edebi metinleri kullanımı” adlı çalışmasında Vietnam Ulusal Üniversitesi İngilizce Bölümü birinci sınıflarda edebi metin kullanmıştır. Ayrıca araştırmacı edebi metin kullanımını Sandra Macka'nın desteklediğini söylemektedir.

Edebî metinler şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, ortaoyunu gibi çeşitli türlerden oluşmaktadır. Bu metinlerin iyi yazılmış olmaları, bir ülkenin kültürünü yansıtmaları, dil ve kültür öğretiminde özel bir role sahip olmaları gibi nedenlerle dil öğretiminde örnek metinler olarak kullanılmaları gerektiği sık sık vurgulanmaktadır.

“Eğitim s¼recinde edebî metinlerin dili etkili ve verimli olarak ¼ğreteceđi, ¼đrencilerin birey olarak gelişmelerine yardım edeceği, başka kişi ve kurumlarla ilişkilerini geliştireceği açıklanmaktadır. Ayrıca ¼đrencinin kendini ve d¼nyayı anlaması, kişiliğini ve yaratıcılığını geliştirmesi için gerekli olduğu dile getirilmektedir.” (Letafati, Moussavi, 2012, s. 67).

Edebî metinler daha çok geleneksel dil ¼ğretim yaklaşımlarında g¼r¼lmektedir. Dil ¼ğretiminde dil bilgisi kuralları, kelimeler, atas¼zleri, edebiyat, genel k¼lt¼r gibi konulara ağırlık veren geleneksel dil ¼ğretim yaklaşımları, ‘dil bilgisi, kelime ve k¼lt¼r yaklaşımı ‘olmak üzere ¼ alt gruba ayrılmaktadır. (Puren,2004)

Derman (2008) “Dil Bilgisi ¼ğretiminde Metinlerin Seçimi zerine Bir Araştırma” adlı doktora tezinde 7. sınıf T¼rke dersi dil bilgisi konularının ¼ğretimine y¼nelik olarak seçilen T¼rk edebiyatına ait metinleri ve araştırmacının aynı konuların ¼ğretimi için geliştirdiği metinleri kullanan ¼đrenciler ile ders kitabında yer alan metinleri kullanan ¼đrencilerin akademik başarıları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çeçen (2007) “Metne Dayalı Dil Bilgisi ¼ğretimi” adlı doktora tezinde ana dil olarak T¼rke ¼ğretiminde etkinliklerle dil bilgisi ¼ğretimi yapmıştır. Etkinlikleri 2005 ¼ğretim programına g¼re hazırlamıştır. Çalışmanın amacı metne dayalı dil bilgisi ¼ğretiminin, ¼đrencilerin başarısına etkisi olup olmadığını tespit etmek ve geleneksel ¼ğretim y¼ntemi ile metne dayalı ¼ğretim y¼nteminin arasında anlamlı bir fark olup olmadığıdır.

Pehlivan (2007) yaptığı alışma T¼rke ¼ğretiminde k¼lt¼r kavramının metinler aracılığıyla nasıl aktarılabilceği üzerinedir. Çalışmada DİLMER’de okutulan ders kitapları incelenmiş. DİLMER’de okutulan T¼rke Okuyorum 1, 2, 3 metin kitaplarının, konu alanları, metin sunuşları, k¼lt¼r aktarımı, metin t¼r¼, metin biçimi, içerik açısından ¼z¼mlmeleri yapılmış ve daha sonra k¼lt¼rel aktarımın ağırlıklı olarak yer aldığı metinlerle ilgili uygulama ¼rneklerine yer verilmiştir.

Cheung, Wing-sze, Helen (2006) “İngilizce Öğrenen Öğrencilerin Motivasyonlarını Artırmak İçin Web Tabanlı Medya Metinleri Kullanma” (<http://hub.hku.hk/bitstream/10722/51435/6/FullText.pdf>) adlı çalışmada web tabanlı medya metinlerinin öğrenci motivasyonuna etkisi incelenmiştir. Dört aya süren çalışmada öğrenciler için medya metinleri seçildi.

Bu metinler hiper metinlerle (köprülü metinler) desteklendi. Araştırma sonucunda kullanılan metinlerin öğrenci motivasyonunu artırmada dinamik bir güce sahip olduğu görüldü. Çalışma boyunca görüldü ki öğrenciler internette dolaşmaya meyillidirler. Bu yüzden medya metinlerinin faydalı olması için bir rehber ihtiyacı vardır. Bu çalışmada görülen diğer bir özellik ise internetten medya metinleri seçmenin zor olmasıdır.

Çalışma sonucunda anlaşıldı ki geleneksel metinlerden farklı olarak medya metinleri öğrencilerin aktif katılımı için fırsatlar yaratmaktadır. Gerçekçi olan bu metinler öğrencilere çekici gelmekte ve öğrenmede içsel motivasyonu uyandırmaktadır. Bunun sebebi medya metinlerinin günlük hayattan olmasıdır.

Çakmak (2005) İlköğretim Öğrencilerinin Hiper metinsel Okuma Süreçlerinin İncelenmesi adlı çalışmada, ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin hiper metinsel okuma süreçleri ve öğrencilere verilen hiper metinsel sürecin gezinim öğretiminin, okuma sürecinde yaşanan kaybolma sorununa etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada hiper metinler (elektronik metinler) dijital veya dijital hale dönüştürülmüş doğrusal ve doğrusal olmayan etkileşimli metinler olarak tanımlanır. Bu metinlerde, farklı bilgi kümeleri link adı aldıkları verilen köprüler aracılığıyla organize edilmektedir.

Hişmanoğlu (2005) “Teaching English Through Literature” (Edebiyatla İngilizce Öğretimi) adlı çalışmasında dil becerilerinin kazanımı için edebiyat ürünlerini (şiir, dram, roman vb.) kullanılmasını vurgulamıştır.

Eken (2004) yaptığı çalışmada ana dil olarak Türkçe öğretiminde metin seçiminde dikkat edilmesi gereken noktaları tespit etmek için MEB yayınlarından 6., 7. Ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiştir. Çalışma sonucunda yazar bir metin değerlendirme formu önermektedir. İncelediği kitaplarda gördüğü kusuru dil bilgisi konularının düzenli bir şekilde kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru ilerlememesi, yani rastgele dizilmiş olmasıdır.

Murdoch (1999) “Yabancı Dil sınıflarında özgün Metinler” (Authentic Texts in the Language Classroom) adlı çalışmada otantik metinlerle, öğrenenin katılımını artırmak dil özelliklerini keşfetmeye yönelik öğrencileri etkinleştirmek konuşulan dilin farkına varması amaçlandı. Bu metinlerle öğrencinin gramer ve kelime kullanımı için genellemeler yapmasına ve önceki gramer bilgilerini karşılaşılan yeni durumlara aktarmasına fırsatlar sunulmuştur. Otantik metinlere girdi çeşitliliğini artırmak için ihtiyaç vardır.

Bunun yanında otantik metinlerin olumsuz tarafları da karşımıza çıkabilir. Örneğin öğrencinin metne fazla zaman harcamasına ve bir seferde tek bir yapıyla uğraşmasına neden olabilir. Öğrenci hedef dilde yetersiz ise metni anlamak için büyük çaba harcaması gerekebilir. Öğrencilere sunduğumuz otantik metinlerde öğrencilerden metne karşı risk almasını istemekteyiz. Bu durum öğrencinin huzursuz olmasına ve motivasyonunun kırılmasına neden olabilir. Bu durumda öğretmenin devreye girmesi gerekecektir. Öğrenci yalnız olmadığını hissetmelidir.

Dilek (1995) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Özgün Metinlerle Çalışma Yolları” adlı yüksek lisans tezi Türkçe öğretiminde okuma-anlama becerisini geliştirmeye yöneliktir. Çalışmanın amacı okuma-anlamaya yönelik alıştırmalar örnekleri ortaya koymaktır. Çalışma gazete ve dergi vb. yayınlardan alınan özgün metinlerin öğrenci tarafından daha anlaşılmasına yardımcı olmayı ve etkinlikler sunmayı amaçlar.

Davranışçı yaklaşımda dil bir davranış olarak ele alınmış, dil öğretimi uyarıcı-tepki bağlamında çeşitli tekrar, taklit, ezberleme ve şartlandırma yoluyla gerçekleştirilmiştir. Davranışçı yaklaşımda edebî metinler bir kenara bırakılarak üretilmiş metinler kullanılmıştır. Üretilmiş metinler, çeşitli öğrenci, öğretmen ve yazarlar tarafından yazılmış metinlerdir. Üretilmiş metin kullanımı davranışçı dil yaklaşımıyla birlikte gündeme gelmiştir. Davranışçı yaklaşımın temsilcisi Skinner'e göre "Dil, bir davranıştır." Diğer davranışlar gibi uyarıcı-tepki bağlamında çeşitli tekrar ve şartlandırmalarla öğretilir. Öğretim sürecinde taklit ve ezberlemeye ağırlık verilir.

Edebi metinleri anlamak için öğrencilerin konuyla ilgili yeterli ön bilgilerinin olması gerekmektedir. Oysa üretilmiş metinlerde böyle bir durum söz konusu değildir. Üretilmiş metinler günlük yaşamdan çeşitli kesitler sunan, bir durumu anlatan metinlerdir.

Özgün metinler, dil öğretimi için hazırlanmamış, ancak konuşma, kendini ifade etme, öğrenilen kelime ve dil bilgisi kurallarını uygulamaya yardım eden, işitsel, görsel ve yazılı dokümanlardır. Bunlar gazete yazıları, mektuplar, afişler, yemek tarifleri, notlar, şiirler, haberler, resimli romanlar, roman özetleri, hikâyeler vb. olmaktadır. (https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf)

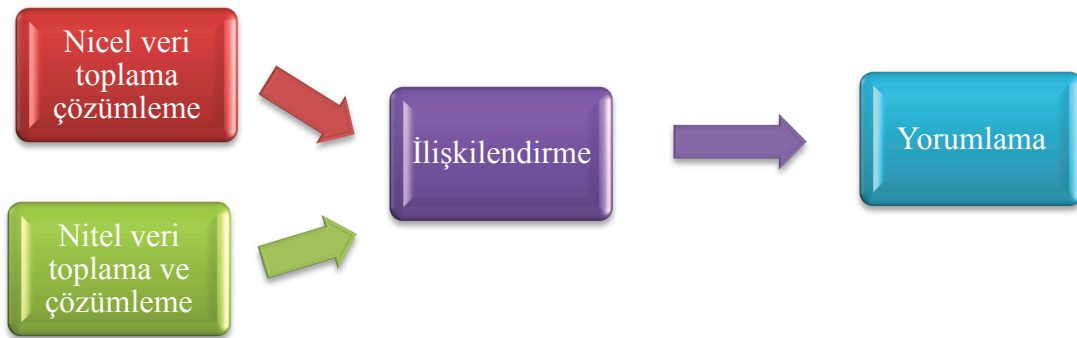
Özel metinler dil öğretiminde kullanmak için hazırlanmış metinlerdir. Özgün metinlere benzer şekilde hazırlanmış metinler, özellikle sanatçılar tarafından seslendirilen ve özel olarak dinleme-anlama için hazırlanmış metinlerdir. Ders kitabı yönergeleri, açıklamaları, test ve sınav açıklamaları, öğretmenin sınıfta kullandığı açıklamalar, sınıf yönetimi ve yönlendirme amaçlı metinler vb. Bunlar özel metin türleri sayılabilir (CECR, 2000).

Bölüm III: Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli karma gömülü deneysel çalışmadır. “Karma yöntem, tek bir veri kaynağının yetersiz olduğu, sonuçların açıklanması gerektiği ve araştırmanın bulgularının genelleştirilmesi gerektiği durumlarda yapılır” (Creswell ve Clark, 2014, s. 9). Karma yöntem nitel ve nicel yöntemlerinin kullanıldığı yöntemdir. “Eğer araştırmacı isterse nitel ve nicel yöntemleri ya da teknikleri birleştirebilir” (Glesne, 1992’den akt. Ersoy ve Yalçınoğlu, 2013, s. 19). Araştırmacı bileştirdiği verilerle daha sağlam bir sonuca ulaşır.

Araştırmanın karma deseni yakınsayan paralel desendir. “Bu desen yöntemlere eşit önem verir, çözümlene zamanında nitel ve nicel aşamaları birbirinden ayrı tutar ve daha sonra genel yorumlama yaparken sonuçları birleştirir” (Delice, 2014, s. 79). Araştırmanın sonunda nitel ve nicel veriler ilişkilendirilir.

Şekil 19. Yakınsayan paralel desen

“Karma yöntemler; bir çalışmada nitel ve nicel araştırmaların ve bunların verilerinin birleştirilmesini ya da bütünleştirilmesini gerektirmektedir” (Bütün, 2013, s. 14). “Karma yöntemi, görmenin birden fazla yolu olarak tanımlamak, bu yöntemi sadece bir araştırma

yöntemi olarak kullanmanın ötesinde geniş bir uygulama alanı ortaya çıkarmaktadır” (Dede ve Demir, 2014, s. 5). Karma yöntemle araştırmacı farklı birçok veriyi elde etme imkânı bulmuş olur.

Araştırmanın nitel yaklaşımı gömülü teoridir. Gömülü teoriyi Glaser ve Strauss, teronin veriden keşfedilmesi şeklinde tanımlamışlardır. Aşağıda gömülü teorinin daha detaylı tanımı verilmektedir.

Bu iki araştırmacı gömülü teoriyi sosyal araştırmacının teori geliştirme kapasitesini keşfetmesine yönelik bir çaba olarak gömülü teori yöntemini, sosyal araştırmalardaki gerçeklik ne kadar kesinlikle toplanabilir ve toplanan bu verilerle mevcut teoriler nasıl test edilir arayışına cevap olması amacıyla ortaya koymuşlardır. Daha sonra bu iki araştırmacı fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Glaser’e göre toplanan verilerden teori kendiliğinden ortaya çıkması gerekir. Strauss’a göre ise verinin belli kategorilere göre kodlama yapıp teori ortaya çıkarılması için sistematik olarak analiz edilmesi gerekir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşğın, 2013, s. 202).

“Gömülü desenin daha çok nicel araştırma desenlerinden deneysel ve ilişkisel araştırmaları nitel çalışmalarla desteklemek amacıyla kullanıldığı görülmektedir” (Büyüköztürk, K. Çakmak, E. Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Nitel araştırmanın diğer türlerinde olduğu gibi araştırmacı veri toplama ve veri analizinin öncelikli aracı olarak tümevarım duruşunu benimser ve veriden anlam çıkarmaya çalışır. Bu tür çalışmanın sonucu teori, veriden çıkan ya da “gömülü” veri içinde olandır. Gömülü teoriyi diğer nitel araştırmalardan ayıran fark teori oluşturmaya odaklanmasıdır. “Gömülü teoride veriler görüşmelerden, gözlemlerden ve dokümanlardan gelebilir” (Corbin ve Strauss, 2007’den akt. Merriam, 2013, s. 29). Bu veriler iyi bir şekilde kayıt edilmelidir.

“Nitел araştırmacılar, belli bir konu ile ilgili araştırma yaparken o konunun ne kadar ya da ne kadar iyi olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bakış açısı elde etmek isterler. Nitel

araştırmaların en belirgin özelliği, doğal ortamda meydana gelen olgu, ya da davranışlar üzerine araştırmaların sürdürülmesidir” (Büyüköztürk ve diğ. 2012, s. 234). Nitel araştırma, birtakım felsefi yönelim ve yaklaşımı kapsar. Nitel araştırmanın temelleri antropoloji, sosyoloji ve gazetecilik, eğitim ve hukuk gibi birçok alanlara uzanabilir. Nitel araştırmalar çok geniş bir alanla ilgilenir. Nitel araştırmaların geniş bir alanla ilgilenmesi aynı zamanda veri elde etmenin de güçlüğünü gösterir. Günümüzde nitel ve nicel yöntemlerin kullanıldığı karma yöntem çalışmalarına ilgi artmaktadır. Creswell ve Plano Clark karma yöntemleri dörde ayırmaktadır. Bunlar: “zenginleştirilmiş desen, açıklayıcı desenler, keşfe yönelik desen ve gömülü desen” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Çalışmamızın karma deseni gömülü desendir.

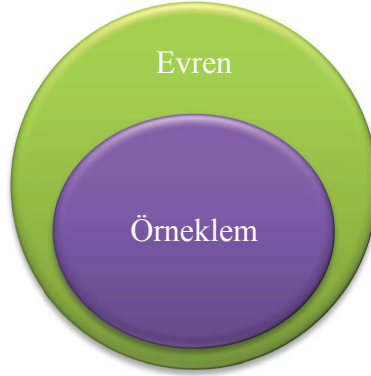
Nitel araştırmaların tersine, nicel araştırmalarda araştırmacı incelediği kavramlara sayısal değerler verebilir. Nicel araştırmalar bir fenomen ile ilgili gözlemlerin sayısal ifadeleri şeklinde açıklanmasıdır. Genel olarak nicel araştırmalar hipotezlerin önerilmesiyle başlar ve süreç içerisinde bu hipotezlerin doğruluğu test edilir (Güler, Halıcıoğlu ve Tařđın, 2013, s. 3). Nicel yöntemlerle sayısal verilerin elde edilmesi amaçlanır. Nicel araştırmalar her zaman net olanla ilgilenir.

Araştırmanın nicel kısmında deney ve kontrol gruplarından oluşan yarı deneysel yöntem uygulanmıştır. “Deneysel araştırma araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Bu çalışmalarda gerçek amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmektir” (Büyüköztürk ve diğ., 2012, s. 195). Yarı deneysel yöntem, araştırmacının eğitim kurumlarında istediği gibi öğrenci seçmesinin ve istediği gibi gruplar oluşturmasının zor olmasından dolayı tercih edilir. Araştırmacı hazır var olan sınıflardan rastgele deney ve kontrol grupları seçer ve çalışmasını yapar.

Evren ve Örneklem

“Bir araştırma için evren (population, universe), soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği canlı ya da cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012, s. 80). Evren araştırma yapılacak alanın genelini oluşturur. Evren yapılan çalışmada elde edilecek bulguların analiz edilip yorumlanacağı gruptur. Araştırmada çıkan sonuçları evrenin özelliklerini bildirir.

Çalışma örnekleme (sample) ise inceleme yapmayı düşündüğümüz büyük bir parçayı temsil edecek bir gruptur. Araştırmanın bütün evreni kapsayacak şekilde yapılması çok zor olduğundan çalışmalarda evrenden örneklem seçimine gidilir. Örneklem evreni temsil eder. Örneklem üzerinde yapılan çalışmalardan ve çıkan sonuçlara bakılarak evren üzerinde genelleme yapılır. Araştırmalarda örneklem üzerinde yapılan çalışmalar evren üzerinde yapıldığında da aynı sonuçlara ulaşılırdı görüşü hâkimdir.

Şekil 20. Evren ve örneklem ilişkisi.

Araştırmanın evrenini Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler, özellikle B1 seviyesindekiler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini Moskova Devlet Sosyal Bilimler ve Ekonomi Üniversitesi Türkoloji Bölümü’nde okuyan B1 seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın kontrol grubunu ise Moskova Devlet Üniversitesi Asya ve Afrika

Ülkeleri Enstitüsü Türkoloji Bölümü'nde okuyan B1 öğrencileri oluşturmuştur. Düzeye göre öğrenmenin esas alınması ve metinlerin düzeylere göre seçilmesi öğretim esnasında en az sorunu getirmesi ya da sorunsuzca geçirilebilmesi açısından önemlidir. Bu yüzden AOÖÇ süreci esnek olarak ele almakta; öğrenen ve öğreticinin ihtiyacına göre şekillenmesini istemektedir (Gök, 2017). Bu çalışmanın amacı da düzeye göre metinle öğretimin yapılması ve ihtiyaca göre özel metin hazırlanmasıdır. Aşağıdaki tabloda B1 seviyesindeki öğrencilerin Avrupa dil kriterlerine göre sahip olmaları gereken yetenekler verilmektedir. B1 seviyesindeki bir öğrenci dil öğretiminin sonunda bu özellikleri taşımak zorundadır.

(<http://adp.meb.gov.tr/nedir.php>)

Tablo 23

Avrupa Ortak Dil Kriterleri

Seviye	Dinleme	Okuma	Karşılıklı Konuşma	Sözlü Anlatım	Yazılı Anlatım
B1	İş, okul, boş zaman vb. ortamlarda sürekli karşılaşılan bildik konulardaki net, standart konuşmanın ana hatlarını anlayabilirim. Güncel olaylar ya da kişisel ilgi alanıma giren konularla ilgili radyo ve televizyon programlarının çoğunun ana hatlarını yavaş ve net olduğunda anlayabilirim.	Meslekle ilgili ya da günlük dilde en sık kullanılan sözcükleri içeren metinleri anlayabilirim. Kişisel mektuplarda belirtilen olay, duygu ve dilekleri anlayabilirim.	Dilin konuşulduğu ülkede seyahat ederken ortaya çıkabilecek birçok durumla başa çıkabilirim. Bildik, ilgi alanıma giren ya da günlük yaşamla ilgili (Örneğin; aile, hobi, iş, yolculuk ve güncel olaylar gibi) konularda hazırlık yapmadan konuşmalara katılabilirim.	Deneyimlerimi, hayallerimi, umutlarımı, isteklerimi ve olayları betimlemek için çeşitli kalıpları yalın bir yoldan birbirine bağlayabilirim. Düşünce ve planlara ilişkin açıklamaları ve nedenleri kısaca sıralayabilirim. Bir öyküyü anlatabilirim, bir kitap ya da filmin konusunu aktarabilirim ve izlenimlerimi	Bildik ya da ilgi alanıma giren konularla bağlantılı bir metin yazabilirim. Deneyim ve izlenimlerimi betimleyen kişisel mektuplar yazabilirim.

Verilerin Toplama takvimi

Bilimsel araştırmalarda veri toplamak için, çalışmaya göre farklı veri toplama aracı kullanılmaktadır. Bu araçlar uzmanlarca geliştirilip sahada kullanılmaktadır. Veri toplama araçları ile araştırmanın amacına yönelik bilgiler toplanmakta ve yorumlanmaktadır. Bu bilgiler incelenmekte ve buna göre araştırma şekillenmektedir. Çalışmamızda birçok veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu çalışmanın veri toplama takvimi aşağıda gösterilmektedir:

Tablo 24

Veri Toplama Takvimi

No	Tarih	Etkinlik	Veri toplama aracı
1	24.10.2014	Uzmanlarla görüşme	Görüşme formu
2	27.10.2014	Uzmanlarla görüşme (devam)	Görüşme formu
3	28.10.2014	Uzmanlarla görüşme (devam)	Görüşme formu
4	30.10.2014	öğrenciler ile görüşme	Görüşme formu
5	31.10.2014	öğrenciler ile görüşme (devam)	Görüşme formu
6	03.11.2014	öğrenciler ile görüşme (devam)	Görüşme formu
7	04.11.2014	öğrenciler ile görüşme (devam)	Görüşme formu
8	05.11.2014	öğrenciler ile görüşme (devam)	Görüşme formu
9	09.02.2015	ön test / son test pilot uygulama	Cevap anahtarı
10	16.02.2015	Metinlerin pilot uygulamaları	Metin değerlendirme formu

---

11	17.02.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
12	23.02.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
13	24.02.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
14	02.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
15	03.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
16	09.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
17	10.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
18	16.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
19	17.03.2015	Metinlerin pilot uygulamaları (devam)	Metin değerlendirme formu
20	24.03.2015	Kontrol grubu ön test	Cevap anahtarı
21	25.03.2015	Deney grubu ön test	Cevap anahtarı
22	27.03.2015	Deney grubu uygulama başı kompozisyon yazma	Kompozisyon değerlendirme formu

---

23	02.04.2015	Uygulama-1	Yansıtıcı günlük
23	03.04.2015	Uygulama-2	Yansıtıcı günlük
25	06.04.2015	Uygulama-3	Yansıtıcı günlük
26	08.04.2015	Uygulama-4	Yansıtıcı günlük
27	13.04.2015	Uygulama-5	Yansıtıcı günlük
28	14.04.2015	Uygulama-6	Yansıtıcı günlük
29	20.04.2015	Uygulama-7	Yansıtıcı günlük
30	21.04.2016	Uygulama-8	Yansıtıcı günlük
31	27.04.2015	Uygulama-9	Yansıtıcı günlük
32	28.04.2015	Uygulama-10	Yansıtıcı günlük
33	05.05.2015	Uygulama-11	Yansıtıcı günlük
34	06.05.2015	Uygulama-12	Yansıtıcı günlük
35	11.05.2015	Uygulama-13	Yansıtıcı günlük
36	12.05.2015	Uygulama-14	Yansıtıcı günlük
37	18.05.2015	Uygulama-15	Yansıtıcı günlük
38	25.05.2015	Uygulama-16	Yansıtıcı günlük
39	29.05.2015	Odak grup görüşmesi	Görüşme formu ve kamera
40	01.06.2015	Kontrol grubu son test	Cevap anahtarı
41	02.06.2015	Deney grubu son test	Cevap anahtarı
42	05.06.2015	Deney grubu uygulama sonu kompozisyon yazma	Kompozisyon değerlendirme formu

---

Veri Toplama Araçları

Nitel Veri Toplama Araçları

Öğretmen görüşme formu

“Görüşme formları nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 127). Nitel görüşmelerin her çeşidinde, görüşme aracılığıyla istenilen bilgiye ulaşma imkânı vardır. En çok kullanılan görüşme türü, bir kişinin diğer kişiden bilgi almak için karşılıklı yapılan görüşmedir. Görüşme formu ile araştırmacı öğrenmek istediği soruları muhatabına sorar ve öğrenir. Görüşme ile farklı ve detaylı bilgilere ulaşılabilir.

Yapılan çalışmada öğretmen görüşlerini tespit etmek için “öğretmen görüşme formu” hazırlanmıştır. Bu görüşme formu, yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında sorular esnekler. Yapılan görüşmeye göre sorular şekil alabilir ve çeşitlenebilir. Görüşmenin büyük kısmı açıklığa kavuşturulması istenen sorular veya sorunlardan oluşur. Araştırmacı öğrenmek istediği sorulara cevap bulmaya çalışır. Daha önceden belirlenmiş ifade ve soru ayrıntıları yoktur

Öğretmen görüşme formu hazırlanıp uzmanlara gönderilmiş (bkz. EK A); uzmanlar formdaki soruların görüşme için uygun olup olmadığını incelemişler ve aynı zamanda gerekli durumlarda dönüş yapmışlardır. Uzmanlardan gelen dönütlere göre formda düzeltmeler ve değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra alanı yabancılara Türkçe öğretmek olan on uzmanla görüşme yapılmıştır. Görüşmeden elde edilen verilen “Bulgular ve Yorum” bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir. Yabancılara Türkçe öğreten uzmanlarla yapılan görüşme hem çalışmamızın temelini oluşturmakta hem de bundan sonraki yapılacak olan çalışmalara veri olma özelliğini göstermektedir.

Öğrenci görüşme formu

Görüşme, gözlemleyemediğimiz davranışlar, duygular veya insanların çevrelerindeki dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını öğrenmek için gereklidir. Geçmişte yaşanmış ve tekrar etmeyecek olayları öğrenmek istediğimizde görüşme yoluna başvurulur. Araştırmacı çalışması için gerekli verileri toplamak için çalışmanın muhataplarıyla bir görüşme yapar. Bu görüşmede çalışma için önemli bilgiler toplanmaya ve daha başka veriler elde edilmeye çalışılır.

“Nitel veri caziptir. Nitel veri iyi yapılandırılmış, zengin tanımlara ve sürece ilişkin ayrıntılı açıklamalara dayanır. Nitel veriye sahip olan kişi olayları sıraya koyup sonuçları görebilir ve tatmin edici açıklamalarda bulunabilir” (Miles ve Huberman, 2015, s. 1). Öğrenci görüşmede formunda yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır (bkz. Ek C). Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında sorular esnek ve görüşme boyunca tekrar düzenlenebilir veya değiştirilebilir. Çalışmayla ilgili öğretmen görüşleri alındıktan sonra öğrenci görüşleri alınmıştır. Çıkan sonuçlar “Bulgular ve Yorum” başlığı altında incelenmiştir.

Metin Değerlendirme Formu

Çalışmanın örneklemini Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1 seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Bu nedenle uygulama için hazırlanan özel metinler ve diğer etkinlikler B1 konularını içermektedir. Çalışma için hazırlanan özel metinler uzmanlar tarafından “Metin Değerlendirme Formu” esas alınarak değerlendirilmiş ve dönütlerde bulunmuşlardır (bkz. Ek F). Uzmanlardan gelen dönütler sonucunda özel metinlerde düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonrasında çalışma için hazırlanan özel metinlerin pilot uygulaması yapılmıştır. Çıkan sonuçlar çalışmanın “Bulgular ve Yorum” başlığı altında değerlendirilmiş ve ortaya konmuştur.

Uygulama Yansıtıcı Günlükleri

Uygulama boyunca yansıtıcı günlük tutulmuştur. Yansıtma kavramı ilk defa Dewey tarafından açıklanmış olup herhangi bir deneyimin hatırlandığı, üzerinde düşünüldüğü ve genellikle belli bir amaç göz önüne alınarak değerlendirildiği bir süreç olarak tanımlanabilir. Yansıtıcı düşünmenin kuramsal temelleri Dewey ve Schön'ün çalışmalarına dayanmaktadır. Dewey, yansıtıcı düşünmeyi herhangi bir bilgiyi etkin, sürekli ve dikkatli bir biçimde düşünme olarak tanımlamaktadır.

Dewey'in, "Biz deneyimlerimizden öğrenmeyiz. Deneyimlerimiz üzerine yaptığımız yansıtmalardan öğreniriz" görüşü yansıtmanın öğrenme üzerindeki etkisini anlamak bakımından dikkat çekicidir. Bu şu anlama gelmektedir; tek başına deneyim öğrenmeyi sağlamaz. Öğrenmeyi artıran asıl etken deneyimler üzerine yapılan yansıtmalardır. Bu görüş temel alındığında, öğretmen adayının sadece derste yaptığı etkinliklerin değil, yaptığı etkinliklerin yeterli, yetersiz vb. kısımları üzerine yaptığı yansıtmanın gelecekteki mesleki uygulamalarına rehberlik etmesinin öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünmeyi geliştireceği söylenebilir. "Dewey'in yansıtıcı düşünce konusundaki görüşlerinden etkilenen bireylerin eylemleri üzerinde sürekli yansıtıcı düşünerek elde ettikleri veriler doğrultusunda eylemlerini yeniden şekillendirdiklerini savunmaktadır" (Larrivee, 2008'den akt. Koç ve Yıldız, 2012, s. 226). Yansıtıcı günlük, yazılı ya da kayıtlı öğretim deneyimi raporlarıdır. Günlük, öğretmen ya da öğrencilerin öğretim/öğrenim işine verdikleri yazılı yanıtlardır. Günlük tutmak iki amaca hizmet eder:

1. Daha sonraki yansıtmanın amaçları için olay ve düşüncelerin kaydedilmesi.
2. Yazma sürecinin kendisinin, öğretimin iç yüzünün anlaşılmasına yardımcı olması (Bölükbaş, 2004, s. 21)

Yansıtıcı günlük uygulamayı yapan öğretmen tarafından uygulama boyunca tutulan günlüktür. Çalışmanın nitel veri toplama araçlarından biridir. Yansıtıcı günlük uygulamanın

başından, uygulama bitene kadar geçen dönemi gözlemler ve kayda geçirir. Uygulamanın nasıl geçtiği hakkında bilgi vermesi bakımından önemli bir araçtır. Uygulama yansıtıcı günlükler hem çalışmamızın desteklenmesi için kullanılmış hem de bu günlüklerden elde edilen veriler sonraki çalışmalar için birer kaynak teşkil edecektir. Sekiz haftalık uygulama boyunca on altı yansıtıcı günlük tutulmuştur (bkz. Ek G).

Odak Grup Görüşme Formu

“Odak grup görüşmesi, birden fazla kişi ile birlikte bir konu ile ilgili bilgi almak amacıyla kullanılan bir görüşme yöntemidir” (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013, s. 125). Nitel araştırmanın bir yöntemi olarak odak grup görüşmesi, incelemeyle alakalı bilgisi olan kişilerin görüşmelerinin yapılacağı bir veri toplama metodudur (Merriam, 2015). Odak grup görüşmesinde grup üyeleri birbirinden etkilenebilmekte ve çalışmaya faydalı olabilecek veriler verebilmektedir. Odak grup görüşmesinde sorular esnek ve görüşme boyunca da tekrar yapılandırılabilir. Uygulama sonunda öğrencilerle odak grup görüşmesi yapıldı ve uygulama sürecine dair düşünceleri alındı. Elde edilen veriler “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde incelenmiştir.

Odak grup görüşmesi sonucunda elde edilen veriler çalışmanın amaca uygun olup olmadığının ve uygulama sürecinin başarılı geçip geçmediğinin tespit edilmesi açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Elde edilen veriler çalışma ve uygulama sürecinin bir özeti durumundadır. Odak grup görüşmesi sonucunda çıkan veriler çalışmanın nitel verilerinden biridir. Burada elde edilen sonuçlar diğer nitel ve nicel verileri destekleyip desteklemediği konusunda büyük önem arz etmektedir (bkz. Ek I).

Nicel Veri Toplama Araçları

Başarı Testi (ön test / son test)

Karma yöntemle yapılan araştırmanın nicel bölümünü yarı deneysel bir çalışmanın verileri olan ön test ve son test oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı deney ve kontrol gurubuna yapılan ön test ve son testten çıkan sonuçlar karşılaştırmak ve uygulamanın başarılı olup olmadığını öğrenmektir.

Bu amaçla uygulama konularını içeren elli soruluk bir test hazırlanmış ve uzmanlara gönderilmiştir (bkz. Ek E). Gelen dönütlere bakılarak düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra pilot uygulama yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaların ardından hazır hale gelen ön test ve son test deney ve kontrol gurubuna uygulanmıştır.

Kompozisyon Değerlendirme Formu

Araştırmanın nicel veri toplama araçlarından biri de öğrencilerin kompozisyon kâğıtlarıdır. Uygulamanın faydalı olup olmadığını ve kullanılan özel metinlerin yazma becerisine etkisini tespit etmek için deney grubuna uygulama başında ve sonunda kompozisyon yazdırıldı (bkz. Ek H).

Daha sonra kompozisyonlar uzmanlar tarafından değerlendirildi. Öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlar üç uzman tarafından kompozisyon değerlendirme formuna göre okundu ve puanlama yapıldı. Deney grubunun uygulama başında ve sonunda yazdıkları kompozisyonların aritmetik ortalaması alınıp başarı oranları değerlendirildi. Çalışmanın ayrıntıları bilgi “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde verilmektedir.

Verilerin analizi

Nitel Verilerin Analizi

“Veri analizi, nitel araştırmacıların ne fazla zorlukla karşılaştıkları bir durumdur. Nitel araştırmalarda veri analizi farklılık, yaratıcılık ve esneklik anlamına gelir. Her nitel araştırma farklı özellikler taşıyır ve veri analizinde birtakım yeni yaklaşımlar gerektirir. Bundan dolayı araştırmacı kendi çalışması için bir veri analiz planı geliştirmesi beklenir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 221). Çalışma boyunca elde edilen nitel veriler içerik analizine göre yorumlanmıştır.

Nitel veri toplama araçlarından biri olan görüşme formları öğretmen ve öğrencilere göre geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Öğretmen görüşme formu, öğretmenlerin “ Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanıma ilişkin görüşlerini ve çalışmanın Avrupa dil ölçütlerine göre hangi seviyede yapılması gerektiği” konusunda düşüncelerini tespit etmek için on altı madde halinde oluşturulmuştur. Aynı konuda öğrencilerin düşüncelerini tespit etmek için on maddelik bir öğrenci görüşme formu oluşturulmuştur. Öğretmen ve öğrenci görüşme formlarından çıkan sonuçlar içerik analizine tabi tutulmuştur. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227). İçerik analizine tabi tutulan sonuçlar temalar altında toplanmış ve daha sonra yorumlanmıştır (bkz. Ek B, Ek D). Bu sonuçları araştırmanın başlangıç noktasını tespiti için çok önem teşkil etmektedir.

Araştırmada nitel veri toplama araçları olarak kullanılanlardan biri de metin değerlendirme formlarıdır. Bu formlar özel metinlere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini tespit etmek için kullanılmıştır. Uygulamadan kullanılan metinlerde ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri alınıp içerik analizine tabi tutulmuştur. Çıkan sonuçlar öğretmen ve öğrencilerin

kullanılan metinlere ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. Çalışmanın diğer bir nitel veri toplama aracı olan yansıtıcı günlükler, uygulama boyunca tutulmuş ve çıkan sonuçlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Yansıtıcı günlüklerden elde edilen veriler kodlama işlemi ile temalar altında toplanmış ve çıkan sonuçlar yorumlanmıştır. Son olarak nitel veri toplama araçlarından odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşme için odak grup görüşme formu hazırlanmıştır.

Öğrencilere altı maddelik soru sorulmuştur. Görüşme uygulamaya katılan öğrenciler ile toplu şekilde yapılmış ve kameraya alınmıştır. Daha sonrasında kamera kayıtları yazıya geçirilip içerik analizine tabi tutulmuştur. Tespit edilen veriler kodlanarak temalar altında gruplandırılmış ve yorumlanmıştır. İçerik analiziyle yorumlanan bütün görüşme formlarına ait kod ve tema listesi ekler bölümünde verilmektedir.

Nicel Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel yöntem kısmında, yarı deneysel bir çalışma olarak, deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test yapılarak veriler elde edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarına yapılan ön test ve son teste ilişkin elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına göre analiz edilip sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar tablo ve grafikler sayesinde anlaşılır hale getirilmiş ve yorumlanmıştır. Bu tablo ve yorumlardan deney ve kontrol gruplarının arasında başarı açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ortaya konmuştur.

Çalışmanın diğer bir nicel veri toplama aracı olarak kompozisyon değerlendirme formu kullanılmıştır. Uygulamanın başında ve sonunda deney gruplarına kompozisyon yazdırılmıştır (bkz. Ek İ). Bu kompozisyonlar her biri üç uzman uzaman tarafından okunup puanlanmıştır. Verilen puanların aritmetik ortalaması alınıp uygulama başında ve sonundaki başarı oranı tespit edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

“Bir ölçme aracı, aynı özelliği her uygulandığında aynı sonucu veriyorsa güvenilirdir. Geçerlik ise, bir ölçme aracının kullanılış amacına hizmet etme derecesidir. Bir ölçme aracı kullanılış amacına ne oranda hizmet edebiliyorsa o oranda geçerlilik özelliğine sahip demektir” (Yılmaz, 2010, s. 49).

“Nicel araştırmada geçerlik ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi ile ilişkilidir. Nitel araştırmada ise geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelir” (Kırk ve Miller, 1986’dan akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 256).

“Nitel araştırmada geçerlik konusu güvenilirlik konusuna göre daha öncelikli hale gelmektedir. Nicel araştırmada ise güvenilirlik konusuna daha fazla zaman harcanır. Bunun nedeni geçerliği tam olarak elde etmenin güç olmasından kaynaklanmaktadır. Bir araştırmada yüzde yüz güvenilirlik elde etmek mümkün olabilir ama yüzde yüz geçerlik elde etmek mümkün değildir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 256).

Nitel araştırmalarda araştırmacılar davranıştaki tutarlığa bakmak yerine daha çok yaptıkları gözlemin doğruluğuna dikkat ederler. Bundan dolayı, güvenilirlik çalışılan yerde meydana gelen her şeyi veri olarak kaydetmektir.

“Nitel bir çalışmada detaylı alan kayıtlarının alınması, ses ve görüntü kayıtlarının tutulması, resimlerin çekilmesi ve katılımcılardan alıntılarının yapılması güvenilirliği artırmaktadır” (Büyüköztürk ve diğ., 2013, s. 245).

Çalışmanın başarı testinin geçerlik ve güvenilirliği aşağıda açıklanmıştır. Başarı testi için madde ayırt edicilik ve madde güçlük çalışması yapılmıştır. Başarı testinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için başarı testi 40 öğrenci üzerinde yapılmış ve sonuçlar analiz edilmiştir.

Cevap kâğıtları puanlanıp en yüksekte en düşüğe doğru sıralanır. En yüksek ve en düşük puanlı kâğıtların %27'si ayrılır, ortada kalan kâğıtlar analize dâhil edilmezler. Üst ve alt grupta ayrı ayrı o maddeye verilen cevaplardan tüm seçeneklere konulan işaretler, erişilmemişler ve cevaplandırılmamışlar sayılır ve sayının sonuçları bir çizelge ile üzerinde gösterilir.

Doğru cevabın üst ve alt gruptaki yüzdeleriyle madde güçlüğü (p) ve maddenin ayırtıcılık gücü (r) bulunur. En yüksek ve en düşük puanlı kâğıtların %27'sine $40 \times 0,27 = 10,8 \sim 11$ olarak belirlenmiştir.

Madde ayırt edicilik indeksi:

$$\text{Madde Ayırtıcılık Gücü } r = \frac{D_{\text{Ü}} - D_{\text{A}}}{N}$$

Tablo 25

Madde Ayırt Edicilik Endeksi Değerlendirme Kriterleri

Madde Ayırt Edicilik Endeksi	Maddenin Değerlendirilmesi
0.40 ve daha büyük	Çok iyi bir madde(Ayırt etme gücü yüksek)
0.30 – 0.39 arası	Oldukça iyi bir madde
0.20 – 0.29 arası	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde(Ayırt etme gücü orta derece)
0.19 ve daha küçük	Çok zayıf madde(Ayırt etme gücü düşük)

Madde güçlük İndeksi

$$\text{Madde güçlüğü } p = \frac{D_u + D_a}{2N}$$

Tablo 26

Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik İçin Değerlendirme Kriterleri

Madde güçlük Endeksi (p)	Madde ayırt edicilik endeksi (r)	Yorum
0.90'dan fazla	Değer yok	Eğer etkili bir öğretim varsa tercih edilir
0.60-0.90	r>0.20	Tipik iyi bir madde
0.60-0.90	r<0.20	Üzerinde çalışılması gereken madde
p<0.60	r>0.20	Zor fakat ayırt edici bir madde(c)
p<0.60	r<0.20	Zor ve ayırt edici olmayan madde(Bu madde kullanılamaz)

Madde güçlüğü 1'e yaklaştıkça soru kolay doğru gitmektedir. Madde güçlüğü 0'a yaklaştıkça soru zora doğru gitmektedir. Madde güçlüğü 0,60'ın altında ise madde zor demektir. Aşağıda başarı testine ait soruların madde güçlüğü ve madde ayıricılık gücü gösterilmektedir.

Tablo 27

Başarı Testinin Madde Güçlük ve Madde Ayıricılık İndeksi

Soru No	Madde Güçlüğü (p)	Madde Ayıricılık Gücü (r)	Madde Ayıricılık Gücüne Göre Değerlendirme	Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik İçin Değerlendirme
1	0,65	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
2	0,66	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
3	0,70	0,41	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
4	0,62	0,45	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
5	0,61	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
6	0,65	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
7	0,60	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde (Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)

8	0,61	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde (Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)
9	0,68	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
10	0,67	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
11	0,60	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde(Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)
12	0,70	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
13	0,72	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
14	0,67	0,41	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
15	0,61	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
16	0,63	0,46	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
17	0,70	0,45	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
18	0,60	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde(Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)

19	0,66	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
20	0,67	0,47	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
21	0,60	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde(Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)
22	0,60	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
23	0,62	0,46	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
24	0,66	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
25	0,67	0,41	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
26	0,65	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
27	0,62	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
28	0,70	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
29	0,71	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
30	0,72	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
31	0,67	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde

32	0,66	0,45	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
33	0,71	0,45	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
34	0,66	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
35	0,67	0,47	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
36	0,67	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
37	0,62	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
38	0,67	0,41	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
39	0,70	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
40	0,71	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
41	0,60	0,19	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde(Ayırt etme gücü orta derece)	Üzerinde çalışılması gereken madde (düzeltildi)
42	0,65	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
43	0,63	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
44	0,62	0,44	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde

45	0,61	0,45	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
46	0,66	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
47	0,67	0,40	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
48	0,65	0,41	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
49	0,70	0,43	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde
50	0,66	0,42	Çok iyi bir madde (Ayırt etme gücü yüksek)	Tipik iyi bir madde

Çalışmada kullanılan nitel veri toplama araçlarından “metin değerlendirme formu, kompozisyon değerlendirme formu ve yansıtıcı günlük” formlarının geçerlik ve güvenilirlikleri uzman görüşleri ve pilot uygulamalara göre yapılmıştır. Bu formlar üç uzman tarafından incelenmiş ve uzmanlardan gelen dönütlere bakılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Bölüm IV: Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmayla ilgili olan bulgular ve yorumlar alt problemler yoluyla sırasıyla incelenmiştir.

Nitel Bulgular

Öğretmen Görüşme Formuna Dair Bulgular

Görüşme yapılan uzmanların alan bilgisi, eğitim durumları ve iş tecrübeleri ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Tablo 28

Uzman Bilgileri

Uzman	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Tecrübe
A.Y.	Türkçe	Türkçe	-	6 yıl
B.B.	Türkçe	Türkçe	-	6yıl
M.C.	Türkçe	Türkçe	Türkçe (devam)	10 yıl
A.K.	Türkçe	Türkçe	-	10 yıl
Y.A.	Türkçe	Türkçe	Türkçe	7 yıl
H.G	Edebiyat	Edebiyat	Edebiyat (devam)	5 yıl
E.O.	Edebiyat	Edebiyat	Edebiyat (devam)	5 yıl
F.A.	Türkçe	Türkçe	Türkçe	7 yıl
N.B.	Türkçe	Türkçe	-	6 yıl
B.Z.	Türkçe	-	-	6 yıl

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımına dair uzman görüşleri nelerdir?” şeklindedir.

Bu çalışmanın da amacı olan dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımı uzmanlara sorulduğunda olumlu cevaplar alınmıştır. Yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre saha çalışanları özellikle dil bilgisi konularının anlatımında metin eksikliği hissetmektedirler. Dil bilgisi konularının anlatılmasından sonra öğrencinin kuralların kullanımını göreceği bir alan olarak metin büyük önem arz etmektedir. Konuya uygun metin olmadığı durumda anlatılan kurallar soyut kalacak ve öğrenci bilgisini somutlaştıramayacaktır. Bu noktada özel metin ihtiyacının hissedileceği açıktır.

Uzman görüşlerine ve incelenen yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarına bakıldığında bir metin eksikliğinin olduğu görülmektedir. Dil bilgisi konuları kurallar eşliğinde anlatılmakta ve kurallar alıştırmalarla pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Kitaplardaki metin eksikliğini öğretmenler kendi gayreti ile tamamlamaya çalışmak zorundadır. Aksi durumda konu öğrencinin kafasında soyut bir şey olarak kalabilmektedir.

Uzmanlara göre dil bilgisi konularına özel, günlük hayatı da yansıtan metinler hazırlanmalıdır. Bu metinler sayesinde öğrenci kuralların kullanımı metin içerisinde görecek ve unutmayacaktır. Bu metinler seviye ve öğrencinin yaş durumuna göre hazırlanmalıdır. Eğer metinler becerilere göre hazırlanırsa daha iyi olacağı düşünülmektedir.

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere yabancılara Türkçe dil bilgisi anlatımında metin eksikliği olduğu saha uzmanları tarafından da kabul edilmekte ve bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya uygun metin hazırlama, sahada çalışanların büyük oranda ihtiyacını karşılayacaktır. Bunu da yine saha çalışanları yapabileceği gibi alanla ilgili akademisyenler de yapabilecektir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde öğreticilerin zorlandıkları dil becerileri hangileridir?” şeklindedir.

Yabancılara Türkçe öğreten uzmanlarla yapılan görüşmeler sonucunda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin zorlandıkları beceri konusunda farklı düşünceler ortaya çıkmıştır. Uzmanlardan alınan düşüncelere göre zorlanılan beceri sırası şu şekildedir: yazma, konuşma ve dil bilgisi.

Zorlanılan beceriler hakkında uzman görüşlerine göre yazma becerisi en zorlanılan becerilerin başından gelmektedir. Uzmanlara göre bu durumunun nedeni yabancı dil öğrenen öğrencinin öğrendiği kuralları uygulamaya, yani kâğıda aktarmada zorluk çekmesidir. Bunun nedeni ise öğrencinin yazma konusunda pratik eksikliğidir. Türkçe öğretim merkezlerinde yazma dersinin genel olarak ayrı bir ders şeklinde verilmemesi ve öğretmenlerin yazma ödevlerini zaman yetersizliği gibi nedenlerden dolayı düzenli şekilde kontrol etmemeleri bu becerinin eksik kalmasına neden olmaktadır.

Diğer zorlanılan beceri ise konuşmadır. Bir dili öğrenen kişi kısa sürede konuşmak ister. Ama bu isteği yerine getirmek çeşitli nedenlerden dolayı uzun bir zaman alabilir. Konuşma becerisi etkileyen birçok neden vardır. Örneğin öğrencinin mensup olduğu dil ailesi, öğrencinin kişilik yapısı, sınıf ortamı, öğretmenin yöntemleri ve kullanılan materyaller gibi birçok neden konuşma becerisini etkilemektedir.

Uzman görüşmelerinden çıkan sonuçlara göre yabancılara Türkçe öğretim kitaplarında konuşma becerisine yeteri kadar yer ayrılmamaktadır. Bunun yanında sınıf ortamında öğrencilere sadece diyaloglar okutturulmakta farklı uygulamalara az yer verilmektedir. Diğer bir konu ise öğretmenlerin yöntem sorunu ve dersleri tekdüze anlatma meselesidir. Öğretmenlerin yöntem ve teknik konusunda bilgi sahibi olmaları, alan ile ilgili yenilikleri

takip etmeleri ve derslerde drama gibi öğrenciyi aktif şekilde derse katacak uygulamalar yapmaları, yine uzman görüşmelerinden çıkan sonuçlardır.

Uzmanların yabancılara Türkçe öğretirken zorlandıkları diğer bir beceri ise dil bilgisidir. Uzmanlar dil bilgisinin dört temel beceriden ayrılmadan, söz konusu becerilerle bütüncül bir anlayışla anlatılması gerektiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte dil bilgisi konularını yabancı öğrencilere anlatırken zorluk çektiklerini de söylemektedirler.

Dil bilgisi öğretiminde zorluk çekilmesinin nedenleri arasında öğrencilerin dil bilgisine karşı ön yargılarının olması ve kendilerinde bulunan kuralları öğrendikleri dile uygulamaya çalışmaları gibi etkenler vardır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin özellikle B1 seviyesinde zorlandıklarını, (uzman görüşlerine göre) ifade etmiştik. Bunun nedenleri arasında B1 seviyesinde zor konuların olması, konu yığılması ve zaman darlığı gibi nedenlerinin olduğu ortaya çıkmıştı. Bütün bunlar birleştiği zaman dil bilgisi, öğrencilerin zorlandıkları bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Uzmanlara göre yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarındaki sorunlar ve öğrencilerin zorlandıkları dil bilgisi konularına göre çözüm yolları nelerdir?” şeklindedir.

Yabancılara Türkçe Öğretim Kitaplarında Dil Bilgisi Anlatım Sorunu

Türkçe öğrenen yabancı sayısı son zamanlarda oldukça artmaktadır. Türkçeye olan bu ilginin artması, Türkçe öğretim kitaplarındaki dil bilgisi konularının nasıl anlatıldığı sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Görüşme yapılan uzmanların hepsinin ortak kanaati yabancılara Türkçe öğretim kitaplarında dil bilgisi konularının anlatım sorunu bulunduğu yöndedir. Uzmanlar

şimdiye kadar her yönüyle uygun bir dil bilgisi kitabı ihtiyacının karşılanmadığını ifade etmektedirler.

Uzmanlar yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarının eksikliklerini şöyle sıralamaktadırlar:

- Dil bilgisi konularının sıralama sorunu olması.
- Dil bilgisi kitaplarının Türklere yazılmış izlenimi vermesi.
- Alıştırma ve etkinlik azlığı.
- Konuların metinlerle pekiştirilmemesi.
- Bazı metinlerin seviyeye uygun olmaması.
- Görsellerin az kullanılması.
- Konu anlatımının yetersiz olması.
- Dil bilgisi öğretim kitaplarının ortak bir konu sıralamasının olmaması.

Uzmanlar tarafından tespit edilen dil bilgisi kitaplarının eksiklikleri yukarıdaki gibidir.

Bu eksikliklerin giderilmesi için ise uzmanlar aşağıdaki görüşlerini ifade etmektedirler:

- Dil bilgisi kitaplarının ortak bir konu sıralaması olmalıdır.
- Dil bilgisi konuları kolaydan zora sıralanmalıdır.
- Konu anlatımında görsellerden faydalanmalıdır.
- Konu anlatımları geliştirilmelidir.
- Alıştırma ve etkinlik sayısı artırılmalıdır.
- Dil bilgisi konularına uygun metinler hazırlanmalıdır.
- Fiilimsiler gibi zor konular zamana yayılmalıdır.

Yukarıdaki alınan sonuçlara göre, uzmanlar yaşanan sorunları bilmekte ve sorunlara uygun çözüm önerileri sunmaktadırlar. Bu çözüm önerilerinden alan çalışanlarının faydalanacağı düşünülmektedir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Zorlanılan Dil Bilgisi Konuları İçin Çözüm Yolları

Dil öğretiminde öğrenciler bazı seviyelerde zorlanabilir. Bunun nedenleri arasında konuların zorluğu olabilir. Bu durumda öğretici buna bir çözüm bulmalıdır. Bulamadığı durumda öğrenci o konuları anlamayacak ve öğrencinin öğrenme isteği sönecektir. Özellikle Türkçenin yabancılara öğretiminde zorlanılan konuların tespiti ve çözüm yollarının bulunması önemli bir meseledir.

Uzmanlarla yapılan görüşmelerden ortaya çıkan çözüm önerileri vardır. Örneğin zorlanılan konunun tekrarı ve pratiği yapılabilir. Öğretim sürecinde derse başlamadan önce bir önceki ünitenin tekrarının yapılması faydalı olunacağı düşünülmektedir. Bunun ihmal edilmemesi gerekir. Diğer bir öneri ise konulara uygun ders kitabının dışında ek metin ve diyaloglar hazırlanmalıdır. Böylece öğrenci zorlandığı konunun pekiştirmesini yapacaktır.

Öğrencilerin zorlandıkları konular için başka bir çözüm yolu ise tercüme ve kıyaslama yapmaktır. Öğrenci eğer öğrendiği konuyu kendi diline tercümesini yaparsa akılda kalıcı olacak ve unutmayacaktır. Öğretmen ders anlattığı sınıfın nabzını iyi tutmalı ve konuları kolaydan zora göre anlatmalıdır. Öğretmen, öğrencinin ihtiyacına göre konu sıralamasını değiştirebilmelidir. Öğreticilerin yakındığı durumların başında gelen zaman sorununa çözüm bulunmaya çalışılmalı gerekiyorsa ek derslerle öğrencinin zorlandığı konular tekrar anlatılmalıdır. Bunlara ek olarak zorlanılan konularla özel video, klip ve sunum çalışmaları yapılmalıdır.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Uzmanların yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullandıkları yöntem ve materyaller nelerdir?” şeklindedir.

Dil öğretiminde özellikle Türkçenin yabancılara öğretiminde yöntem-teknik ve materyal kullanımı çok büyük önem arz etmektedir. Öğretmenin kullandığı yöntem ve

tekniklerle dersler daha eğlenceli hale gelecek ve öğrenci dersi daha iyi anlayacaktır. Öğretmen modern yöntemleri takip etmeli ve bunun yanında her ders için materyal hazırlayıp sınıfta kullanmalıdır.

Uzmanlarla yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin kullandıkları yöntem-teknik ve materyaller konusunda bazı bilgilere ulaşıldı. Görüşme yapılan öğretmenlerin her biri yabancılara Türkçe öğretiminde en az beş ile on yıl arasında değişen bir tecrübeye sahip olduklarından kendilerine özel ders anlatım sistemleri geliştirdikleri görüldü. Bazı öğretmenlerin ders kitaplarının dışında farklı bir materyal kullanmazken bazı öğretmenlerin ise ders kitaplarına ek olarak doküman hazırladığı görüldü. Örneğin konuya uygun olarak metin yazma, test hazırlama, sunum hazırlama, internetten faydalanma, alt yazılı video ve klip izletme, oyun oynatma ve şarkı ezberletme gibi yöntem ve materyallerin kullanıldığı uzmanlar tarafından ifade edildi. Bunun yanında bazı öğretmenlerin konuşma derslerinde drama yöntemine başvurduğu da görüldü. Bunların yanında öğretmenlerin özel bir yöntem (çeviri, doğal, telkin vb.) üzerinde durmadıkları görüldü. Daha çok öğrenciye ve anlatılacak konuya göre pratik bir yöntem seçildiği görüldü.

Yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre öğretmenlerin çoğu yöntem ve materyal kullanmada kendilerine özel sistemler geliştirimlerdir. Genel anlamda öğretmenlerin yöntem ve teknik konusunda teorik bilgiye fazla sahip olmadıkları görülmüştür. Fakat öğretmenlerin yaşayarak ve uygulayarak elde ettikleri tecrübeleri alana aktarmaları durumunda çok büyük fayda sağlanacaktır. Öğretmenlerin bu durumun farkında oldukları görülmektedir.

Öğrenci Görüşme Formlarına Dair Bulgular

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenleri ve Türkçenin kendilerine sağladığı faydalar nelerdir?” şeklindedir. Görüşülen öğrencilerin Türkçe dil seviyeleri ve ülke dağılımları şu şekildedir:

Tablo 29

Görüşme Yapılan Öğrenci Bilgileri

Türkçe dil seviyeleri	Ülkeleri
C1	Afganistan
	Bosna
	Cezayir
	Fas
	Güney Afrika
	Irak
	İspanya
	Macaristan
	Meksika
	Moğolistan
	Rusya
	Sırbistan
	Sri Lanka
	Suriye
Tunus	

Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenleri

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi son yıllarda bir ilgi odağı haline gelmiştir. Bunu Türkçe öğrenen öğrenci sayısındaki artıştan ve Türkçe öğretimi yapan kurumların artmasından anlayabiliriz. Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenlerini araştırdığımızda karşımıza farklı sonuçlar çıktığını görmekteyiz. Görüşme yapılan öğrencilere “Türkçe öğrenme nedenleriniz nelerdir?” sorusu yöneltildiğinde şu cevaplar verildiği görülmektedir:

- Türkiye’de eğitim almak,
- Türkiye’de üniversite okumak,
- Türkiye’de yüksek lisans yapmak,
- Tercümanlık yapmak,
- Ticaret yapmak,
- Türkleri tanımak,
- Türkçeyi sevmek.

Çıkan sonuçlar incelendiğinde yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenlerinin başında eğitim geldiğini görülmektedir. Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin çoğunluğu Türkiye’de üniversite okumak için Türkçe öğrenmektedirler. Bunu ticaret yapma, Türklere ve Türkçeye olan ilgi takip etmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında (Suriye, Afganistan, Gürcistan, Bosna, Kosova, Moğolistan, Cezayir vb.) genel olarak gelişmişlik anlamında Türkiye’nin çok üstünde olmayan ve tarihi bağları olan ülkeler olduğu görülmektedir. Bu durum Türkçeye olan ilginin sebebinin açıklar durumdadır. Görüşme yapılan öğrencilerin ülke dağılımlarına bakıldığında, gelişmişlik düzeyi Türkiye’nin üzerinde olan (Fransa, İngiltere vb. gibi)ülkelerden gelen öğrenci sayının azlığı yukarıda söylenenleri destekler durumdadır.

Türkçe Öğrenmenin Yabancı Öğrencilere Sağladığı Faydalar

Dil öğrenmek zaman ve para harcanarak yapılan uzun bir süreçtir. Bundan dolayıdır ki dil öğrenen kişi öğrendiği dilin kendisine bir takım faydalar sağlamasını bekler. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yirmi öğrenci ile yapılan görüşme sonucunda bazı verilere ulaşıldı. Yabancı öğrenciler Türkçeyi bir hedef ve ideal uğruna yani bir planlama sonucunda öğrenmektedirler. Türkçe öğrenen kişiler aşağıdaki kazanımlara ulaşacağını düşünmektedirler:

- Türkiye’de çalışma imkânının ortaya çıkması,
- Türkiye’de veya Türkçe konuşulan yerlerde kolay iş bulma düşüncesi,
- Daha iyi çalışma alanları ve yüksek maaş imkânına ulaşma düşüncesi,
- Türkiye’de bulunulan süre içinde rahat hareket etme imkânına kavuşma,
- Türk kültürünü tanıma ve yeni arkadaşlar edinme.

Yukarıdaki sonuçlardan anlaşılacağı üzere yabancı öğrenciler özellikle Türkiye’de rahat ve yüksek maaşlı bir iş bulmanın yolunun Türkçe bilmekten geçtiğini düşünmektedirler. Türkçenin diğer bir faydası ise Türkiye’de rahat seyahat etme ve yeni arkadaşlar edinmedir. Bu verilerden yola çıkarak Türkçe öğrenen yabancıların Türkiye’de kalma ve burada yaşamlarını sürdürme gibi düşüncelerinin olduğu kanısına varılabilir. Bütün bunları ise Türkçe bilmeleri sayesinde yapacaklardır. Bu da yabancılarla Türkçenin en büyük faydası olacaktır.

Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi “Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviye ve Türkçeyi geliştirmek için yaptıkları faaliyetler nelerdir?” şeklindedir.

Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Zorlandıkları Seviye Ve Nedenleri

Uzmanlarla yapılan görüşmede sorulan “Yabancı öğrencilerin zorlandıkları seviye hangisidir?” şeklindeki soru öğrencilere de soruldu ve birbirine yakın cevaplar alındı. Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviyeler aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 30

Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Zorlandıkları Seviyeler

SEVİYELER	ÖĞRENCİ SAYISI
A1	-
A2	-
B1	14
B2	4
C1	2

Yukarıdaki tabloya bakıldığında B1 seviyesinin en zorlanılan seviye olduğu görülmektedir. B1 seviyesini, B2 ve C1 seviyeleri takip etmektedir. B1 seviyesinin neden zor olduğu konusunda öğrencilerden şu cevaplar alındı:

- B1 seviyesi A1 ve A2 seviyelerinden sonra konu yoğunluğunun birdenbire arttığı bir seviyedir.
- B1 seviyesindeki konular karmaşık ve anlaşılması zor konulardan oluşmaktadır.
- B1 seviyesinde konu yoğunluğunun olmasına rağmen zaman darlığının olması.

Cevaplardan anlaşılacağı üzere B1 seviyesinin zor olmasının nedeni konuların karmaşık ve zor olmasıdır. Bunun yanında yetişmesi gereken bir programın olması ve buna ek olarak zaman darlığının olması öğrencilerin zorlanmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

A1 ve A2 seviyelerinden sonra B1 seviyesinde hızlı bir konu artışının olması öğrencilerde şok etkisi yaratmaktadır. Öğrencinin bu şoktan kurtulması B1 seviyesinin konularına uyum sağlaması zaman almaktadır. Bu yüzden öğrenci rahat bir öğrenme süreci geçirememektedir. Bu sorunu, konu dağılımının iyi yapılması ve zaman darlığının ortadan kaldırılmasıyla çözülebileceği düşünülmektedir.

Yabancı Öğrencilerin Türkçelerini Geliştirmek İçin Yaptıkları Faaliyetler

Dil öğreniminin zaman alan ve masraflı bir süreç olduğunu söylemiştik. Bundan dolayıdır ki elde edilen bir kazanım kaybedilmek istenmez. Bu yüzden elde edilen kazanımları korumak ve kaybetmemek için bir takım faaliyetler veya çalışmalar içerisinde bulunmak gerekir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin öğrendikleri Türkçeyi unutmamaları ve daha da geliştirmeleri için çaba sarf etmeleri gerekir. Bu bağlamda görüşme yapılan öğrencilere Türkçelerini geliştirmek ve unutmamak için neler yaptıkları soruldu. Çıkan sonuçlara göre öğrenciler Türkçelerini geliştirmek için şunları yapmaktadırlar:

- Türk arkadaşları ile pratik yapma,
- Türk televizyon kanallarını izleme,
- Türkçe radyo dinleme,
- Türkçe kitaplar okuma,
- Türkçe şiir okuma,
- Türkçe gazete okuma,
- Türkçe filmler izleme,
- Türkçe müzik dinleme,

- Türk dizilerini takip etme.

Yukarıdaki alınan cevaplara göre öğrenciler Türkçelerini geliştirmek için pratik yapma ve medya organlarından faydalanma gibi yolları izlemektedirler. Bunun yanında öğrencilerin bir kısmı zor olanı tercih edip kitap, gazete gibi yayınlarla Türkçelerini geliştirmeye çalıştıkları tespit edildi. Görüşme yapılan öğrencilerin çoğunun Türk dizilerini bilmeleri ve takip etmeleri “öğrencilerin ülkelerinin Türkiye’ye yakın coğrafyada bulunması ve o ülkelerde Türk kanallarının izlenme imkânının olmasından dolayıdır” şeklinde bir sonuca varılabilir.

Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci alt problemi “Yabancı öğrencilerin dil bilgisi anlatımında özel metin kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde en önemli meselelerden biri hiç şüphesiz dil bilgisi konularının anlatımıdır. Öğrencilerin dil bilgisi konularına karşı bir ön yargısının olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu yüzden dil bilgisi öğretimi daha özel bir şekilde ele alınması gereken unsurdur. Çalışmanın başında yabancılara Türkçe öğreten uzmanlarla yapılan görüşmelerin sonunda çıkan sonuçlardan biri de metin eksikliğinin olmasıydı. Dil bilgisi konularının anlatılmasından sonra öğrencinin kurallarının kullanımı görmesi için metinlerin olması gerekmektedir. Metin meselesi Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere de soruldu ve bu konuda uzmanları destekler cevaplar verildiği görülmektedir.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda, dil bilgisi konularının anlatımında metin ihtiyacının öğrencilerinde hissettiği ve konuya özel metinlerin olmasının gerektiğini düşündükleri bilgisine ulaşılmıştır. Öğrenciler dil bilgisi konularının zor olduğunu ve kural ezberlemekten yorulduklarını söylemektedirler. Bu yüzden dil bilgisi kuralları kısaca anlatılmalı ve ardından konuya uygun metinlerle pratik yapılmalıdır. Böyle kuralların metin

içerisinde kullanımı görülecek ve konu daha iyi anlaşılacaktır. Metin içinde kuralların kullanımını gören öğrencinin anlaması hem daha kolay hem de kuralı unutması o derece zor olacaktır.

Yukarıdaki öğrenci görüşlerine bakıldığında uzman görüşlerini ve bu çalışmanın amacını destekler mahiyette olduğu görülmektedir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kısa sürede Türkçeyi öğrenme ve günlük hayatta kullanmak istedikleri aşikâr bir durumdur. Bu yüzden dil bilgisi kurallarını ezberletmek yerine metinler içerisinde kullanımını öğrenciye öğretmek ve hissettirmek gerekmektedir. Bu başarıldığı takdirde yabancı öğrenciler Türkçeyi severek daha kolay öğreneceklerdir.

Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Odak grup görüşmesinden çıkan sonuçlar nelerdi?” şeklindedir.

Öğrencilerin Uygulama Hakkında Düşünceleri

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmesine ait sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin genel anlamda uygulamayı başarılı ve faydalı buldukları görülmüştür. Buna karşın eleştirdikleri noktaların da olduğu görülmüştür. Öncelikle öğrenciler uygulama boyunca kullanılan metin ve etkinlik çeşitlerini beğendiklerini ifade ettiler. Özellikle anlatılan dil bilgisi konularının kullanımını metin içinde görmeleri öğrencilerin hoşuna giden bir durum oldu. Uygulamanın dil bilgisi konularını anlamaya yardımcı olduklarını söyleyen öğrenciler, etkinlik çeşitlerinin ve metinlerin daha fazla olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler metinlerin bazılarını kolay bazılarını ise zor olduğunu söylemişlerdir. Bunların yanında öğrenciler metin yazımında kültürel özelliklere dikkat edilmesi gerektiğini tespit edip dile getirmişlerdir.

Uygulamayla ilgili diğer bir görüş ise uygulamanın dil bilgisi konularını pratik yapma ihtiyacını karşılamasıydı. Öğrenciler şimdiye kadar dil bilgisi kurallarını ezberlediklerini ve birkaç örnekle anlamaya çalıştıklarını ifade edip, uygulamayla birlikte öğrendikleri dil bilgisi konularının pratiğini yeteri kadar yaptıklarını dile getirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden anlaşılacağı üzere uygulama boyunca kullanılan metin ve etkinlikler, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamıştır. Uygulama boyunca kullanılan metinlerin dil bilgisi kurallarını anlamaya ve kullanım alanlarını öğrenmeye büyük katkısı olduğunu bizzat öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Kuralı ğrenen ğrenci metinle bunu pekiştirmiş ve unutmayı zorlaştırmıştır. Bu anlamda çalışmanın amacına ulaştığı söylenebilir.

Dil Bilgisi Konularının Anlatımında Metin Kullanımı

Dil bilgisi öğrencilerin n yargısının olduğu bir alandır. Bu nedenle öğrencilerin dil bilgisi derslerini çok sevmediği bilinir. Özellikle yabancılara Türkçe ğretiminde dil bilgisi anlatımın zor ve önemli bir iş olduğu bilinmektedir. Öğrenci dili iyi kullanması için öğrendiği dilin kurallarını bilmek zorundadır.

Öğretmen dil bilgisi kurallarını anlatırken öğrenciyi bıktırmamalı ve el geldiği kadar anlaşılır şekilde anlatmalıdır. Dil bilgisi sadece kural şeklinde verilmemeli kurallar metin içerisinde gösterilerek öğrencinin daha iyi anlaması sağlanmalıdır. Bu çalışmanın amaçlarından biri de sezdirme yoluyla ğretmedir.

Odak grup görüşmesinden alınan cevaplara göre öğrenciler tekdüze kural öğretiminden sıkılmakta ve sevmemektedirler. Bu yüzden dil bilgisi konuları kural öğretiminin dışına çıkmalıdır. Öğrenciler dil bilgisi kurallarının anlatılmasından sonra metin içerisinde gösterilmesini istemektedirler. Çünkü ğrenci öğrendiği konunun kullanım alanını görmek ve pratiğini yapmak istemektedir.

Türkçede zor dil bilgisi konularından olan fiilimsiler, fiillerde çatı, aktarma cümleleri ve birleşik fiiller gibi konularda zorlanan yabancı öğrenciler bu zorluğu metinlerle aşacağını düşünmektedirler. Birçok dil bilgisi kuralını ezberlemek yerine metin içinde kullanımı öğrenmek daha kalıcı ve faydalı olacaktır. Bu anlamda görüşme yapılan öğrenciler dil bilgisi konularının anlatımında metin kullanımına olumlu bakmaktadırlar

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi

Dil öğretimi başlı başına önem arz eden bir konudur. Konu bir de Türkçenin yabancılara öğretimi olunca daha da önem arz etmektedir. Türkçenin yabancılara öğretiminde kullanılan dokümanların önemi çok büyüktür. Derse hazırlıksız girildiğinde öğrenci hem bunu anlayacak hem de istediği doygunluğa ulaşamayacaktır. Bu yüzden öğreticinin her derse yönelik özel doküman hazırlığının olmasıdır. Derse doküman olarak hazır olan öğretici hem kendine olan güvenini artıracak hem de öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlayacaktır.

Yukarıda söylenenlerin dışında diğer önem arz eden konu ise metin seçimidir. Metin, dil öğretiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrenci metinler sayesinde okumasını, anlamasını, dinlemesini geliştirecek ve pratiğini yapacaktır. Her konuya ve her seviyeye uygun metinler hazırlanmalıdır. Özellikle dil bilgisi konularına uygun metinler, öğrencilerin istedikleri bir durumdur. Öğrenci yeni bir dili öğrenirken okuduğu metinlerde bilmediği bir dilbilgisi kuralını görmek istememektedir. Çünkü bu durum motivasyon bozukluğuna neden olabilmektedir.

Yapılan görüşmelerde öğrenciler metinlerde kültürel özelliklere dikkat edilmesini istemişlerdir. Özellikle Rus kültürünün yaygın olduğu alanlarda kaza, engellilik durumu ve ölüm temalı metinler yazılmamalıdır. Böyle metinlerden öğrenciler hoşlanmamaktadır. Bunların yerine öğrenciler eğlenceli konulardan söz eden metinleri tercih etmektedirler. Öğrenciler metinleri okuduklarında mutlu olmayı istemektedirler. Bu normal karşılanması

gereken bir durumdur. Kimse yabancı dil öğrenirken okuduğu metinde üzücü bir durumla karşılaşmak istemeyebilir.

Odak grup görüşmesinden çıkan diğer bir sonuç ise uygulamada kullanılan metinlerde görmedikleri dil bilgisi konularının olmamasıydı. Uygulamada kullanılan metinlerin en büyük özelliklerinden olan bu durum öğrenciler tarafından çok beğenilmiştir. Öğrenci okuduğu metinde geçmiş derslere ait dil bilgisi konusunu görüp pratik yaparken gelecek derslere ait bir dil bilgisi konuyla karşılaşmamaktadır. Metin bu özelliği öğrenciler tarafında beğenilmiş ve olumlu karşılanmıştır.

Dil Bilgisi Konularının Anlatımında Resim Kullanımı

Dil öğretiminde görsel materyallerin kullanımı öğretim sürecini kolaylaştırdığı ve unutmayı zorlaştırdığı uzmanlarca söylenen bir durumdur. İnsanların duyuşsal bilgi alım yollarını görseli sözel ve diğer (elle tutulabilir, tat ve doku) olarak sınıflandırıyoruz. Görsel öğrenciler bu bilginin sözlü ve yazılı kelimeler yerine resimler, diyagramlar, akış grafiği, zaman tüneli, filmler ve göstergelerle verilmesini tercih ediyor (M Felder, 1995). Uygulamanın amaçlarından biri de dil bilgisi konularını resimle anlatma ve dersi eğlenceli hale getirmektir.

Birçok insan yazılıdan daha çok görsel sunumlardan veya sesli açıklamalardan daha çok bilgi elde eder (Dale 1969) ancak birçok dil bilgilendirmesi sözlüdür ve çoğunlukla konuşma, metinlerde yazı ve sınıf tahtalarında anlatım ve dil laboratuvarlarında ses kaydı içerir. Çoğu öğrenci için görsel giriş göz önüne alındığında, bu tarz sunumların aslında artık popüler olmadığı beklenir. Bu sonuç Moody'nin araştırması sonucu ortaya çıkmıştır (1988). Mahalle okulunda okuyan çocuklara dersleri, tartışmaları, slâytları, okul gezileri ve ses kayıtlarını içeren 13 tane eğitim aracının sıralanması istendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin neredeyse çoğunluğu ses kaydını tercih etmiştir (M Felder, 1995).

Uygulama boyunca dil bilgisi konularında resimler kullanılmış ve öğrencilerin resimlerle ilgili etkinlikler yapmaları sağlanmıştır. Bunun yanında metinlere uygun resimler kullanılmıştır. Metinde kullanılan resimlerle öğrencinin kafasında bir şeyler canlanması ve metin hakkında ön bilgilerin harekete geçirilmesi istenmiştir. Böylece öğrencinin kafasında metinle ilgili görsel kareler oluşacaktır. Odak grup görüşmesinden çıkan sonuçlara göre öğrenciler uygulamada kullanılan resimlerin çoğunu beğenmişlerdir. Bunun yanında bazı resimlere eleştiriler getirmişlerdir. Örneğin “Yıkılası engel, kör olası adam” kelimelerine ait resimleri anlaşılabilir bulmuşlardır. Buna karşılık “Fobiler, Bahçe İşleri vb.” metinlerine ait resimleri çok başarılı bulmuşlardır.

Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Uygulama yansıtıcı günlüklerinden çıkan sonuçlar nelerdir?” şeklindedir.

Yapılan uygulama boyunca yansıtıcı günlükler tutularak uygulama süreci kayıt altına alınmıştır. Uygulamayı yapan öğretmen her uygulamadan sonra yapılan işleri ve öğrencilerden alınan tepkileri günlük şeklinde kaleme almıştır. Yansıtıcı günlüklerden çıkan sonuçlar diğer nitel verileri destekler içerikte olduğu görülmüştür. Bu durum yapılan çalışmanın doğruluğunu kanıtlaması açısından önem arz etmektedir. Yansıtıcı günlüklerden çıkan sonuçları şöyle sıralanabilir:

- Uygulama boyunca kullanılan resimler, metin ve etkinliklere uygun bulundu.
- Öğrenciler bazı metinleri zor buldular.
- Uygulamada kullanılan soru modellerinin artırılması istendi.
- Tercüme etkinlikleri öğrencilere zor geldi.
- Metinlerde hüzünlü konuların anlatılmasını öğrenciler eleştirdiler.

Metinlerde daha çok eğlenceli konuların anlatılmasını istediler.

- Etkinlikler, anlatılan konuları pekiştirmesi bakımından çok beğenildi. Özellikle metni devam ettirme etkinliği öğrenciler tarafından çok beğenildi.
- Öğrenciler cümle yapısı ve özne-yüklem uygunluğu konusunda resim kullanılmamasını eleştirdiler.
- Fiillerde çatı konusu öğrencilere zor geldi.
- Genel olarak uygulamayı faydalı buldular.

Yukarıda verilen yansıtıcı günlük sonuçları incelendiğinde uygulama öğrenciler tarafından beğenilmiş ve dikkate alınarak yapılmıştır. Öğrenciler faydalı buldukları etkinlik ve metinlerin geliştirilmesi için öneriler vermişlerdir. Bu da uygulamaya katılımlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir dikkat çeken konu ise çıkan sonuçların daha önce elde edilen diğer verileri desteklemesidir. Görüşme formlarından ve odak grup görüşmesinden çıkan sonuçlar yansıtıcı günlük sonuçlarına çok benzemektedir. Verilerin bir birini desteklemesi çalışmanın doğru yolda ilerlediğini kanıtlar durumdadır. Bu da araştırmacıyı memnun edici bir noktadır.

Bunların yanında yansıtıcı günlüklerden çıkan diğer bir sonuç ise öğrencilerin görsel materyal kullanımına önem vermeleridir. Etkinlik ve metinlerde kullanılan resimleri beğenen öğrenciler resim kullanılmayan metin ve etkinlikleri eleştirmişlerdir. Çünkü öğrenciler resimlerle anlatılan konuyu kafalarında canlandırmaktadırlar. Böylece öğrenmeleri kolaylaşmakta, unutmaları ise zorlaşmaktadır. Bunun farkında olan öğrenciler görselliğin daha fazla kullanılmasını istemektedirler.

Nicel Bulgular

Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın onuncu alt problemi “Özel metin kullanımının yazma becerisine etkisi var mıdır?” şeklindedir.

Öğrenci Kompozisyonları

Tablo 31 Deney Grubunun Uygulama Öncesi Kompozisyon Puanları

UYGULAMA ÖNCESİ YAZILAN KOMPOZİSYONLARA VERİLEN PUANLAR					
		Uzman I	Uzman II	Uzman III	Ortalama
1.	Anastasiya Barkova	60	60	50	56.6
2.	Aldınsay Maadi	50	55	50	51.6
3.	Ludmila Totrova	55	60	50	55
4.	Musa Bayramov	65	60	50	58.3
5.	Sabina Abdieva	55	60	55	56.6
6.	Alina Kartayeva	50	55	50	51.6
7.	Elenonora Emelyanova	70	70	75	70
8.	Anna Şadlovskaya	60	55	66	60.3
9.	Anna Kostanda	70	65	60	65
10.	Yuliya Boyko	70	65	70	68.3
11.	Melodiya Gavisova	55	50	50	53.3
12.	Angiş Ledjihova	65	70	65	66.6
13.	Anna Barışnikova	45	50	55	50
14.	Jale Sattarzade	50	55	50	51.6
15.	Katya Şişigova	60	67	68	65
	Ortalama				58.6

Yazma becerisi öğrencilerin zorlandıkları becerilerden biridir. Öğrencinin yazmada en az hatayı yakalaması için yazdığı dilin kurallarını ve kullanımını iyi bilmesi gerekir. Bu anlamda yapılan uygulamanın yazmaya olan etkisini ölçmek için deney grubuna uygulama başında ve sonunda kompozisyonlar yazdırıldı. Daha sonrasında bu kompozisyonlar üç öğretmene okutturuldu ve puan vermeleri sağlandı. Yukarıdaki tabloda uygulama öncesi yazılan kompozisyonlara öğretmenlerin verdikleri puanlar ve bu puanların ortalaması görülmektedir. Uygulama öncesi yazdırılan kompozisyonlara verilen puanların ortalamasının 58,6 olduğu görülmektedir. Bu ortalamanın düşük olmasının nedenleri kompozisyon kâğıtları incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Nedenler arasında öğrencilerin yabancı dilde kompozisyon yazarken zorlanmaları, yabancı dilde düşünmeden sorun yaşamaları, öğrendikleri dilin kurallarını yeteri kadar bilmemeleri bu yüzden anlamlı ve kurallı cümle kurmada zorlandıkları, kuralların kullanım alanlarını ve zamanlarını anlayamamaları gibi sebepler ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin kompozisyon kâğıtları incelendiğinde, öğrenciler kompozisyonları bildikleri dil bilgisi kurallarıyla yazmaya çalıştıkları ve bununla yetinmek zorunda oldukları görülmektedir. Örneğin *“Bu tarihi gün Rus milleti için çok önemlidir. 9 Mayıs’ta hepsi savaşta öldü askerler hatırlıyorlar.”* cümlesinde sıfat fiil kullanılması gerekirken öğrenci bu konuyu bilmediği için geçmiş zamanla halletmeye çalışmıştır. Diğer bir cümlede ise: *“... Ormandan döndükken mantarları soyduk ve çok lezzetli yemeği yaptık. Mantarların bir parçasını kuruttuk.”* Bu örnekte ise başka bir hata görüyoruz. Öğrenci zarf fiil ekini (-ken) yanlış kullanmıştır. Alında kullandığı zarf fiil ekinin cümleye bir zaman kattığının farkındadır. Ama kullanım yerinin ve zamanını karıştırmaktadır. Bu durum da kompozisyonlarda birçok hata yapmalarına ve düşük puan almalarına neden olmuştur. Bunun sebeplerinden biri de öğrencinin kendi ana dili gibi düşünüp kuralları buna göre uygulaması olabilmektedir. Başka bir örnekte ise: *“Annem beni arayıp minibüsteydim, eve gidiyordum ve o kötü haberi söyledi”*

farklı bir yanlış görmekteyiz. Öğrenci (-ıp) zarf fiilini zaman anlamında kullanmaya çalışmıştır. Aslında bu cümlede öğrenci zaman anlamı veren (-dığında, -dığı zaman) zarf fiilini kullanmalıydı. Ama bilmediği için bir şekilde aklında kalan başka bir fiilimsiyi kullanmıştır. Görüldüğü gibi dil bilgisi kurallarını bilmeyen öğrenciler kendilerini anlatmada; özellikle yazma becerisini uygulamada sorunlar yaşamaktadırlar. Bu yüzden dil bilgisi öğretimi önemli bir konudur.

Tablo 32 *Deney Grubunun Uygulama Sonrası Kompozisyon Puanları*

UYGULAMA SONRASI YAZILAN KOMPOZİSYONLARA VERİLEN					
PUANLAR					
		Uzman I	Uzman II	Uzman III	Ortalama
1.	Anastasiya Barkova	80	70	75	75
2.	Aldınsay Maadi	60	65	66	63.6
3.	Ludmila Totrova	80	70	75	75
4.	Musa Bayramov	75	80	80	78.3
5.	Sabina Abdieva	85	80	85	83.3
6.	Alina Kartayeva	65	70	75	70
7.	ElenonoraEmelyanova	80	85	86	83.6
8.	Anna Şadlovskaya	80	80	75	78.3
9.	Anna Kostanda	77	80	75	77.3
10.	Yuliya Boyko	70	70	75	71.6
11.	Melodiya Gavisova	65	66	65	65.3
12.	Angiş Ledjihova	70	75	80	75
13.	Anna Barışnikova	70	77	75	74
14.	Jale Sattarzade	85	90	90	88.3
15.	Katya Şişigova	60	66	70	65.3
	Ortalama				74.9

Deney grubuna uygulama sonrası yazdırılan kompozisyonlar incelendiğinde ise öğretmenlerin kompozisyonlara verdikleri puanların ortalaması 74,9 olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu durum uygulama öncesi yazdırılan kompozisyon ortalamasına göre $(Y/X) - 1) \times 100$ formülüne göre) %27 oranında bir artışı göstermektedir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde uygulama sonrası yazdırılan kompozisyonların, uygulama öncesine göre daha başarılı olduğu anlaşılmaktadır.

Uygulama sonrası yazdırılan kompozisyon kâğıtları incelendiğinde, öğrencilerin uygulama sürecinde öğretilen dil bilgisi kurallarını daha çok kullandıkları ve kendilerini anlatmada bir rahatlığa kavuştukları görülmektedir. Örneğin uygulama öncesi yazdırılan kompozisyonlarda neredeyse hiç kullanılmayan fiilimsilerin uygulama sonrasında yazdırılan kompozisyonlarda daha fazla ve doğru anlam ve zamanda kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin, öğrenci kompozisyonlardan alınan aşağıdaki cümleler bu durumu kanıtlar durumdadır:

“Şimdi, kurduğum planları hatırladığım zaman gülüyorum.

İnsanın gençken ne kadar saf olduğunu anlamaya başlıyorsun.

Para biriktirip ‘Yabancı diller kurs merkezini’ açmak istiyorum.

... Gelecek planlarım...

Babam annemle evlendikten sonra, Rusya’ya para kazanmak için gelmiş.

Çocukken problemler, sıkıntılar denilen bir şey yoktu.

Dünyaya geldiğim için Allah’a şükür ediyorum.

Yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin uygulamadan sonra yazdıkları kompozisyonlarda dil bilgisi kurallarına daha fazla dikkat etmeye ve kullanmaya başladıkları görülmektedir. Özellikle öğrenciler fiilimsileri daha fazla kullanmaya başladıkları görülmektedir. Bu durum dil bilgisi konularına göre hazırlanmış özel metin çalışmalarının

öğrencilerin yazma becerilerine katkı sağladığını ve öğrencilerin yazma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

Uygulama sonunda yazdırılan kompozisyonlarda, uygulama öncesinde yazdırılan kompozisyonlara göre bir başarı elde edildiği görülmekle birlikte bu başarı yeterli seviyede olmadığı düşünülmektedir. Öğrencilerin daha iyi kompozisyon yazacakları muhakkaktır. Bunun gerçekleşmesi için zamana, çabaya ve pratiğe ihtiyaç olduğu bilinmekle birlikte metin çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği unutulmaması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın On Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın on birinci alt problemi “Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testi Sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir.

Tablo 33

Gruplara Göre Ön Test, Son Test ve Kazanım Ortalamaları

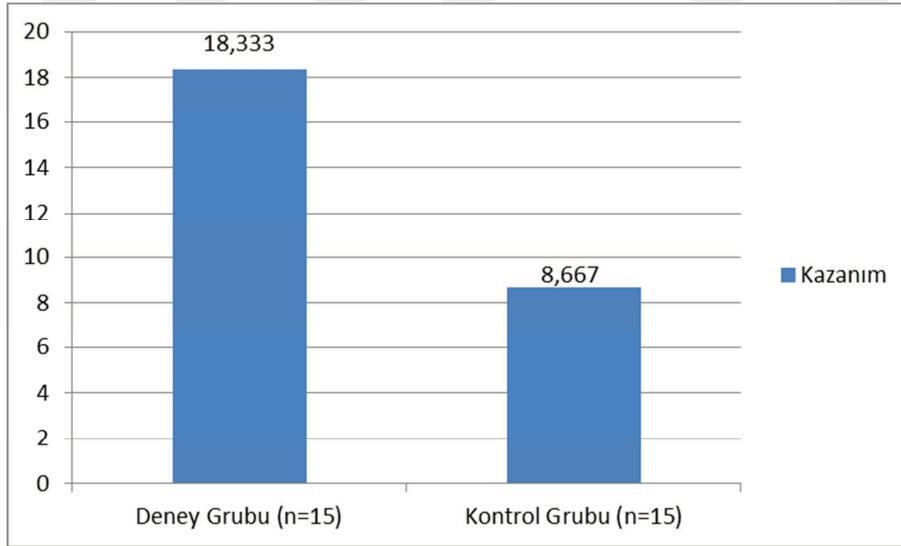
Gruplar	Deney Grubu (n=15)		Kontrol Grubu (n=15)		t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
Ön Test	25,80	1,52	21,93	2,46	5,17	0,000
Son Test	44,13	2,13	30,60	3,66	12,37	0,000
Kazanım	18,33	3,39	8,66	3,39	7,79	0,000

Araştırmaya katılan öğrencilerin ön test puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=5,173$;

$p=0,000<0,05$). Deney Grubunun ön test puanları ($x=25,800$), kontrol grubunun ön test puanlarından ($x=21,933$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin son test puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=12,371$; $p=0,000<0,05$). Deney Grubunun son test puanları ($x=44,133$), kontrol grubunun son test puanlarından ($x=30,600$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kazanım puanları ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=7,798$; $p=0,000<0,05$). Deney Grubunun kazanım puanları ($x=18,333$), kontrol grubunun kazanım puanlarından ($x=8,667$) yüksek bulunmuştur.

Şekil 21. Deney ve kontrol grubunda başarı kazanımlarına ilişkin diyagram.

Deney Grubu ön test ile son test arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonrası bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 34

Deney Grubu Ön Test-Son Test (Başarı Testi) Arasındaki Fark

Ölçümler	Ön Test		Son Test		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Ön Test - Son Test	25,80	1,52	44,13	2,13	15	-20,91	0,000

Ön Test ile son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-20,917$; $p=0,000<0,05$). Ön Test ortalaması ($x=25,800$) son test ortalamasından ($x=44,133$) düşüktür.

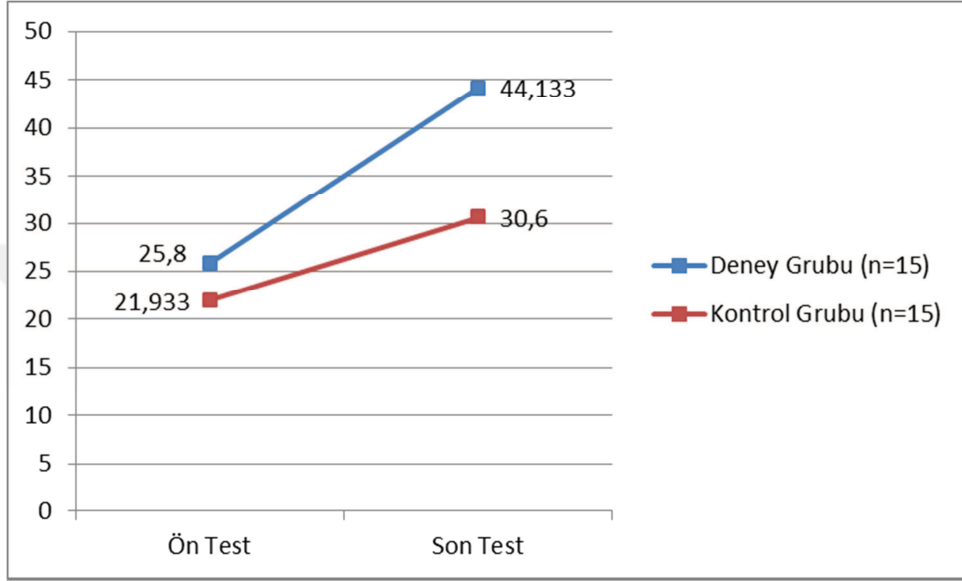
Kontrol grubu ön test ile son test arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonrası bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 35

Kontrol Grubu Ön Test-Son Test (Başarı Testi) Arasındaki Fark

Ölçümler	Önce		Sonra		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Ön Test - Son Test	21,93	2,46	30,60	3,66	15	-9,88	0,000

Ön Test ile son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-9,888$; $p=0,000<0,05$). Ön Test ortalaması ($x=21,933$) son test ortalamasından ($x=30,600$) düşüktür.

Şekil 22. Gruplara göre ön test ile son test başarı düzeyleri arasındaki değişim diyagramı.

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, çalışma ile ilgili yapılan görüşmeler, araştırmalar ve uygulamalardan çıkan sonuçlardan hareketle tartışmalara yer verilecektir. Ardından bulgulara dayanarak özel metin ihtiyacına yönelik sonuçlara ve uygulama sürecine yönelik sonuçlara değinilecektir. En son olarak da öneriler sıralanacaktır.

Tartışma

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen sonuçlar, dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımını, alan yazınlarıyla karşılaştırılarak tartışılacaktır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretmenlerin ve öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların başında dil bilgisi öğretimi gelmektedir. Bunun nedenleri arasında dil bilgisi kurallarının öğretilmesi ve öğrenilmesinin zorluğu olabilir. Dil bilgisi kurallarını iyi bilen, dili iyi kullanır, bu anlayışın doğruluk payı olduğu gibi eleştirildiği de görülür. Dil bilgisi kurallarını bilen öğrenci öğrendiği dilin mantığını anlayıp daha düzgün konuşabileceği gibi öğrendiği bir kurala dayanarak yeni üretimler de yapabilir. Bu yadsınamaz bir durumdur.

Dil bilgisi kurallarının öğretiminde uygulama yeri olan metinlerden hareket edilmesi hem doğru bir yaklaşım hem de öğrencinin kullanımı görmesi açısından kalıcılığı artırıcı bir durum olacaktır. Metinler dilin inceliklerinin ve kurallarının ortaya çıktığı alanlardır. Bu bağlamda özellikle Türkçenin yabancılara öğretiminde metinler vazgeçilmez araçlardır. Metinler sayesinde öğrenci öğrendiği kuralların kullanımı görece ve öğrenmeyi kalıcı hale getirecektir. Yabancılara Türkçenin kuralları ezbere öğretilmekten ziyade mantığının ve kullanımının öğretilmesi kalıcılık açısından daha doğru olacaktır. Kurallar anlama dayandırılmalıdır. Öğrenci dilin kurallarını anlama ve kullanıma bağlı olarak öğrenmelidir. Bu çalışmanın amacı Türkçenin yabancılara öğretilirken zorlanılan bir alan olan dil bilgisi öğretimine bir kolaylık getirmek ve alana bir katkı sunmaktır. Bu bağlamda “Alana nasıl katkı sağlanabilir?” sorusunun cevabı aranmış ve alan yazın taranarak yapılması gerekenler ortaya

çıkarılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında farklı araştırmaları görmekteyiz. Türkçenin ana dil olarak öğretimi üzerine birçok çalışma vardır. Bu çalışmalar metinle öğretim, dil bilgisi üzerine yapılan çalışmalar ve dil öğretiminde materyal tasarlama şeklinde sınıflandırılabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik çalışmalar ise ana dilde öğretime benzerlik göstermektedir. Çalışmamıza konu olan özel metinle ilgili bir çalışma görülmemekte ya da kısmi çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamız alan açısından önem arz etmektedir. Metinler farklı yaklaşımlara ve uzmanlara göre farklı sınıflandırmalara göre gruplama gösterebilmektedir. Bu nedenledir ki çok belirgin bir metin türü sayısı söz edilemez. Örneğin, Günay'a göre: öz yaşam öyküsel metin, öğretici metin, içsel metin, mektup metin, aytamlıkla ilgili metin, polemik metin, olağanüstü ve düşlemsel metin, destansı metin, romanesk metin, ağıltısal metin, gülmece metin ve dramatik metin şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalar akımlara ve uzmanlara göre değişebilmektedir. Burada asıl olan dil öğretiminde özellikle Türkçenin yabancılarla öğretiminde kullanılan metinlerdir. Geçmişten günümüze kadar dil farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlara göre de dil öğretim stratejileri gelişmiş ve uygulanmıştır. Bunların başlıcaları geleneksel yaklaşım, davranışçı yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve günümüzde yaygın şekilde benimsenen yapılandırmacı yaklaşımdır. Geleneksel yaklaşımda dil bilgisi kuralları, atasözleri, edebiyat ve genel kültür konularına ağırlık verildiği için "edebi metinler" kullanılmıştır. Davranışçı yaklaşımda ise dil bir uyarıcı-tepki sonucunda ortaya çıkan davranış olarak değerlendirilmiştir. Davranışçı yaklaşımda dil, tekrar, ezber ve taklit ile öğrenilmiştir. Bundan dolayı bu yaklaşımda "üretmiş metin" kullanılmıştır. Bilişsel yaklaşımda ise "dil iletişim aracı" olarak görüldüğü için "özgün metinler" kullanılmıştır. Günümüzün yaygın yaklaşımı olan yapılandırmacı yaklaşıma göre "dil, sosyal etkileşim aracı" olduğu için özgün ve özel metinler kullanılmıştır.

Yukarıda söylenenlerin ışığında çalışmalara bakıldığında iki farklı grup karşımıza çıkıyor. Biri ülkemizdeki çalışmalar diğeri ise yurt dışındaki çalışmalar. Ülkemizde yapılanlar genel olarak ana dille ilgili olanlardır. Bu çalışmalar ana dili Türkçe olanlara genelde edebi metinler kullanılarak yapılmış olan çalışmalardır. Yurt dışındaki çalışmalarda da anadil ve yabancı dil öğretiminde kullanılan metinler şeklinde gruplandırmalar olduğunu görmekteyiz. Türkçenin anadil olarak öğretildiği ülkemizde genel anlamda edebi metinlerden faydalandığı görülmektedir. Özden (2009) “Türkçe Kaynak Metinlerin Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği” adlı doktora tezinde Türkçe kaynak metinlerin dil eğitiminde kültür ve değerlerin çocuklara aktarılmasında kullanılma imkânının tespiti için yapılmıştır.

Bu çalışmanın dışında, Derman (2008) “Dil Bilgisi Öğretiminde Metinlerin Seçimi Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tezinde 7. sınıf Türkçe dersi dil bilgisi konularının öğretime yönelik olarak seçilen, Türk edebiyatına ait metinleri ve araştırmacının aynı konuların öğretimi için geliştirdiği metinleri kullanan öğrenciler ile ders kitabında yer alan metinleri kullanan öğrencilerin akademik başarıları arasındaki farkı belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bir başka örnek ise Çeçen’in (2007) “Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi” adlı doktora tezidir. Bu çalışmada ana dil olarak Türkçe öğretiminde etkinliklerle dil bilgisi öğretimi yapmıştır. Çalışmanın amacı metne dayalı dil bilgisi öğretiminin, öğrencilerin başarısına etkisi olup olmadığını tespit etmek ve geleneksel öğretim yöntemi ile metne dayalı öğretim yönteminin arasında anlamlı bir fark olup olmadığıdır. Alan çalışmaları ilgili bölümde verilmiştir. Burada değinilmek istenen ana dil olarak Türkçe öğretiminde genel itibariyle edebi metinlerin kullanıldığıdır. Yabancı çalışmalarda ise dil öğretiminde metin kullanımının yaklaşımlara bağlı olarak farklılıklar gösterdiğini görmekteyiz. Davranışçı yaklaşımda üretilmiş metinlerin, bilişsel yaklaşımda özgün metinlerin ve yapılandırmacı yaklaşımda özgün ve özel metinlerin kullanıldığını bilmekteyiz. Bunun dışında farklı çalışmaları da görmekteyiz. Örneğin, Motteram (2013) “İngilizce Dil Öğretimi İçin Öğrenme

Teknolojileri ve Yenilikler” adlı eserinde “Konuşma metinleri” (Talking texts) şeklinde bir tabir kullanmıştır. Bu çalışmada bir metnin sözlü versiyonlarının olması, mevcut okuma yeterliliğini artıracaklarını söylemektedir. Bunun dışında, Unger ve Kubek’in (2011) “Special-purpose Text Clustering” (Özel amaçlı metin) adlı çalışmaları incelendiğinde bir internet sitesinde arama yapıldığında kolaylık sağlanması için anahtar kelime ve terimlerin kümelenmesi incelenmiştir. Başka bir çalışma ise Thom (2008) “Dil öğretiminde edebi metinleri kullanımı” adlı çalışmasında Vietnam Ulusal Üniversitesi İngilizce Bölümü birinci sınıflarda edebi metin kullandığı çalışmadır. Konuyla ilgili geniş bilgi ilgili bölümde bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalara baktığımızda amaca yönelik çalışmalar olduğunu görmekteyiz. Yabancı çalışmalara baktığımızda ihtiyaca ve amaca yönelik metinlerin kullanıldığını görebiliriz. Bunların dışında günümüzde teknolojinin gelişmesine bağlı olarak farklı metin türleri de ortaya çıkmaktadır. Örneğin hiper metinler (elektronik metinler) dijital ve dijital hale dönüştürülmüş metinler, bunlardan biridir. Bunun dışında günümüzde hızla yaygınlaşan medya araçlarına özel okuma türleri ve buna bağlı olarak da metin türleri ortaya çıkmaktadır. Genel olarak yapılan çalışmalarda kullanılan metinler “konuşma metinleri, hiper metin, özel amaçlı metin, otantik metin, edebi metin, web tabanlı metin, özgün metin” şeklinde sıralanmaktadır. Buradan anlaşılan amaca ve değişen şartlara göre metin kullanıldığıdır. Özellikle günümüzde hızla gelişen teknoloji ile hiper metin ve web tabanlı metinler çokça kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmamıza konu olan özel metinlerde amaca ve hızlı çözüme yöneliktir. Özel metinler hem öğretilen dil bilgisi kuralının kullanımının gösterilmesi açısından hem de öğrenilmeyen dil bilgisi kurallarından ayıklanması açısından Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Yapılan çalışmamız bunu ortaya koymuştur. 1950’lerden sonra Türkçenin yabancılara öğretim faaliyetlerinin artmasıyla kurulan TÖMER’lerin öğretim setlerine baktığımızda özel metin kullanımının yoğunluğunu görmekteyiz. Ama kullanım uygulama konularına göre yapılmaktadır.

Öğretilen dil bilgisi konusuna göre özel metin kullanımını geri kalmış bir konudur. Buna karşın İzmir Yabancılar İçin Türkçe setinde anlatılan dil bilgisi konusuna göre kısmen özel metin kullanıldığı görülmektedir. Bütün bu söylenenlerden çıkan sonuç yabancılar Türkçe anlatımında anlatılan dil bilgisi konusuna uygun özel metin ihtiyacının olduğudur. Bu bağlamda çalışmamız bir yol açıcı olması bakımından önem arz ettiğini düşünmekteyiz. Umarız alan çalışanları bu fikri destekler ve devamı niteliğinde çalışmalara imza atarlar.

Sonuçlar

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın birinci alt problemde dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımıyla ilgili olarak uzmanlardan olumlu cevaplar alınmıştır. Yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre saha çalışanları özellikle dil bilgisi konularının anlatımında metin eksikliği hissetmektedirler. Uzman görüşlerine ve incelenen yabancılar Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarına bakıldığında bir metin eksikliğinin olduğu görülmektedir. Uzmanlara göre dil bilgisi konularına özel, günlük hayatı da yansıtan metinler hazırlanmalıdır.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın ikinci alt problemde yabancılar Türkçe öğreten uzmanlarla yapılan görüşmeler sonucunda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin zorlandıkları beceri sırası şu şekildedir: yazma, konuşma ve dil bilgisi.

Uzmanların yabancılar Türkçe öğretirken zorlandıkları becerilerden biri de dil bilgisidir. Uzmanlar dil bilgisinin dört temel beceriden ayrılmadan, söz konusu becerilerle bütüncül bir anlayışla anlatılması gerektiğini düşünmektedirler. Dil bilgisi öğretiminde zorluk çekilmesinin nedenleri arasında öğrencilerin dil bilgisine karşı ön yargılarının olması ve kendilerinde bulunan kuralları öğrendikleri dile uygulamaya çalışmaları gibi etkenler vardır.

Uzmanlara göre yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin özellikle B1 seviyesinde zorlandıkları ifade edilmektedir. Bunun nedenleri arasında B1 seviyesinde zor konuların olması, konu yığılması ve zaman darlığı gibi nedenlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Uzmanlara göre yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarındaki sorunlar ve öğrencilerin zorlandıkları dil bilgisi konularına göre çözüm yolları nelerdir?” şeklindedir. .

Uzmanlar yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretim kitaplarının eksikliklerini şöyle sıralamaktadırlar:

- Dil bilgisi konularının sıralama sorunu olması.
- Dil bilgisi kitaplarının Türklere yazılmış izlenimi vermesi.
- Alıştırma ve etkinlik azlığı.
- Konuların metinlerle pekiştirilmemesi.
- Bazı metinlerin seviyeye uygun olmaması.
- Görsellerin az kullanılması.
- Konu anlatımının yetersiz olması.
- Dil bilgisi öğretim kitaplarının ortak bir konu sıralamasının olmaması.

Uzmanlarla yapılan görüşmelerde öğrencilerin zorlandıkları konulara göre bazı çözüm önerileri vardır. Örneğin zorlanılan konunun tekrarı ve pratiği yapılabilir. Diğer bir öneri ise konulara uygun ders kitabının dışında ek metin ve diyaloglar hazırlanmalıdır. Böylece öğrenci zorlandığı konunun pekiştirmesini yapacaktır. Öğrencilerin zorlandıkları konular için başka bir çözüm yolu ise tercüme ve kıyaslama yapmaktır.

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın dördüncü alt problemiyle ilgili olarak dil öğretiminde özellikle Türkçenin yabancılara öğretiminde yöntem-teknik ve materyal kullanımı çok büyük önem arz etmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerin her biri yabancılara Türkçe tecrübeye sahip olduklarından kendilerine özel ders anlatım sistemleri geliştirdikleri görüldü.

Bazı öğretmenlerin ders kitaplarının dışında farklı bir materyal kullanmazken bazı öğretmenlerin ise ders kitaplarına ek olarak doküman hazırladığı görüldü. Örneğin konuya uygun olarak metin yazma, test hazırlama, sunum hazırlama, internetten faydalanma, alt yazılı video ve klip izletme, oyun oynatma ve şarkı ezberletme gibi yöntem ve materyallerin kullanıldığı uzmanlar tarafından ifade edildi.

Bunun yanında bazı öğretmenlerin konuşma derslerinde drama yöntemine başvurduğu da görüldü. Bunların yanında öğretmenlerin özel bir yöntem (çeviri, doğal, telkin vb.) üzerinde durmadıkları görüldü. Daha çok öğrenciye ve anlatılacak konuya göre pratik bir yöntem seçildiği görüldü. Genel anlamda öğretmenlerin yöntem ve teknik konusunda teorik bilgiye fazla sahip olmadıkları görülmüştür.

Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın beşinci alt problemine dair görüşme yapılan öğrencilere “Türkçe öğrenme nedenleriniz nelerdir?” sorusu yöneltildiğinde şu cevaplar verildiğini görmekteyiz:

- Türkiye’de eğitim almak,
- Türkiye’de üniversite okumak,
- Türkiye’de yüksek lisans yapmak,
- Tercümanlık yapmak,
- Ticaret yapmak,
- Türkleri tanımak,
- Türkçeyi sevmek.

Çıkan sonuçlar incelendiğinde yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenlerinin başında eğitim geldiğini görmekteyiz. Türkçe öğrenen kişi aşağıdaki kazanımlara ulaşacağını düşünmektedir:

- Türkiye’de çalışma imkânının ortaya çıkması,
- Türkiye’de veya Türkçe konuşulan yerlerde kolay iş bulma düşüncesi,
- Daha iyi çalışma alanları ve yüksek maaş imkânına ulaşma düşüncesi,
- Türkiye’de bulunulan süre içinde rahat hareket etme imkânına kavuşma,
- Türk kültürünü tanıma ve yeni arkadaşlar edinme.

Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın altıncı alt problemine dair yapılan görüşmede yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken en zorlandıkları seviye B1 olduğu görülmektedir. B1 seviyesinin neden zor olduğu konusunda öğrencilerden şu cevaplar alındı:

- B1 seviyesi A1 ve A2 seviyelerinden sonra konu yoğunluğunun birdenbire arttığı bir seviyedir.
- B1 seviyesindeki konular karmaşık ve anlaşılması zor konulardan oluşmaktadır.
- B1 seviyesinde konu yoğunluğunun olmasına rağmen zaman darlığının olması.

Görüşmelerde çıkan sonuçlara göre öğrenciler Türkçelerini geliştirmek için şunları yapmaktadırlar:

- Türk arkadaşları ile pratik yapma,
- Türk televizyon kanallarını izleme,
- Türkçe radyo dinleme,
- Türkçe kitaplar okuma,
- Türkçe şiir okuma,
- Türkçe gazete okuma,
- Türkçe filmler ve müzik dinleme.

Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın yedinci alt problemi dair öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda, dil bilgisi konularının anlatımında metin ihtiyacının öğrencilerinde hissettiği ve konuya özel metinlerin olmasının gerektiğini düşündükleri bilgisine ulaşılmıştır. Öğrenciler dil bilgisi konularının zor olduğunu ve kural ezberlemekten yorulduklarını söylemektedirler. Bu yüzden dil bilgisi kuralları kısaca anlatılmalı ve ardından konuya uygun özel metinlerle pratik yapılmalıdır. Böyle kuralların metin içerisinde kullanımı görülecek ve konu daha iyi anlaşılacaktır. Metin içinde kuralların kullanımını gören öğrencinin anlaması hem daha kolay hem de kuralı unutmaması o derece zordur.

Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın sekizinci alt problemine dair öğrencilerle yapılan odak grup görüşmesine ait sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin genel anlamda uygulamayı başarılı ve faydalı buldukları görülmüştür. Özellikle öğrenciler uygulama boyunca kullanılan metin ve etkinlik çeşitlerini beğendiklerini ifade ettiler. Özellikle anlatılan dil bilgisi konularının kullanımını metin içinde görmeleri öğrencilerin hoşuna giden bir durum oldu.

Uygulama boyunca kullanılan metinlerin dil bilgisi kurallarını anlamaya ve kullanım alanlarını öğrenmeye büyük katkısı olduğunu bizzat öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Kuralı öğrenen öğrenci metinle bunu pekiştirmiş ve unutmayı zorlaştırmıştır. Bu anlamda çalışmanın amacına ulaştığını söyleyebiliriz.

Odak grup görüşmesinden çıkan sonuçlara göre öğrenciler uygulamada kullanılan resimlerin çoğunu beğenmişlerdir. Bunun yanında bazı resimlere eleştiriler getirmişlerdir. Örneğin “Yıkılası engel, kör olası adam” kelimelerine ait resimleri anlaşılmasız bulmuşlardır. Buna karşılık “Fobiler, Bahçe İşleri vb.” metinlerine ait resimleri çok başarılı bulmuşlardır.

Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın dokuzuncu alt problemine dair yapılan uygulama boyunca yansıtıcı günlükler tutularak uygulamanın gidişatı kayıt altına alınmıştır. Yansıtıcı günlüklerden çıkan sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

- Uygulama boyunca kullanılan resimler, metin ve etkinliklere uygun bulundu.
- Öğrenciler bazı metinleri zor buldular.
- Uygulamada kullanılan soru modellerinin artırılması istendi.
- Tercüme etkinlikleri öğrencilere zor geldi.
- Metinlerde hüznü konuların anlatılmasını öğrenciler eleştirdiler. Metinlerde daha çok eğlenceli konuların anlatılmasını istediler.
- Etkinlikler, anlatılan konuları pekiştirmesi bakımından çok beğenildi. Özellikle metni devam ettirme etkinliği öğrenciler tarafından çok beğenildi.
- Öğrenciler bazı metinlerde yazım hataları buldular.
- Öğrenciler bazı metinleri kadın-erkek eşitliği açısından eleştirdiler.
- Öğrenciler cümle yapısı ve özne-yüklem uygunluğu konusunda resim kullanılmamasını eleştirdiler.
- Fiillerde çatı konusu öğrencilere zor geldi.
- Genel olarak uygulamayı faydalı buldular.

Araştırmanın Onuncu Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın onuncu alt problemine dair uygulamanın yazmaya olan etkisini ölçmek için deney grubuna uygulama başında ve sonunda kompozisyonlar yazdırıldı. Uygulama öncesi deney grubuna yazdırılan kompozisyonlara verilen puanların ortalamasının 58,6 olduğu görülmektedir. Uygulama sonunda yine deney grubuna yazdırılan kompozisyonların ortalaması 74,9 çıktığı görüldü. Bu durum yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımının yazma becerisini geliştirdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmanın On Birinci Alt Problemine İlişkin Sonuç

Araştırmanın on birinci alt problemi “Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Testi Sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Deney grubunun ön test puanları ($x=25,80$), son test puanları ise ($x=44,13$) şeklindedir. Bu sonuçlardan deney grubunun kazanımının ($18,33$) olduğu görülmektedir.

Kontrol grubunun ön test ($21,93$), son test ise ($30,60$) şeklindedir. Kontrol grubunun kazanımı ($8,66$) olduğu görülmektedir. Burada deney grubunun sonuçlarının kontrol grubunun sonuçlarına göre anlamlı olduğu görülmektedir.

Öneriler

Yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımına yönelik yapılan çalışma sonucunda şu öneriler sunulmuştur:

Yabancılara Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin ihtiyacı vardır. Bundan dolayı seviyelere (A1-A2-B1-B2-C1-C2) ve dil bilgisi konularına göre metinler yazılmalıdır.

Metinler yazılırken tekrara, basitliğe düşülmemelidir.

Yazılacak metinler günlük hayatın bir kesitinden alınmalıdır.

Metinlerde öğretilmemiş dil bilgisi konuları olmamalıdır.

Metinler dört temel dil becerisine göre sınıflandırılmalıdır.

Okuma ve anlamayı geliştirmek için yazılan metinlerin alıştırmaları olmalıdır.

Metinlerde görselliği ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için metne uygun resimler kullanılmalıdır.

Metin ne zor ne kolay olmalı, seviyeye uygun olmalıdır.

Metinlerde etkinlik ve soru modellerinin çeşitli olunmasına dikkat edilmelidir.

Dilin kültür taşıyıcılığı gibi önemli bir görevi vardır. Bu nedenle metinlerde Türk kültürüne yer verilmesine dikkat edilmelidir.

Kaynakça

- Akbayır, S. (2010). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyol, H. (2006). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: KÖK Yayıncılık.
- Akyüz, Y. (1989). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara, s. 45-46.
- Altun, M. (2010). Filolojik-dil bilgisi ve dil bilimi kaynaklarında Türk dilinin sözdizimsel yapılarının karşılaştırılması. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5/4.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Turkish Studies*, 5/3.
- Anthony Berardo, S. (2006). The Use Of Authentic materials in The Teaching Of Reading, The Reading Matrix Vol. 6 - 2.
- Arak, H. (2013). Yabancı dil öğretiminde edebiyatın yeri. Y.Şahin (Ed.), *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi* (s. 92). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ariza, E., Morales-Jones, C., Yahya, N., Zainuddin, H. (2011). Fundamentals of Teaching English to Speakers of Other Languages in K-12 Mainstream Classrooms. *Dubuque: Mixed Media*
- Artuç, S. (2012). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şiir metinlerinden yararlanma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara
- Aşılıoğlu, B. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri. M. Arslan (Ed.) *Başlıca Öğrenme ve Öğretim İlkeleri* (ss. 29-48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Avcı, Y. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-düşünce analizi teorisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(9), 1-15.
- Avcı, Y. (2013). Türkçede cümle öğretiminde ortaya çıkan sorunlar. *Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı 11. Uluslar arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi içinde* (s. 701-708). Kırgızistan / Calalabat.

Avcı, Y. ve Küçük, S. (2017). Türk dili öğretimi sorunları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 981- 989.

Avrupa dil kriterleri. 10.04.2016'de <http://adp.meb.gov.tr/nedir.php> adresinden erişilmiştir.

Aydoğan, İ., Helvacı, M.A. (2011). *Kuram ve uygulamada eğitim bilimi*. Ankara: Öncü Kitap.

B. Merriam, S. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.

B. Miles, M. ve Huberman, A.M. (2015). *Nitel veri analizi* (Çev. Ed. S. A. Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.

Balcı, M., Gültekin, İ. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı. H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı, İ. Gültekin, D. Melanlıoğlu (Editörler), *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Siyaseti ve Stratejisi* (ss.43-133). İstanbul: Kesit.

Barın, E. (2004) Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. Hacettepe Üniversitesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*

Başkan. Ö. (2006). *Yabancı dil öğretimi ilkeler ve çözümler*. İstanbul: Multilingual.

Bayraktar, N. (2002). Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi. *I. Uluslar arası Truva-Çanakkale Dil Eğitimi ve Okul Gelişimi Sempozyumu*. Çanakkale.

Bayraktar, N. (2004). *Dil bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bayraktar, N. (2004). *Türkçede fülimsiler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 832

Beacco, J.C. (2007). *L'approche par compétences dans l'enseignement des langues Enseigner à partir du CERC. Les Editions Didier*.

Biçer, N. (2017). *Türkçenin öğretimi tarihi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Bozkurt, F. (2011). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir metin yöntemi çalışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

- Bölükbaş, F. (2004). Yansıtıcı öğretim ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. (6. *Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu*). Ankara
- Büyükkız, K. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, A. Güzel, H.Karatay (Ed), *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 611). Ankara: Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., K.Çakmak, E., E.Akgün, Ö. Ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., K.Çakmak, E., E.Akgün, Ö., Karadeniz,Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi
- Byram, M. (2008). *From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship. University of Durham, UK and Alison Phipps, University of Glasgow, UK.*
- C. Richards, J. (2006). *Communicative Language Teaching Today*. New York: Cambridge University Press
- Calp,M. (2010). *Özel eğitim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Can, C. (2011). Avrupa Birliği dil politikası ve yabancı dil olarak Türkçe. D.Yaylı, Y. Bayburt (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi* (s. 186). Ankara: Anı Yayıncılık
- Can. K. (1983). *Yabancılar İçin (Türkçe-İngilizce Açıklamalı) Türkçe Dersleri*. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- CECR (2000). *Cadre européen commun de référence pour les langues. Apprendre,*
- Cem Değer, A., Çetin, B. ve Oflaz Köleci, E. (2017). *Kuramdan Uygulamaya Yabancılara Türkçe Dilbilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cem, A. (2005). Dil bilgisi öğretiminde biçim-anlam kullanım üçlüsü: Ders malzemesi hazırlama ve uygulama önerisi. *Dil Dergisi, sayı: 128*
- Cem, A. (2008). Dil Bilgisi Öğretiminde Biçim-Anlam-Kullanım Üçlüsü: Ders Malzemesi Hazırlama ve Uygulama Önerisi. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/752/9593.pdf>

- Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Bursa: Alfa Aktuel
- Cheung, Wing-sze, Helen (2006). *Using web-based media texts to enhance secondary students' motivation in English learning*.
- Chomsky, N. (2014). *Dilin mimarisi* (Çev. İ.K. Bayırlı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Coşkun, E. (2007). Türkçe öğretiminde metin bilgisi. A. Kırkılıç, H. Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (s. 233-276). Ankara: Pegem Akademi
- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). Ders kitaplarına metin seçimi açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt/ 5. Sayı / 10.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni*, (Çev. Ed., S. B. Demir). Ankara: eğiten kitap
- Çakmak, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Hipermetinsel Okuma Süreçlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı. Bolu
- Çeçen, M.A. (2007). *Metne Dayalı Dil Bilgisi Öğretimi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Fakültesi
- Çelenk, S. (2008). Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek öğretim yöntem ve teknikleri. A. Tazebay ve S. Çelenk (Ed.). *Türkçe Öğretimi*. (ss.17-48). Ankara: Maya Akademi.
- Dede, Y., B. Demir, S. (2014). *Karma Yöntem Araştırmalarının Doğası*. Y. Dede, S. B. Demir (Ed.), *Karma Yöntem Araştırmaları* (s. 5). Ankara: Anı Yayıncılık
- Delice, A. (2014). *Karma Yöntem Desen Seçimi*. Y. Dede ve S.B.Demir (Ed.ler), *Karma Yöntem Araştırmaları* (s. 61-116). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2003). *Türk dili el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demir, T. (2006). *Türkçe dil bilgisi*, Ankara: Kurmay.
- Demirel, Ö. (2004). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Derman, S. (2008). *Dil Bilgisi Öğretiminde Metinlerin Seçimi Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış doktora tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
- Dewey, J. (2014). *Deneyim ve eğitim* (Çev. S. Akıllı). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Dewey, J. (2015). *Okul ve toplum* (Çev. H. A. Başman). Ankara: Pegem Akademi.
- Dilek, İ. (1995). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özgün metinlerle çalışma yolları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metin dilbilim ve Türkçe Öğretimi* (Uygulamalı Bir Yaklaşım). Ankara: ANI Yayıncılık.
- Dilin kökeni. 15 Kasım 2017'de <file:///C:/Users/USER-PC/Downloads/2-hafta-dilin-kokeni-dil-dunya-dunya-dilleripdf3nmvf.PDF> adresinden erişilmiştir.
- Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde metin sınıflandırılması. 23.11. 2017'de https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Divanü Lügati't-Türk'ten metin örneği. 20.12.2017'de <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/33140> adresinden erişilmiştir.
- Dizdaroğlu, H. (1971). Dili yanlış değerlendirme. *Türk Dili*. S.232, s. 289-293.
- Doğanay, A. Ve Tok, Ş. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri. A. Doğanay (Ed.) *Öğretimde Çağdaş Yaklaşımlar* (s. 216-273). Ankara: Pegem Akademi.
- Duman, A. (2003). Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde metin seçimi. *TÜBAR XIII-/2003-Bahar*. (ss.151-154)
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılarla Türkçe öğretimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Durmuş, M., Okur, A. (Ed.) (2013). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- E. Şahin ve A. Şahin, (2013). Türkçe öğretiminde teknoloji ve materyal kullanımı. A. Kırkılıç ve H. Akyol. (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ediskun, H. (2010). *Türk dil bilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eken, H. (2004). *Türkçe öğretiminde metin seçimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi. Elazığ.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Ertekinoglu, S. (2003). *Türkçe derslerinde dil bilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Freeman, D.L. ve Anderson, M. (2014). *Dil öğretiminde teknik ve ilkeler* (Çev. M. Calp). Ağrı: Ağrı İbrahim Üniversitesi Yayınları.
- Freire, P., Macedo, D. (1998). *Okuryazarlık-sözcükleri ve dünyayı okuma* (Çev. S. Ayhan). Ankara: İMGE Kitabevi.
- Genç, S. Z. (2008). Öğretim ilke ve yöntemleri. M. Arslan (Ed.) *Öğrenme öğretmede çağdaş yaklaşımlar* (s. 107-126) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev. A. Ersoy ve P. Yalçınoglu). Ankara: Anı Yayınları.
- Göçen, G. Ve Okur, A. (2013). Dil bilgisi öğretimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* (s. 333-356). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gök, B. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin seçimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Gülcan, M.G. (2016). *Avrupa Birliği ve eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

- Güler, A., B.Halıcıoğlu, M. Ve Taşğın, S. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Güleryüz, H. (2004). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi kuram ve uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Günay, D. (2013). *Metin bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Günday, R. (2015). *Yabancı dil öğretiminde yaklaşımlar, yöntemler, teknikler ve multimedya araç ve materyalleri*. Ankara: Favori Yayınları.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt:8, s.15, s.123-148
- Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 1-12.
- Güneş, F. (2013). Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Özel Sayısı ISSN: 1308-9196:6*
- Güneş, F.(2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara:Pegem Akademi
- Güzel, A., Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe öğrenelim-2*. Ankara: engin.
- Hengirmen, M. (2007). *Türkçe dil bilgisi*, Ankara: engin
- Hişmanoğlu, M. (2005). *Teaching English Through Literature. Journal of Language and Linguistic Studies Vol.1, No.1.*
- İlin, G., Kutlu, Ö., Kutluay, A. (2012). An action research: Using videos for teaching grammar in an ESP class. (Akdeniz Language Studies Conference 2012) *Procedia Social and Behavioral Sciences* 70 (2013) 272 – 281

- İşcan, A. (2012). Yabancı dil öğretimi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihçesi. A.Kılınc & A.Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (s.19). Ankara: Pegem Akademi
- İzci, E. (2006). Öğretimde araç ve gereçler. M. Gürol (Ed.), *Öğretim teknolojileri ve materyal hazırlama*. Ankara: Akış Yayınları.
- J. Savignon. S. *Communicative Language Teaching: Linguistic Theory and Classroom Practice*. http://yalepress.yale.edu/excerpts/0300091567_1.pdf
- K.Dolunay, S. (2013). Dil bilgisi öğretimi. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı*. (s. 381-414). Ankara: Pegem Akademi.
- K.Dolunay, S. (2014). Dil bilgisi öğretiminde temel yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler. M. Özbay (Ed.), (s.106). *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* Ankara: Pegem Akademi.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Engin Yayınevi
- Karadüz, A. (2013). Dil bilgisi öğretimi. A. Kırkkılıç ve H. Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. (s. 286- 318). Ankara: Pegem Akademi.
- Kasapoğlu, A. (2012). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için ulaçların öğretimine yönelik materyal geliştirme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Programı.
- Kerimoğlu, C. (2016). *Dil bilgisi yazımı ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıç, V. (2007). Dilin işlevleri: metin eylem kuramı yaklaşımı. *Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences 1 (2)*. 2007. 124-138
- Kıran, Z. ve Kıran (Eziler), A. (2006). *Dilbilime giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koç, C. Ve Yıldız, H. (2012). Öğretmen uygulamalarının yansıtıcıları: Günlükler. *Eğitim ve Bilim, cilt 37, s.164*

- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi grameri – şekil bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Korkmaz, Z. (2010). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Köktürk, Ş. Ve Eyri, S. (2013). Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand De Saussure ve göstergebilimi anlamak. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi, 2013-II*.
- Kumaravadivelu, B. (2006). *Understanding Language Teaching From Method to Postmethod*. London: *Lawrence Erlbaun Associates, Publishers*.
- Kurt, C., Aygün, N., Leblebici, E. Ve A. Çoşkun. Ö. (2009). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Kurudayıoğlu, M. (2014). Dünyada ve Türkiye’de Dil Bilgisi Öğretiminin Temel Sorunları. M. Özbay (Ed.), *Türkçe Öğretimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 48-70). Ankara: Pegem Akademi
- Lau, G. (2002). The Use of Literary Texts in Primary Level Language Teaching in Hong Kong. *Hong Kong Teachers’ Centre Journal. Vol. 1, Spring*.
- Letafati, R., Moussavi, H.(2012). *La place de texte littéraire dans les méthodes de l’enseignement du FLE,48/Revue des Etudes de la Langue, troisième année*.
- M. Felder, R. (1995). North Carolina State University Eunice R. Henriques Universidade Estadual de Sao Paulo. *Foreign Language Annals, 28, No. 1, pp. 21–31*.
- M.Taşgın,S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.
- Margarete I., Ersen-Rasch ve Onası, E. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe dilbilgisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Metin sınıflandırması. 12.09.2015’de <http://www.oocities.org/upis3/bm/learnignfromtext.htm> adresinden erişilmiştir.

- Motteram, G. (2013). Innovations in learning technologies for English language teaching. *British Council 2013 Brand and Design/C607 10 Spring Gardens London SW1A 2BN, UK*
- Murdoch, Y. (1999). Using Authentic Texts in the Language Classroom. *MA TEFL / TESL (ODL) Centre for English Language Studies University of Birmingham Edgbaston Birmingham B15 2TT.*
- Mutlu, H.H. ve Ayrancı, B.B. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geçmişten günümüze süregelen problemler. *The Journal of International Lingual, Social and Educational, 3(2), 66-74.*
- N.Gencan, T. (2001). *Dilbilgisi*, Ankara: Ayraç.
- Nam, J. (2010). Linking Research and Practice: Effective Strategies for Teaching Vocabulary in the ESL Classroom . *Tesl Canada Journal/Revue Tesl Du Canada 127 Vol. 28, No 1, Winter 2010*
- Nejat Gencan, T. (1970). *Yabancı uyruklu öğrenciler için Türkçe öğreniyorum*. İstanbul: Fen Fakültesi Basımevi.
- Onat, N. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde fiillerde çatı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Oymak, R. (2012). *Dil üretimine dayalı Türkçe eğitimi ve öğretimi*. Kocaeli: Unuttepe Yayınları
- Öz, F. (2011). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Özbay, M. (2006). *Özel öğretim yöntemleri*. Ankara Öncü Kitap.
- Özçam, Ç. (2017). *Türkiye Türkçesi gramer çalışmaları*. İstanbul: Kesit.
- Özçelik, D.A. (2010). *Okullarda ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.

Özden, M. (2009). *Türkçe kaynak metinlerinin Türkçe öğretiminde kullanılabilirliği* (Yayımlanmamış doktora tezi) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Özden, M. (2017). Okuma İle İlgili Kavramlar ve Okuma Becerisinin Diğer Dil Becerileri İle İlgisi. *Route Educational and Social Science Journal*, 4 (8), 519-537.

Özel metin. 20.11.2017'de

https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf adresinden erişilmiştir.

Özgün metin. 20.11.2017'de

https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf adresinde erişilmiştir.

Pehlivan, F. (2007). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları* (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Bilim Dalı. İstanbul

Pirinç, D. (2010). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortaçların incelenmesi ve öğretimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi. İstanbul.

Puren, C.(2004). *L'évolution Historique Des Approches En Didactique Des Langues Cultures ou Comment Faire L'unité Des « Unites Didactiques », Congrès Annuel de l'Association pour la Diffusion de l'Allemand en France (ADEAF), École Supérieure de Commerce de Clermont-Ferrand, 2-3 Novembre 2004, France*

Sami Uysal, S. (1984). *Yabancılar Türkçe dersleri* (Birinci Bölüm). İstanbul: Beta Basım Yayım.

Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri* (Çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual.

Scarino, A., J.Liddicoat, A. (2009). *Teaching and Learning Languages. Printed by GEON Impact Printing Pty Ltd: Australia.*

- Seferoğlu, S. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sidekli, S. (2014). Metin öğretimi. Muammer Yılmaz (Ed.), *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi* (s.167). Ankara: Pegem Akademi
- Sünbül, A.M. (2010). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Konya: Eğitim Akademi.
- Şahin, Y. Ve Acar, Y. (2013). Yabancı dil öğretiminde yaygın olarak uygulanan yöntemler. Y. Şahin (Ed.), *Farklı boyutlarıyla yabancı dil öğrenimi ve öğretimi* (s. 58-82). Konya: Eğitim Yayın evi.
- Şalvarlı, B. (2010). *Türkçe deyim öğretimi için metin hazırlama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Şengül, M. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal kullanımı. A. Kılınç ve A. Şahin (Ed.). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Takvul, U. (2003). Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dersigi*, (15), 45-81.
- Temizkan, M. (2014). Metin temelli dil bilgisi öğretimi ve uygulamaları. Murat Özbay (Ed.), *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* (s.129). Ankara: Pegem Akademi
- Thi Thom Thom, N. (2008). Using literary texts in language teaching. *VNU Journal of Science, Foreign Languages* 24 / 120-126
- Topal, Y. (2008). Türkçe öğretiminde teknolojik araç gereçler ve materyal tasarımı. A. Tazebay ve S. Çelenk (Ed.). *Türkçe öğretimi*. (s.235-276). Ankara: Maya Akademi.

- Türkyılmaz, M. Ve Başarmak, U. (2012). Ana dil öğretiminde hiper metin kullanımının okuduğunu anlamaya etkisi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S.23, s.197-212.
- Unger, H., Kubek, M. (2011). *Special-purpose Text Clustering. 2 Faculty of Mathematics and Computer Science, FernUniversität in Hagen. Germany*
- Üze Yurtseven, F. (2010). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin yeri ve önemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- W. Cresweel, J. ve L. Plano Clark, V. (2014). *Karma yöntem araştırmaları* (Çev. Y. Dede ve S. Beşir Demir). Ankara: Anı Yayınları.
- Web Tabanlı Medya Metinleri. 18.10.2015'de <http://hub.hku.hk/bitstream/10722/51435/6/FullText.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Yaman, H. (2011). *İlköğretim 6.,7. Ve 8. sınıflar için yapılandırmacı yaklaşıma uygun dil bilgisi etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yayılı, D. Ve Bayyurt, Y. (2011). Yabancı dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemleri. D. Yayılı ve Y. Bayyurt (Ed.). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*. (s.6 28). Ankara: Anı Yayınları.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım,A., Şimsek,H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: 2011
- Yıldız, C. (Ed.) (2010). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. Ve Yılmaz, Y. (2013). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Yıldızlar, M. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Yılmaz, H. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Konya: Çizgi Kitapevi.

Yurtbaşı, M. (2013). *Sınıflandırılmış kavramlar sözlüğü*. İstanbul: Tor Ofset.

Zeki, S. Ve Yılmaz, H. (2007). *Yabancı dilim Türkçe-3*. İstanbul: Dilmer yayınları.

Zülfikar, H. (1969). *Yabancılar için Türkçe dersleri-dil bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi

Basımevi.

Ekler

Ek A: Öğretmen Görüşme Formu

Arastırmanın Amaçları

1. Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemek
2. Yapılacak olan çalışmanın hangi seviyede yapılacağını tespit etmek

GİRİŞ

Değerli katılımcı, bu görüşme Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde yapılmakta olan “Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde “Özel Metin” Kullanımı ve Bu Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı çalışmanın hangi seviyede yapılacağını belirlemek ve dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmek için yapılmaktadır. Görüşmede anlatacağımız bu çalışmada kullanılacaktır. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim.

Yahya TAŞKAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Cinsiyet:.....

Doktora Öğrencisi

Öğrenim durumu:.....

Tecrübe:.....

Branş:.....

1. Kaç yıldır yabancılara Türkçe öğretiyorsunuz?
2. Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili bir eğitim aldınız mı? Aldıysanız bu eğitimin Yabancılara Türkçe öğretirken bir katkı sağladığına inanıyor musunuz? Almadıysanız bu konudaki tecrübeyi nasıl edindiniz?
3. Hangi seviyelerde (A1,A2,B1,B2,C1,C2) yabancılara Türkçe öğrettiniz? Hangi seviye öğretiminde zorlandınız?
4. Size göre öğrencilerin en zorlandıkları beceri hangisidir? Nedenini açıklayınız.
5. Yabancılara Türkçe öğretiminde hangi becerilerde (okuma, yazma, konuşma, dil bilgisi) zorlandınız? Zorlanma nedenlerini açıklayınız.
6. Dil bilgisi öğretiminde hangi yöntemi (Dil bilgisi çeviri yöntemi, direkt yöntem, doğal yöntem, iletişimsel yöntem vb.) takip edersiniz?.
7. Dil bilgisi öğretiminde hangi materyalleri kullanıyorsunuz? Ek olarak kullandığımız materyal var mı? Bu materyalleri seçme nedenleriniz nelerdir?
8. Öğrencilerin dil bilgisi olarak zorlandıkları en zor seviye (A1,A2,B1,B2,C1,C2) size göre hangisidir?

9. Öğrencilerin zorlandıkları dil bilgisi konuları nelerdir?

10. Öğrencilerin zorlandıkları dil bilgisi konuları için neler yapılabilir?

11. Size göre Türkçe dil bilgisi öğretimi kitaplarının ne gibi eksikleri vardır?

12. Dil bilgisi konularının öğretiminde metin kullanıyor musunuz? Dil bilgisi konularına göre özel metinler (Özel metinler dil öğretiminde kullanmak için hazırlanmış metinlerdir.) olsa kullanır mısınız?

13. Dil bilgisi öğretiminde amacınızı gerçekleştirmeye yönelik metin ihtiyacı hissediyor musunuz?

14. Sizce dil bilgisi konuları metin içerisinde gösterilerek anlatılması öğrencinin konuyu anlamasına etki eder mi?

15. Yapılacak olan "Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde "Özel Metin Kullanımı ve Bu Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi" adlı çalışmanın faydalı olacağını düşünüyor musunuz? Size göre bu çalışma alana katkı sağlar mı?

16. Bu soruların dışında dilbilgisi öğretiminde özel metin kullanımıyla ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ek B: Öğretmen Görüşme Formları Kod ve Tema Listesi

1. Uzmanlara göre yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviye ve nedenleri

- B1 seviyesinde fiilimsiler gibi konu olduğundan zorlanma var.
- Öğrenciler kendi dillerindeki kuralları öğrendikleri dille karşılaştırma yapıyorlar. Aynı kuralı göremeyince sıkıntı oluyor.
- B1 seviyesindeki konular Türkçede de zor olan konular olduğu için öğrenciler zorlanıyor.
- B1, çünkü bu seviyede konuların yığılma durumu var.

2. Uzmanların yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde zorlandıkları beceri ve nedenleri

- Yazma becerisi
- Öğrencinin dil yapısı
- Öğrencinin milliyeti
- Öğrencinin başka dil bilip bilmemesi
- Öğretim yöntemleri
- Uzmanların konuşma becerisine öncelik vermeleri
- Yabancılara yönelik materyal eksikliği
- Dil bilgisinde zorlanıyorlar

3. Uzmanların yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullandıkları yöntem ve materyaller

- İnternet materyalleri
- Video kullanımı
- Ders kitabı
- Konuya yönelik metin hazırlama
- İletişimsel yöntem

5. Uzmanlara göre yabancılara Türkçe öğreten kitaplardaki dil bilgisi anlatım sorunları

- Konuların resimlendirerek anlatılması
- Resimle anlatım bireysel çalışmalarda anlamayı kolaylaştırır
- Alıştırma ve etkinliklerdeki cümlelerin seviyeye uygun olması
- Yanlış konu sıralamasının olması
- Dil bilgisi konularının Türk öğrenciye anlatılır gibi ayrıntılı anlatılması yanlıştır.
- Konuların seviyeye uygun sıralanması gerekir.
- Fiilimsiler seviyeye göre bölünmeli
- Kitaplardaki metinlerin seviyeye uygun olmaması
- Dil bilgisi kurallarına uygun özel metinler oluşturulmalı.
- Konu anlatımları yetersiz
- Örnek sayısı az
- Alıştırma çeşitliliğinin az olması
- Görsellerin az kullanılması
- Türkçe öğretim kitaplarının ortak bir konu sıralamasının olmaması

6. Yabancılara Türkçe dil bilgisi anlatımında metin kullanıma ilişkin uzman görüşleri

- Dil bilgisi konularına uygun metinlerin eksikliği
- Öğretmenlerin metin ihtiyacı
- Türkçe öğreticilerin konuya uygun metin ihtiyacı hissetmesi
- Öğrenci kuralları metin içerisinde görürse unutmaması zorlaşır
- Her beceriye göre ayı ayrı metinler hazırlanmalı.
- Metinler günlük hayattan olursa daha ilgi çeker.
- Konya uygun metinlere çok ihtiyaç var.

Ek C: Öğrenci Görüşme Formu

Arastırmanın Amaçları

1. Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisinin öğretiminde özel metin kullanımına yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek
2. Yapılacak olan çalışmanın hangi seviyede yapılacağını tespit etmek

GİRİŞ

Değerli katılımcı, bu görüşme Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde yapılmakta olan **“Yabancılara Türkçe Dil Bilgisinin Öğretiminde “Özel Metin” Kullanımı ve Bu Metinlerin Öğrenci Başarısına Etkisi”** adlı çalışmanın hangi seviyede yapılacağını belirlemek ve dil bilgisi öğretiminde özel metin kullanımına yönelik öğrenci görüşlerini tespit etmek için yapılmaktadır. Görüşmede anlatacağınız bu çalışmada kullanılacaktır. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim.

Yahya TAŞKAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doktora Öğrencisi

Cinsiyet:.....

Öğrenim durumu: .....

Tecrübe: .....

Branş: .....

1. Ne zamandan beri Türkçe öğreniyorsunuz?
2. Türkçe öğrenme nedeniniz (Ticaret, eğitim, seyahat, evlilik vb.) nedir?
3. Türkçe öğrenmek size ne gibi kazanımlar sağlar?
4. Türkçeyi nerede öğreniyorsunuz /öğrendiniz?
5. Türkçe kitap, gazete vb. yayınları okuyor musunuz? Okuyorsanız hangi türleri takip ediyorsunuz?
6. Türk televizyon kanallarını seyrediyor musunuz? Seyredemiyorsanız hangi programları tercih ediyorsunuz?
7. Türkçenizi geliştirmek için neler yapıyorsunuz? (Türk arkadaşlarımızla pratik yapma, TV izleme, kitap okuma vb.)
8. Şu an Türkçeyi günlük hayatta kullanıyor musunuz? (markette, metroda, evde vb.)
9. Türkçe dil bilgisi konularını öğrenirken en zorlandığımız seviye (A1,A2,B1,B2,C1,C2) hangisidir? Nedenini açıklayınız?
10. Dil bilgisi konularını doğrudan formül ile mi yoksa özel metin içinde mi daha kolay öğrenirsiniz? Lütfen açıklayınız.

Ek D: Öğrenci Görüşme Formları Kod ve Tema Listesi**3. Yabancı öğrenciler Türkçelerini geliştirmek için yaptıkları faaliyetler**

- Arkadaşları ile Türkçe pratik yapma
- Türk kanallarını izleme
- Türkçe radyo dinleme
- Türkçe kitaplar okuma
- Türkçe şiir okuma
- Türkçe gazete okuma
- Türkçe filmler izleme
- Türkçe müzik dinleme
- Türk dizilerini takip etme

4. Yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken zorlandıkları seviye ve nedenleri

- B1 seviyesi, çünkü konular zordu
- B1 zordu çünkü yeni kelime ve karışık konular vardı
- B1 zordu, çünkü metinler ağırdı
- C1 seviyesi, edebiyat konularının olması

5. Yabancı öğrencilerin dil bilgisi konularının anlatımında metin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri

- Direkt dil bilgisi kurallarının anlatımı ile öğrenme
- Metin içerisinde sezdirmeyle öğrenme
- Önce kuralı gösterme daha sonra metin içinde pratiğini yapma

Ek E: Başarı Testi

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ma, -me” eki yanlış kullanılmıştır?

- Ahmet boyama kitabını kaybetmiş.
- Hakan kitap okuma dersine gelmedi.
- Ayşe ayrılma vakitlerinde çok üzülür.
- Ali dinleme derslerini çok sever.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ma, -me” eki olumsuz anlamda kullanılmıştır?

- Yurtta öğrenciler için kalkma saati 07.30’dur.
- Üniversitemizde ders geçme notu altmış beştir.
- Öğretmen bana “Bir daha derse geç kalma!” dedi.
- Ayşe okuma kitabını sınıfta unutmuş

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “amaç” anlamı vardır?

- Ahmet marketten şeker, süt ve kakao aldı.
- Fatma birinci olmak için çok çalışıyor.
- Hakan’ın en sevdiği spor tenistir.
- Annem bana güzel bir saat hediye etti.

Gir___ kapısı

Sat___ fiyatı

Çık___ kapısı

Gör___ mesafesi

4. Yukarıdaki boşluklara gelecek ekler hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

a. -iş / -ış / -iş / -üş

b. -ış / -iş / -uş / -üş

c. -iş / -uş / -iş / -uş

d. -iş / -üş / -iş / -uş

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- Tatil yapmak için Antalya’ya gidecek.
- Araba almak için para biriktiriyor
- Onu görmek için İstanbul’a gitti.
- Sınava çalışmadığı için kötü not aldı.

Kitap okumak benim en sevdiğim hobimdir.

Kitap okumak benim için su ve ekmek gibidir. Param olduğu zaman hemen bir kitapçıya gider ve bir kitap alırım. Haftada en az bir kitap okumaya çalışırım.

6. Yukarıdaki paragrafta kendisini anlatan kişi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- a. Kitap okumayı seviyor.
- b. En güzel alışkanlığı kitap okumaktır.
- c. Haftada en az bir kitap okur.
- d. Kitap okumak için işe gitmez.

Koş_____ adam

Gül_____ çocuk

Yürüy_____ adam

Bak_____ kız

7. Yukarıdaki boşluklara gelmesi gereken ekler hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?

- a. -an / -an / -en / -an
- b. -an / -en / -en / -an
- c. -en / -en / -en / -an
- d. -an / -en / -an / -an

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “-ası / -esi” eki beddua anlamında kullanılmıştır?

- a. Kör olası adamı hiç sevemedim.
- b. İzmir görülesi şehirler, arasındadır.
- c. Annemin öpülesi ellerini özledim.
- d. Kadının acınası bir hali var.

Fobi, herhangi bir şeyden korkmaktır. Dünyada her insanın farklı fobileri vardır. Bazı insanlar hayvanlardan, bazı insanlar da tabiattan korkar. Hayvanlardan korkan insanların sayısı çoktur. Örneğin yılandan korkan insanlar, yılanları görmek istemezler. Yılanı görenler hemen oradan giderler. Bazı insanlar akrebi sevmez. Akrebi sevmeyen insanların da sayısı fazladır. Bu insanlar akrep görmemek için çalışırlar.

9. Yukarıdaki metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- a. Dünyadan her insanın fobisi vardır.
- b. Hayvanlardan korkan insanların sayısı azdır.
- c. Yılanı görenler hemen oradan giderler.
- d. Bazı insanlar akrebi sevmez.

- 1. Elbise
- 2. Aldım
- 3. Marketten
- 4. Yanmaz
- 5. Bir
- 6. Tane

10. Yukarıda karışık olarak verilmiş kelimelerden anlamlı cümle kurulsa sıralama nasıl olur?

- a. 1/3/4/6/2/5
- b. 3/5/6/4/1/2
- c. 3/4/6/5/1/2
- d. 3/5/6/4/2/1

Seyahat etmeyi çok severim. Gittiğim yerlerde gezme___ yer bırakmam. Tatma___im yemekleri yemeyi çok severim. Bu yüzden yabancı ülkelerin mutfaklarını merak ederim. Yabancı ülkelerde tanı___ bir insanla karşılaşmak herkesi mutlu eder ve bizi yabancılıktan kurtarır.

11. Yukarıda verilen cümledeki boşluklara gelecek olan ekler aşağıdaki hangi şıkta doğru verilmiştir?

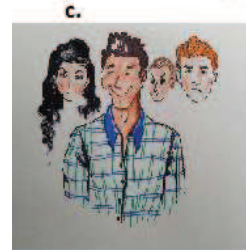
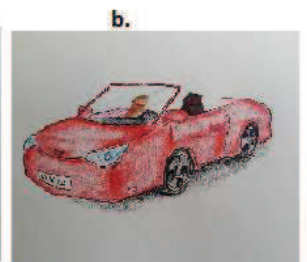
- a. -dik / -diğ / -dık
- b. -dık / -dik / -duk
- c. -dik / -dık / -dik
- d. -dik / -dik / -dık

12. Yukarıdaki resmi aşağıdaki kelimelerden hangisi açıklar?

- a. Yenecek yemek
- b. Yıkanacak bulaşık
- c. Yerleştirilecek tabaklarlar
- d. Pişirilecek kek

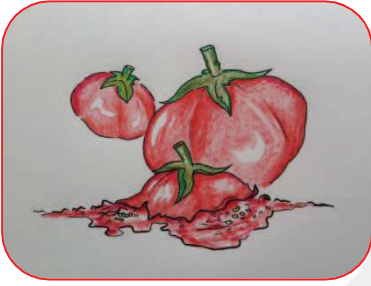
- 1. Üstü açılır araba
- 2. Çalar saat
- 3. Güler yüzlü adam
- 4. Koşar adım

13. Yukarıda verilen resim ve kelimelerin doğru olarak eşleştirilmesi hangi şıkta verilmiştir?

- a. 1-c / 2-a / 3-d / 4-b
- b. 1-b / 2-d / 3-c / 4-a
- c. 1-d / 2-b / 3-c / 4-a
- d. 1-d / 2-a / 3-c / 4-b

14. Yukarıdaki resmi aşağıdaki kelimelerden hangisi açıklar?

- a. Yenmiş domates
- b. Bitmiş domates
- c. Ezilmiş domates
- d. Pişmiş domates

Ahmet kapıyı açtı

Ahmet içeri girdi.

15. Yukarıda verilen cümlelerin birleştirilmiş şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Ahmet içeri girdi sonra kapıyı açtı.
- b. Ahmet kapıyı açıp içeri girdi.
- c. Ahmet içeri girdi ve kapıyı açtı.
- d. Ahmet içeri açtı kapıyı girdi.

16. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Çocuk eve gidiyor.
- b. Çocuk eve koşarak gidiyor.
- c. Çocuk eve spor yapıp gidiyor.
- d. Çocuk eve gitmiş.

1. Koşa

2. Koşa

3. Eve

4. Gitti

5. Hakan

6. Sonra

7. Dersten

17. Yukarıda verilen kelimelerden kurallı ve anlamı cümle yapılırsa aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Hakan dersten sonra eve gitti koşa koşa.
- b. Hakan koşa koşa gitti dersten sonra eve.
- c. Hakan dersten sonra eve koşa koşa gitti.
- d. Hakan gitti koşa koşa eve dersten sonra

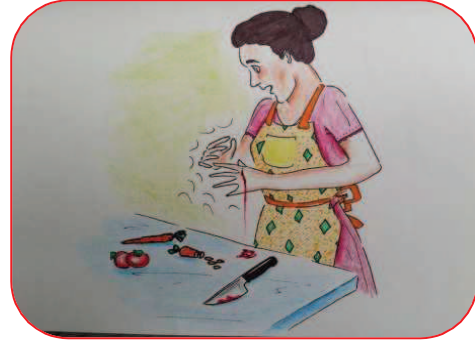
18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir işi durmadan yapma anlamı vardır?

- a. Ali, annesiyle alışverişe gitti.
- b. Ayşe mutfakta yemek yiyor.
- c. Mehmet durmaksızın ders çalışıyor.
- d. Hasan, arkadaşı ile tatile gidecek

19. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Adam spor yapa yapa zayıfladı.
- b. Adam spor yaptı yaptığı zayıfladı.
- c. Adam spor yapıyor zayıfladı.
- d. Adam spor yaptı zayıfladı.

20. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Annem bulaşık yıkıyor.
- b. Annem patates soyuyor.
- c. Annem yemek yiyor.
- d. Annem yemek yaparken elini kesti.

Öğretmen sınıfa gir___ bütün öğrenciler ayağa kalktı. Öğretmen oturabilirsiniz dey___ herkes oturdu. Öğretmen ödevleri kontrol etmeye başlay___ öğrencilerin bazılarında bir telaş başladı. Çünkü ödevi yapmamışlardı. Öğretmen bazı öğrencilerin ödevi yapmadıklarını gör___ çok kızdı.

21. Yukarıdaki boşluklara gelecek ekler aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a. -ince / -ince / -ınca / -ünce
- b. -ince / -ince / -ınca / -ünce
- c. -ince / -ince / -ınca / -ünce
- d. -ince / -ünce / -ınca / -ünce

1. İstanbul'dan ayrıl_____ bir yıl oldu.
2. Ailemi görmey_____ iki yıl olacak.
3. Türkçe öğrenmeye başlay_____ üç ay oluyor.
4. Seninle tanış_____ on yıl olmuş.

22. Yukarıdaki cümlelere “-alı, -eli” eklerinden uygun olanı getirirsek sıralama nasıl olur?

- a. -alı / -eli / -eli / -alı
- b. -eli / -alı / -eli / -alı
- c. -alı / -alı / -eli / -alı
- d. -alı / -eli / -alı / -alı

23. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde

“neden” anlamı vardır?

- a. Hasan yarın Ankara'ya gidecek.
- b. Ahmet hasta olduğu için okula gelmedi.
- c. Ayşe evde temizlik yapıyor.
- d. Babam, bana bisiklet aldı.

Onun adı Berk. Berk yedinci sınıfta okuyor. Berk okuldan gelir gelmez kıyafetlerini değiştirir ve televizyonun karşısına geçer. Televizyon seyretmeyi çok

sever. Bu yüzden annesi ile sık sık tartışır. Çünkü annesi ona, fazla televizyon seyretmemesini ve ödevlerini yapmasını söyler. Bu konuda anlaşamazlar. Berk'in annesi ona, “ Dönem sonunda iyi bir karne getirirsen seni tatile göndereceğim.” Dedi. Berk bu teklife çok sevindi. Şimdi daha az televizyon seyrediyor ve daha fazla ders çalışıyor. Berk bir an önce dönem sonunun gelmesini bekliyor. Çünkü dönem sonu gelir gelmez tatile gidecek.

24. Yukarıdaki metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a. Berk okuldan gelir gelmez kıyafetlerini değiştirir.
- b. Berk annesi ile sık sık tartışır.
- c. Berk iyi bir karne getirirse, annesi onu tatile gönderecek.
- d. Berk, dönem sonu gelir gelmez müzik kursuna gidecek.

buldukça / zaman / gidiyoruz / sinemaya

25. Yukarıda verilen kelimelerden anlamlı bir cümle kurulursa, aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Buldukça sinemaya zaman gidiyoruz.
- b. Sinemaya gidiyoruz buldukça zaman.
- c. Zaman buldukça sinemaya gidiyoruz.
- d. Gidiyoruz zaman sinemaya buldukça.

*Kaza / araba / kullanmıyor / yaptığından
beri*

26. Yukarıda verilen kelimelerden anlamlı bir cümle kurulursa, aşağıdakilerden hangisi olur

- a. Kaza yaptığından beri araba kullanmıyor.
- b. Kaza kullanmıyor araba yaptığından beri
- c. Kullanmıyor kaza yaptığından beri araba.
- d. Araba yaptığından beri kaza kullanmıyor.

*sisli / olduğundan dolayı / hava / arabayı /
yavaş / kullandı.*

27. Yukarıda verilen kelimelerden kurallı cümle yapılırsa, aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Hava sisli olduğundan dolayı arabayı yavaş kullandı.
- b. Hava olduğundan dolayı sisli arabayı yavaş kullandı.
- c. Yavaş kullandı arabayı hava sisli olduğundan dolayı.
- d. Hava yavaş kullandı sisli olduğundan dolayı arabayı.

*bitirdiğin zaman / ödevi / vereceğim / sana /
çikolata*

28. Yukarıda verilen kelimelerden kurallı cümle yapılırsa, aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Bitirdiğin zaman çikolata ödevi sana vereceğim.
- b. Ödevi bitirdiğin zaman sana çikolata vereceğim.
- c. Çikolata vereceğim ödevi bitirdiğin zaman sana.
- d. Sana vereceğim çikolata ödevi bitirdiğin zaman.

29. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yanlış ek kullanılmıştır?

- a. Partide dans edeceği için yeni elbise aldım.
- b. Tatile gideceği için hazırlık yapıyor.
- c. Yemek yapeceği için alışveriş yaptı.
- d. Evleneceği için yeni elbiseler aldı.

30. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde işi yapan belli değildir?

- a. Ahmet ödevlerini yaptı.
- b. Ayşe yemeğini yedi.
- c. Hasan okula gitti.
- d. Okulun duvarları boyandı.

31. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iş yapan bellidir?

- a. Sınıfın tahtası silindi.
- b. Evin kapısı açıldı.
- c. Okulun camları kırıldı.
- d. Marketten kola aldı.

Annem kardeşimle mutfakta yemek pişiriyor.

32. Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yukarıdaki cümlede yoktur?

- a. Kim?
- b. Kimle?
- c. Nerede?
- d. Niçin?

33. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne yaptığı işten etkilenmektedir?

- a. Ayşe mutfakta annesine yardım ediyor.
- b. Fatma aynanın karşısında taranıyor.
- c. Hakan okula metro ile gitti.
- d. Osman televizyon seyrediyor.

Ahmet / birinci / olduğuna / yarışmada / çok / sevindi.

34. Yukarıda verilen kelimelerden kurallı cümle yapılırsa, aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Ahmet birinci olduğuna yarışmada çok sevindi.
- b. Ahmet yarışmada birinci olduğuna çok sevindi.
- c. Ahmet çok sevindi birinci olduğuna yarışmada.
- d. Ahmet yarışmada sevindi birinci olduğuna çok

35. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir iş beraber yapma anlamı vardır?

- a. Mehmet spor yapıyor.
- b. Annem yemek hazırlıyor.
- c. Kuşlar ağaçta ötüyor.
- d. Sevgi tenis oynuyor.

Emre bugün babasıyla hayvanat bahçesine gitti. Hayvanat bahçesinde birçok hayvan gördü. Maymunlar, aslanlar, zürafalar, yılanlar, tavşanlar gibi birçok hayvanı, hayatında ilk defa yakından gördü. Emre hayvanların fotoğraflarını çekti. Tavşanlara havuç,

maymunlara da muz verdi. Aslanlardan korktuğu için onları uzaktan seyretti. Zürafaların bu kadar uzun olduğuna inanamadı. Yılanların ne kadar soğuk ve tehlikeli olduklarını düşündü. Emre için bugün ilginç bir gün oldu. Hayvanat bahçesine getirdiği için babasına çok teşekkür etti.

36. Yukarıdaki metne göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a. Emre babasıyla sinemaya gitti.
- b. Emre hayvanların fotoğrafını çekmedi.
- c. Emre maymunlara portakal verdi.
- d. Emre için bugün ilginç bir gün oldu.

37. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Adam berberde saçını kestiriyor.
- b. Adam kendi saçını kesiyor.
- c. Adam berberde yemek yiyor.
- d. Adam berberde temizlik yapıyor.

38. Resme göre adam çocuğa ne yaptırıyor?

- a. Kitap yazdırıyor.
- b. Kitap dinletiyor.
- c. Kitap okutuyor.
- d. Kitap aldırıyor.

Leyla, "Ders çalışıyorum." dedi.

39. Yukarıdaki cümleye göre Leyla ne söyledi?

- a. Leyla, ders çalışmadığını söyledi.
- b. Leyla, ders çalıştığını söyledi.
- c. Leyla, ders çalışacağını söyledi.
- d. Leyla, ders çalışmayacağını söyledi.

Fatma / gece / dün / geldi / Ankara'dan

40. Yukarıdaki kelimelerden anlamlı ve kurallı cümle kurulursa aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Ankara'dan gece dün geldi Fatma.
- b. Fatma dün gece Ankara'dan geldi.
- c. Fatma gece geldi Ankara'dan dün.
- d. Fatma geldi Ankara'dan gece dün.

Osman bana kalem verdi.

41. Yukarıdaki cümlenin öge dizilişi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Özne / dolaylı tümleç / nesne / yüklem.
- b. Özne / zarf tümleci / nesne / yüklem
- c. Özne / nesne / dolaylı tümleç / yüklem
- d. Özne / nesne / nesne / yüklem

Emre bugün Ayşe'ye çiçek verdi.

42. Yukarıdaki cümlede aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- a. Kim?
- b. Ne zaman?
- c. Kime?
- d. Nasıl?

Aksoy ailesi on yıldır İstanbul'da yaşamaktadır. İstanbul'a Ankara'dan gelmişler. Kemal, Fatma ile on beş yıldır evli. Biri kız, biri de erkek olmak üzere iki tane çocukları var. Kemal polis, Fatma ise hemşiredir. Çocuklarının biri beşinci sınıfa diğeri de üçüncü sınıfa gidiyor.

43. Yukarıdaki metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- a. Nereden?
- b. Nerede?
- c. Neden?
- d. Kaçınıcı?

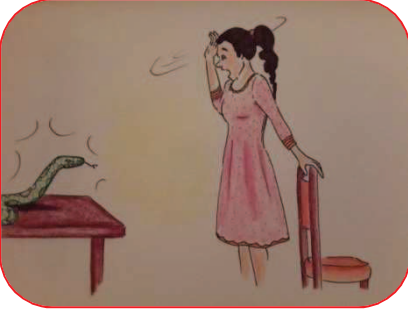
44. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Adam arabaya düşeyazdı.
- b. Adam arabayı göreyazdı.
- c. Adama arabaya vurayazdı.
- d. Araba, adama çarpayazdı.

Ayşe / bitiriverdi / kitabı / bir / saatte

45. Yukarıda verilen kelimelerden anlamı cümle kurulursa aşağıdakilerden hangisi olur?

- a. Ayşe bitiriverdi kitabı bir saatte.
- b. Ayşe kitabı bir saatte bitiriverdi.
- c. Ayşe saatte bir bitiriverdi kitabı.
- d. Ayşe kitabı bitiriverdi bir saatte.

46. Yukarıdaki resmi en iyi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Kız yılanı görünce oturdu.
- b. Kız yılanı görünce güldü.
- c. Kız yılanı görünce bayılayazdı.
- d. Kız yılanı görünce sevindi

48. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle hangisidir?

- a. Adam arabasını çalıştırıyor.
- b. Adam arabasını boyatıyor.
- c. Adam arabasını yıkatıyor.
- d. Adam arabasını değiştiriyor

47. Yukarıdaki resmi açıklayan cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Adam çay içiyor, kitap okuyor.
- b. Adam kitap okuyor, çay içiyor.
- c. Çay içen adam müzik dinliyor.
- d. Adam kitap okuyor sonra çay içiyor.

Esra, yarın Ahmet'le İstanbul'da evlenecek.

49. Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yukarıdaki cümlede yoktur?

- a. Kim?
- b. Ne zaman?
- c. Kimle?
- d. Neden?

Bugün günlerden cumartesi. Sınıf olarak pikniğe gideceğiz. Bütün arkadaşlar okul bahçesinde hazır bekliyorlar. Sadece Ahmet gelmedi. Öğretmen bana Ahmet'in neden gelmediğini öğrenmemi istedi. Ben de Ahmet'e telefon ettim ve niçin gelmediğini sordum. Ahmet bana hasta olduğunu ve bu yüzden gelemediğini söyledi. Ben de öğretmene Ahmet'in "Hastayım, gelemeyeceğim." dediğini söyledim. Öğretmen, geçmiş olsun dileklerimi ilet, dedi.

50. Yukarıdaki metne göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a. Sadece Ahmet gelmedi.
- b. Sınıf olarak sinemaya gidecekler.
- c. Ahmet hasta olduğu için gelmedi.
- d. Öğretmen Ahmet'in neden gelmediğini sordu.

Ek F: Metin Değerlendirme Formu

Metin numarası:	YETERSİZ	GELİŞTİRİLMELİ	ORTA	İYİ	ÇOK İYİ
Öğrenci metinleri zorlanmadan anlar.					
Metinlerde gereksiz kelime yoktur.					
Metinler B1 seviyesine uygundur.					
Metinlerde B1 seviyesine uygun olmayan dil bilgisi konuları yoktur.					
Metinlerdeki resimler konuya uygundur.					
Metinler anlatılmak istenen konuya uygundur.					
Metinler konuyu anlatmaya yardımcı olmaktadır.					
Öğrencilerin düşünceleri					
Öğretmen görüşleri					

Ek G: Özel Metinler

İSİM FİLLER

-ma, -me

1. Aşağıdaki resimlerin altına uygun kelimeleri yazınız.

Dinleme Dersi

Kalkma Saati

Uyuma Zamanı

Ayrılma Vakti

Okumayı severim.
Gezmeyi severim.

2. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

Araba sür_____ biliyorum.

Ata bin_____ herkes sevmez.

Tatil yap_____ düşünüyorum.

Seyahat et_____ ister misin?

Ders çalış_____ unutma.

Ona hediye almaya karar verdim.
Seni görmeye geleceğim.

3. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

İstanbul'a git_____ karar verdiniz mi?

Yemek ye_____ gidiyor musun?

Oyun oyna_____ gelecek misiniz?

Çay iç_____ gider misin?

Onunla konuş_____ hazır mısın?

Eve gitmem gerek.
Ders çalışman lazım.

4. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

Spor yap_____

Okula git_____

Yemek ye_____

Süt iç_____

Erken uyu_____

Ahmet, okula git**memi** söyledi.
Babam, süt al**mamı** söyledi.

5. Aşağıdaki boşluklara örnekteki gibi doldurunuz.

Annem pazardan elma getir_____

Hakan, eve gel_____

Öğretmen, ödev yap_____

Zeynep, ona çiçek al_____

Pencereden dışarı bak_____

Çok konuş**mayla** beni ikna edeceğini düşünüyor.
Yalan söyle**meyle** dürüst insan olunmaz.

6. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi doldurunuz.

Çok çalış_____ başarılı oldu.

Diyet yap_____ zayıflanmak istiyor.

Şarkı söyle_____ zaman geçiriyor.

Boş zamanlarımı seyahat et_____ değerlendiriyorum.

Yol yürü_____ aşınmaz.

Çok kitap oku**mada** fayda var.
Dersleri tekrar et**mede** büyük yarar vardır.

7. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi doldurunuz.

Onu dinle_____ fayda olabilir.

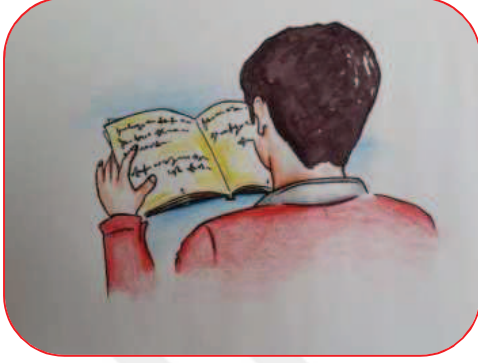
Türkçe konuş_____ zorluk çekiyor.

Seni anla_____ zorlanıyorum.

Sağlıklı beslen_____ yarar vardır.

8. Aşağıdaki paragrafta geçen “-ma, -me” eklerinin altını çiziniz.

Kitap Okuma

Kitap okumayı genellikle çoğu insan sever. Kitap, farklı bir dünyadır. İnsanı alır ve çok uzaklara götürür. Bazı insanlar kitap okumayı hobi haline getirir. Kitap okumayla sadece kelime hazinemizi değil, anlama becerimizi de geliştiririz. Aynı zamanda kitap okuma; dinleme, yazma ve konuşma becerilerimizi geliştirir. Kitap okuma dil öğrenmeyi de etkiler. Çok kitap okumayla insan, dil öğrenmeyi kolaylaştırır. Bunun için her insan haftada bir kitap okumalıdır.

9. Aşağıdaki paragrafa uygun bir başlık yazınız ve devam ettiriniz.

Okumanın ne yaşı ne de zamanı vardır. İnsan isterse her zaman bir şeyler okuyabilir. Yeter ki okumayı gerçekten istesin. Başkaları istedi diye kitap okumamak gerekir. Okuma hevesi öncelikle insanın kendi içinde olmalıdır. İnsan kitap okumayı bir alışkanlık haline getirmelidir. Kitap okumayı su ve ekmek gibi bir ihtiyacımız olarak düşünmeliyiz.

---

10. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap veriniz.

Çocuklar İçin Yüzme Dersi

Çocuklar için yüzme dersi, spor merkezimizin kuruluş amacıdır. Yüzme okulumuzda tüm yaştaki çocuklar için yüzme dersi verilmektedir. Spor merkezimizde sıcak ve doğal bir ortam oluşturmaya çalışıyoruz. Bebekler, çocuklar ve engelli çocuklar için, Türkiye genelinde yirmi farklı merkezde yüzme dersleri veriyoruz. Çocuklar için yüzme dersi gruplarımız,

seviyelere göre 2 ile 5 kişi arasında değişmektedir. Farklı seviyedeki yüzme dersleriyle, çocuklarınızın yüzme becerilerini geliştiriyoruz. İlk yüzme dersinde çocuğunuzu uygun bir seviyeye yerleştiriyoruz. Daha sonra dersler yüzme hocası ile birlikte yüzmeye başlamakta. Yüzme derslerinin yanında çeşitli programlar da yapmaktayız. Bunlar: piknik, sinema ve futbol gibi etkinliklerdir.

1. Spor merkezinin kuruluş amacı nedir?

---

2. Spor merkezi Türkiye’de kaç farklı yerde yüzme dersleri vermekte?

---

3. Seviyelerde kaç öğrenci olmakta?

---

4. Yüzme derslerine çocuklar kimle başlıyorlar?

-iş, -iş

1. Aşağıdaki resimlerin altına uygun kelimeleri yazınız.

Bahçe girişi

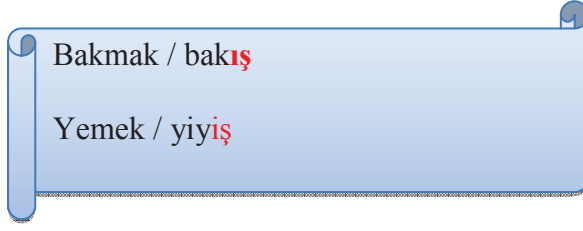
Bitiş çizgisi

Satış fiyatı

Yürüyüş yolu

2. Aşağıdaki fiillere örnekteki gibi uygun olan “-ış, -iş, -uş, -üş” eklerini getiriniz.

Haykırmak / _____

Yalvarmak / _____

Almak / _____

Başlamak / _____

Gelmek / _____

3. Aşağıdaki cümlelerde doğru kullanılan isim fiil ekinin altını çiziniz.

Örnek: Onun gelişiyle / gelişıyla oda bir anda sessizliğe büründü.

1. Yeni spor merkezinin **açılışı** / açılışi yapıldı.
2. Ahmet **oturüşü** / oturuş tarzıyla dikkatleri üzerine çekti.
3. Onun **gülüşü** / gülüşü beni mutlu eder.
4. Apartmanın önünde **bekleyışından** / bekleyişinden şüphelendim.
5. **Bakışların** / bakışlerin bana bir şey anlatıyor.

5. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

Yaz Tatili

Benim adım Ayhan. Her yıl yaz tatilinde dedemin köyüne giderim. Köy hayatını çok severim, bu yüzden tatilin gelişini sabırsızlıkla beklerim. Dedem de benim gelişimi dört gözle bekler. Köyde dedemin bir çiftliği var. Çiftlikte at, inek, koyun ve keçi gibi hayvan var. Ben hayvanları çok severim. Her yaz mutlaka ata binerim. Dedemin atları çok güzel ve sakın yapıldırlar. Bu yüzden atlara binmekte hiç zorluk çekmem. Dedem ata binmeme yardım eder. Dedem benim ata binmemi beğenmez ve bana ata binmeyle ilgili bilgiler verir ve tavsiyelerde bulunur. Dedemle sabahları ormanda yürüyüşe çıkarız. Dedemin çok sevimli bir köpeği var. Onun adı Karabaş. Karabaş yürüyüşlerde bize eşlik eder. Karabaşın çok ilginç bir yemek yiyişi vardır. Bence Karabaş çok komik yemek yiyor. Dedemle akşamları oyunlar oynarız. Oyunlarda hep ben kazanırım. Dedem oyunu kaybeder ve bir kahkaha atar. Dedemin kahkaha atışını mutlaka görmelisiniz. Sanki deprem oluyor gibi her yer sallanır. Maalesef her tatil gibi bu tatil de biter eve dönüş zamanı gelir. Dedemle birbirimize hüzünle bakar ve sarılırız. Çiftlikteki bütün hayvanları ve dedemin köyünü çok özleyeceğim. Karabaşın yemek yiyişini, dedemin kahkaha atışını, ata binişimi hiç birini unutmayacağım. Gelecek tatilde mutlaka tekrar geleceğim.

1. Ayhan köye gitmeyi neden sabırsızlıkla bekler?

---

2. Ayhan hangi hayvana binmekte zorluk çekmez?

---

3. Dedesi Ayhan'ın neyini beğenmez?

---

4. Karabaş neden komik bir hayvandır?

-mak, -mek

Türkçe öğrenmek istiyorum.

Tatil yapmak istedi.

1. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

Ödev yap _____ istemiyor.

Kitap oku _____ bir alışkanlıktır.

Yemek ye _____ lazım.

Okula git _____ benim işimdir.

Futbol oyna _____ en güzel hobimdir.

Yemek yemek için lokantaya gittik.

Ödev yapmak için kütüphaneye geldi.

2. Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi doldurunuz.

Resim yap _____ kursa gidiyor.

Doktor ol _____ çalışıyor.

Balık pişir _____ mangal kömürü aldı.

Oyun oyna _____ arkadaşımı çağırdım.

Çay iç _____ kafeye gittik

3. Aşağıdaki metni okuyarak isim fiillerin altını çiziniz ve sorulara cevap veriniz.

Spor Yapmak

Spor yapmak, vücudunuzun dinç olmasını sağlar. Bunun yanında kendimizi iyi hissetmemizi sağlar ve zekâmızı geliştirir. Spor yapmak vücudumuzu hastalıklardan ve yorgunluktan korur. Spor yapmaktan kaçmamak gerekir. Her gün düzenli spor yapmalıyız. Spor yapmak için mutlaka spor salonuna gitmeye gerek yok. Evimizde veya parklarda yapabiliriz. Mutlaka her insanın boş zamanı vardır. Boş zamanlarda spor yapabiliriz. Unutmayın spor yapmakta büyük faydalar vardır.

1. Spor yapmanın faydaları nelerdir?

---

2. Spor yapmak için mutlaka spor salonuna gitmek gerekir mi?

---

3. Düzenli spor yapıyor musunuz?

---

4. Spor yapmak için boş zamanınız var mı?

---

4. Aşağıdaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

(-mak, -mek)

Arda Turan, Medipol Başakşehir Kulübü ile anlaşma yap___ için masaya oturdu.

(-mek için, -mek için)

Tarkan konser ver___ Berlin'e gidecek.

(-maktan, -mekten)

Ünlü popçu Mustafa Sandal trafikte tüp kamyonetlerinin arkasından git___ çok korkar.

(-makta, -mekte)

Mesut Özil gol at___ sıkıntı çekmez.

SIFAT FİLLER

-an / -en

Örnek: Adam spor yapıyor. Adam su içiyor. Spor yap**an** adam su içiyor.

1. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi birleştiriniz.

Çocuk ağlıyor.

Çocuğa çikolata verdi.

Adam müzik dinliyor.

Adam çay içiyor.

Kadın bulaşık yıkıyor.

O benim annemdir.

Öğrenciler derse geç kaldı.

Öğretmen öğrencileri uyardı.

2. Aşağıdaki resimlerle cümleleri eşleştiriniz.

1. Yolda düşen çocuğa yardım ettim. ( )

2. Kaza yapan araba trafiği kapattı. ( )

3. Bisiklet süren adamı tanıyor musun? ( )

4. Gülen çocuk benim kardeşimdir. ( )

a.

b.

c.

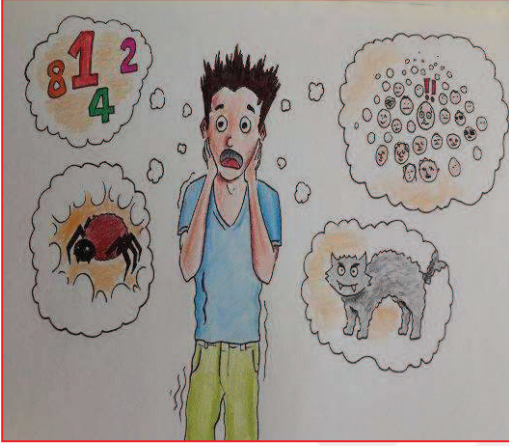

d.

3.Aşağıdaki metinde boş bırakılan yerlere “-an, -en” ekleri getiriniz ve metni devam ettiriniz.

FOBİLER

Fobi, herhangi bir şeyden korkmaktır. Dünyada her insanın farklı fobileri vardır. Bazı insanlar hayvanlardan, bazı insanlar da tabiattan korkar. Hayvanlardan kork_____ insanların sayısı çoktur. Örneğin yilandan kork_____ insanlar, yılanları görmek istemezler. Yılanı gör_____ler hemen oradan giderler. Bazı insanlar akrebi sevmez. Akrebi sevmey_____

insanların da sayısı fazladır. Bu insanlar akrep görmemek için çalışırlar.

Bazı insanlar da tabiattan korkar. Örneğin sudan kork_____ insanlar denize veya havuza giremezler. Yüzmeyi bilmezler. Sizce suyu sevmey_____ insanlar nasıl su içmektedirler? Bu sorunun cevabını çok merak ediyorum. Bazı insanlar ise örümcekten korkar. Örümcekten nefret ed_____ birçok arkadaşım var. Örümcekten nefret ed_____ arkadaşlarıma ara sıra örümcek şakaları yaparım. Bu yüzden benden korkarlar.

-ası, -esi

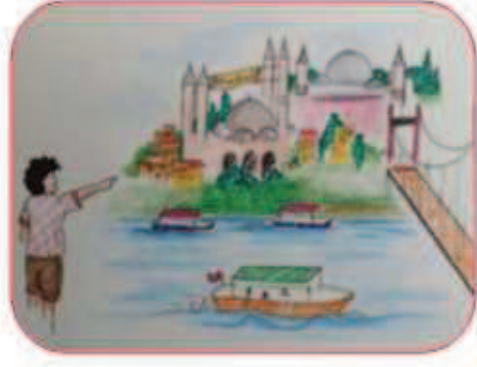
1. Aşağıdaki kelimelerle resimleri eşleştiriniz

1. Kör olası adam ( )
2. Görülesi yer ( )
3. Yıkılası engel ( )
4. Acınası kadın ( )

a.

b.

c.

d.

2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

GURBET

Her insan hayatın en az bir defa farklı şehir veya ülkeye gitmiştir. Bu gidişin sebebi eğitim, iş veya ticaret olabilir. Ailesinden ve arkadaşlarından uzak kalan insan zaman zaman yalnız kalmış, üzülmüş veya özlem duymuştur. İşte bütün bu duyguların ve yabancı yerin adına

genel olarak ‘gurbet’ diyoruz.

Gurbette yaşamak bazen öyle zor hale gelmiş ki “Yıkılası gurbet, yok olası gurbet, kör olası gurbet” gibi sözler ortaya çıkmıştır. Bu sözlerin hepsinin anlamı bedduadır. Yani gurbet zordur ve yok olmasını istemektedirler. Türkler genelde çalışmak için Almanya’ya gitmişlerdir. Almanya’da çok sayıda Türk yaşamaktadır. Almanya yabancı bir ülke olmasından dolayı Türkler için gurbettir. Gurbette insan kendi ülkesinden, ailesinden uzaktır. İnsan gurbette hasta olur ama yanında ailesi yoktur. Paraya ihtiyacı olur kimseden alamaz. Bütün bunlardan dolayı insan gurbetten nefret eder ve beddua okur.

1. İnsanların gurbete gitme sebepleri nelerdir.

---

2. Metne göre gurbet nedir?

---

3. Gurbette hangi sözler ortaya çıkmıştır?

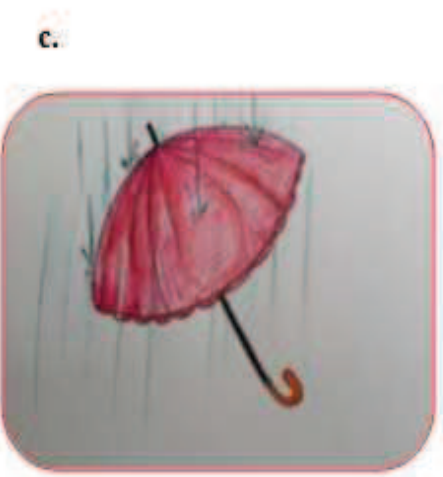
4. Türkler Almanya’ya neden gitmişlerdir?

-maz / -mez

1.Aşağıdaki resim ve kelimeleri eşleştiriniz.

1. Yanmaz elbise ( )
2. Çıkılmaz Sokak ( )
3. Su geçirmez şemsiye ( )
4. Bitmez dert ( )

2. Aşağıdaki cümleleri kendi dilinize tercüme ediniz.

1. Bitmez tükenmez bir derde düştüm.

---

2. Kendini bilmez insanlarla arkadaşlık etme.

---

3. İçinden çıkılmaz bir problemimiz var.

---

4. Yumurtayı yanmaz tavada pişir.

---

5. Çıkılmaz yola girdik.

---

2. Aşağıdaki metni okuyunuz, sorulara cevap veriniz ve metni devam ettiriniz.**Zor Hayat**

Ahmet henüz on yaşında. Ahmet'in babası beş yıl önce bir trafik kazasında öldü. Annesi ise ev hanımıdır. Maddi durumları iyi değil. Bu yüzden Ahmet beş yıldır sokaklar mendil, kalem gibi şeyler satıyor. Ahmet çok küçük ama çalışmak zorunda kaldı. Ahmet, bitmez dert ve sıkıntılarla bu küçük yaşlarda tanıştı. Ev kirasını, elektrik ve su faturalarını ödemek zorunda olan Ahmet her gün çalışıyor. Sabah erken kalkıyor ve sokaklara çalışmaya gidiyor. Bu kadar küçük yaşta bitmez tükenmez sorunlarla tanışan Ahmet yine de mutlu olmaya çalışıyor. Sonuçta o bir çocuk. Annesi Ahmet'i çok sever ve çalışmasını istemiyor. Ama maalesef çalışmaktan başka şansları yoktur. Ahmet'in annesi de evlere temizlik yapmaya gider. Ahmet

-ar / -er

1. Aşağıdaki kelime ve resimleri eşleştiriniz.

1. Güler yüzlü adam ( )

2. Üstü açılır araba ( )

3. Koşar adım ( )

4. Çalar saat ( )

a.

b.

ç.

d.

2. Aşağıdaki cümleleri kendi dilinize tercüme ediniz.

1. Güler yüzlü insanları herkes çok sever.

---

2. Koşar adımlarla eve gitti.

---

3. Yol kenarında bir akar çeşmeden su içtik.

---

4. Üstü açılır spor bir araba almak istiyorum.

---

3. Aşağıdaki metni okuyup sorulara cevap veriniz ve metni devam ettiriniz.

Elif'in Uykusu

Çalar saat, 07.30'ta çalmaya başladı. Ama Elif hâlâ uyuyor. Biraz soran annesi gelecek ve ona kalmasını söyleyecek. Çalar saatin çalması bitti. Tam bu sırada annesi geldi ve "Elif haydi kalk!" dedi. Elif gözleri uykulu uykulu annesine baktı ve tekrar yattı. Ama

annesi battaniyeyi Elif'in üzerinden aldı. Böylece Elif kalkmak zorunda kaldı. Elif elini ve yüzünü yıkadı. Sonra ailesiyle kahvaltı etti. Ardından okul kıyafetlerini giydi. Saate baktı ve geç kalacağını düşündü. Aceleyle evden çıktı. Koşar adımlarla okula doğru yürüdü. Okul evine fazla uzak değildi. Okula vardı. Ama bahçede kimse yoktu. Herkes dersteydi. Sınıf

-dık / -dik

Konuşulmadık bir şey kalmadı.
Sınavda bildiğim yerden sorular çıktı.

1. Aşağıdaki cümlelere örnekteki gibi “-dık, -dik, -duk, -dük” ekleri getiriniz.

1. Yurt dışında tanı___ insanları görmek çok güzeldir.
2. Anlaşılma___ konu kaldı mı?
3. Yeni al___ arabayı çok seviyor.
4. Oku___ u romanı bana verdi.
5. İç___ i çayı yarım bıraktı.

Ahmet’in aldığı arabayı gördüm.
Babamın verdiği hediyeyi saklıyorum.

2. Aşağıdaki cümlelere örnekteki gibi “-dık, -dik, -duk, -dük” ekleri getiriniz.

1. Annemin yap___ kekten yedin mi?
2. Sana ver___ m kalem nerede?
3. Oku___ u kitabı merak ettim.
4. Oyna___ ınız oyunun adı nedir?
5. Yeni giy___ i elbise yırtıldı.

3. Aşağıdaki karışık kelimelerden anlamı cümleler kurunuz.

1. Soruları / bana / anlamadığınız / sorabilirsiniz

---

2. Tanımadığım / konuşma / insanlarla

---

3. Yerleri / görmediğim / istiyorum / görmek

---

4. Getirdiğim / hediyeleri / sana / gördün mü?

---

5. Anlatığı / öğretmenin / konuyu / anlamadım

---

4. Aşağıdaki metni devam ettiriniz ve sorulara metne göre cevap veriniz.

TARIK'IN YAZ PLANI

Merhaba, benim adım Tarık. Yarın okullar tatil olacak. Tatil yaklaşık üç ay sürecek. Bu yüzden ben çok mutluyum. Eğer karnem güzel gelirse babam bana bisiklet alacak ve ben tatil boyunca bisiklet süreceğim. Tatilin ilk birkaç haftasını İstanbul'da geçireceğim. Burada tanıdıkları

ziyaret edeceğim. Arkadaşlarla gezeceğim ve şehrin tadını çıkaracağım. Daha sonra köye, dedemin yanına gideceğim. Giderken yanıma bisikletimi ve günlüğümü alacağım. Tahmin

edeceğiniz gibi bisikleti sürmek için, günlüğü de gördüğüm yerleri, tanıştığım kişileri, karşılaştığım olayları ve yediğimi yemekleri yazacağım. Dedem köyde yaşar. Onun bir çiftliği var. Bu çiftlikte inek, koyun, keçi, tavuk ve hindi gibi hayvanlar yaşıyor. Biz de daha önce köyde yaşıyorduk. Ama daha sonra babamın işinden dolayı şehre taşındık. Ben dedemi çok severim. Her tatilde köye giderim ve dedeme çiftlik işlerinde yardımcı olurum. Dedem her tatilde benden şehirde yaptıklarımı, gezdiğim yerleri, yediğim yemekleri, seyrettiğim filmleri, öğrendiğim yeni şerleri tek tek anlatmamı ister. Ben de tek tek her şeyi anlatırım. Tabii ki köyde Ceren'i göreceğim. Ceren ile geçen yıl tanışmış ve gelecek tatilde Karanlık Vadiye bisikletle gitmek üzere anlaşmıştık. İşte o zaman gelmişti.

---

1. Okullarla ne zaman tatil olacak.

---

2. Tarık tatilin ilk birkaç haftasında neler yapacak?

---

3. Tarık köye giderken yanına neden bisiklet ve günlük almak istiyor?

---

4. Tarık'ın dedesi ondan ne anlatmasını ister?

-acak / -ecek

1. Aşağıdaki kelimelerle resimleri eşleştiriniz.

1. Yıkanacak bulaşık ( )
2. Temizlenecek yer ( )
3. Tamir edilecek araba ( )
4. Boyanacak duvar ( )

a.

b.

c.

d.

2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

GEZİ REHBERİ

Aykut, bir turist rehberidir. On yıldır bu işi yapıyor. Şimdiye kadar yüzlerce turist gruplarına rehberlik yaptı. Aykut işini çok sevmektedir. Çünkü yeni yerler görmeyi ve yeni insanlarla tanışmayı çok sever. Aykut'un yapacağı en önemli işlerin başında, turist

grupları için gezi planı yapmaktır. Örneğin, gezilecek yerlerin listesini çıkarmak, yenecek yemeklerin listesini hazırlamak ve kalınacak otelleri belirlemek gibi işleri yapar. Aykut işi sayesinde birçok arkadaş edindi. Haziran ayında yeni bir grup gelecek. Aykut şimdi bu grup için gezi planı çıkarmak için araştırma yapmakta. Araştırma sonucunda Aykut bir liste hazırladı. Bu liste şöyle:

Gezilecek Yerler	Kalınacak Oteller	Yenecek Yemekler
Sultan Ahmet Cami	Çiçek Oteli	İskender Kebabı
Eminönü	Marmara Oteli	Döner
Taksim	Çırağan Sarayı	Balık
Boğaz Turu	Mecidiye Oteli	Beyti Kebab
Adalar	Eminönü Oteli	Urfa Kebab

1. Aysel işini neden çok sevmektedir.

_____

2. Aysel hangi işleri yapar.

_____

3. Aysel'in hazırladığı listeye göre hangi yerler gezilecek?

_____

4. Aysel'in hazırladığı listeye göre hangi yemekler yenecek?

_____

-miş / -miş**1. Aşağıdaki kelime ve resimleri eşleştiriniz.**

1. Sararmış yaprak   2. Isırılmış kek
3. Açılmış paket   4. Yanmış ekmek   5. Ezilmiş domates

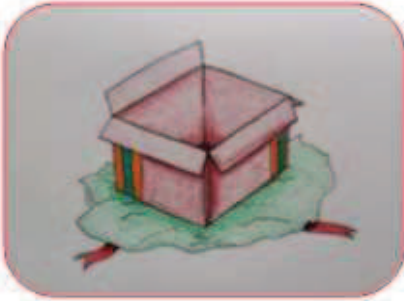
a.

b.

c.

d.

e.

2. Aşağıdaki metni okuyunuz ve sorulara cevap yazınız.

ESKİCİ

Merhaba benim adım Hakan. Her sabah mahallemizden geçen eskicinin “Eskiciii” sesiyle uyanırım. Eskicinin işi, eskimiş eşyaları ucuz fiyata satın almaktır. Genellikle herkesin evinde eskimiş eşyalar vardır. Eskicinin sesini duyan kadınlar hemen dışarı çıkar ve eskiciyle

pazarlık yapmaya başlarlar. Kadınlar, eski tavaları, tencereleri ve diğer eşyaları eskiciye verip karşılığında ya para ya da başka yeni eşya alırlar. Bizim evde de eskimiş eşyalar var. Örneğin, çaydanlık, ütü ve ütü masası gibi eskimiş eşyalar var. Annem bu eskimiş eşyaları eskiciye satıyor ve yenilerini alıyor. Ben, eskici ile antikacı mesleğini hep aynı diye düşündüm. Ama öyle değilmiş. Eskiciler sokak sokak geziyor ve daha çok metal eşyalar alıyorlar. Antikacılar ise dükkânlarında oturuyorlar ve daha değerli eşyaları alıyorlar. Antikacılarda daha farklı ve daha çok eskimiş eşyalar vardır. Örneğin, eskimiş elbiseler, yıpranmış halılar, sararmış kitaplar ve diğer birçok eşya satılmayı bekler.

1. Hakan sabahları kimin sesiyle kalkar?

---

2. Eskicinin işi nedir?

---

3. Eskici ile antikacı arasında nasıl bir fark vardır?

---

4. Antikacıda hangi eşyalar vardır?

ZARF FİLLER

-ken

1. Aşağıdaki resim ve cümleleri eşleştiriniz.

1. Eve giderken köpekler beni kovaladı. ( )
2. Parkta otururken kuş ötmeye başladı ( )
3. Annem yemek yaparken elini kesti.( )
4. Gezerken müzik dinlerim. ( )

a.

b.

ç.

d.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Karşıdan / geçerken / karşıya / adama / araba / çarptı.

2. Akşam / seyredirken / televizyon / deprem / oldu.

3. Seyahat / ederken / alırım / yanıma / kitaplarımı

4. Yağarken / kar / sokakta / yürümeyi / severim / çok

5. Hamit / müzik / dinler / çalışırken / ders

3. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız ve sorulara cevap yazınız.

Benim adım Banu. On yaşındayım. Babam, annem ve ben birlikte yaşıyoruz. Babam yarın bir iş görüşmesi için İstanbul'a gidecek. Bu yüzden babam çantasını hazırlıyor. Babam genelde bir yere giderken yanına, diş macunu, diş fırçası, gerekli kıyafetler ve okumak için kitaplar alır. Sabah kahvaltıdan sonra babam evden ayrıldı. Babam evden çıkarken beni öptü. Ben de onu öptüm. Annemle babamın arkasından el salladık. Babam üç gün sonra eve geri döndü. İstanbul'dan gelirken bana ve anneme hediyeler getirdi. Anneme güzel bir etek, bana ise harika bir ayakkabı getirdi. Babam bizi mutlu etmesini çok iyi biliyor. Babama sarıldım ve yanağına kocaman bir öpücük kondurdum. Annem de çok mutlu oldu ve babama teşekkür etti.

1. Banu'nun babası neden İstanbul'a gidecek?

2. Banu'nun babası bir yere giderken yanına neler alır?

3. Banu'nun babası İstanbul'dan gelirken hangi hediyeleri getirdi?

-ınca / -ince**1. Aşağıdaki resimlerle cümleleri eşleştiriniz.**

1. Pencere açılınca içeri temiz hava girdi.
2. Öğretmen sınıfa girince öğrenciler ayağa kalktı.
3. Ayşe bana bakınca yüzüm kızardı.
4. İlkbahar gelince her tarafta çiçekler açtı.

a.

b.

c.

d.

2. Aşağıdaki boşluklara “-ınca, -ince, -unca, -ünce” ekleri getiriniz.

1. Babam eve gel _____ televizyonu kapattım.
2. Otobüs geç gel _____ yürüye yürüye eve gittim.
3. Sabah kalk _____ önce banyo yaparım.
4. Onu gör _____ çok mutlu olurum.
5. Yağmur yağ _____ yürüyüş yaparım.
6. Misafirler gid _____ ortalığı toplamak bana kaldı.
7. Ayşe kapıyı aç _____ onu karşısında gördü.
8. Kerem beni tanıy _____ yanıma gelmiş.
9. Seni unut _____ hayatım daha iyi olacak.

3. Aşağıdaki karışık kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Ona / olunca / âşık / ders / bıraktım / çalışmayı
_____
2. Okul / olunca / birincisi / babam / aldı / bana / bisiklet
_____
3. Geç / kalınca / derse / öğretmen / çok / kızdı / Mehmet
_____
4. Türkiye’ye / döner / gidince / istiyorum / yemek
_____
5. Yeni / alınca / telefon / herkes / beni / tebrik / etti.
_____
6. terk / Leyla / yıkıldı / onu / edince / adeta / o
_____

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız, diyalogu devam ettiriniz ve sorulara cevap veriniz.

Benim adım Tarkan. Size hayatımın ilk aşkını anlatacağım. Aşkımın adı Ebru. Ebru ile ilk defa üniversite birinci sınıfta karşılaştık. Onun görünce kalbim duracak gibi oldu. Heyecanlandım ve yüzüm kıpkırmızı oldu. Ona bir ‘Merhaba’ bile diyemedim. Daha sonraki günlerde onunla karşılaşmak için sürekli okula erken geldim ve onu bekledim. Salı günü okula yine erken geldim. Bugün şanslı günümdü. Bunu, Ebru okula erken gelince anladım. Cesaretimi topladım ve onunla konuşmaya çalıştım:

Tarkan: Merhaba!

Ebru: Merhaba!

Tarkan: Ben Tarkan.

Ebru: Aa! Öyle mi? Ben de Ebru.

Tarkan: Şey... Belki beraber kahve içebiliriz.

Ebru: Hm!

---

1. Tarkan ilk defa Ebru’yu görünce ne oldu?

---

2. Tarkan Salı’nın şanslı günü olduğunu ne zaman anladı?

-ar maz / er mez**1. Aşağıdaki boşlukları “-r (-ar, -ır, -ur)... maz / mez” ekleri ile doldurunuz.**

1. Öğretmen sınıfa gir__ gir__ öğrenciler ayağa kalktı.
2. Annem eve gel__ gel__ mutfağa gitti.
3. Babam bana bisiklet al__ al__ sürmeye başladım.
4. Ali okuldan çık__ çık__ parka gitti.
5. Beni gör__ gör__ selam verdi.

2. Aşağıdaki karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Ders / arkadaşlarıyla / biter bitmez / futbol / oynamaya / gitti.
-

2. Evden / koşa koşa / çıkar çıkmaz / gitti / markete
-

3. Görür görmez / Leyla'yı / çok / heyecanlandı
-

4. Onunla / evlenmeye / tanışır tanışmaz / gitmeye / karar / verdik
-

5. Gider / gitmez / eve / beni / ara
-

6. olduğunu / hırsız / onun / anlar anlamaz / aradım / polisi
-

7. kahvaltı / bize / hazır / haber / ver / olur olmaz
-

8. döner dönmez / aradım / seni / tatilden
-

3. Aşağıdaki boşlukları “-r (-ar, -ır, -ur)..... maz / mez” ekleri ile doldurunuz

1. Sıcak sütü iç__ iç__ ağzı yandı.
2. Bil__ bil__ konu hakkında konuşuyor.
3. Program bit__ bit__ eve gel.
4. Temizliği bitir__ bitir__ eve gidebilirsin.
5. Parayı bankaya yatır__ yatır__ beni ara.

4. Aşağıdaki metni devam ettiriniz ve sorulara metne göre cevap veriniz.

Anlaşma

Onun adı Berk. Berk yedinci sınıfta okuyor. Berk okuldan gelir gelmez kıyafetlerini değiştirir ve televizyonun karşısına geçer. Televizyon seyretmeyi çok sever. Bu yüzden annesi ile sık sık tartışır. Çünkü annesi ona, fazla televizyon seyretmemesini ve ödevlerini yapmasını söyler. Bu konuda anlaşamazlar. Berk’in annesi ona “ Dönem sonunda iyi bir karne getirirsen seni tatile göndereceğim.” Dedi. Berk bu teklife çok sevindi. Şimdi daha az televizyon seyrediyor ve daha fazla ders çalışıyor. Berk bir an önce dönem sonunun gelmesini bekliyor. Çünkü dönem sonu gelir gelmez tatile gidecek.

---

1. Berk okuldan gelir gelmez ne yapar?

---

2. Berk annesiyle nasıl bir anlaşma yaptı?

---

2. Berk ne zaman tatile gidecek?

-alı / -eli**1. Aşağıdaki boşluklara “-alı, -eli” eklerini getiriniz.**

1. İstanbul'dan ayrıl_____ bir yıl oldu.
2. Ailemi görmey_____ iki yıl olacak.
3. Türkçe öğrenmey_____ başlayalı üç ay oluyor.
4. Seninle tanış_____ on yıl olmuş.
5. Babam öl_____ üç yıl oldu.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Sen / on / doğalı / yıl / oldu.

---

2. Ahmet / iki ay / evleneli / olacak

---

3. Başlayalı / tatil / üç / gün / olmuş

---

4. Kayseri'den / taşınalı / İstanbul'a / yirmi / yıl / olmuş

---

5. Mezun / olalı / okuldan / dokuz / yıl / oluyor.

3. Aşağıdaki boşlukları “-alı, -eli” ekleri ile doldurunuz.

1. Annem hasta ol_____ iki gün oluyor.
2. Babam bana bisiklet al_____ bir yıl oldu.
3. Onu görmey_____ uzun yıllar oldu.
4. Ayşe ile ayrıl_____ beş ay olacak.
5. Onunla küs_____ bir hafta oluyor.

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız, metni devam ettiriniz ve soruları cevaplayınız.

Benim adım Emre. Otuz beş yaşındayım ve evliyim. Evleneli beş yıl oluyor. Biri kız biri de erkek iki çocuğum var. Kızımın adı Gökçe, oğlumun adı ise Mustafa'dır. Mustafa babamın ismidir. Mustafa üçüncü sınıfta okuyor. Okula başlayalı üç yıl oluyor. Kızım ise daha okula gitmiyor. Eşimin adı ise Meryem. Annem, eşim ve çocuklarımla köyde yaşıyoruz. Babam öleli yaklaşık üç yıl oldu. Babam ölünce bütün işler bana ve eşime kaldı. Hayatın zorluklarını gördük. Her gün erken kalkar ve çalışmaya başlarız. Akşama kadar çalışırız. Akşam olunca yorgunluk çöker üzerimize. Babamı şimdi daha iyi anlıyoruz. Meğer ne çok çalışır ve yorulmuş.

1. Emre evleneli kaç yıl olmuş?

_____

2. Emre'nin kaç çocuğu vardır?

_____

3. Emre nerede yaşıyor?

_____

-arak / -erek**1. Aşağıdaki cümle ve resimleri eşleştiriniz.**

1. Ahmet eve koşarak gitti. ( )
2. Müzik dinleyerek ders çalışıyor. ( )
3. Okula bisiklet sürerek geliyor. ( )
4. Mehmet koşuda herkesi geçerek birinci oldu. ( )

a.

b.

c.

d.

2. Aşağıdaki cümlelere “-arak, -erek” eklerini getiriniz.

1. Müzik dinley_____ ders çalışıyor.
2. Boş zamanlarını kitap okuy_____ geçiriyor.
3. Hafta sonlarını gez_____ değerlendiriyor.
4. Merdivenlerden koş_____ indi.
5. Telefonu bana göster_____ “Bu yeni telefonum.” Dedi.

3. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Zamanlarımı/ boş / yerleri / tarihi / gezerek / değerlendiririm.

_____

2. Kapıyı / yavaşça / annem / açarak/ girdi / içeri

_____

3. Kalkarak / yataktan / gitti / banyoya

_____

4. Emre / çalışarak / kazandı / sınavı

_____

5. Soğuktan / elbise / kalın / giyerek / korunabilirsin

_____

4. Aşağıdaki paragrafa uygun bir başlık yazınız ve soruları cevaplandırınız.

_____

Emre on yaşında bir çocuktur. İki yıl önce babası bir trafik kazasında vefat etti. Emre evin tek çocuğudur. Annesiyle beraber yaşıyor. Emre'nin annesi ev hanımıdır. Maddi durumları çok iyi değildir. Bu yüzden Emre boş zamanlarında kâğıt mendil satarak annesine yardım eder. Tatillerde ise markette çalışarak para kazanır. Annesi ise evde kafelere pasta ve börek yaparak para kazanır. Hayatları böyle devam eder.

1. Emre'nin babası nasıl vefat etti? _____
2. Emre tatilde ne yapar? _____
3. Emre'nin annesi nasıl para kazanır? _____

-madan / -meden**1. Aşağıdaki boşluklara “-madan, -meden” eklerini getiriniz.**

1. Çayları dök_____ götür.
2. Tahtaya bak_____ yaz.
3. Kapıya vur_____ içeri girme.
4. Beni gör_____ gitme.

2. Aşağıdaki verilen kelimelerden kurallı ve anlamlı cümleler kurunuz.

1. yapmadan / ödevlerini / gelme / okula

---

2. kapıyı / içeri / vurmada / girme

---

3. yapmadan / spor / zayıflayamazsın

---

4. kapıyı / kilitlemeden / gitme / işe

---

3. Aşağıdaki boşluklara “-madan, -meden” eklerini yazınız.

1. Araba dur_____ inmeye çalışma.
2. Sütünü iç_____ yatma.
3. Elini yıka_____ yemek masasına oturma.
4. Akşam ol_____ gelirim.
5. Kış gel_____ tatile gitmek lazım.
6. Çalış_____ başarılı olamazsın.

-maksızın / -meksizin**1. Aşağıdaki boşluklara “-maksızın, meksizin” ekleri getiriniz.**

1. Dur_____ ders çalışıyor.
2. Çiftçi dinlen_____ tarlada çalışıyor.
3. Sporcular dinlen_____ yürüyorlar.
4. Ardına bak_____ yürüyüp gitti.
5. Yanımdan ayrıl_____ bekledi.
6. Beni dinle_____ konuşuyor.
7. Sabahtan beri yorul_____ çalışıyor.
8. Denizde dur_____ yüzüyor.

2. Aşağıda verilen karışık kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Bakmaksızın / şarkı / bana / söylüyor.

---

2. Sorulara / cevap / düşünmeksizin / verdi.

---

3. Uyumaksızın / sınava / çalıştı / yarınki

---

4. Oturduk / onunla / konuşmaksızın / saatlerce

---

5. Hiçbir şey / bekledik / yemeksizin / babamı

---

3. Aşağıdaki boşluklara “-maksızın, -meksizin” ekleri getiriniz.

1. Okuldan sonra beni bekle_____ çekip gitmiş.
2. Otobüs durakta dur_____ gitti.
3. Hakan dur_____ yemek yiyor.
4. Selam ver_____ konuşmaya başladı.
5. Beni anla_____ cevap veriyor.

4. Aşağıdaki metninde geçen zarf fiillerin altını çiziniz, metne uygun bir başlık yazıp metni devam ettiriniz.

_____

Ali odasında durmaksızın ders çalışıyor. Çünkü yarın matematik sınavı var. Ali matematikten nefret ediyor. Ama yarınki sınavı geçmesi lazım. Eğer geçemezse sınıfta kalacak. Annesi odasına yemek getirdi. Ama Ali yemedi. Annesi ona “Oğlum yemek yemeksizin ders çalışıyorsun. Hasta olacaksın.” dedi. Ali ise “Anne yarınki sınavı geçemezsem sınıfta kalacağım.” Dedi. Ali sabaha kadar uyumaksızın ders çalıştı.

-ıp / ıp

Örnek:

Ahmet kapıyı açtı. Ahmet içeri girdi.
Ahmet kapıyı aç**ıp** içeri girdi.

1. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi birleştiriniz.

1. Ayşe kahvaltı etti. / Ayşe okula gitti.

---

2. Hakan süt içti. / Hakan uyudu.

---

3. Osman ödevlerini yaptı. / Osman parka gitti.

---

4. Fatih bisiklete bindi. / Fatih eve gitti.

---

5. Leyla pencereyi açtı. Leyla dışarı baktı.

---

2. Aşağıdaki boşluklara “-ıp,-ip,-up,-üp” eklerinden uygun olanı getiriniz.

1. Ahmet kitabı al ___ bana verdi.

2. Ayşe pencereyi aç ___ dışarı baktı.

3. Annem yemek pişir ___ dolaba koydu.

4. Babam arabayı çalıştır ___ bekledi.

5. Mehmet sabah kalk ___ işe gidecek.

3. Aşağıda karışık olarak verilmiş kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Mehmet / içip / yattı / sütünü

---

2. Ödevlerini / Leyla / bitirip / televizyon / izlemeye / başladı.

---

3. Bakıp / dedi / bana / “seni seviyorum”

---

4. Otobüse / bize / el / binip / salladı

---

5. Müdürle / sonra / konuşup / eve / gideceğim

---

4. Aşağıdaki boşluklara “-ıp, -ip, -up, -üp” ekleri getiriniz ve metni devam ettiriniz.

Canan bugün geç kalktı. Normalde her gün saat 07.00 sularında kalkar. Bu gün ise 07.30’da kalktı. Bu işe geç kalacağı anlamına geliyor. Bu yüzden çok telaşlı. Yatağından kalk__ banyoya koştu. Diş fırçasını eline al__ dişlerini fırçalamaya başladı. Bir taraftan dişlerini fırçalıyor, bir taraftan da salona gid__ elbiselerini hazırlamaya çalışıyor. Tekrar banyoya koş__ dişlerini, elini ve yüzünü yıkadı. Salonda elbiselerini giy__ banyoya koştu. Hızlıca makyajını yap__ banyodan çıktı. Çantasını al__ evden aceleyle çıktı. Otobüs durağına doğru hızlı hızlı yürüdü.

4.Aşağıdaki metni okuyunuz ve sorulara cevap yazınız.

BAHÇE İŞLERİ

Benim adım Hasan. Ailemle birlikte müstakil bahçeli bir evde yaşıyoruz. Babam, annem ve ben. Annem ev hanımı babam ise muhasebecidir. Babam bugün işe gitmedi. Çünkü babam bugün işinden izin aldı. Babamla bugün için planımız şöyle: önce

güzel bir kahvaltı yapacağız, sonra da beraber bahçede çalışacağız. Annem ise ev temizliği yapacak.

Kahvaltıdan sonra hemen işe başladık. Babam garajdan kürek ve kazmayı alıp gelmemi istedi. Ben hemen garaja gittim. Küreği ve kazmayı alıp babamın yanına geldim. Babam kazma ile ağaçların köklerindeki otları temizlemeye başladı. Ben de kürek ile ona yardımcı oldum. Yaklaşık yarım saat bu şekilde çalıştık. Babam terlemeye başladı. Benden eve gidip havlu ve su alıp getirmemi istedi.

Eve gittim ve annemden babamın söylediklerini istedim. Annem buzdolabını açıp suyu almamı daha sonra ise banyodan havlu alıp babama götürmemi söyledi. Babamın yanına tekrar geldim ve içmesi için suyu ona verdim. Babam suyu içti ve havluyla terini sildi. Sonra bana döndü ve “ Aferin sana!” dedi. On dakika oturduk ve sonra çalışmaya devam ettik. Babam benden yerdeki çöpleri alıp, çöp kutusuna atmamı istedi. Ben de çöpleri toplayıp çöp kutusuna attım. Bahçe tertemiz oldu. Bu yüzden çok mutlu oldum. Kulağıma bir ses geldi. Annem pencereden bize sesleniyor: “Kolay gelsin!” ben de cevap verdim: “Teşekkürler anne!”

1. Hasan'ın ailesi için aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a. Ailesi müstakil evde yaşıyor.
- b. Babası muhasebecidir.
- c. Annesi ev hanımıdır
- d. Babası bugün hastadır

“Babam garajdan _____ ve _____ alıp gelmemi istedi.”

2. Cümledeki boşluklara hangi kelimeler gelmelidir?

- a. Kürek ve kazmayı
- b. Kürek ve çekici
- c. Kürek ve kazma
- d. Kürek ve kürek

3. Hasan neden çok mutlu oldu?

---

4. Annesi pencereyi açıp Hasan ve babasına ne söyledi?

---

5. Hasan'ın annesi bugün ne yapacak?

---

6. Hasan'ın babası bugün neden işe gitmedi?

---

7. Siz hiç bahçe işleri yaptınız mı?

-a / -e

1. Aşağıdaki resimleri ve cümleleri eşleştiriniz.

1. Eve koşa koşa gitti.
2. Göz göre göre hırsızlık yapıyor.
3. Ağlaya ağlaya gözleri kızardı.
4. Spor yapıp yapıp zayıfladı.

a.

b.

ç.

d.

2. Aşağıdaki boşluklara uygun olan “-a,-e” eklerini getiriniz.

1. Gökhan merdivenlerden koş__ koş__ indi.
2. Yanlış olduğunu bil__ bil__ yalan söylüyor.
3. Adresi sor__ sor__ buldum.
4. Kitabı okuy__ okuy__ bitirdim.
5. Teklifimi sev__ sev__ kabul etti.

3. Aşağıdaki karışık olarak verilmiş kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Buraya / geldim / yürüye / yürüye

2. Düşüne / düşünce / uyuyorum / seni

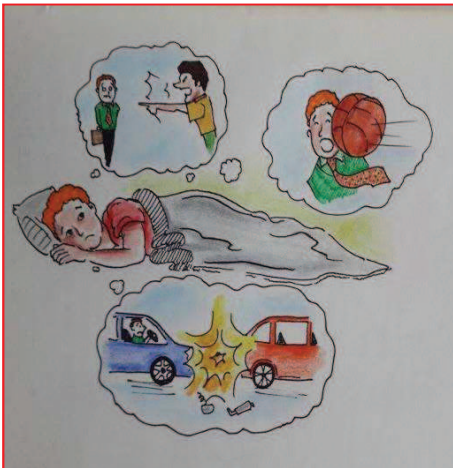
3. Adam / göz / göre / göre / yaptı / kaza

4. Bitiremedi / bulaşıkları / yıkaya / yıkaya

5. Geze / geze / Türkiye’yi / bitirdi.

4. Aşağıdaki metninde boş olan yerlere “-a, -e” ekleri yazınız.

KÖTÜ GÜN

Ahmet bu sabah geç kalktı. Bu yüzden okul servisini kaçırdı. Derse yetişmek için okula koş__ koş__ gitti. Okula geldi ve nefes nefese kaldı. Öğretmen Ahmet’e çok kızdı. Bu yüzden Ahmet çok üzüldü. Yerine oturdu ve ağlay__ ağlay__ ders dinledi. Ahmet derslerden sonra eve yürüy__ yürüy__ gitti. Eve geldi ve sessizce odasına geçti. Üzerini değiştirdi ve mutfağa gidip

ailesiyle yemek yedi. Daha sonra odasında müzik dinley__ dinley__ uyudu.

-dıkça**1. Aşağıdaki boşluklara “-dıkça...” eklerini getiriniz.**

1. Onu tanı____ daha çok seviyorum.
2. Yemek ye__ yiyelim geliyor.
3. Kitap oku__ okumak istiyorum.
4. Hava ısın__ insanlar dışarı çıkıyor.
5. Seni gör__ görmek istiyorum.

2. Aşağıdaki karışık kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Türkçe / başladıkça / konuşmaya / Türkçeyi / daha da / seviyorum.
-

2. Yağdıkça / yağmur / yağıyor.
-

3. Derse / daha / iyi / çalıştıkça / anlıyorum.
-

4. Buldukça / zaman / gidiyoruz / sinemaya
-

5. Gezmek / turistler / Türkiye’yi / gezdikçe / istiyorlar.
-

3. Aşağıdaki boşluklara “-dıkça...” eklerini getiriniz.

1. Dağa çık____ hava soğuyor.
2. Film seyret____ Türkçem geliyor.
3. Onu bekle____ canım sıkılıyor.
4. Çocuk oyna____ oynamak istiyor.
5. Çayı iç____ içmek istiyor.

-dığından beri**1. Aşağıdaki boşluklara “-dığından beri” eklerini getiriniz.**

1. Yemek ye _____ karnım ağrıyor.
2. Eve gel _____ konuşmuyor.
3. Türkçe öğren _____ çok mutlu.
4. Hastalan _____ yemek yemiyor.
5. Sen git _____ ben çok üzgünüm.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Kaza / araba / kullanmıyor / yaptığından beri
_____
2. Yağığından beri / kar / yollar / kapandı
_____
3. İstanbul'a / kimseyle / görüşmedim / geldiğımden beri
_____
4. Okul / derse / gitmedim / açıldığından beri
_____
5. Gördüğümnden beri / onu / unutamıyorum
_____

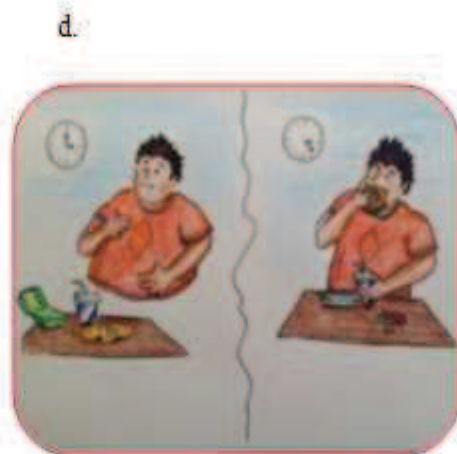
3. Aşağıdaki boşluklara “-dığından beri...” eklerini getiriniz.

1. İlaç iç _____ kendini iyi hissediyor.
2. Bana hediye alın _____ çok mutluyum.
3. Yaz gel _____ her taraf yemyeşil oldu.
4. Ders bit _____ konuşalım.
5. Sabah kalk _____ hiç oturmadım.

-dığı halde**1. Aşağıdaki resimlerle cümleleri eşleştiriniz.**

1. Yüzme bilmediği halde denize girmiş. ( )
2. Yemek yediği halde tekrar yemek istiyor. ( )
3. Sınava çalıştığı halde kötü puan aldı. ( )
4. Fasulyeyi sevmediğim halde yedim. ( )

2. Aşağıdaki boşluklara “-dığı halde” ekini getiriniz.

1. Derslere gelme_____ sınavlarda başarılı oldu.
2. Sınav soruları kolay ol_____ öğrenciler yapamamışlar.
3. Hava soğuk ol_____ parkta oynayanlar var.
4. Dedemin gözleri görme_____ beni sesimden tanıdı.
5. Mehmet yemek ye_____ doymadı.

3. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Tanımadığı / halde / beni / bana / soru / sormaya / çalıştı.
_____
2. Fakir / başkalarına / olduğu / halde / ediyor / yardım.
_____
3. Beni / halde / sevdiği / başkasıyla / evlendi.
_____
4. Annemi / bir / hafta / gördüğüm / halde / özledim / yine
_____
5. Olduğu / halde / parası / borç / başkalarından / istiyor
_____

4. Aşağıdaki metni okuyup uygun bir başlık yazınız.

_____

Ayşe çok neşeli bir kızdır. Her zaman güler yüzlüdür. Hayata hep olumlu bakar. Bütün olumsuz şeylere rağmen mutlu olmasını bilir. Örneğin, sınavdan kötü puan aldığı halde fazla üzülmez. Çünkü diğer sınavda daha iyi puan alırım diye düşünür. Ayşe yardımsever biridir. Fazla parası olmadığı halde fakirlere yardım etmeye çalışır. Bazen kardeşi, Ayşe'nin elbiselerini kullandığı halde, Ayşe ona hiç kızmaz.

-dığı için**1. Aşağıdaki boşluklara “-dığı için...” ekini getiriniz.**

1. Hakan hasta ol_____ okula gelemedi.
2. Okul birincisi ol_____ çok mutluyum.
3. Ödevleri yapma_____ öğretmen kızdı.
4. Babam akşam geç gel_____ annem merak etti.
5. Soruyu bilme_____ cevap veremedim.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Geç / sınava / girmezsin / kaldığın için

---

2. Ödevi / yapmadığı için / azar işitti / babasından

---

3. Bilmediğim için / adresi / randevuya / gidemedim.

---

4. Olduğum için / başarılı / babam / bana / hediye / verdi.

---

5. Bilmediğimiz için / yüzme / denize / giremedik

---

3. Aşağıdaki boşluklara “-dığı için...” ekini getiriniz.

1. Annem yemek yapma_____ aç kaldık.
2. Babam ekmek alma_____ annem kızdı.
3. Otobüs gecik_____ derse geç kaldım.
4. Babam hızlı araba kullan_____ kaza yaptı.

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız, soruları cevaplayınız ve metni devam ettiriniz.

Benim adım Hakan. Bugün annemin doğum günü. Anneme özel bir hediye aldım. Annem hediye aldığı için çok mutlu oldu. Ama babam annemin doğum gününde yanın değil. Çünkü babam iş seyahatinde. Annem bu yüzden biraz üzgün. Babam doğum gününe gelemediği için annemi telefonla aradı ve doğum gününü kutladı. Doğum günü partisine annemin arkadaşları ve komşularımız geldi. Gelenlerin hepsi annemin doğum gününü kutladı ve hediye verdiler. Doğum günü partisinin sonlarına doğru hiç beklemediğimiz bir şey oldu.

1. Bugün kimin doğum günü?

_____

2. Hakan'ın babası nerede?

_____

3. Doğum günü partisine kimler geldi?

_____

-dığından dolayı**1. Aşağıdaki boşluklara “-dığından dolayı ...” ekini getiriniz.**

1. Kar yağ_____ maç iptal edildi.
2. Hasta ol_____ derse gelmedi.
3. Kavga et_____ ceza aldım.
4. Ödevi yapma_____ sıfır aldın.
5. Onu tanıma_____ selam vermedim.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Sisli / olduğundan dolayı / hava / arabayı / yavaş / kullandı.

---

2. Annem / çalıştığından dolayı / çok / yoruldu.

---

3. Çürüdüğünden dolayı / dişim / doktora / gitmem / gerekiyor.

---

4. Ağladığından dolayı / çocuk / ona / annesi / şeker/ aldı

---

5. Yapmadığından dolayı / spor / şişmanladı

---

3. Aşağıdaki boşluklara “-dığından dolayı ...” ekini getiriniz.

1. Yemek yeme_____ başım dönüyor.
2. Çok çalış_____ gözleri ağrıdı.
3. Onu çok sev_____ onunla evlendim.
4. Dedem yaşlı ol_____ gözleri görmüyor.

-dığı zaman**1. Aşağıdaki boşluklara “-dığı zaman / -dığında” eklerini getiriniz.**

1. Babam bana para ver _____ oyuncak alırım.
2. Köye git _____ ata binerim.
3. Kar yağ _____ kartopu oynarız.
4. Bize misafir gel _____ annem kek yapar.
5. Anlama _____ bana sorun.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Yapmadığım / kahvaltı / zaman/ başım / dönüyor.

---

2. Köye / bol bol / gittiğimde / elma / yiyeceğim.

---

3. Paran / benden / alabilirsin / bittiğinde

---

4. Annem / doktora / hastalandığında / gittik.

---

5. Bitirdiğin zaman / ödevi / vereceğim / sana / çikolata

---

3. Aşağıdaki boşluklara “-dığı zaman / -dığında” eklerini getiriniz.

1. Babam öl _____ çok ağladım.
2. Markete git _____ bana bir kola al.
3. Sabah kalk _____ yatağını topla.
4. Ahmet'i gör _____ selam söyle.

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız, soruları cevaplayınız ve metni devam ettiriniz.

Benim adım Osman. Bugün Tarık amca'yı gördüğüm için çok mutlu oldum. Çünkü O çok sevdiğim biridir. Çocukluğumdan beri evimize misafirlğe gelir. O ailecek dostumuzdur. Çocukluğumda Tarık amca evimize geldiği zaman bana hikâyeler anlattırdı. Ben de heyecanla dinledim. Uzun zamandır evimize gelmedi. Bugün onu görünce çok sevindim. Çocukken anlattıkları bazı hikâyeler aklıma geldi. "Bir gün ormanda hayvanlar toplantı yapıyorlarmış..."

1. Osman ne zamandan beri Tarık amca'yı tanıyor?

_____

2. Osman, neden Tarık amca'yı çok seviyor?

_____

-acağı için**1. Aşağıdaki boşlukları “-acağı için, -eceğı için” ekleriyle doldurunuz.**

1. Akşam bize misafir gel_____ annem yemek hazırlıyor.
2. Yarın okul tatil ol_____ bu gece geç yatacağım.
3. Babam Ankara’ya gid_____ hazırlık yapıyor.
4. Annem alışverişe çık_____ liste hazırlıyor.
5. Sabah erken kalk_____ erken yatıyorum.

2. Aşağıdaki karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Sınav / olacağı için / yarın / çalışıyorum.
_____
2. Gelmeyeceğim için / okula / yarın / izin / aldım
_____
3. Geleceğı için / bayram / mutluyum / çok
_____
4. Telefon / yeni / alacağım için / heyecanlıyım
_____
5. Programa / katılamayacağım için / özür / dilerim
_____

3. Aşağıdaki boşlukları “-acağı için, -eceğı için” ekleriyle doldurunuz.

1. Partide dans ed_____ yeni elbise aldım.
2. Tatile gid_____ hazırlık yapıyor.
3. Yemek yap_____ alışveriş yaptı.
4. Evlen_____ yeni elbiseler aldı.

4. Aşağıdaki metne uygun başlık yazınız ve soruları cevaplayınız.

Ağabeyim yarın askerden geleceği için evde herkeste bir heyecan var. Babam, annem, küçük kız kardeşim ve ben hepimiz çok mutluyuz. Çünkü ağabeyimi on iki aydır görmüyoruz. Ağabeyim askere gideli tam bir yıl oluyor. Nihayet yarın gelecek. Annem günler önce hazırlıklara başladı. Dolmalar, börekler, tatlılar ve daha neler neler hazırladı. Ağabeyim evimizin en büyük ve tek erkek çocuğudur. Ben ise evin ikinci büyük çocuğuyum. Babam sabah erkenden otogara ağabeyimi karşılamaya gideceği için erkenden yattı. Annemle ben de son hazırlıkları yaptıktan sonra uyuduk.

Sabah erkenden babam otogara gitti. Ben de annemle kahvaltıyı hazırladık. Kahvaltı masasında yok yok. Peynir, reçel, helva, yumurta, börek, sucuk ve daha birçok kahvaltılık var. Ağabeyim kahvaltı yapmayı çok sever. Bu yüzden kahvaltı masasına çeşit çeşit yiyecekler koyduk. Bugün özel bir gündü. Bu yüzden kahvaltı masasını biraz abartılıydı. Sonunda babam önde ağabeyim arkada kapıdan içeri girdiler. Ağabeyime sarıldım ve yanaklarından öptüm. Annem mutluluktan ağladı. Ağabeyimle sarıldılar. Babam “Hadi rahat bırakın oğlumu.” dedi. Hep birlikte kahvaltı masasına oturduk ve kahvaltı etmeye başladık. Ağabeyim bir yandan kahvaltı ediyor bir yandan da askerlik hatıralarını anlatıyordu. Ağabeyim eskiden beri sabırsızdı. Kahvaltının bitmesini bile bekleyemiyordu.

1. Metne göre herkes neden mutlu?

---

2. Metne göre baba neden erken yattı?

---

3. Metne göre anne neden ağladı?

-acağından dolayı**1. Aşağıdaki boşluklara “-acağından dolayı, -eceğinden dolayı” ekleri getiriniz.**

1. Yarın pikniğe gid _____ hazırlık yapıyoruz.
2. Babam bana bisiklet al _____ çok mutluyum.
3. Onunla görüş _____ çok heyecanlıyım.
4. Kar yağ _____ belediye araçları hazır bekliyor.
5. Sabah erken kalk _____ erken uyumalıyım.

2. Aşağıda karışık olarak verilen cümlelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Yarın / birincilik / okulda / ödülü / alacağımdan dolayı / çok mutluyum
_____
2. Kitabım / çıkacağından dolayı / yeni / ailem / çok/ heyecanlı
_____
3. Kardeşim / yarın / okula / başlayacağından dolayı / çok / telaşlı
_____
4. Ahmet / alacağından dolayı / yeni / bir / araba / kredi / çekti.
_____
5. Babam / bugün / elli / yaşına / gireceğinden dolayı / pasta / yaptık
_____

3. Aşağıdaki boşluklara “-acağından dolayı, -eceğinden dolayı” ekleri getiriniz.

1. Türkçe olimpiyatına katıl _____ çalışıyor.
2. Okula gid _____ erken kalktı.
3. Annesine hediye al _____ babasından para aldı.
4. Kız arkadaşını gör _____ çok heyecanlı.
5. Tarkan konseri ol _____ bilet aldım.

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız, soruları cevaplayınız ve metni devam ettiriniz.

Benim adım Kemal. Özel bir bankada çalışıyorum. 2001 model bir arabam var. Arabamın modelinin eskidiğini düşünüyorum ve bu yüzden arabamı değiştirmek istiyorum. Arabamı değiştireceğimden dolayı para biriktiriyorum. Ama para biriktirmem uzun zaman alabilir. Belki ailemden para yardımı isteyebilirim. Arabamı değiştirdikten sonra belki bir ev almaya çalışırım. Ama bu arabadan da uzun sürecektir. Çünkü ev almak araba almaktan zor ve daha fazla zaman ister.

---

1. Kemal'in arabası kaç modeldir?

---

2. Kemal neden para biriktiriyor?

---

3. Kemal arabasını değiştirdikten sonra ne yapmak istiyor?

-acağı zaman**1. Aşağıdaki boşluklara “-acağı zaman, -eceği zaman” ekleri getiriniz.**

1. Sinemaya gid _____ bana da söyle.
2. Babam eve gel _____ annem yemekleri hazırlar.
3. Okula gid _____ anneme söylerim.
4. Ders çalış _____ televizyonu kapatırım.
5. Kitap okuy _____ odama geçerim.

2. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Araba / zaman / alacağın / bana / söyle.
_____
2. Yemek / ellerini / yıkamalısın / yiyeceğin zaman
_____
3. Eve / bana / söyle / gideceğin zaman / beraber / gidelim
_____
4. Pikniğe / bize de / haber ver / gideceğiniz zaman
_____
5. Ahmet / bineceği zaman / uçağa / korkar / çok
_____

3. Aşağıdaki boşluklara “-acağı zaman, -eceği zaman” ekleri getiriniz.

1. Annem yemek yap _____ beni mutfağa çağırır.
2. Babam çalış _____ benden yarım ister.
3. Okulda program ol _____ ilk benden para isterler.
4. Ders bit _____ öğretmen ödev verir.
5. Seni gör _____ saçlarımı tararım.

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız ve soruları cevaplayınız.

Onun adı Alper. Alper özel bir şirkette müdür olarak çalışmakta. Çalışma arkadaşları tarafından sevilen biridir. Çünkü Alper insancıl biridir. Herkesle selamlaşır ve insanlarla iyi ilişkiler kurar. Alper evli ve iki çocuk babasıdır. Alper sabah kalkacağı zaman çok zorlanıyor. Yataktan kalmak istemez. Çünkü çok çalıştığından dolayı yoruluyor. Ama işe gitmek zorunda olduğu için mecburen kalkıyor.

Alper işe gideceği zaman eşi ve çocuklarıyla vedalaşır. İş yerine vardığında bütün çalışanlara selam verir. Akşama kadar çalışır ve çeşitli toplantılar yapar. Akşam eve döneceği zaman eşini arar ve “bir şey lazım mı?” diye sorar. Daha sonra markete uğrar ve gerekli şeyleri alır. Eve geldiğinde yemek hazırdır. Eşi ve çocuklarıyla yemek yer. Ardından beraber televizyon seyreder ve çay içerler.

1. Alper nerede çalışmakta?

---

2. Alper sabah neden kalkmakta zorlanıyor?

---

3. Alper akşam evde neler yapar?

---

4. Alper kişilik olarak nasıl biridir?

---

5. Alper'in çalışma arkadaşlarıyla arası nasıldır?

TÜRKÇENİN CÜMLE YAPISI VE ÖĞELER

1. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Elif / gidecek / yarın / otobüsle / okula

---

2. Aldı / annem / doğum günü / hediyesi / babama

---

3. Fatma / gece / dün / geldi / Ankara'dan

---

4. Odasında / Mehmet / çalışıyor / ders

---

5. Esra / evlenecek / Ahmet'le / yarın

---

2. Aşağıdaki cümlelerin öğelerini bulunuz.

	Özne	Belirtili nesne	Belirtisiz nesne	Dolaylı tümleş	Zarf tümleşci	Yüklem
Kemal okula gelmedi.						
Ayşe Ankara'ya gidecek.						
Osman bana kalem verdi.						
Babam, anneme çiçek aldı.						
Fatma odada ders çalışıyor.						

“Emre bugün Ayşe’ye çiçek verdi.”

3. Aşağıdaki sorulara verilen cümleye göre cevap yazınız.

Kim?	
Ne zaman?	
Kime?	
Ne verdi?	
Yüklem	

Yanlış

Doğru

Kuşlar uçuyorlar.

Kuşlar uçuyor.

4. Aşağıda yanlış yazılan yüklemeleri örnekteki gibi düzeltiniz.

<u>Yanlış</u>	<u>Doğru</u>
Koyunlar meleşiyorlar	
Dişlerim çürüdüler	
Çocuklar bahçede yoklar.	
Herkes kitap okuyorlar.	
Bu şehirde on milyon insan yaşıyorlar.	

5. Aşağıdaki metne uygun başlık yazınız ve sorulara cevap veriniz.

Aksoy ailesi on yıldır İstanbul'da yaşamaktadır. İstanbul'a Ankara'dan gelmişler. Ailecek İstanbul'u çok sevmektedirler. Kemal, Fatma ile on beş yıldır evli ve mutlu bir aile hayatı sürdürmektedirler. Biri kız, biri de erkek olmak üzere iki tane çocukları var. Aksoy ailesi çocuklarını çok sevmekte ve onların eğitimlerine büyük önem vermektedirler. Çocuklarının biri beşinci sınıfa diğeri de üçüncü sınıfa gidiyor. Çocukları okulda başarı birer öğrencidirler. Kemal polis, Fatma ise hemşiredir. Kemal yeni görev için yarın İzmir'e gidecek. Bir ay İzmir'de kalacak.

Çocukları bu duruma üzüldüler ve babalarını özleyeceklerini düşündüler. Ama Kemal çocuklara üzülmemeleri gerektiğini söyledi. Fatma da çocuklara bir sonra babanız gelecek diye teselli etti. Çocuklar istemeseler de bu durumu kabullendiler. Kemal ailesinden vedalaşıp yola çıktı. Fatma ve çocuklar Kemal'in arkasından yüzlerinde buruk bir ifadeyle el salladılar. Hatta Fatma çabuk gelsin diye Kemal'in arkasından su döktü. Kemal hüznle onlara baktı ve bir an önce ailesine dönmeyi hayal etti.

Sorular	Cevaplar
Nerede yaşıyorlar?	
Nereden gelmişler?	
Kim hemşiredir?	
Kemal çocuklara ne söyledi?	

FİLLERDE ÇATI**ETKEN FİİL**

Ahmet kitap okuyor.	Özne	Etken fiil
	Ahmet	Okuyor

1. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi yapınız.

1. Ayşe babasıyla alışverişe gidecek.

Özne: _____

Etken fiil: _____

2. Annem kardeşimle mutfakta yemek pişiriyor.

Özne: _____

Etken fiil: _____

3. Serdar futbol oynamaya gitti.

Özne: _____

Etken fiil: _____

4. Osman ders çalışıyor.

Özne: _____

Etken fiil: _____

5. Kardeşim bugün okula gitmedi

Özne: _____

Etken fiil: _____

Örnek:**Edilgen fiil****Etken fiil****Alınmak****Almak**2. Aşağıdaki fiilleri örnekteki gibi **etken fiile** dönüştürünüz.**Edilgen fiil****Etken fiil**

Sevilmek

Çalınmak

Açılmak

Kesilmek

Oynanmak

Okunmak

Verilmek

Örnek:**Edilgen fiil****Etken fiil****Bulaşıklar yıkandı.****Annem bulaşıkları yıkadı.**3. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi **etken fiile** dönüştürünüz.

Edilgen fiil	Etken fiil
Okulun duvarları boyandı	
Bahçeli ev yüz bin liraya satıldı.	
Bankayı soyan hırsızlar yakalandı.	
Sınıfın pencereleri silindi.	
Okulumuza yeni sıralar alındı.	

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız ve soruları cevaplayınız.

Ahmet bugün evlerine yakın bir alışveriş merkezine gitti. Çünkü yarın babasının doğum günü. Babasına güzel bir hediye almak için alışveriş merkezinde iki saat zaman geçirdi. Çünkü hangi hediyeyi alacağına karar vermekte zorlandı. Sonunda babasına mavi bir gömlek ve kırmızı bir kravat aldı. Klasik bir hediye seçtiğini düşündü ama babasının hediyeleri seveceğinden emindi. Babasının hediyelere alınca çok mutlu olacağını düşündü. Hediyeleri alıp eve gitti.

Annesine aldıklarını gösterdi. Annesi hediyeleri çok beğendi ve oğluna sarıldı. Annesi yarın için güzel bir pasta yaptı. Annesi eşine doğum günü hediyesi için bir saat aldı. Akşam olduğunda herkes sürpriz yapmak için hazırды. Ahmet'in babası genelde işten akşam sekiz gibi gelir. Ahmet, saat sekize yaklaştığında evin lambalarını kapatıp pencereden babasının gelmesini bekledi. Sonunda babası geldi. Evin kapısını açtı ve içeri girdi. Ev karanlıktı. Lambayı açtığında herkes bir ağızdan "İyi ki doğdun!" diye bağırdılar. Ahmet'in babası çok şaşırды. Sürpriz doğum günü partisine çok sevindi ve herkese teşekkür etti. Herkes hediyelerini verdi. Ahmet'in annesi pastayı kesti ve misafirlere ikram etti. Hep birlikte güzel bir gece geçirdiler.

1. Alışveriş merkezine kim, ne için gitti?

---

2. Ahmet babasına hangi hediyeleri aldı?

---

3. Anne, doğum günü için hangi hediyeleri aldı?

EDİLGEN FİİL

Örnek:

Temizlemek / Temizlenmek

1. Aşağıdaki fiilleri örnekteki gibi edilgen ekleri getirerek tekrar yazınız.

	Etken	Edilgen
<p>Örnek:</p>	<p>Silmek Vermek Almak Kesmek Okumak Görmek Yemek</p>	<p>Edilgen</p>
<p>Örnek:</p>	<p>Etken</p> <p>Ahmet camı kırdı.</p>	<p>Edilgen</p> <p>Cam kırıldı.</p>

2. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi edilgen yapınız.

Etken	Edilgen
Bayramda dedemi ziyaret ettim.	
Ahmet sınıfta ders çalışıyor.	
Akşam yemeğini bizim evde yedik.	
Temizlikçi sınıfı temizledi.	
Öğretmen ödevleri kontrol etti.	

3. Aşağıdaki cümlelerdeki boşluklara uygun kelimeleri getiriniz.**Boyandı /bulundu / yapıldı / atılmış / alındı**

1. Evin duvarları _____
2. Biriken çöpler _____
3. Kaybolan para _____
4. Köy yolu _____
5. Manavdan meyve _____

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız ve metni devam ettiriniz.

_____

Merhaba, benim adım Sevgi. Atatürk Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencisiyim. Okulumuz 1950 yılında kurulmuş eski bir okul. Okulumuz adeta yaşayan bir tarih gibi. Bu yıl yazın okulumuzda tadilat yapıldı. Duvarlar boyandı, sınıflara yeni kapılar takıldı, çatıdaki kiremitler ve sınıfların pencereleri değiştirildi. Okulumuz şimdi daha güzel ve daha yeni görünüyor. Hem tarihi hem de modern bir okul oldu. Böyle bir okulda okuduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Şimdi size okulumuzun tarihi ve mimarisi hakkında bilgiler vermek istiyorum.

DÖNÜŞLÜ FİİL

Örnek:

Giymek / Giyinmek

1. Aşağıdaki fiilleri örnekteki gibi dönüşlü yapınız.

FİİL	DÖNÜŞLÜ
Sevmek	
Gezmek	
Yıkamak	
Taramak	
Süslemek	

2. Aşağıdaki boşluklara uygun fiilleri getiriniz.

Tarandı / süslendi / dövündü

1. Ayşe saatler aynanı karşısında _____
2. Leyla parti için bir saat _____
3. Kumarda kaybettiği paralara _____
4. Yeni elbiseli annesine göstermek için _____
5. Ölen arkadaşına çok _____

3. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Ahmet / yıkıyor / banyoda / bir / saattir.

_____

2. Birinci olduğuna / yarışmada / çok / sevindi.

_____

3. Okul / hazırladım / gitmek / için / partisine

_____

4. Evde / gizli / bir / yere / saklandı / Mehmet

_____

4. Aşağıdaki metne göre soruları cevaplandırınız ve metni devam ettiriniz.**YASEMİN**

Onun adı Yasemin. Yasemin lise son sınıf öğrencisidir. Bu yıl okulu bitiyor. Yasemin artık bir üniversiteli olmaya hazır bir öğrencidir. Yasemin liseyi bitireceği için çok mutlu ama arkadaşlarından ayrılacağı için de çok üzgün. Dört yılı beraber geçirdiği arkadaşlarından ayrılmak elbette Yasemin'e çok zor geldi. Ama üniversiteye gitmek ve hukuk fakültesinde okumayı da çok istiyor.

Bu akşam saat 19.00'da yılsonu balosu yapılacak. Baloya bütün mezun öğrenciler katılacak. Yasemin şimdi odasında balo için hazırlanıyor. Yasemin balo için terziye günler öncesinden özel bir elbise diktirdi. Kırmızı ve uzun eteğini giydi. Saatlerce aynanın karşısında tarandı. Makyajını yaptı. Yasemin sanki evlenecek gibi süslendi. Balo salonuna vardığında herkes Yasemin'e bakmaya başladılar. Yasemin çok güzel olmuş ve herkes elbisesini çok beğendi.

---

1. Yasemin neden çok üzgün?

---

2. Baloya kimler katılacak?

---

3. Yasemin saatler aynanın karşısında ne yaptı?

---

4. Balodakiler Yasemin'in elbisesini beğendiler mi?

İŞTEŞ FİİL

Koşmak / Koşuşmak

1. Aşağıdaki fiilleri örnekteki gibi işteş fiil yapınız.

Fiil	İşteş Fiil
Kaçmak	
Yazmak	
Gülmek	
Ötmek	
Çarpmak	

2. Aşağıdaki boşlukları uygun fiillerle doldurunuz.

Tanıştık / kucaklaştım / mesajlaşıyorlar / ötüşüyor / ağlaştılar

1. Okula gelen yeni öğrenciyle _____
2. Yurt dışına giderken annemle _____
3. Ayşe ile Hakan uzun zamandır _____
4. Kuşlar ağaçta _____
5. Kitaplarını kaybeden çocuklar uzun süre _____

3. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden kurallı cümleler kurunuz.

1. Tanıştığım / yeni / patronla / tokalaştım

_____

2. Adamlar / sırasında / banka / itiştiler

_____

3. Hızlı / giden / iki / araba / çarpıştı

_____

4. Leyla / ile / iki haftadır / Hasan / mesajlaşıyorlar

_____

4. Aşağıdaki metne göre sorulara cevap yazınız ve metni devam ettiriniz.**PARKTA YILAN VAR**

Mahalle parkında oturuyor ve kitap okuyorum. Parkta benden başka oyun oynayan çocuklar var. Bir yaz günü, hava güneşli ve sakin. Parkta oynayan çocuklar bir anda bağrışmaya ve bana doğru koşuşmaya başladılar. Bir anda ne olduğunu anlayamadım. Çocukların hepsi de ağlaşıyorlar. Yanıma geldiklerinde korkudan kalpleri yerinden fırlayacakmış gibi atıyordu. Nefes nefese kalmışlar ve çok korkuyorlar. Ne olduğunu sordum. Bana büyük bir yılan gördüklerini söylediler.

Neden korktuklarını şimdi anladım. Çocuklara korkmamaları gerektiğini ve sakin olmalarını söyledim. Çocuklarla beraber yılanı gördükleri yere gittik. Tahmin ettiğim gibi yılan çoktan gitmiş. Çocuklara bakın yılan yok, gitmiş. Siz rahat rahat oyun oynamaya devam edin dedim. Eğer tekrar görürseniz bana haber verin dedim. Sonra tekrar oturduğum yere geldim ve kitap okumaya devam ettim.

---

1. Metne göre bugün hava nasıl?

---

2. Çocuklar neden ağlaşıyorlarmış?

---

3. Adam çocuklara ne söylüyor?

ETTİRGEN FİİL

1. Aşağıdaki fiilleri (-dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür) ekleriyle ettirgen fiil yapınız.

Fiil	Ettirgen
Vermek	
Satmak	
Kesmek	
Yemek	
Silmek	

2. Aşağıdaki boşlukları uygun fiillerle doldurunuz.

Okuttu / göndertti / çektirdi / yıkattı / açtırdı

1. Öğretmen öğrenciye kitap _____
2. Ahmet fotoğrafı _____
3. Ayşe mektubu _____
4. Kirli elbiselerini _____
5. Kapanan mağazayı _____

3. Aşağıdaki metne uygun başlık yazınız.

_____

Fatma bugün çok hasta. Çünkü dün oyun oynadığı için çok terledi. Oyundan soğuk su içince de hastalandı. Şimdi hasta yatıyor. Boğazı ağrıyor ve öksürüyor. Bu yüzden Fatma'nın dinlenmesi lazım. Bugün okula da gidemedi. Fatma babasına eczaneden öksürük şurubu aldırdı. Şurubu içince iyileşeceğini düşünüyor. Fatma annesine ise çorba yaptırdı. Daha sonra Fatma annesine öğretmenini arayıp bugün okula gelemeyeceğini söyledi. Fatma bir an önce iyileşmek ve okula gitmek istiyor.

4. Aşağıdaki resimlerle cümleleri eşleştiriniz.

1. Ahmet berberde saçını kestiriyor.
2. Anne bebeğine süt içiriyor.
3. Babam bana kitap okutuyor.
4. Öğretmen bize şarkı söyletiyor.
5. Ahmet arabasını yıkıyor.

a.

b.

c.

d.

GEÇİŞLİ FİİL

1. Aşağıdaki cümlelerdeki nesneyi bulunuz.

1. Ahmet gazete okuyor. Nesne: _____
2. Ayşe yemeği pişirdi. Nesne: _____
3. Fatma elmayı yedi. Nesne: _____
4. Babam ekmek aldı. Nesne: _____

2. Aşağıdaki boşlukları uygun nesnelere doldurunuz.

Sütü / telefonu / tahtayı / saat / meyve

1. Çocuk _____ içip uyudu. (Neyi?)
2. Öğrenci _____ sildi. (Neyi?)
3. Ahmet _____ bana verdi. (Neyi?)
4. Ayşe bana _____ hediye etti. (Ne?)

3. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Mehmet / oyun / oynamayı / sever / çok

_____

2. Babam / bana / bu / bisikleti / aldı

_____

3. Marketten / annem / iki / ekmek / almış

_____

4. Selma / çok / kediyi / sever

_____

4. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız.

Emre bugün babasıyla hayvanat bahçesine gitti. Hayvanat bahçesinde birçok hayvan gördü. Maymunlar, aslanlar, zürafalar, yılanlar, tavşanlar ve birçok hayvanı hayatında ilk defa yakından gördü. Emre hayvanların fotoğraflarını çekti. Tavşanlara havuç, maymunlara da muz verdi. Aslanlardan korktuğu için onları uzaktan seyretti. Zürafaların ne kadar uzun olduğuna inanamadı. Yılanların ne kadar soğuk ve tehlikeli olduklarını düşündü. Emre için bugün ilginç bir gün oldu. Hayvanat bahçesine getirdiği için babasına çok teşekkür etti.

GEÇİŞSİZ FİLLER

1. Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı cümleler kurunuz.

1. Kanepede / babam / iki saattir / uyuyor

_____

2. Mutfakta / annem / oturuyor.

_____

3. Kardeşim / parkta / koşuyor

_____

4. Hasan / Ankara'da / on yıldır / yaşıyor.

_____

5. Kemal / çok / bugün / çalıştığından / yoruldu

_____

2. Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

Ağlıyor / İstanbul'da / Okula / parkta / bizde

1. Ahmet otobüsle _____ gidiyor.

2. Leyla üzgün olduğundan _____

3. Ali yirmi yıldır _____ yaşıyor.

4. Fatih sabahtan beri _____ geziyor.

5. Misafirler üç gündür _____ kalıyor.

3. Aşağıdaki metni okuyunuz ve uygun bir başlık yazınız.

_____

Kemal otuz iki yaşında biridir. Kemal evli ve iki çocuk sahibidir. Kemal'in eşi ev hanımıdır. Kemal fabrikada çalışan bir işçidir. Her gün on iki saat çalışır. Bu yüzden çok yorulur. İşten eve geldiği zaman hemen uyur. Sabahta erken kalkar ve işe gider. Kemal iş yerinde sadece bir saat dinlenir. Daha sonra akşama kadar çalışır. Kemal bazen eve erken gelir. Erken geldiğinde dinlenir.

AKTARMA CÜMLELERİ

Örnek:

Leyla ne söyledi?

Leyla, "Ders çalışıyorum." dedi.   Leyla, ders çalıştığını söyledi.

1. Aşağıdaki cümlelere örnekteki gibi cevap veriniz.

Hakan, "Ödev yapmadım." Dedi.	Ne söyledi?	
Elif, "Ders çalışmadım." Dedi.		
Gökçe, "Sınavı kazandım." Dedi.		
Mustafa, "Yemek yemedim." Dedi.		
Ayşe, "Okula gitmedim." Dedi.		

Örnek:

Kemal, ne söyledi?

Kemal, "Ödev yapacağım." dedi.   Kemal, ödev yapacağını söyledi.

2. Aşağıdaki cümlelere örnekteki gibi cevap veriniz.

Ali, "Tatile gideceğim." Dedi.	Ne söyledi?	
Annem "Yemek yapacağım." Dedi.		
Babam "Parkta gezeceğim." Dedi.		
Hasan "Alışverişe çıkacağım." Dedi.		
Ahmet, "Berbere gideceğim." Dedi.		

3. Aşağıdaki boşlukları verilen kelimelerle doldurunuz.

Yorgun / zengin / futbol / kesildiğini / olmadığını

1. İşten gelen Fatih çok _____ olduğunu söyledi.
2. Ödevleri yapmayan Ali, dün gece elektriklerin _____ söyledi.
3. Annem bizim _____ değil, fakir olduğumuzu söyledi.
4. Gökhan, hayatında hiç _____ oynamadığını söyledi.
5. Müşteri sebzelerin taze _____ söyledi.

Örnek:

Anne, çocuğa: Yemeğini ye.

Çocuk: Annem bana yemeğimi yememi söyledi.

4. Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi emir aktarma cümlesi şeklinde tekrar yazınız.

Baba, Ahmet'e: Markete git.

Ahmet: _____

Anne, Aslı'ya: Bulaşıkları yıka.

Aslı: _____

Öğretmen, öğrenciye: Tahtayı sil.

Öğrenci: _____

Hakan, babaya: Baba bana çikolata al.

Baba: _____

Hamza, Kemal'e: Arabayı çok hızlı kullanma.

Kemal: _____

5. Aşağıdaki metne uygun bir başlık yazınız ve sorulara cevap veriniz.

Bugün günlerden cumartesi, hava güneşli ve çok güzel. Sınıf olarak pikniğe gideceğiz. Bu pikniği uzun zamandır bekliyoruz. Derslerden ve ödevlerden uzaklaşıp güzel vakit geçirmek istiyoruz. Bütün arkadaşlar okul bahçesinde hazır bekliyorlar. Hepsi de çok heyecanlı ve mutlular. Arkadaşlarıma baktığımda sadece Ahmet'in gelmediğini gördüm. Sınıf başkanı olduğum için öğretmen bana Ahmet'in neden gelmediğini öğrenmemi istedi. Sınıf başkanı olmak bazı görevleri yapmayı gerektiriyor. Ben de Ahmet'e telefon ettim ve niçin gelmediğini sordum. Ahmet bana hasta olduğunu ve bu yüzden gelemediğini söyledi. Ahmet'e biraz sitem ettim. Çünkü bu güzel günde hasta olması beni üzdü. Ben de öğretmene Ahmet, "Hastayım gelemeyeceğim." Dediğini söyledim. Öğretmen, geçmiş olsun dileklerimi ilet, dedi. Böylece pikniğe Ahmet 'siz gittik.

Piknikte çok güzel vakit geçirdik. Futbol oynadık, ip atladık ve köfte yedik. Arkadaşlardan bazıları köfte yemediler. Köfte yemeyenler, köftenin çok acı olduğunu söylediler. Öğretmenimiz bu yüzden onlara başka yemek hazırladı. Akşama kadar farklı etkinlikler yaptık. Akşam olduğunda servis geldi. Servise bindik okula döndük. Herkes çok yoruldu.

1. Öğrenciler cumartesi günü ne yapacaklar?

---

2. Ahmet neden pikniğe gelmedi?

---

3. Bazı öğrenciler neden köfte yemediler?

KURALLI BİRLEŞİK FİLLER

Örnek:

Gelmek / gelivermek

1. Aşağıdaki fiillere örnekteki gibi “-ı, -i, -u, -ü (ver-)” tezlilik fiili getiriniz.

Bakmak	
Görmek	
Almak	
Gelmek	
Satmak	

2. Aşağıdaki boşluklara uygun kelimeleri getiriniz.

Donuverdi /toplayıverdi / bitiriverdi / Okuyuverdi / yanıverdi / koşuverdi / geliverdi / yapıverdi

1. Kitabı bir saatte _____
2. Buzdolabındaki su _____
3. Çöpçü, çöpleri _____
3. Çocuk sütü içip _____
4. Orman on dakikada _____
5. Yüz metreyi bir dakikada _____
6. İki dakikada yanıma _____
7. İşleri hızlıca _____

3. Aşağıdaki resim ve cümleleri eşleştiriniz.

1. Yolda yürürken düşeyazdım. ( )
2. Araba babama çarpayazmış. ( )
3. Ayşe yılanı görünce bayılayazdı. ( )
4. Su içerken boğulayazdı. ( )

a.

b.

c.

d.

Ek Ğ:Yansıtıcı Günlük

Tarih:	
Uygulama konusu:	
Uygulama süresi:	
Örnekleme:	
Uygulama öncesi	
Uygulama sırasında	
Uygulama sonrası	

Ek H: Kompozisyon Değerlendirme Formu

Tarih:			
Öğrencinin;			
Adı:			
Soyadı:			
Seviyesi:			
	Yazılı anlatımda aranacak özellikler	Verilmesi gereken puan	Uzmanın verdiği puan
Şekil	Kâğıdın kenarlarında uygun boşluklar bırakılmıştır.	5	
	Düzenli ve okunaklı yazı kullanılmıştır.	5	
Dil ve Anlatım	Başlık konuyla ilgilidir.	5	
	Kompozisyon boyunca tutarlılık vardır.	5	
	Kompozisyonun etkileyicilik gücü yüksektir.	5	
	Yazıda verilmek istenen ana fikre ulaşılmıştır.	10	
	Cümleler dil bilgisi kurallarına uygundur.	10	
	Fiilimsilerin kullanımına dikkat edilmiştir.	10	
	Fiillerde çatı, öğeler ve kurallı birleşik fiillerin yazımına dikkat edilmiştir.	10	
	Konu anlatımında kendine özgü ifadeler kullanılmıştır.	5	
	Kelimeler yerinde ve doğru anlamda kullanılmıştır.	5	
	Cümlede kelime tekrarları yapılmamıştır.	5	
Yazım ve Noktalama	Yazım kurallarına uyulmuştur.	10	
	Noktalama işaretleri doğru yerde kullanılmıştır.	10	

Ek I: Odak Grup Görüşmesi Formu

Tarih:	
Görüşmeyi yapanın adı:	
Görüşmeyi yapanın soyadı:	
Örnekleme:	
SORULAR	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dil bilgisi öğretiminde özel metin uygulamasını size faydalı oldu mu? 2. Dil bilgisi öğretiminde metin kullanılması konuları anlamınızı kolaylaştırdı mı? 3. Metinleri anlamakta zorlandınız mı? 4. Metinlerde resim kullanılması konuyu anlamada fayda sağladı mı? 5. Uygulama sırasında zorlandığınız herhangi bir şey oldu mu? 6. Eklemek istediğini bir şey var mı?

Ek İ:Başarı Testi Cevap Anahtarı

Cevap Anahtarı			
1	B	26	A
2	C	27	A
3	B	28	B
4	A	29	C
5	D	30	D
6	D	31	D
7	B	32	D
8	A	33	B
9	B	34	B
10	B	35	C
11	A	36	D
12	B	37	A
13	B	38	C
14	C	39	B
15	B	40	B
16	B	41	A
17	C	42	D
18	C	43	C
19	A	44	D
20	D	45	B
21	A	46	C
22	D	47	C
23	B	48	C
24	D	49	D
25	C	50	B

Ek J: Öğrenci Kompozisyon Örnekleri

Adı: Anastasiya
Soyadı: Barkova
Tarih:
Seviye:
Örnekleme:

KOMPOZİSYON KONULARI

- ① Çocukluk günlerinize ait bir hatıranızı anlatınız.
2. Bayramlarınızdan birini anlatınız.
3. Gelecek planlarınızı anlatınız.
4. Nasıl bir dünyada yaşamak isterdiniz?
5. Dost kara günde belli olur.

❖ Yukarıdaki konulardan birini seçerek bir kompozisyon yazınız.

Şüphesiz herkes için çocukluk hayatın en güzel en mutlu dönemidir. Çocuk yaşındayken biz kasırsız bir hayat sürüyoruz.

Çocukluğumda çok müteşşem neseli an var. Ben de yazdıkça yunus balığı emme gitmeyi hatırlıyorum. Orda çok renkli parket vardı gösteri düzenlenmiş. Ne kadar bayıldım, ben yunus balıklarının yüzdüğünü aynı dğünle seyrettim. Programdan sonra fotoğrafını çekiminde fotoğrafçısı düzenlenmiş. Ben bu tiyatroya katılmak çok istemiş bir yerde sraya çıkardım.

Mikeyet sıra bendeydi ben hatırlamıyorum komaında duydularım ve elimi sunur üstüne uzattım ve fotoğraf çekildiği sırada bir yunus balığı sudan çıktığı ve arucunda istek burnuyla değdi biraz sonra yunus balığıyla karşılaşır ve outara her şeyi öğretir. Çalıştıkları bana balıkların böyle seyrettiler kendi seçtim, asık gösterdiğini ve geldiğine için teşekkür ettiğini anlattılar. Oğünden sonra yunus balığına ve para ara yunus balıklarına ziyaret ediyorlar.

Şimdi çocukluk yıllardan beri bir hayalim var. Yunus balığıyla bir süre uzamak istiyorum. İsteyenler için özel bir program var. Bu artık kepanlar diyorlar ki bu mükemmel harika hayatını seçen yaratıklar, hepse özel bir enerji veriyorlar, serin ve mutluluk. Ke diye ediyorlar.

Böylece ben çocukların mutlu. Böylece, çocuklarda illerde zor ve tehlikeli bir hayat başlayacağı için çocuklukta outarmışlık olması gerektiğini düşünüyorum.

Adı: Sabina
Soyadı: Abdura
Tarih:
Seviye:
Örnekleme:

KOMPOZİSYON KONULARI

1. Çocukluk günlerinize ait bir hatıranızı anlatınız. ✓
2. Bayramlarınızdan birini anlatınız.
3. Gelecek planlarınızı anlatınız.
4. Nasıl bir dünyada yaşamak isterdiniz?
5. Dost kara günde belli olur.

❖ Yukarıdaki konulardan birini seçerek bir kompozisyon yazınız.

Babanın hediyesi.
Çocukluk hayatımızın güzel dönemlerinden biridir. Çocukken problemler, sıkıntılar denilen bir şey yoktur. Hatırlarsanız bile çocuk ne anlar ki? Sorulara hep örnek gösterilirim. İki hafta önce amcamı kaybettik. Annem beni arayıp minni küsteydim eve gidiyordum ve o kötü haberi söylediğinde ben hemen ağlamaya başladım. Minni küsteki yolda ben sakinleşmeye çalışıyordum fakat hiçbir duygusu yoktu. Nasıl sakin olabilirim ki kıymetli, değerli kimini kaybettim. Şimdi bu örneğin çocukluk problemlere ne ilişkisi var diye düşünüyorsanız Annem eve döndüğünde bana herkes ağlıyor du bir tek çocukken ne kadar sık ağlıyordum diye anlatıyordu. O zaman, öyle değil mi? Evde ki sorunlar, sıkıntılar, korkular çocukların durumunda değil ve benzerleri çok güzel. Böyle yaşamak daha kolaydır.

Konuların sadece olarsam çocukluğumun güzel ve duygusal bir anı anlatmak isterim. Annem bana bu hikayeyi beş yıl önce anlatmıştı. "O zaman şimdi amcamın adından yazmayı istiyorum." "O zaman sen neredeyse dört-beş yaşındaydın. Bir gün gezintiye çıktık. Babamla nereye gideceğiz diye çok düşündük ve sonunda "Arıçama" parkına gitmeye karar verdik. Sen zaten o parkı çok sevdiğin için oraya gelirken de sen hemen koşmaya, gülmeye başladın. On dakika sonra bize oyuncağı satan bir kadın yakınlıktı. Sen ettik ki

Adı: Jale
Soyadı: Sattarova
Tarih:
Seviye:
Örneklem:

KOMPOZİSYON KONULARI

1. Çocukluk günlerinize ait bir hatıranızı anlatınız.
2. Bayramlarınızdan birini anlatınız.
3. Gelecek planlarınızı anlatınız.
4. Nasıl bir dünyada yaşamak isterdiniz?
5. Dost kara günde belli olur.

❖ Yukarıdaki konulardan birini seçerek bir kompozisyon yazınız.

1. Çocukluk günlerinize ait bir hatıranızı anlatınız.
Dünyaya geldiğim için Allah'a bin şükür ediyorum. Beni çocukluğumdan beri koruduğunu biliyorum.

Ben Azerbajcanda doğdum. Babamın ailesi çok fakirmiştir. Babam annemle erlendikten sonra Rusya'ya ~~para~~ para kazanmak için gelmiş, annem ise babamın köyünde kaynanayla ve kayınpederiyle kalmış.

Rusya'da babam Ivanovo şehrinde bir ihtiyar kadının evinde kiracıymış. kira parasını ödüyormuş ve ona yiyecekler alıyormuş.

1998 ylda ailem Moskova'ya taşındı ve benim kız kardeşim dünyaya geldi. Fakat babam o ihtiyar kadına para gönderiyordu, ona kendi ikinci annesi gibi görüyordu. Paradan başka babam annemle bizi sık sık o kadının yanına gönderiyordu. Annem okadının evini temizliyordu, ona bakıyordu ve bir aydan sonra biz Moskova'ya dönüyorduk.

2000 yıl, Aralık. Beş yaşında o kadın babamı arayıp ona geleceğini söylemiş. Babam yine annemle bizi o kadının yanına göndermek istemiş. Bir haftadan sonra yıl başı bayramı dıymış ve bunun için tren biletleri alınmış. Babam trenin sonuncu vagonuna bilet bulmuş ve bizi Ivanovo şehrine göndermiş.

Trenden inince hava çok soğukmuş, eksik kırk derece, ve kar annemin dizine kadar yağmış. ~~Biz trenden o kadar çabuk indi.~~ Trenden çabuk indiğimiz için eldivenlerimi takmaya unuttum. Annem önümüzde gidiyordu ayaklarıyla kardeşimle bana yıl temizliyormuş. Annemin arkasıyla giderken iki defa kara düştüm, ellerim donmuş, parmaklarımı hiss etmiyordum. Taksiye binerken sıcak havadan ellerim ağrımaya başlamış ve ben durmadan bağırıp ağlıyordum. Annem ellerimin dondüğünü görmüş ve ihtiyar kadının evine gelince ondan ispirto istemiş fakat onun evinde sadece erkek kolonyası vardı. Annem kadından o kolonyayı istemiş,